

Dr. Janko Penić

**RAZUM
I
OBJAVA
O
BOGU**

II. izdanje

Dr JANKO PENIĆ

R A Z U M
I
OBJAVA O BOGU

Odobrenjem Nadbiskupskog duhovnog stola,
Zagreb, broj 2898/64

SPOZNAJA BOGA

Naše doba priznaje opstojnost samo onih predmeta i pojava koje se mogu okom vidjeti, uhom čuti, jezikom okusiti, njuhom osjetiti i rukom opipati. Sve što nadilazi osjetni svijet, ljudi današnjice niječu, il bar u to sumnjaju. Tako je i s opstojnošću Božjom. Bog je duhovno i nadzemaljsko biće. Ne da se osjetilima zamijetiti. Zato poriču ili pak sumnjaju u njegovu opstojnost.

Tvarni je životni nazor sasvim bez temelja. Gluhak ne čuje glasova. Iz toga što ih ne čuje, ne slijedi da glasova uopće nema. Slijepac ne osjeća svjetla. Zar ima zato pravo reći da svjetlo uopće ne postoji? Nipošto! Zašto ne bi mogla postojati bića koja nadilaze svih pet čutila pa se nijednim ne mogu osjetiti? Duhovna su bića drugačije naravi nego što su naša osjetila, pa je razumljivo da se osjetilima ne mogu ni spoznati. Treba, dakle, udariti drugim putem da se mogne spoznati duhovni svijet, a u prvom redu najduhovnije biće, sam Bog.

Bog nam se očituje po vidljivom svijetu. Mi osjetilima promatramo svijet pa kod toga zaključujemo: svaka pojava ima svoj uzrok. Bez dovoljna uzroka nigdje ne nastaje nikakav učinak. I čitav svemir je jedan učinak koji mora imati svoj uzrok. Taj je uzrok izvan svijeta, duhovne je naravi, a zovemo ga Bog.

Boga spoznajemo po glasu svoje savjesti. Savjest je duševna moć, koja općenite zakone primjenjuje na pojedine slučajeve. Opći je zakon: nevina se čovjeka ne smije ubiti. Savjest kaže: malo dijete je nevin čovjek. Dakle ga ne smijemo ubiti. Općeniti je zakon: ne smije se krasti. Savjest kaže: ovo je tuđi novac, tuđe odijelo, tuđi sat. Dakle ga ne smijem ukrasti.

Svaki čovjek ima savjest. Kod svakog čovjeka savjest razlikuje između dobra i zla. Svakomu čovjeku njegova savjest neodoljivom snagom zapovijeda: dobro si dužan činiti, a zla se moraš kloniti. Kad smo nešto dobra učinili, savjest nas hvali, daje nam priznanje, ona je mirna i spokojna. Kad smo pak nešto zla učinili, ona nas kara, predbacuje nam. Upozoruje nas: pazi, Bog postoji, njemu ćeš odgovarati za zlo što si učinio. Ako i izmakneš ljudskoj kazni. Božjoj nećeš izmaknuti.

ZAGREB 1971.

Vlastita naklada

Tisak: »Zrinski« Čakovec

Savjest se može ušutkati na neko vrijeme pa izgleda kao da ovaj ili onaj čovjek nema savjesti. Ali to ne traje dugo. Savjest se ponovno probudi, radi i uznemiruje. Radi velikih i teških zločina može griznja savjesti biti i tako velika da čovjek poludi, ili si sam oduzme život.

Treći je način kako spoznajemo Boga: vrhunaravna Objava koju nam je Bog dao nekada po patrijarsima i prorocima, a najposlije po svojem Sinu Isusu Kristu. Prvim i drugim načinom, tj. po vidljivom svijetu i po glasu savjesti, mogu Boga spoznati svi ljudi; to su dva puta po kojima svi ljudi mogu doći do spoznaje Boga. Treći način spoznaje Boga, koji biva po vrhunaravnoj Objavi, moguć je u svojoj punini samo kršćanima, jer samo kršćanstvo posjeduje svu Objavu.

Boga ne možemo tjelesnim očima vidjeti jer je duh. Ali ga, eto, spoznaje po djelovanju u prirodi, u vlastitoj savjesti i po veličanstvenim djelima u kršćanstvu. Tko, dakle, ima zdravu pamet i malo dobre volje lako će naći Boga, a s Bogom i sve drugo znanje potrebno za čestit ljudski život.

LJUDI I PRIRODA NAS UČE DA POSTOJI BOG

Svi mi znamo jasno i sigurno da postoji Gospodin Bog. Odakle to znamo?

Da postoji Gospodin Bog učili su nas najprije naši roditelji. Plemenite majke uzimaju na krilo još malenu i nejaku djecu, prstom pokazuju na nebo i govore: Gledaj, drago dijete, tamo gore je Bog. On je naš dobri Otac. Sve nas ima rado, a napose ima rado dobru djecu. Majke se križaju s djecom. Majke mole s djecom. Majke su prvi učitelji vjere i čudoređa.

Kad dijete prohoda, roditelji ga vode u crkvu. Tu dijete čuje vjerske pouke od svećenika, službenoga predstavnika Crkve. Svećenička je dužnost tumačiti svijetu Božji nauk i upućivati ljude na kreposno življenje. »Idite dakle i naučavajte sve narode« (Mt. 28, 19), rekao je Isus apostolima.

Vjeroučitelji naši imaju neprocjenjive zasluge za vjersko znanje mladeži i čitave naše javnosti. Koliko se muče i pate da djeci dadu temeljito vjersko znanje! O Bogu često lijepo pišu dnevne novine, časopisi i knjige. — Konačno, tko da izbroji sve putove i načine kako dolazimo do spoznaje Boga! Svima i svakome, tko nam što istinita kaže o Bogu i na dobro nas upućuje, treba da smo iskreno i duboko zahvalni, jer su vjersko-čudoredni učitelji i odgojitelji — iza Boga — naši najveći dobročinitelji.

I onaj čovjek koji bi od djetinjstva živio sam za sebe u šumi, bez veze s ljudima, bez pouke, bez škole i bez knjige, i taj bi sam po sebi došao do spoznaje da postoji Bog. A kako? I takav čovjek vidi da mlada životinja ima svoj uzrok u starijoj. Da biljka ima svoj uzrok u sjemenu, dijete u roditeljima i tako redom. I samotani čovjek, bez ikakve škole i pouke, spoznaje da svaka pojava na svijetu ima svoj uzrok. Prema tome ima svoj uzrok i čitav svijet i sav svemir, a taj je najviši uzrok Gospodin Bog. Tako se čistim, prirodnim, zdravim umom dolazi od učinaka do uzroka, od stvorova do stvoritelja, od vidljivog svijeta k nevidljivom Bogu. Na taj je način spoznao Boga Aristotel, najveći mudrac poganskoga svijeta. Jednako i sv. Toma Akvinac, najumniji predstavnik kršćanske nauke. Istim putem, tj. promatrajući stvorove, može svaki čovjek, koji ima zdrav razum, doći do spoznaje Boga. Sv. Pavao kara pogane i veli da nemaju isprike ako krše zakon Božji. Jer, iako nemaju Objave o Bogu, mogu Boga spoznati prirodnim putem, vlastitim razumom. »Jer što je na njemu (Bogu) nevidljivo od stvorenja svijeta, razabire se i opaža po stvorenjima« (Rimlj. 1, 20).

NERAZUMNA JE BORBA PROTIV VJERE U BOGA

Nakon istočnoga je grijeha ljudski razum potamnio pa se događa da čovjek lako padne u zabludu. I volja je nakon istočnoga grijeha više sklona na zlo nego na dobro, pa nije rijetko da čovjek voli i ljubi zlo mjesto dobra. Iz te prirodne slabosti dolazi i do toga da ljudi imaju krive spoznaje i o Bogu. Isto tako se oduševljavaju za zlo kao da je dobro.

U povijesti je već bilo mnogo vjerskih i čudorednih zabluda. Te su zablude branili ljudi i oružjem u ruci. Nastajali su i vodili se žestoki vjerski ratovi. Bilo ih je prije Isusa Krista. A bilo ih je i nakon Isusa Krista. Prva se tri kršćanska vijeka neprestano ratuje protiv kršćanstva. Tu su progonstva Neronova, Decijeva, pa Dioklecijanova, i tko da ih izbroji bilo u žrtvama, bilo u progoniteljima.

Dok su se u povijesti vjerske zablude kretale oko jedne vjerske istine, ili jedne crkvene ustanove, danas se mnogi bore protiv svih vjerskih istina, protiv svake vjere i protiv samoga Boga. Današnji neprijatelj vjere hoće istrijebiti iz ljudskoga društva sve što nosi bilo kakav vjerski biljeg, pa i samoga Boga. Nikada u povijesti rat protiv Boga i vjere nije bio tako opsežan i tako žestok kao što je danas.

Hoće li neprijatelji uspjeti iskorijeniti Boga i vjeru iz ljudskoga društva? Neće. Neprijatelji mogu razoriti sve crkve i kape-

le. Oni mogu ukloniti sve križeve, slike i kipove vjerske. Mogu s groblja odstraniti sve vjerske znakove i natpise. Mogu zabraniti svaku pouku o Bogu i vjeri i po školama i po privatnim domovima. Mogu zabraniti i to da se nigdje ništa ne piše o Bogu i vjeri. Mogu poubijati sve svećenike, redovnike i redovnice. Sve to mogu postići, a vjera će i dalje među ljudima postojati. Dokle god bude ljudi na zemlji, oni će jasno spoznati da na svijetu nigdje ništa samo od sebe ne nastaje. Razumnim će ljudima uvijek biti jasno da kuća ne nastaje sama od sebe, nego ima svoj uzrok u graditelju. Slika upućuje na slikara, a kip na klesara. Dijete predstavlja roditelje, vinograd vinogradara itd. Tako ni ovaj divni svemir nije nastao sam od sebe, nego ima svoj uzrok, a taj je svemoguć Bog. Vjere bi sa svijeta nestalo jedino onda kad bi nestalo i zadnjega čovjeka. A dok bude na svijetu i jedan čovjek bit će i vjere, jer će vjera izvirati iz njega samoga, iz njegova vlastitoga razuma.

Promislite koliko je već krvi proliveno u borbi protiv vjere i Boga! Koliki su već ljudi pali kao žrtve vjerskih progona, koliki su unesrećeni za cijeli život! Ako je ikada ikoja borba na svijetu bila luda i bez svrhe, to je luda borba protiv Boga i vjere. Niti su ljudi Boga postavili, niti ga mogu skinuti. A vjera u Boga postoji na zemlji otkada postoji i čovjek na zemlji koji Boga svojim umom spoznaje i srcem ljubi.

Zahvalni smo toplo Bogu i velikoj duhovnoj svijesti hrvatskoga naroda — naših dobrih vjernika, da su prozreli i odbacili zablude našega vremena. Molimo Boga žarko, s punom nadom da nas sačuva od toga zla i ubuduće.

OPĆENITO JE UVJERENJE LJUDSKOGA RODA DA IMA BOG

Istina — ima Bog — tako je očita da su već pogani držali ili bezumnikom ili zločincem onoga koji bi tu istinu poricao. Ima Bog — to je osnovna istina svake vjere. Čovjek je spoznaje kad dođe k razumu. Nama — kršćanima katolicima — jamči za sigurnost ove istine još i cijela kršćanska vjera.

Učenjaci su kroz sva vremena iznosili dokaze da ima Bog. Ovi dokazi našu vjeru u Boga znanstveno utvrđuju. Povrh toga ti dokazi dokazuju i to da je nevjerstvo, naprosto, protiv razuma.

Ako gledamo povijest, prvi umovi ispovijedaju: ima Bog. Mudraci prvoga reda dokazuju bivstvovanje Božje. Sjetimo se najpoznatijih imena: Sokrat, Platon, Aristotel, Ciceron, Seneka, Descartes, Leibniz, Mercier.

Prirodonojci svih struka i obretnici najzamašnijih izuma priznaju se otvoreno kršćanima. Tu su Kopernik, Galilei, Newton, naš Bošković, Pasteur i bezbroj drugih.

Veliki pjesnici i umjetnici, državnici i ljudi svih vjekova, crpili su iz vjere u Boga najviše svoje misli i na vjerskoj su osnovi sazdali svoja neumrla djela. Hoćete pjesnike: Homera, Horacija, Dantea, Shakespeare-a, našeg velikana Gundulića. Uzmite slikare i kipare: Michelangela, Tiziana, Murilla, našega neumrloga Meštrovića! Što je bivao stariji i iskusniji, to je više izrađivao kipove baš vjerskog sadržaja. Nama je Hrvatima na ponos. I svjetski umjetnički krugovi našega Meštrovića stavljaju uz bok Michelangela. Ili državnike: Konstantina Velikoga, Karla Velikoga, naše Zrinjske i Tomu Bakača.

Ne samo prvaci ljudskoga duha ili geniji, već i svi narodi redom vjeruju da ima Bog. To potvrđuju povijesni spomenici svih naroda. Umno je rekao rimski mudrac i glasoviti govornik Ciceron: »Nema plemena tako surovog i tako divljeg koje ne bi znalo da valja ispovijedati Boga«. Etnologija ili nauka o narodima ne pozna naroda bez vjere.

Općenito je, dakle, uvjerenje ljudskoga roda da ima Bog. Ta se činjenica može protumačiti jedino onda ako priznamo da je uvjerenje o postojanju Boga glas ljudske naravi. Taj je glas mogao proisteci ili iz niže — sjetilne — naravi čovječje, iz čutila i požuda, ili iz više naravi ljudske, iz uma i volje. Niža ili osjetna ljudska narav, a jednako ni opaka ljudska volja nije mogla iznaći Boga. Bog je duh, osjetilima nedohvatan. Bog je svet i pravedan, protivan strastima i pokvarenoj volji. Prema tome je stalno i općenito uvjerenje ljudskog roda — ima Bog — moglo poteci samo iz razumne ljudske naravi. Ono pak što razumna ljudska narav jednodušno uoči osnovano je uvijek na istini.

Sada, u ovom zemaljskom životu, mi ne možemo Boga vidjeti, niti ikojim drugim osjetilima zamijetiti, jer je Bog duh i nema tijela. U prekogrobnom životu tijelo će naše biti proslavljeno, a duša će biti osvijetljena nadnaravnim svjetlom, koje se zove svjetlo slave. Po svjetlu slave bit će naša duša sposobna gledati Boga kakav je On u sebi. Sv. Ivan apostol veli: »Ljubezni! Sad smo djeca Božja i još se nije pokazalo što ćemo biti. Znamo da kad se pokaže (Bog u prekogrobnom životu), bit ćemo mu slični, jer ćemo ga vidjeti kao što jest« (1 Iv 3, 2).

VJERA JE U BOGA ZAHTJEV LJUDSKE NARAVI

Nema istine o kojoj bi bio tako jednodušno uvjeren cio ljudski rod kao što je istina: ima Bog. Uvjerenje — ima Bog —

jest najstarija, najopćenitija i najznamenitija pojava. Nijedan spomenik prošlosti ne govori o postanku vjere. U svima je vjera u Boga već gotova činjenica.

Ta se činjenica ne može drukčije protumačiti već da vjera ima svoj korijen u ljudskoj naravi.

I zaista, jedini se čovjek od zemljskih stvorova ponosi vjerom u Boga i time se razlikuje od nerazumnih životinja. Već je Laktancije, apologeta prvih kršćanskih vremena, nazvao čovjeka »vjersko biće«. A fiziolog Quatrefages dokazuje da je bitna značajka čovjekova »spособnost za vjeru«. Misao o Bogu nastaje u čovjeku čim čovjek dođe k razumu. I malena djeca, bez većeg i dubljeg dokazivanja, shvaćaju istinu: ima Bog. Ovu uzvišenu istinu ne može iz svoje duše iskorijeniti nijedan čovjek. Jedva će je silom zatomiti, i to samo za neko vrijeme.

Sve to znači: sposobnost i težnja za vjerom u Boga izvire iz ljudske duše upravo tako kao što izvire i težnja za mišljenjem i ljubavlju. Kao što se ne da zamisliti zdrav čovjek, a da ne bi mislio, sudio i zaključivao; kao što se ne da zamisliti zdrav čovjek, a da ne bi ljubio svoj rod, dom ili bar nešto na svijetu — jednako se tako ne može zamisliti čovjeka, a da ne bi mislio o Bogu i da ne bi težio za Bogom. To znači: vjera u Boga je zahtjev ljudske duše ili zakon ljudske naravi.

Ako promatramo ljudski um, on po svojoj naravi nužno i neodoljivo teži za spoznajom istine. Istinu spoznaje kad spozna stvar onako kakva je u sebi. On teži za istinom ne samo ovom ili onom, već za istinom uopće, za svom istinom, gdje god je i koliko god ima. Već dijete pita: Što je ovo, zašto je tako, odakle je to? Ni dijete ne miruje, a kamoli odrastao čovjek, dok stvar ne spozna, dok ne dođe do istine. Čovjek prelazi od jedne pojave na drugu, od jednoga uzroka na drugi i nema mira dok nije umom došao do najvišega uzroka koji zovemo Bog. Bog je prva i vječna istina. U njoj se čovjek potpuno smiruje, u njoj nalazi izvor svim drugim istinama.

Tako su, eto, svi stvorovi na zemlji propovjednici ove uzvišene istine: ima Bog. I nebo sa svojim zvijezdama i zrak sa svojim pticama. I vode sa ribama. I zemlja sa zvijerima i biljkama. Sve to više i priznaje: Nismo se mi sami stvorili, niti je red i sklad, što vlada među nama, slučajno nastao. Nas je Bog stvorio i Bog nas je u divni red i sklad svrstao. Već je pobožni pjesnik David, promatrajući nebo i divni sklad među nebeskim tjelesima, rekao: »Nebesa će pričati slavu Božju i djela ruku Njegovih nagovještati će svod nebeski« (Ps 18, 2, 3). A strpljivi Job daje savjet: »Pitaj goveda i poučit će te, i ptice nebeske i pokazat će ti. Reci zemlji i odgovorit će ti, i pripovijedat će ti ribe morske« (Job 12, 7—8) ... Mudrost nas je Božja stvorila, ona nas čuva, s nama ravna i upravlja.

MISAONI ZAKONI NUŽNO DOVODE ČOVJEKA DO SPOZNAJE BOGA

Ljudski um sudi po stalnim zakonima. Ti su zakoni: Sva-ko je cijelo veće od svoje česti. Nešto ne može u isto vrijeme biti i ne biti. Dva tijela ne mogu biti u isto vrijeme na istom mjestu. Svaka pojava ima svoj dovoljan razlog ... i toliko drugih načela. O tim je zakonima ili načelima ljudski um tako zavisao da onaj čas pada u zabludu čim se od njih udalji. Jedino s pomoću ovih zakona naš um misli i spoznaje istinu.

Ovi su zakoni sasvim nezavisni od ljudskoga uma. Čovjek ih nije izumio. Niti ih može mijenjati. Oni stoje, ako se čovjek po njima i ne ravna. Ti bi zakoni postojali kad čovjeka i ne bi bilo. Oni ostaju istiniti kad bi i sav svemir propao.

Ti misaoni zakoni, kojih se drži i mora držati naš um kod svoga umovanja, nisu ovisni ni o svemiru, niti o kojoj stvari u svemiru. Zašto ne? Jer svemir se mijenja i sve se u svemiru mijenja, a ova načela ili istine ostaju vječne i nepromjenljive.

Mora, dakle postojati vrhovno umno biće: Bog, u kom je izvor svih načela, zakona i istina.

Bog je žara, ljudski um je iskra Njegova. Bog je istina prva i najviša, vječna i nepromjenljiva. Bog je mjera svake istine. Što ljudski um spoznaje, jest istina, ako se s Bogom — suncem istine — podudara.

Naš um na svakom koraku u životu otkriva i nalazi Boga. Što je čovjek umniji i dublje proučava prirodu, to jasnije spoznaje da postoji Bog. Zato su najveći učenjaci bili i najveći štovatelji Božji.

Međutim, kako god mi jasno spoznajemo da postoji Bog, u samu narav ili bit Božjega života ne možemo prodrijeti. Zašto ne? Jer je Bog neizmjereno biće, a naš je um ograničen. Mnogo toga ima u nama samima i izvan nas u svakidašnjem životu što ne možemo sasvim shvatiti. Pogotovo onda ne možemo sasvim shvatiti Boga koji svojim neizmjernim bićem nadilazi svaki um, i ljudski i anđeoski, upravo tako kao što nebo nadilazi zemlju ili more kap vode.

Zato veli sv. Pavao u poslanici Rimljanima (11, 33—36): »O dubino bogatstva mudrosti i poznanja Božjega! Kako su nedokučivi Njegovi sudovi i neistražljivi Njegovi putevi! Jer tko pozna misao Gospodnju? Ili tko Mu je bio savjetnik? Ili tko Mu naprijed dade što, da mu se vrati, kad je od Njega i kroz Njega i u Njemu sve. Njemu slava u vijeke!

ČUDOREDNI ZAKON U ČOVJEKU UPUĆUJE NA BOGA

I volja, druga moć naše duše, ima svoj određeni zakon: Dobro valja činiti, a zla se kloniti. Ovaj zakon zovemo moralni ili čudoredni zakon. Što je u pojedinom slučaju dobro ili pak zlo, to nam kaže savjest. Čovjek čuti savjest čim je došao k svijesti ili razumu. Nema čovjeka, makar on kako opak bio, a da ne bi čutio savjesti, a da ne bi osjećao da dobro treba činiti, a zla se čuvati.

Savjest ima svaki čovjek. Ne samo mi, koji prolazimo kroz kršćanske škole i primamo kršćanski odgoj, nego i ljudi bez škole i bez odgoja. Svi imaju pojam o dobru, ali i pojam o zlu. Svi znadu da je dobro nešto plemenito i uzvišeno, a zlo nešto ružno i odvratno. Svi znadu da nas dobro čini dragima u ljudskom društvu, a zlo odurnima.

Savjest zapovijeda dobro, a zabranjuje zlo neodoljivom silom. Savjest kaže: Ne smiješ ukrasti tuđe dobro makar te nitko ne vidi i makar ćeš moći izbjeći ljudskoj kazni. Ako čovjek ukrade, pa tako pogazi savjest, ona ne miruje, ona kara čovjeka; u čovjeku nastaje grižnja savjesti. Savjest predbacuje čovjeku: Iako si izmakao ljudskom sudu i ljudskoj pravdi, ima netko viši, koji te vidi i kojega sudu nećeš izmaći. Kad pak čovjek posluša savjest i nešto dobra učini, raduje se u sebi i čuti posebnu slast. Savjest je tada mirna i zadovoljna. Čovjek mirne savjesti ima toliko uživanje da se to ne da izreći. Ako ima sreće i blaženstva na zemlji, i koliko je ima, to je imaju ljudi koji dobro čine, kod kojih je savjest mirna.

Svi narodi znadu razlikovati dobro od zla. Svi znadu da dobro treba činiti, a zlo izbjegavati. Svi su narodi svjesni da taj zakon veže uvijek i svakoga. Taj je zakon neizbrišljiv i nepromjenljiv. Ne ovisi ni o umu ni o ljudskoj volji. Taj je zakon nad čovjekom i čovjek mu se mora pokoravati i protiv volje. Ne da se ni ušutkati ni ugušiti. To je dokaz da taj zakon ne potječe od čovjeka. On ima svoj izvor u višem biću, nadzemaljskom biću, neograničenom biću — Bogu. Samo Bog je mogao postaviti uzvišeni čudoredni zakon po kom je čovjek dužan i život prije žrtvovati nego taj zakon prekršiti. Tako nas, eto, i čudoredni zakon vodi do spoznaje i priznanja Boga.

Što čovjek više dobra čini, to ima mirniju savjest, to će prije doći do spoznaje Boga. Prilika, pak, da dobro činimo imamo uvijek. Pogotovo ih imamo sada, nakon drugog svjetskog rata, gdje su potrebe i čudoredne i gospodarske na sve strane upravo goleme. Koliko je bijednih koji očekuju pomoć od nas, koji nas mole da im činimo dobro! Bog nam nalaze da činimo dobro. Sva javnost vapije da priskočimo u pomoć jedan drugome. Čineći dobro vršimo čudoredni zakon. Vršeci moralni zakon dolazimo do spoznaje Boga — dobroga Boga — koji ni čašu hladne vode

što se pruži žednome ne pušta bez plaće. Čineći dobro postajemo slični Spasitelju za koga kaže Sv. pismo: »Kud god je prolazio, činio je dobro« (DAP 10, 38).

SAMO U BOGU NALAZI ČOVJEK RJEŠENJE ŽIVOTNIH PITANJA

Duša ljudska neodoljivo vapije za Bogom. Život je ljudski postojana borba sa životnim neprilikama. To je opazio već strpljivi Job pa je bolno uzdahnuo: »Borba je ljudski život na zemlji« (Job 7, 1).

Jedne životne neprilike izviru iz samoga čovjeka. Tu je bolest tijela. Jake požude koje se dižu protiv duše. Nemir i tjeskoba što nas muče na svakom koraku. Raznovrsne nesreće i nedaće što nas prate diljem cijeloga života.

Druge neprilike dolaze od okolice u kojoj živimo. Ljudi se zaboravljaju, pa jedan drugoga ogovara, kleveće. Nepravdu učini. Izrabljuje. Prevari. Poštenje mu oduzme.

Treće neprilike dolaze od nečistoga duha ili đavla. Sv. Petar očinski opominje prve kršćane: »Budite trijezni i bdijte, jer protivnik vaš đavao kao ričući lav obilazi tražeći koga da proguta« (1 Petr 5, 8). Nečisti je duh zakleti neprijatelj čovječji. Neprestano uznemiruje čovjeka i traži zgodu da ga na zlo navede. Kad je pak učinio zlo, rađa se u duši grižnja savjesti koja može biti i tako jaka da čovjeka dovede i do ludila i do samoubojstva.

Još više! Koliko puta u životu biva to da nesposobni, loši i opaki ljudi dolaze na visoka mjesta. Na razne položaje. Do časti i priznanja. Postignu veliki imetak. Obiluju blagom svake vrste. A dobri, kreposni, sposobni i radni ljudi bivaju zapostavljeni, pa i prezreni. Zar je rijetko, pogotovo danas, kad materijalizam pravi tolike zbrke u ljudskom društvu, da najbolji i najplemenitiji članovi ljudskoga društva budu ismijani, pa i u životnoj opasnosti, a propalice se slave kao neki junaci.

Sve to čovjeka boli, sve to zabrinjuje. U tim teškim životnim okolnostima traži čovjek utjehu i pomoć, i ne nalazi je na zemlji. Tada čovjek diže oči prema nebu, a duša mu govori: Tamo daleko iza zvijezda i nad zvijezdama živi pravedni Bog. K njemu se čovjek molitvom utječe kad mu je teško vršiti čudoredni zakon i pošteno živjeti. U Njega stavlja sve pouzdanje, kad ga tišti nepravda svijeta. Bog je utjehom čovjeku kad se na nj survaju nesreće života. Duša naša osjeća, ona nam govori: Mora biti pravedni Bog koji svako dobro razgrađuje, a svako zlo kazni, ako ne uvijek na ovom svijetu, a ono sigurno na drugom svijetu! Inače je život pun protuslovlja. Nema smisla ni svrhe. Nema ko-

risti, da se čovjek muči oko kreposnoga i poštenoga života, ako pravednik i lupež jednako uživaju.

Tako, eto, duša ljudska, tražeći izlaz iz životnih nepravilnosti ne nalazi drugoga rješenja ni odgovora, nego samo jedan: ima Bog. Istina — ima Bog — unosi u našu dušu mir, sklad, krepost i dobroću. Ova istina daje utjehu u žalosti, a jakost u borbi da čovjek ne klone. Obratno: poricati Boga znači ostavljati čovjeka bez utjehe i nade, dovoditi ga do očaja. Da je tako pokazuje nam dnevni život. Nikad na zemlji nije bila tako ogorčena borba protiv Boga kao danas. Ali nije bilo ni toliko očajnika i samoubojica kao danas. »Nema mira bezbožnicima!« — veli Sv. pismo (Iz. 48, 22).

PROMJENE U SVIJETU DOKAZUJU DA POSTOJI BOG

Čovjek traži svakoj stvari i svakoj pojavi dovoljan uzrok. Ne pitamo samo što je to, već želimo znati i odakle je i zašto je baš tako. Ljudski duh traži svakoj stvari posljednji uzrok. Tako nas i proučavanje svijeta vodi k istini: ima Bog.

Čitav svijet i sve pojave u njemu treba da imaju zadnji svoj dovoljan uzrok. Taj zadnji uzrok ne može biti u svijetu samom, jer je svijet prolazan, promjenljiv proizveden — dakle zavisao. Zato mora da ima drugo biće, izvan svijeta, koje je nužno, nepromjenljivo, samo o sebi — ukratko: biće apsolutno ili neovisno. To je biće zadnji uzrok svijetu. Kad toga bića ne bi bilo, ne bi moglo biti ni svijeta. Činjenicu: Svijet je tu — ne možemo poreći. Valja onda priznati i istinu: ima Bog.

Svijet je sastavljen od bića koja nastaju i prolaze. Jedni se ljudi rađaju, drugi umiru. Na zemlji nitko trajno ne ostaje. Kod životinja je tako. I kod bilja je tako. I u neživoj su prirodi neprestane promjene. Sva su bića na svijetu po svojoj naravi prolazna. Kao što su danas ona bića, što će u budućnosti nastati, samo moguća, a uistinu ih nema, tako su nekoć sva bića, čitav svijet, bila samo moguća, a uistinu ih nije bilo. Danas ne nastaje ništa bez dovoljna razloga (ni kuća u gradu, ni spomenik na trgu, ni pšenica na polju). Nikad nije moglo ništa nastati bez dovoljna razloga. Razlog ovomu postanju nemaju prolazna bića u sebi, jer ih još nema. Razlog njihova postanja treba tražiti samo u drugomu. Potom mora da ima površ svih prolaznih bića, površ svijeta, neko drugo, više biće u kom je uzrok prolaznih bića i čitavog svijeta. To, od svijeta različito, biće mora da nužno postoji — to biće Bog. Bog ima razlog svom bivstvovanju u samoj svojoj naravi. On ne može ne biti. On je biće neprolazno, vječno, koje nema nikoga drugoga nad sobom. Već je glasoviti grčki mudrac Aristotel rekao da prvo biće, od koga potječu sva druga bića u

svemiru i sva gibanja i sve promjene u svijetu, samo o sebi postoji, nužno postoji i ne mijenja se.

Kad mi dođemo u tvornicu, pa gledamo ogroman stroj sa bezbroj kotača i kotačića, mi se divimo kako jedan hvata drugog i kako se okreću jedan ovisno o drugomu. Nakon promatranja što zaključujemo? Mora da je uman tko je taj stroj izumio i u gibanje stavio. Makar mi toga čovjeka nismo vidjeli, znamo ipak da postoji, jer bez njega ne bi bilo ni stroja. Tako i sav svemir, koji je uređen poput divnoga stroja, pretpostavlja više, umno i slobodno biće — Boga.

Sve ovo, što nas o Bogu uči razum, lijepo i jasno potvrđuje Sv. pismo. U njemu čitamo: »U početku stvorio Bog nebo i zemlju« (1 Mojs. 1, 1). »Za šest je dana stvorio Gospod nebo i zemlju, more i što god u njima« (2 Mojs. 20, 11). »Tvoje je, Gospode, veličanstvo i sila i slava i pobjeda, i Tebi hvala, jer sve što je na nebu i na zemlji, Tvoje je. Tvoje je, Gospodine, kraljevstvo, i Ti si vrhu svih knezova« (Dnev. 29. 11). »Tvoje je nebo i Tvoja je zemlja, Ti si sazdao svijet i sve što je njemu; sjever i more Ti si stvorio« (Ps 88, 12).

Neka ova sveta istina: ima Bog, stvor sam Njegov, Njemu podložan i odgovoran — pronikne um i srce naše, sav rad i život naš. Ta istina neka bude misao voditeljica svemu žiću našem.

RED I SKLAD U SVEMIRU JAMČE DA POSTOJI BOG

Gdje god vidimo pravilnost, red i sklad, tvrdimo da ga je izvelo neko umno i slobodno biće. Ne možemo zamisliti pravilnost kod gradnje kuće, ako prije same gradnje nije graditelj načinio nacrt po kome će graditi kuću. Ne možemo pojmiti red i sklad na željezničkim prugama, ako nije prije zasnovan pametan voznik red.

Ogledajmo se sad vasionim svijetom. Iskustvo i znanosti nas uče da je svuda u svijetu veličanstveni red, točna pravilnost i divan sklad. Svako je biće tako mudro uređeno, da je u sebi jedno, a sva opet bića čine skladnu cjelinu. Jedno je drugomu pomagalo da postigne svoju svrhu. Oko toga radi bezbroj prirodnih zakona.

Zvezdoznanstvo nam otkriva milijune zvijezda stajačica. Većina ih je veća od našeg sunca. Svaka ima svoj sustav u kom se kreću nebrojene zvijezde. Sva se ta golemo tjelesa kreću nevjerovatnom brzinom. A ipak nikad nema pometnje, nikad zastoja. Samo neizmijerni um, koji stoji nad svim, mogao je zamisliti taj vozni red!

U neživom carstvu naše zemlje vlada jednaki sklad. Kolika su bezbrojna i raznovrsna tjelesa na zemlji! A sva drži u cijelosti i jedinstvu međusobna privlačnost.

U biljnom carstvu nalazimo upravo čudesa. Svaka je biljka za sebe savršena kemijska tvornica koja izgrađuje hranu za životinje i čovjeka.

U živoj su prirodi još veličanstveniji prizori. Tko da se nadivi skrbi životinja za svoje mlade. Tko nije ostao tronut kad je promatrao kako pčele umjetnički izgrađuju svoje saće! Tko nije bio potresen kad je promatrao marljivost kod mrava! Već je mudri Salomon rekao: »Idi, lijenčino, k mravu, i promatraj putove njegove, i nauči se mudrosti: on nema ni vođe, ni zapovjednika ni kneza, a ipak ljeti sebi sprema hranu i u vrijeme žetve skuplja što će kasnije jesti« (Posl. 6, 6—7).

Svuda je u prirodi pravilnost koja nadilazi svako ljudsko umovanje.

Nekoji bi ljudi htjeli da je red i sklad u svemiru nastao slučajno, tj. bez umnog i slobodnog uzroka: A što je to »slučajno«? Kad ne znamo uzroka, onda kažemo da je nešto slučajno nastalo. Međutim i ono za što kažemo da je slučajno nastalo, ima svoj uzrok, iako ga čovjek ne zna. »Slučaj« je izgovor za neznanje. Što ljudi manje znaju to se više pozivaju na slučaj. A što su ljudi obrazovaniji i bolje poznaju uzroke to se manje služe slučajem. Nije dijete slučajno došlo na svijet. Nije ni naš Zagreb slučajno nastao. Niti je odijelo slučajno u ormar prispjelo. Niti se jelo slučajno na stol postavilo. Neuko bi još dijete moglo reći za hranu da je slučajno na stolu, a majka sigurno ne. Pogotovo ne danas kada je u mnogim zemljama nestašica hrane, pa roditelji muku muče kako će prehraniti obitelj.

Bez višega i umnoga bića, koje je različito od svijeta, ne možemo nikako shvatiti red i sklad u svijetu. Ovo je umno biće moralo iznajprije zasnovati, izabrati, a onda izvesti baš ovaj red u svijetu. To umno i slobodno najviše biće zovemo: Bog.

»Gospod je mudrošću osnovao zemlju« (Posl. 3, 19). Mudrošću si svojom, Gospode, stvorio čovjeka na zemlji i postavio ga gospodarom svemu stvorenomu. U mudrosti i dobroti Tvojoj je izvor nama ljudima i svemiru.

PRIRODNI ČUDOREDNI ZAKON

Svojim razumom, bez Objave, upoznaje čovjek ne samo istinu: ima Bog, nego i prirodni čudoredni zakon. Naš razum ima prirođenu sposobnost da lako, bez poteškoća i jasno upoznaje

neka osnovna načela koja mu kazuju što je dobro a što zlo. Što čovjek mora, a što ne smije činiti. Ta načela koja čovjek samim svojim razumom upoznaje, jer izlaze neposredno iz njegove razumne prirode, zovemo prirodni čudoredni zakon.

Čovjeku govori svijest da postoji zakon kojemu se bezuvjetno mora pokoravati. Taj zakon može čovjek kršiti, ali ga ne može iskorijeniti niti promijeniti, jer ga nije sam postavio. Čovjek osjeća da prirodni zakon ima ugled kakav može imati samo zakon Božji. Stoga opravdano kaže sv. Toma Akvinac: »Prirodni zakon nije drugo nego saopćenje vječnoga zakona razumnom stvoru«.

Što nas uči prirodni čudoredni zakon? Dobro valja činiti, a zlo se mora izbjegavati. Dobro je ono što je u skladu s našim razumom, što razum odobrava, na što razum pristaje, što razum hvali. Zlo je ono, što je protiv razuma, što razum odbacuje, što razum kudi. Propis je prirodnoga čudorednoga zakona: Bogu se moramo klanjati, jer nas je Bog stvorio. Od Njega nam je sve što imamo. To treba u duši priznati i cijeniti. To treba i vanjskim načinom pokazati. Klanjanje Bogu je vanjski čin kojim prikazujemo vrhovnu čast i vlast Bogu nad nama, a našu potpunu ovisnost i podložnost Bogu.

Prirodni čudoredni zakon kaže: Što nećeš da tebi drugi čini, nemoj ni ti njemu činiti. Što veseli nas, veseli i drugoga. Što je nama drago, drago je i drugome — to mu učinimo. Nama je drago kad nas tko u žalosti utješi, ili nam u bijedi pomogne, ili o nama lijepu riječ reče, ili nam prizna naše zasluge — sve to veseli i drugoga. Učinimo i mi drugome tako pa smo izvršili prirodni čudoredni zakon. Nas boli ako nas tko ogovara, kleveće, nepravdu nam učini, uvrijedi nas ili ponizi. Sve to boli i drugoga, zato mu to nemojmo činiti. Ovo je načelo tako važno da ga nikada ne možemo dosta naglasiti, niti u životu dosta na nj paziti. Neka nas u životu uvijek prati odluka: Ja ću prema drugomu nastupati onako kako želim da drugi nastupa prema meni.

Prirodni nas čudoredni zakon uči i to: Duša je vrednija od tijela; zato treba sjetilne nagone, koji se dižu protiv duše, obuzdavati. Razum nam kaže da treba paziti na mjeru kod jela i pila. Razum nam kaže da su ljubavne težnje i osjećaji, i njihovo zadovoljenje, dopušteni samo u zakonitom braku. Razum kaže: Obuzdaj srdžbu, inače ćeš u srdžbi učiniti i takvih zlodjela za koja ćeš se kasnije čitav život kajati. Da pitate one koji su u Lepoglavi, ili po drugim zatvorima, izuzevši političke zatvorenike, zašto su tamo? — rekli bi vam: u srdžbi sam čovjeka ubio, kuću zapalio i slično.

Prirodni čudoredni zakon nalaže djeci da su dužna ljubiti, štovati i slušati roditelje i starije. Bez poštivanja roditeljske vlasti nema opstanka obitelji. Bez zdravog obiteljskog života nema opstanka ni državi ni ljudskom društvu uopće. Zato ludo ra-

de oni koji dopuštaju da djeca ustaju protiv roditelja i kad ureduju na dječje tužbe protiv roditelja. Takav postupak ruši samu opstojnost ljudskoga društva, škodi svakom društvenom poretku i svakoj državi na svijetu!

Prirodni čudoredni zakon poznaju svi ljudi bez razlike kojoj god vjeri pripadaju. Radi toga smo svi ljudi, i kad ne bi Objave bilo, dužni časno i pošteno živjeti.

ODAKLE BEZBOŠCI

Mogao bi tko pitati: Kad mi možemo svojim prirodnim umom spoznati istinu: ima Bog, i ne samo ovu istinu nego i sav prirodni čudoredni zakon, zašto onda ima ateista ili bezbožaca?

Ateistima ili bezbošcima zovemo ljude koji životom ili riječima poriču bivstvovanje Božje. Jedni žive tako kao da nema Boga. Te zovemo: praktični ateisti. Drugi tvrde da su uvjereni kako Boga nema. Zovemo ih teoretski ateisti. Može li biti doista uvjerenih ateista ili bezbožaca?

Dokazi su za bivstvovanje Božje tako jaki i tako sigurni da nitko ne može biti trajno sasvim uvjeren da nema Boga. Štoviše, ima vrlo malo ljudi koji sebi trajno uobražavaju da su uvjereni bezbošci. Ateisti nemaju nikakvih ozbiljnih razloga kojima bi mogli sebe trajno uvjeriti da nema Boga. A tobožnje prigovore protiv Boga može svatko s malo dobre volje lako oboriti.

Život, smrt i pisana djela takozvanih ateista svjedoče da ni sami vođe ateizma: Voltaire, Rousseau, Robespierre, Nietzsche, Schopenhauer, nisu bili sasvim uvjereni o svojim bezvjerskim tvrdnjama. Kad bi bezbošci bili tako sigurni da nema Boga, ne bi toliko i tako razdraženo govorili o Njemu, ne bi ga sad proricali, sad k Njemu vapili, ne bi Mu se čas izrugivali, čas pred Njim strepili. Tko se živ i pametan bori protiv nekoga koga nema?!

A zašto onda ipak ima bezbožaca? Ima ljudi nastranih u svemu pa i u vjeri. Dok zdravi, normalni vjeruju u Boga, abnormalni ili nastrani Boga poriču.

Ima ljudi koji su plaćeni za to da Boga poriču. Pogotovu ima mnogo takvih ljudi danas. Za novac se, radi slabosti ljudske naravi, sve dobije, pa i ljudi koji će gaziti i po najvećim vrednotama kao što je istina: ima Bog. Mnogi su zavedeni, ili su pri-nukani govoriti da nema Boga.

Pretežni postotak među ateistima su oni kojih život nije u redu. Savjest ih kara radi opakih djela. Takvi se boje Boga. Oni žele da Boga ne bi bilo. Radi toga silom uvjeravaju i sebe i

druge da nema Boga. Tatovi i provalnici se boje oružnika i stražara i sudaca, zato žele da uopće ne bi bilo ni oružnika, ni stražara, ni sudaca. Čovjeka, koji živi u nedopuštenim ljubavnim odnošajima, kara savjest i upozoruje na Božji sud. Takav, od straha pred Bogom, silom hoće da Boga ne bi bilo, samo da si kako tako smiri savjest. Tko je čovjeka ubio ili koje drugo nedjelo učinio, osjeća strahovitu grižnju savjesti. Takav bi najradije da nema ni Boga ni prekogrobnoga života, jer onda ne bi morao nikome odgovarati. Razlog je, dakle, nevjerstvu u slaboj ljudskoj naravi, u strastima ljudskim, u nečudorednom življenju čovječjem. Nečudoredni ili raspojasani život je najčešći i najveći razlog da ljudi otpadaju od vjere i postaju bezbošci.

Kao što opak život odvodi čovjeka od Boga i dovodi ga k nevjeri, tako čestit, pošten i krepostan život dovodi k Bogu. Kad ste ikada u životu vidjeli čestita i poštena čovjeka da je govorio ili radio protiv Boga? Da naše oko može vidjeti i predmete dobro raspoznavati, treba da bude zdravo i čisto. Što je naše oko zdravije i čistije, to ono bolje vidi. Da može čovjek Boga naći i gledati, treba provoditi čestit i pošten život, treba imati čisto srce. Zato veli Sveto pismo: »Blaženi koji su čista srca, jer će oni Boga vidjeti« (Mt 5, 8).

BOG JE DUH

Na prvo su mjesto u Vjerovanju stavili apostoli: »Vjerujem u Boga«. Već nas naš zdravi, prirodni razum uči da postoji Bog. Zato za Boga znadu svi narodi i svi pojedinci koji imaju zdrav razum, makar bili i pogani. Svakom čovjeku kaže njegov prirodni razum da mora postojati Bog, najviše biće od koga je početak svemu što u svemiru postoji.

Vjera popunjava našu prirodnu spoznaju o Bogu, pa kaže: samo je jedan Bog, a nema ih više kako su učili nekoji pogani, a među njima i stari Grci i Rimljani. Bog nije isto što i svemir, kao da bi sva bića u svemiru zajedno bila Bog kako to hoće panteisti. Bog je samostalno biće, različito od svijeta. Bog je biće koje postoji samo o sebi i oduvijek, a svemir je stvoren od Boga i nastao je u vremenu. Bog je neizmjerljivo savršen, a u svemiru je toliko savršenstva koliko mu ga Bog dao.

Kakva je Božja narav? Na to odgovara vjera: Bog je bes-krajno savršen duh, gospodar neba i zemlje od koga nam je sve dobro. Bog je čisti duh, jednostavno, nesloženo biće, a ne kao mi ljudi koji smo sastavljeni od duše i tijela. Kad bi Bog bio sastavljeno biće, to bi značilo da je ograničen, da ima nekoga nad sobom, prema tome ne bi bio Bog. Bogu su po naravi najslićniji

anđeli. I oni su čisti duhovi, a ne sastavljena bića. No velika je razlika između Boga i anđela. Bog je neograničeno savršen, a anđeli su ograničeni duhovi. Bog je nestvoren i postoji od vijeka, a anđeli su stvoreni od Boga.

Bog je duh. To znači: ima razum i slobodnu volju, a nema tijela. Bog odvijeka spoznaje svoju narav. U naravi svojoj spoznaje i sva bića koja su uopće moguća. A slobodnom se voljom odvijeka odlučuje koja će bića, kada, i na koji način stvoriti. Kad nas vjera uči da je Bog beskrajno savršen duh, to znači da su u Bogu sva savršenstva bez kraja i konca. Dok mi stvorovi nosimo na sebi samo dio savršenstva, ograničeno smo pametni, dobri, plemeniti; u Bogu sve kreposti i sve savršenosti idu u neizmjer-nost.

Da je Bog duh svjedoči nam jasno Sv. pismo: »U početku je Bog stvorio nebo i zemlju. Zemlja je bila pusta i prazna i tama je prekrivala površinu bezdana, a Duh Božji je lebdio nad vodama« (1 Mojs. 1, 1—2). Kad je Isus u Novom zavjetu poučavao u vjeri ženu Samaritanku na zdencu Jakobovom, bio je govor i o Božjoj naravi, pa je Isus rekao: »Bog je duh, i koji mu se klanjaju, u duhu i istini treba da mu se klanjaju« (Iv 4, 24).

Kad sve ovo imamo pred očima, onda je smiješno kad nekoji pitaju: Tko je Boga vidio da nam može kazati da Bog postoji? Nitko od nas ljudi, dok nosimo ovo smrtno tijelo, nije vidio Boga, niti ga može vidjeti jer Bog nema tijela, a mi svojim tjelesnim očima možemo vidjeti samo ono što je tjelesno ili stvarno. Ni dušu ne vidimo, ni svoju ni tuđu. Ni pamet ne vidimo, ni svoju ni tuđu. Naša je duša duhovno biće pa se uopće ne može vidjeti. Pamet je moć duševna pa se ne može vidjeti upravo tako kao ni duša. Ali, kao što iz pametna razgovora razabiremo i sudimo da je neki čovjek pametan, kao što iz gibanja i radnja opravdano zaključujemo da živ čovjek ima dušu, jer mrtav čovjek tih radnja ne pokazuje, tako iz stvaranja i upravljanja svijetom zaključujemo da postoji Bog, da je duh s razumom i slobodnom voljom, a nema tijela, jer se stvarno tijelo protivi neizmjerljivoj savršenosti Božjoj.

Jer je Bog čisti duh, treba da je i bogoštovlje duhovno. Žrtva treba da je čista, sveta i neokaljana, a i onaj koji žrtvuje, treba da sebe prikaže Bogu krepkom vjerom i žarkom ljubavlju. Sve bogoštovne čine treba da oživljuje unutrašnja pobožnost, tj. skrušeni duh i pokorničko srce te plemenita nakana.

BOG JE VJEČAN

Kad je Faraon zlo postupao s Izraelcima u Egiptu, reče Bog Mojsiji, vođi izraelskog naroda: »Ja ću tebe poslati k Faraonu da izvedeš narod moj iz Egipta.« Mojsije, u tjeskobi i strahu, reče

Gospodinu: »Tko sam ja? Sinovi Izraelovi će me pitati: Tko te je poslao?« Bog mu reče: »Ja sam koji jesam. Tako ćeš im reći. Onaj koji ješ, Gospod, Bog otaca vaših, On me je poslao«.

Neobičan govor. Bog veli za sebe: Ja sam koji jesam. Time hoće reći: Ja sam onaj koji sam uvijek — vječni Bog. U ime vječnoga Boga je Mojsije imao ići k sinovima Izraelovim i oni su mu vjerovali i slijedili ga.

Nijedan čovjek ne može za sebe reći: Ja sam koji jesam. Nijedan čovjek nije odvijeka, niti će na ovoj zemlji živjeti do vijeka. Svaki je od ljudi počeo živjeti. Svaki ima vrijeme kad se je pojavio na zemlji, a prije toga vremena ga nije bilo. Samo Bog može reći: Ja sam koji jesam. To znači: neprestano sam. Niti sam ikada počeo, niti ću ikada svršiti. Vječan sam. Bog je vječan reći će: Bog nije počeo živjeti, niti će prestati; On živi odvijeka do vijeka. Bog je bio prije svih vremena i ostaje poslije svih vremena. Bog je čista vječnost. Vječnost je Božju sv. Petar apostol označio ovako: »Jedan dan je pred Gospodinom kao tisuću godina, a tisuću godina kao jedan dan« (2 Petr. 3,8).

Što je vječnost u sebi? Nitko to od nas neće moći nikada potpuno shvatiti. Postavimo se na jednu obalu oceana. Možemo li vidjeti drugu obalu? Nikada, pa makar gledali godine i godine, jer je to nemoguće. Možemo mi razmišljati i čitav život o Božjoj vječnosti, shvatiti je nećemo nikada. Ali jer je Bog dobar, darovat će i nama od svoje vječnosti. I mi ćemo jednom s njime vječno živjeti. No razlika je između vječnosti naše i Božje. Božji život nema ni početka ni svršetka, a naš ima početak, samo neće imati svršetka preko groba. Jednako i anđeoski život ima početak, samo neće imati svršetka.

Da će naš život preko groba biti vječan, tj. bez svršetka, dakle bez kraja i konca ili beskonačan, uči nas vjera, i to Vjeronanje apostolsko, u kojem ispovijedamo: »Vjerujem u život vječni«. Ali i sam razum, bez Objave, nas uči da je duša naša besmrtna ili neumrla. Čisti razum spoznaje da naša duša nije stvarna, nema dijelova, ne može se raspasti ili propasti. Ona je jednostavno, nesloženo biće duhovno biće, kojega narav traži život bez prestanka. A da će i tijelo naše s dušom živjeti vječno, i to nas uči i vjera i razum. Vjera nas uči: Vjerujem u uskrsnuće tijela. A razum nas uči: Budući da su na zemlji zajedno radili duša i tijelo, i duša bila u mnogim činima ovisna o tijelu, to oni, duša i tijelo, treba da budu zajedno i preko groba, da žive zajedno i u vječnosti.

Velika je utjeha za nas u ovom zemaljskom životu pomisao na vječnost. Pogotovo kad je ovaj život težak i čemeran. Naš je život na zemlji sličan snu. Kod onoga čovjeka, komu je na zemlji dobro, život je sličan lijepom snu. Kod onoga pak, komu je zlo, život je sličan ružnom snu. Mi se iz sna budimo u

vječnosti. Probudit ćemo se u sretnoj ili nesretnoj vječnosti, već prema tome da li smo ovdje na zemlji poštivali Božji zakon i umrli pomireni s Bogom, ili smo kršili Božji i pošli s ovoga svijeta nepomireni s Bogom.

Sv. Alojzije je uvijek mislio na vječnost pa se zato kod svakoga čina pitao: »Šta mi ovo koristi za vječnost?« Drugim riječima: ako je jedan čin dobar i koristan za vječnost, onda ću ga učiniti, a ako je zao, pa bi mi škodio za vječnost, onda ga neću učiniti. A sv. Terezija bi znala uzdahnuti: »O vječnosti, kako si neizrecivo sretna za dobre, a neizrecivo nesretna za zle!« Samo jedno čeka i nas: ili sretna ili nesretna vječnost. Sve ovisi o nama. Birajmo! Što ćemo izabrati? Živimo po zakonu prirodnom i Božjem pa smo izabrali sretnu vječnost.

BOG JE NEPROMJENLJIV

Čovjek i sve oko čovjeka neprestano se mijenja. Od djeteta se čovjek razvije u zrela muškarca. Od muškarca u naponu snage s vremenom postaje oronuli starac. S vremenom se neuko dijete razvije u glasovita učenjaka. Od pustopašna mladića postaje plemeniti značaj. Od siromaha veliki bogataš. Ali i od bogataša siromah. Od velikog učenjaka pod stare dane djetinjasti starac koji već jedva i suvislo govori. Od dobroga i nedužnoga djeteta hajduk i razbojnik. Mijenjaju se i tjelesne i duševne moći. Čas gubimo svojstva koja smo već imali, čas opet dobivamo druga kojih nismo imali.

Tako je i kod životinja. I kod bilja se neprestano zbivaju promjene. Pupoljak se razvio u cvijet. Cvijet u plod. Konačno i plod i stabljika padnu na zemlju i postanu zemljom. I neživom prirodom vlada zakon promjenljivosti. I tvrdo kamenje i gorde pećine razara zub vremena, ruši ih i obara. Svuda se u svemiru zbivaju promjene, svuda postepeno i nezaustavno nestaje ono što je postojalo, a nastaje čega još nije bilo.

Samo je Bog nepromjenljiv. On jedini ostaje uvijek isti, niti se mijenja sâm, niti mijenja svojih odluka. Objava nas uči: »U koga (Boga) nema promjene, ni sjene mijene« (Jak. 1, 17). »Bog nije kao čovjek da se mijenja« (4 Mojs 23, 19). »Ja sam Gospod i ne mijenjam se« (Mal. 3, 1). Sv. Pavao opisuje Božju nepromjenljivost vrlo slikovito: »Ti si, Gospodine, u početku osnovao zemlju, i nebesa su djela ruku Tvojih. Ona će proći, a Ti ostaješ, i sve će ostarjeti kao haljina, i savit ćeš ih kao kabanicu, kao haljinu i izmijenit će se. A ti si Onaj isti i Tvojih godina neće nestati« (Hebr 1, 10—12). Nebesa će se na svršetku svijeta promijeniti, a prom-

ienu će svemoć Božja izvesti s tolikom lakoćom kao što čovjek u letu s lakoćom skida zimsko odijelo i uzima lako, ljetno. Sve će u svemiru ostarjeti. Ljudi ostare kao i lišće u jeseni, jer nemaju više životne snage u sebi. Ostarjet će i mrtva priroda, jer neće više imati svrhe kao što je zastarjela zimska kabanica kad je nastupilo žarko ljeto. Na svršetku će svijeta prestati i ovaj i ovakav ljudski život i promijenit će se u drugi, bilji, prekogrobni život. Jer je čitav velebitni svemir stvoren za čovjeka, da bude čovjeku učiteljem o Bogu, to će s promjenom ljudskoga života na bolje nastupiti i promjena u čitavom svemiru. Promijenjeni i novi ljudski život bit će razlogom da nastane promjena i novost u čitavom svemiru. Sve se, dakle, u svemiru mijenja i promijenit će se, samo Bog ostaje uvijek isti.

Što kaže naš prirodni razum o Božjoj nepromjenljivosti? Bog je beskrajno savršen. U Njemu su sva savršenstva bez kraja i konca. Prema tome on ne može nešto primiti čega već ne bi imao. Kod Njega, dakle, ne može nastupiti nikakva promjena. Kad bi se Bog mogao promijeniti, tj. neku savršenost izgubiti ili pak novu dobiti, to bi značilo da je nesavršen kao i sva druga stvorena bića. Sam, dakle, pojam Boga, pojam najsavršenijeg bića uključuje u sebi posjedovanje dovijeka svih savršenosti koje na narav spadaju. Radi toga je kod Boga isključena svaka promjena.

Bog je odvijeka u svojoj naravi spoznao i točno predvidio sve stvorove što će se ikada u svemiru pojaviti. Odvijeka je odlučio što će i na koji će način što u vremenu izvesti. Prema tome se sve promjene što se u vremenu zbivaju, događaju po savršeno spoznatoj i određenoj Božjoj osnovi. Sunce ostaje isto bez obzira da li smo na nj postavili više ili manje predmeta da ih grije; bez obzira da li smo mi sami na suncu, ili smo se povukli u hlad. Tako i Bog ostaje isti unatoč svih promjena što se događaju u svemiru.

Isus je rekao: »Nebo i zemlja će proći, ali riječi moje neće proći« (Mt 24, 35). Riječi su Božje nepromjenljive kao što je nepromjenljiv i sam Bog. Spasitelj nas upozoruje neka ne uživamo preko mjere u prolaznom svijetu, već treba da ljubavlju čeznemo za vječnim i nepromjenljivim Bogom koji je naša najviša i zadnja svrha. Za više smo stvoreni. Gore srca!

BOG JE SVUDAŠNJI

Bog je svagdje. Na nebu je, na zemlji i na svakom mjestu. Bog nije ograničen nikakvim prostorom, jer je prostor nastao tek tada kad je Bog svijet stvorio. Nazočnost se Božja nije promijenila,

odnosno proširila, stvaranjem svijeta kao što se ni sunce ne mijenja time što obasjava ovaj ili onaj predmet više. Jer Bog nije vezan na prostor, zovemo ga i neizmjenim.

Sveto pismo govori o Božjoj nazočnosti ovako: »Bog nije daleko ni od jednoga nas, jer u Njemu živimo, mičemo se i jesmo (Dap 17, 27). Pobožni pjesnik David sav ushićen pjeva u psalmu o Bogu: »Kamo da idem ispred Duha Tvoga, i kamo da bježim pred licem Tvojim? Da uzađem na nebo, Ti si ondje, da siđem u pakao, ondje si. Da uzmem krila od zore i da se nastanim nakraj mora: Tvoja me ruka onamo odvela, a Tvoja me desnica držala« (Ps 128, 7—10).

U shvaćanju Božje posvudašnjosti malo nam pomaže mašta. Za ovo poimanje je sposoban samo razum. Razum nam kaže: posvudašnjost je Božja slična nužnim i vječnim istinama. Svako je cijelo veće od svoje česti. Ova je istina vječna i svuda se nalazi. Nije ovisna ni o ljudima, ni o prostoru, ni o vremenu. Kad ne bi nigdje nikoga bilo, ova bi istina ipak postojala. Može se svemir povećati i ljudi umnožiti makar koliko, svuda i uvijek će biti cijelo veće od svoje česti, svuda će vladati ova istina. Neko biće ne može u isto vrijeme biti i ne biti. I ova je istina vječna i posvudašnja. Ima i drugih takvih istina. Tako je i Bog odvijeka i svuda.

Bog je nazočan u svemiru kao što smo mi nazočni svemu što gledamo. Na to nas upućuje Sveto pismo, kad kaže: »Sve je golo i otkriveno pred očima Njegovim« (Hebr 4, 13). Bog je nazočan svuda svojom moći kao što je kralj nazočan u svom kraljevstvu. Kako god bilo veliko kraljevstvo, svuda se proteže moć vladareva. Bog je nazočan cijelom svojom biti u čitavom svemiru i u svakom dijelu svemira, kao što je čitava duša nazočna u čitavom tijelu i u svakoj česti tijela. Bog je nazočan i svuda izvan prostora poput mora, koje se nalazi svuda naokolo spužve, koju je sasvim prošlo i ispunilo.

Posebnim načinom boravi Bog s ljudima za koje se naročito brine. Tako je Bog bio nazočan s patrijarsima koje je posebno poučavao i objavljivao im svoju volju. Posebno boravi Bog u svim ljudima koji su pravedni. S njima je Bog u prijateljskoj vezi po milosti. I u Crkvi je Kristovoj Bog posebnim načinom nazočan, jer je izvanrednim načinom prosvjetljuje, upravlja i posvećuje. Svetima je u nebu bliže nego drugim stvorovima, jer sveci u nebu licem u lice Boga gledaju, ljube i u Njemu uživaju. Bog boravi posebno s ljudskom Kristovom naravi, jer ju je nerazdruživo sjedinio s Božjom naravi u drugoj božanskoj osobi. Konačno, Bog boravi posebnim načinom i u svetim mjestima kao što su naše crkve i kapele. To su sveta mjesta, jer su izuzeta od obične uporabe i određena samo za štovanje Boga.

Istina: Bog je svudašnji — ima za naš svagdanji život veliko značenje. Nigdje i nikada nismo sami. Nema u svemiru mjesta kamo bi se mogli Bogu sakriti. Svuda se nalazimo u Božjoj nazočnosti. Svuda smo u društvu s Bogom. Kako brižno pazimo da u nazočnosti ljudi ne učinimo ništa što je zlo, ružno, nečasno ili prijekora vrijedno! Ako smo pak po slabosti ljudskoj takova što učinili, stid nas je, ispričavamo se i molimo za oprostjenje. Još više treba da se čuvamo zla kad pomislimo da smo neprestano u Božjoj nazočnosti, jer »sve je golo i otkriveno pred očima Njegovim« (Hebr. 4, 13).

BOG JE SVEZNAJUĆI

Govor je o Božjem znanju. Bog zna odvijeka i savršeno sve: što je bilo, što je sada, što će biti, što bi moglo biti, a i to što mi mislimo.

Bog poznaje samoga sebe. On dokučuje svoju bit što nije dano nijednom stvorenju. Zato je Bog i beskonačno blažen, jer je svjestan da uživa najsavršenije dobro. U svojoj naravi kao u ogledalu spoznaje i sve stvorove kakvi su u sebi.

Bog zna što je bilo. Na Jakobovu zdencu razgovara Isus sa ženom Samaritankom i nabraja joj sve njezine grijehe. »Pet si muževa imala; i koga sad imadeš, nije ti muž«. A žena ode u grad i reče ljudima: »Dođite da vidite čovjeka koji mi kaza sve što sam učinila. Da nije to Krist?« (Iv 4, 18 i 29).

Bog znade buduće događaje. Isus proreče Petrovu zataju. Kad se Patar junačio da je i u smrt pripravan poći za Isusa, reče mu Isus: »Zaista ti kažem: noćas prije negoli pijetao zapjeva, tri puta ćeš me zatajiti« (Mt 26, 34). Kasnije se proročanstvo Isusovo točno ispunilo. Judi je prorekao da će ga izdati: »Zaista vam kažem — reče Isus apostolima — jedan će me između vas izdati«. A kad su ga apostoli redom pitali: »Da nisam ja, Gospodine?« — pitao ga je i Juda izdajnik: »Da nisam ja, rabi?« A Judi odgovara: »Ti kaza« — to znači, ti si taj (Mt 26, 21—22 i 25). Isus je prorekao i propast Jerusalema. Kad je izlazio iz jerusalemskoga hrama, reče mu jedan od njegovih učenika: »Učitelju, gle, kakvo kamenje i kako sjajne građevine!« A Isus mu odgovori: »Vidiš li ove silne građevine? Ni kamen na kamenu neće ostati, koji se neće razvaliti« (Mt 13, 1—2).

Bog znade i najtajnije naše misli i najskrovitija čuvstva. Kad su književnici u nazočnosti Isusovoj zlo mislili o Isusu, ukori ih Isus javno i otvoreno: »Zašto zlo mislite u srcima svojim?« (Mt 9,

4). I nitko se nije usudio reći da to nije istina. Zato i s pravom veli Sveto pismo: »Oči Gospodnje mnogo su bistrije od sunca, one razgledaju sve staze ljudske i dubinu bezdana, i u srca ljudska gledaju u skrovne strane. Gospodinu, naime, Bogu sve je poznato prije nego bi stvoreno« (Crkv. 23, 28—29).

Bog znade i ono što stoji do slobodne ljudske volje. Za njega nema budućnosti, jer gleda odvijeka sve kao da se zbiva sada. Bog zna savršeno točno i sigurno kakav će tko život provoditi u budućnosti i prema tomu određuje tko će se spasiti, a tko propasti.

Bog znade i ono što bi moglo biti, makar se neće nikada ostvariti. Znade i ono što bi moglo biti kad bi se ispunili kakvi uvjeti. Isus je rekao jednom zgodom: »Jao tebi, Korozaine, jao tebi Betsaido, jer da su se dogodila u Tiru i Sidonu čudesa, što su se dogodila u vama, davno bi već u vreći i pepelu činili pokoru« (Mt 11, 21).

Način Božje spoznaje nije u domišljanju i umovanju, već On gleda odvijeka, spoznaje i jasno samu bit stvari i događaja. Što je nama prošlo i buduće, Bogu je odvijeka nazočno. Bog spoznaje sve najedanput jednim jedinim činom uma, i to gleda sve u sebi spoznajući svoju narav. U naravi ili biti svojoj vidi i spoznaje sve. Njegovo je znanje nezavisno o stvorenjima.

Kad znamo da je Bog svuda i da sve zna, na što treba paziti? Treba se čuvati i potajnoga zla, jer će i ono izaći na vidjelo, a mi ćemo morati odgovarati za nj. Treba činiti dobro i onda kad nas ne vide ljudi, jer Bog zna i u knjigu života bilježiti i najskrovitije dobre čine. Ne činimo dobro samo radi ljudi nego radi Boga. Božja volja treba da je najplemenitiji razlog zbog kojega činimo dobro. A kad smo u nevolji neka nas tješi Božje sveznanje. Bog dopušta nevolje ali ih i na dobro obraća i sretno svršavaju kad ih podnosimo i trpimo Bogu za ljubav. Ne, dakle, nikada očajavati, nego puni mira i pouzdanja čekati sretan svršetak svake nevolje.

BOŽJA MUDROST

Promatrajmo naše, ljudske čine. Jednom su zli, jer je zla svrha radi koje ih činimo. Tko ima pred očima zlu svrhu: ubiti čovjeka, zapaliti drugomu kuću, oduzeti bližnjemu poštenje, krivo ga potvoriti kod vlasti, sve su to zle svrhe. I svi čini kojima se ove zle svrhe postizavaju također su zli. Drugi put je svrha dobra, ali su sredstva, kojima se svrha postizava, zla. Pomoći bližnjemu je dobra svrha. Ali sredstvo — ukrasti tuđu stvar da pomogneš siromaku, ili na sudu krivo priseći da nekomu pomog-

neš, to su zla sredstva, pa su i opet takvi čini zli, jer su sredstva bila zla. Sveto pismo naime veli: »Ne činimo zla da dođe dobro!« (Rimlj. 3, 8). Prema tome je sasvim krivo načelo da dobra svrha posvećuje ili opravdava zla sredstva. Može biti i svrha dobra i sredstva mogu biti dobra, ali je nakana zla pa je i taj put ljudski čin zao. Pomoći siromaku je dobra svrha. Pomoći mu svojim novcem dobro je sredstvo. Ali pomoći siromašnoj ženskoj s tom nakanom da se predobije i na nečisti grijeh navede, to je niska, odurna, zla nakana, zato je i takav čin — oduran i zao čin. Da bude, dakle, ljudski čin dobar treba da je sve dobro: i svrha i sredstva i nakana. Nedostaje li samo jedno, već čin nije dobar, nego je zao.

Kod Boga je svrha nadasve sveta: proširiti svoju slavu i ljudima činiti dobro. Sve što god Bog čini, čini zato da postigne ovu svrhu. Sa svim upravlja i ravna tako da se ostvaruje konačno Božja slava i dobro ljudima. Promatrajte prirodu bilo živu bilo mrtvu, promatrajte ljude ili anđele, promatrajte nebo ili zemlju, svuda ćete naći red i plemenitu svrhu. Nigdje u svemiru nećete naći jedno jedino biće koje ne bi imalo časnu svrhu i koje ne bi tu svrhu ujedno i postizavalo. Kad je Bog svijet stvorio, tada je — veli Sveto pismo: »Vidio Bog sve što je stvorio, i bilo je vrlo dobro« (1 Mojs 1, 31). Bog zna sve najbolje urediti da postigne što hoće postići. Zato kažemo Bogu da je premudar.

Ljudi često prigovaraju Božjim odredbama, jer gledaju samo površinu događaja, a ne vide samu bit ili cjelinu. Kad se pak prouči sav događaj sa svim okolnostima, onda vidimo da je Bog mudro radio i da je tako najbolje. Upravo divan primjer Božje mudrosti imamo u Svetom pismu. Josipa je egipatskoga otac više volio nego njegovu braću. Radi toga su ga braća zamrzila i htjela ubiti. Na prijedlog brata Rubena nisu ga ubili, nego prodali stranim ljudima kao robu. Ti su ga strani ljudi prodali Putifaru, dvoraninu Faraonovu. Putifarka ga htjela na grijeh navesti, ali Josip nije pristao nego je pobjegao. Da mu se osveti, oklevetala ga pred mužem da joj je htio silu nanijeti. Muž povjeruje ženi i baci Josipa u tamnicu.

Mi bismo, ljudski sudeći, rekli: Nesretni Josipe što si Bogu tako teško skrivio da te Bog bije tako strašnim udarcima u životu? A konačni svršetak? Kad je Faraon sanjao san o 7 debelih krava i 7 bujnih klasova, pa zatim o 7 šugavih krava i o 7 praznih klasova, Josip mu je jedini znao protumačiti san. 7 debelih krava i 7 bujnih klasova znači 7 rodni godina, a 7 šugavih krava i 7 praznih klasova znači 7 gladnih godina koje će doći iza 7 rodni godina. Za nagradu je Faraon uzdigao Josipa na kraljevsko dostojanstvo i povjerio mu spremanje žita u rodni godinama da može narod egipatski prehraniti u gladnim godinama. Tako je Josip postao spasitelj egipatskoga naroda u gladnim godinama.

Zar ne, kolika se Božja mudrost očitovala u Josipovu životu! Tako Bog upravlja s pojedinim ljudima i s cijelim narodima koji iskazuju povjerenje Bogu i daju se voditi od Boga. Nemojmo, dakle, odmah mrmljati čim nam nešto nije po volji. Strpimo se, čekajmo svršetak, jer »mudrost Božja siže od jedne granice svijeta do druge i sve ljupko ravna« (Mudr 8, 1).

BOŽJA SVEMOGUĆNOST

Bog je svemoguć, znači: Bog sve može, samo treba da nešto hoće, pa već ono i bude.

Sveto pismo govori o drugoj božanskoj osobi ili Riječi Božjoj: »Sve je po njoj postalo, i bez nje nije ništa postalo što je postalo« (Iv 1, 3). Boga se naziva »Onaj koji je silan« (Lk 1, 49). Štoviše, Bog je »jedini silni, kralj nad kraljevima i gospodar nad gospodarima« (1 Tim 6, 15).

Božju svemoć promatramo u Bogu savezno s voljom i znanjem Božjim. Znanjem svojim Bog prosuđuje, spoznaje samoga sebe i u sebi sva bića, koja postoje ili su moguća. Voljom se odlučuje da li će nešto učiniti, ili neće učiniti. Snagom svojom ili svemogućnošću izvodi odluke u djelo.

Božju svemogućnost spoznajemo već samim naravnim razumom. Božja moć daje bivstvovanje svemu što postoji. Koliko god je naš um kadar zamisliti novih bića, toliko ih je kadra izvesti Božja moć. Kao što nikad i nigdje nemaju kraja bića, koja bi još mogla postojati, tako nema nigdje kraja ni međe Božjoj moći, koja može ta bića proizvesti (Lk 1, 37). »Velik je Gospod i svake hvale dostojan, i veličini Njegovoj nema kraja. Pokoljenja i pokoljenja će hvaliti djela Tvoja, i naviještati će moć Tvoju« (Ps 144, 3—4).

Što god Bog u svemiru čini, čini na najlakši način; jednim činom svoje volje Bog nešto hoće i odmah volja postaje činom. Niti se muči, niti troši vremena; čim nešto hoće, ono se i ostvari. Kad je Bog stvarao svijet, samo je rekao: »Neka bude svjetlo. I postalo je svjetlo«. Tako je redom kod stvaranja postajalo sve što je Bog zapovjedio; postalo je činom ono što je Bog rekao, odnosno htio.

Čuje se prigovor: Bog ne može spasiti okorjele grešnike, ne može đavla obratiti; Bog ne može griješiti, niti umrijeti. Prema tome Bog ne bi bio svemoguć.

Bog radi, izvodi, u djelo stavlja ono što hoće, na što se svojom voljom odlučio. Hoće pak ili odlučuje se na ono što je razumom prosudio da je dobro i plemenito. Što razumom nije pro-

našao kao dobro, to ni voljom ne prihvaća pa ni moću u djelo ne stavlja. Bog je dao čovjeku slobodnu volju. Um Božji kaže: treba slobodu od Boga danu poštivati. Kad se je čovjek sam svojom vlastitom voljom za zlo odlučio i u njemu tvrdokorno ostaje, Božja mudrost nema opravdanja, zašto bi Bog čovjeku silu nanosio i silom ga odvrćao od onoga na što se svojevoljno odlučio? Isto vrijedi i za đavla. Đavao je svojevoljno tvrdokoran u zlu. Nema razloga da ga Bog silom obraća na dobro kad on dobra neće. Bog ne može griješiti, jer neće griješiti. A neće griješiti, jer je griješiti zlo. Božja mudrost ne nalazi opravdanja, zašto bi Bog griješio, što je zlo, kad može ne griješiti, što je dobro. I naš vlastiti razum kaže da je bolje blaženo živjeti nego umrijeti. Zašto bi onda Bog odabirao smrt ili zlo kad može odabrati dobro i uvijek blaženo živjeti?

Bog sve može što god hoće. Nema tjelesne boli za koju svemoć Božja ne bi imala lijeka. Ni brige duševne kojoj ne bi mogla naći utjehe. Nema potrebe u naravnom redu kojoj Božja svemogućnost ne bi mogla doskočiti. Niti dobra nadnaravnoga koje svemoguć Bog ne bi mogao priuštiti čovjeku kad čovjek za tim dobrom iskreno teži. Prema tome je na mjestu narodna poslovice: »Kad je bijeda najveća, tada je pomoć Božja najbliža«. Zato je s punim pravom rekao i sv. Pavao: »Sve mogu u onom koji me jača« (Flp 4, 13).

BOŽJA SVETOST

Bog odvijeka spoznaje svoju narav. U Božjoj je naravi sve savršeno u neizmjernost, sve u skladu s Božjim umom, potom je Božja narav sama dobrota. U Božjoj naravi nema nedostataka, prema tome ni grijeha.

Po uzoru svoje naravi postavio je Bog zakone u svemiru. Šta je u skladu sa zakonima to je dobro, a što je protiv zakona to je zlo. Bog ljubi sebe, svoju neizmjernu dobrotu. On ljubi i svako dobro izvan sebe, jer je odraz Njegove dobrote, a mrzi svako zlo, jer se kosi s Božjom dobrotom. Kao što Božji um nepogrešivo luči dobro od zla, tako i Božja volja nepogrešivo teži za dobrom i ljubi dobro, a mrzi i prezire zlo. U tome se baš sastoji Božja svetost. Kad, dakle, kažemo o Bogu da je svet, time ispovijedamo: Bog hoće i ljubi samo dobro, a mrzi na zlo. Jer je Božja ljubav, kojom ljubi svoju neizmjernu dobru narav, neizmjerena, to je i Božja svetost neizmjerena, ili jasnije rečeno: Bog je sama svetost.

Bog zove na svet život sve ljude. Za sve ljude vrijedi Božja opomena: »Budite sveti, jer sam ja svet« (3. Mojs. 11, 44). Kad je

čovjek toliko plemenit da u životu i radu ne čini bar veliko zlo, velikih prekršaja, već je svet. Tada je u Božjoj milosti, prijatelj je Božji, i, ako umre u takvom stanju, sigurno će doći k Bogu. Što se čovjek na jednoj strani više čuva zla, a na drugoj strani čini više dobra, to je i njegova svetost veća. Kao što je u životu na svakom koraku prilika da čovjek bježi od zla i čini dobro, tako je čovjek kroz cijeli život u mogućnosti da napreduje u svetosti. Dok se u čovjeku nalazi zdrava pamet, koja je kadra razlikovati dobro od zla, dotle je i volja sposobna činiti dobro, a čuvati se zla, te tako ići naprijed u svetosti.

Spasitelj nas bodri: »Budite, dakle, savršeni kao što je savršen Otac vaš nebeski« (Mt 5, 48). Svaki korak u savršenosti naprijed ujedno je i korak naprijed u svetosti. Kod Boga je, jer je neograničen, i svetost i savršenost neograničena. Kod nas ljudi, jer smo po naravi ograničeni, i savršenost i svetost je ograničena. Bog je sam izvor svim svojim savršenostima i svojoj svetosti, a naše vrline i kreposti, po kojima postajemo sveti, dobivamo od Boga.

Bezbroy je već ljudi došlo u nebo živući sveto, tj. čuvajući se zla, a čineći dobro. Mnogi su se u svetosti razvili tako visoko da ih je Crkva i službeno proglasila svetima te tako postavila za uzor svima živima. Želja je svete Crkve da proučavamo život svetih i gledamo što više nasljedovati njihova djela.

Svetost je u ljudskom poimanju najuzvišeniji pojam. Po svetosti dolazimo k Bogu i postajemo slični Bogu. Tko je živ među nama, tko neće sebi dobro? Što je u izgledu veće dobro, to se u nama rađa i veća težnja za tim dobrom. Jer je Bog najveće dobro, to i naše težnje za Bogom i sa svim onim što je u vezi s Bogom treba da su jače i ustrajnije nego za ikom drugim dobrom. Kad pođemo s ovoga svijeta, ostavit ćemo sva dobra ovoga svijeta ovdje na zemlji. Sa sobom ćemo ponijeti samo dobra djela što smo ih za Boga učinili. Na drugi će nas svijet pratiti i na pomoć nam biti samo naša svetost.

Razum nam kaže: Čini dobro, a čuvaj se zla. Taj časni posao zove vjera svetost. Svetost je, dakle, zahtjev ljudske naravi pa ju je lako i ostvariti baš tako kao što se lako ostvaruju sve plemenite težnje na koje nas nukaju razum i vjera.

BOŽJA PRAVEDNOST

U Svetom pismu čitamo: »Čovjek je neki bio bogat, i oblačio se u grimiz i u bez, i gostio se sjajno svaki dan. A bio je jedan

prosjak po imenu Lazar, koji je ležao pred njegovim vratima pun čirova i želio da se nasiti mrvicama koje su padale sa stola bogataša, ali mu ih nitko nije davao: nego psi su dolazili i lizali čirove njegove. Umre prosjak i odnesoše ga anđeli u krilo Abrahamovo. Ali umre i bogataš i zakopaše ga. I u paklu, kad je bio u mukama, podiže oči svoje i ugleda izdaleka Abrahama i Lazara u krilu njegovu. I povikavši reče: »Oče Abrahamo, smiluj se meni, i pošalji Lazara, neka umoči u vodu vrh od svoga prsta, da mi rashladi jezik, jer se silno mučim u ovom plamenu.« Abraham mu odgovori: »Sinko, sjeti se da si ti primio dobra svoja u svom životu, a Lazar jednako zlo; sad se on tješi, a ti se silno mučiš. I povrh svega toga i velika je te vječna provalija među nama i vama da oni koji bi htjeli odavle preći k vama, ne mogu, niti oni odanle k nama prelaziti« (Lk 16, 19—26).«

Sveti oci tumače da je ovo povijesni događaj. Bogataš je nakon smrti prispio u pakao, mjesto vječnih muka. Lazarovu su dušu anđeli odnijeli nakon smrti u pretpakao gdje su boravile pravedničke duše i čekale da dođe Spasitelj i prigodom svoga uzašašća na nebo otvori nebo i ljudima. Pretpakao se zove krilo Abrahamovo, ne zato što bi se Abraham odlikovao jakim vjerom pa je po vjeri postao otac mnogih vjernih naroda. Nakon Isusova uzašašća na nebo pod krilom se Abrahamovim razumijeva život blaženih u nebu.

Bogataš je u paklu po Objavi Božjoj saznao za sretno stanje Lazarovo nakon smrti pa je molio Abrahama, da mu preko Lazara pomogne u strašnoj nevolji koju je trpio. Međutim mu Abraham odgovara: Sjeti se, bogatašu, da si za života na zemlji uživao mnoga dobra, a Lazar je naprotiv mnogo patio. Sada, u prekogrobnom životu biva obratno. Ti ćeš, jer nisi imao srca za siromaha, trpjeti, i to čitavu vječnost, a Lazar će, jer je siromaštvo i bijedu strpljivo Bogu za ljubav podnosio, kroz sve vijek biti sretan. Tako traži Božja pravda, koja naplaćuje dobro, a kazni zlo, kako je tko zaslužio.

Jedna je slika prikazivala sudnji dan. Na jednoj su strani slike bili prikazani dobri, a na drugoj strani zli ljudi. Među dobrima se nalazilo mnogo siromašnih muževa, žena i djece. Među zlim je bilo mnogo visoko položajnih ljudi, kraljeva i careva i nešto djece. Slika je htjela reći i zorno poučiti gledaoce: Pazite ljudi, Bog je pravedan. Ovako konačno izgleda Božja pravda.

Sigurno je već mnogoga od vas u životu mučila misao: Ako je Bog pravedan, zašto onda tolikim opakim ljudima ide tako dobro na svijetu, a mnogi pravednici, naprotiv, na svijetu toliko trpe? Konačni obračun biva preko groba, a ne ovdje na zemlji. Preko groba dobiva svako dobro svoje puno priznanje i svoju potpunu nagradu, a zlo opet svoju osudu i svu težinu kazne. Bog trpi grešnika, daje mu i dobra ovoga svijeta, ne bi li ga odvratio

od zla. Ako grešnik unatoč toga ustraje u zlu, u prekogrobnom će ga životu sigurno stići teška kazna za učinjeno zlo. Pravednika pak Bog znade pohoditi i teškim kušnjama za koje će ga onkraj groba bogato nagraditi. Povrh toga, i opaki ljudi čine ovdje na zemlji bar nešto dobra. Za to ih dobro nagrađuje Bog ovdje na zemlji dobrima ovoga svijeta, jer u prekogrobnom životu za njih nema nagrade nego samo kazna.

Naš vlastit razum u svom prosuđivanju zaključuje: Mora postojati pravda koja nagrađuje dobro, a kazni zlo. U tu svrhu postavljamo sudove i suce. Njihova je sveta dužnost da strogo paze na pravdu. Jer su zemaljski suci krhki ljudi — podložni neznanju, podmitljivosti, strahu i kojekakvim drugim slabostima, to je i pravda ljudska manjkava. No, naš duh ne miruje i traži pravdu dalje. Naš duh kaže: Bog, koji je u narav ljudsku stavio težnju za pravdom, mora pravdu konačno i savršeno ostvariti, jer inače nema smisla ni činiti dobro ni kreposno živjeti, ako će dobar i opak čovjek konačno jednako svršiti.

BOŽJA DOBROTA

Bog je dobrotiv, znači: Bog je pun ljubavi, pa zato nama ljudima i svim stvorovima daje nebrojena dobra.

Dobrota se Božja očituje u stvaranju i uzdržavanju svijeta. Bog se brine za nas očinskom brigom. Od Njega nam život, zdravlje, hrana i pilo, stan i odijelo, riječju — sve što nam treba za dušu i tijelo. »Svi čekaju na Te da im dadeš hranu u svoje vrijeme. Daješ im i oni skupljaju, otvaraš ruku svoju i sve nasićuješ dobrima« (Ps 103, 27—28). Bog se brine ne samo za ljude nego i za sva druga bića. »Promotrite, veli Spasitelj, ljiljane poljske, kako rastu, ne rade, ne predu, a ipak vam kažem, da Salomon u svojoj slavi nije bio obučen kao jedan od njih« (Mt 6, 28—29).

Najviše nam je Bog dokazao svoju ljubav time što je jedino ga svoga Sina dao na smrt da nas grešnike otkupi i s Bogom izmiri. »Tako je Bog ljubio svijet da je Sina svoga jedinorođenoga dao, da nijedan, koji vjeruje u Nj, ne propadne nego da ima život vječni« (Iv 3, 16). Isus je svoju dobrotu prema nama usporedio s dobrotom dobroga pastira. »Ja sam pastir dobri. Dobri pastir daje život svoj za ovce svoje« (Iv 10, 11). I doista je bio dobri pastir, jer je na križu u najtežim mukama položio svoj život za nas ljude — svoje ovce. Ljubav pak, kojom se dragovoljno ide u smrt za dobro bližnjega, tako je velika da se od nje veća ni zamisliti ne može. »Od ove ljubavi nitko veće nema da tko položi život svoj za svoje prijatelje« (Iv 15, 13).

Spasitelj nam je otkrio svu puninu dobrote i nježnosti Božje prema nama kad nas je poučio da nam je Bog predobri Otac. Kad je Isus govorio o molitvi, rekao je apostolima: »Vi se, dakle, ovako molite: Oče naš koji jesi na nebesima« (Mt 6, 9). Bog nam je, dakle, Otac i to predobri Otac, zato treba da se Bogu molimo s punim pouzdanjem, s vjerom i pouzdanjem kako djeca nastupaju prema svom najboljem ocu. Štoviše, Bog nam je daleko bolji, nego i najbolji zemaljski roditelji. Roditelji, naime, pa bili i najbolji, još uvijek imaju u nastupu prema djeci slabosti, radi čega postaju koji put i teški djeci. A Bog je neizmjerljivo savršen, sama svetost, pa što god čini sve je najbolje i najsavršenije. Radi toga i zove sv. Pavao Boga: »Otac milosrđa i Bog svake utjehe koji nas tješi u svakoj nevolji našoj (2 Kor 1, 3—4).

Bog nam poručuje preko Izaije proroka: »Može li žena zaboraviti dijete svoje, da se ne smiluje na sina tijela svoga? Iako ga zaboravi, to ja tebe ipak neću zaboraviti« (Iz 49, 15). Prirođeno je majci da ljubi svoje dijete, jer je ono plod njezine ljubavi, dio njezine naravi, kost od kosti njezine i krv od krvi njezine, nastavak i produženje života njezina. No, događa se da ova ili ona majka — nemajka, odbaci dijete od sebe, odriče ga se i ne mari za nj. Takav je postupak zločin protiv same prirode, ali se ipak, nažalost, događa. Kod Boga se to ne može dogoditi, jer veli Sveto pismo: »Ostaviše me otac moj i mati moja, ali me je Gospod uzeo« (Ps 26, 10). »Ti (Gospode) ljubiš sve što je tu, i ne mržiš ništa od onoga što si učinio« (Mudr 2, 25).

Nema i ne može biti roditelja, makar kako dobri bili svojoj djeci, a da u odgoju ne bi predvidjeli i od vremena na vrijeme upotrebili sad ovu, sad onu kaznu. Kazne su čas manje, čas veće. Sad lakše, drugi put teže. To ovisi o prekršajima djece, da li su oni manji ili veći, lakši ili teži, češći ili rjeđi. Ima časova i kod najboljega djeteta kad blagost i dobrota roditeljska ne djeluju, već moraju mjesto ustupiti kazni. Ali i onda, kad roditelji razborito kažnjavaju, dokazuju djetetu samo dobrotu i ljubav.

I Gospod Bog u odgoju ljudi i naroda, unatoč svoje neizmjerne dobrote, primjenjuje kazne. Biva to kad ljudi zlorabe Božju dobrotu. Rijetko je kad na zemlji bilo toliko zločina kao neposredno prije II svjetskog rata, za rata a i poslije rata. Ali je i rijetko kada bila tako teška kazna za zločine učinjene za vrijeme svjetskog rata. Nije, dakle, Bog prestao biti dobar, nego su ljudi postali preko mjere zli. Bog nas kažnjava jer smo zli. A kažnjava nas samo zato da se popravimo i postanemo bolji. Netom postanemo Bogu poslušna djeca, bit će i On nama opet dobri i predobri Otac.

BOŽJE MILOSRĐE

Sva su Božja djela veličanstvena, u svojoj veličini i savršenosti nedokučiva, kao što je nedokučiv i sam Bog, uzrok njihov, od koga potječu. Sveto pismo napose ističe Božje milosrđe pa kaže: »Milosrđe je Njegovo nad sva djela Njegova« (Ps 144,9). Božje milosrđe dolazi do izražaja u ljudskom životu više nego druge Božje savršenosti. Ono se je kod mnogih grešnika očitovalo u tolikoj mjeri i tako ganutljivo da Sveto pismo s pravom izdiže Božje milosrđe nad sva druga Božja djela.

Spasitelj nas je htio zorno poučiti o Božjem milosrđu pa je u tu svrhu svom slušateljstvu pripovijedao događaj o rasipnom sinu. Otac imao dva sina. Mlađi je sin bio nezadovoljan kod oca pa je tražio svoj dio i otišao u svijet. U svijetu je živio raspušteno i brzo protepao imovinu. Međutim nastupi glad, a on počeo oskudijevati. Nije bilo druge, pošao je u službu i to — pasti svinje. Glad je bila tolika da je htio jesti i roščiće što su svinje jele, ali ni toga nije bilo. Sad je tek mladić došao k sebi i rekao: »Koliko najamnika oca mogega imadu kruha i previše, a ja ovdje umirem od gladi! Ustat ću i poći k ocu svomu i reći mu: Oče, sagriješio sam protiv neba i protiv tebe. Više nisam vrijedan nazvati se sin tvoj, nego me primi kao jednoga od najamnika svojih. I ustavši otide k ocu svomu« (Lk 15, 17—20).

Otac se tužan neprestano ogledavao na sve strane, neće li se odakle pojaviti izgubljeni sin. Kad ga je otac opazio, sažali mu se, jer je bio gladan, bos i poderan kao bijedni prosjak. Otac ga zagrlj i poljubi. Tada reče otac slugama: »Brzo iznesite najljepšu haljinu i obucite ga, i podajte mu prsten na ruku i obuću na noge, i dovedite ugojeno tele te zakoljite da jedemo i da se veselimo, jer ovaj sin moj bio je mrtav i oživio je, bio je izgubljen i našao se« (Lk 15, 22—24).

Rasipni sin je slika slabe ljudske naravi. Želja za neobuzdanom slobodom i zabranjenim voćem vuče čovjeka iz doma Božjega, gdje se uči Boga, dobroga Oca, poštivati i kreposno živjeti. Čovjek se u svojoj lakoumnosti zaboravlja pa ostavlja Boga i vjeru. A što je našao u zamjenu? Mjesto raja i sreće nalazi u svijetu, koji je hladan kao led, a tvrd i beščutan kao kamen, samo bijedu i nesreću. Mnogi se od ovakvih ljudi, koji su u mladosti stanputicom prošli, ako ne prije, a ono bar pod stare dane, kaje i vraća natrag k Bogu i vjeri. A Bog je milosrdan otac koji sve oprašta i raskaja-n grešnika opet prima u stanje milosti.

Makar čovjek učinio i najveće zločine, što se uopće zamisli-ti dadu, još je uvijek opravdano pouzdanje u Božje milosrđe. Bilo da broj nečijih zločina nadvisuje broj kose na njegovoj glavi: bilo da je netko već i osijedio u grijesima svojim, ipak ne smije gubiti nadu, a još manje zdvajati radi svoga spasenja, jer su svi ljudski

grijesi, u koliko su ljudski čini, ipak samo ograničeno zlo, a milosrđe je Božje neograničeno. »Gdje se umnožio grijeh, još je već-ma obilovala milost« (Rimlj 5, 20).

Sv. Ivan Hrizostom pita: »Jesi li bio nepravedan, gledaj na carinika. Jesi li bio nečist, gledaj na Mariju Magdalenu. Jesi li ubojica, gledaj na razbojnika na križu. Jesi li bio progonitelj istine i njezinih propovjednika, gledaj na Pavla koji je kasnije postao glasnik istine. Što je grijeh u poredbi s milosrđem Božjim? Paučina koju povjetarac podere da joj nema ni traga. Čemu, dakle, zdvajaš?« »Bili grijesi vaši kao skrlet, bit će bijeli kao snijeg, ili su crveni kao purpur, bit će bijeli kao vuna« (Iz 1, 18).

Niti veličina grijeha, niti sv. Ciprijan, niti kratkoća još preostalog života, niti skrajnja nevolja zadnje ure ne isključuje od prijateljstva Božjeg. Sve koji se k Njemu vraćaju prima Njegova neizmjerena ljubav i milosrđe. A Spasitelj zove milo ne pravednike nego grešnike: »Dođite k meni svi koji ste umorni i opterećeni i ja ću vas okrijepiti« (Mt 11, 28).

BOŽJA DUGOTRPNOST

Ljudi teško praštaju jedan drugomu. Osude su ljudske stroge, a kazne za uvrede nemilosrdne. Ljudi prigovaraju i Božjim sudovima. Srde se na Boga zašto ne kažnjava grešnike odmah kad teško sagriješe. Čemu čeka? Zašto trpi da zemlja drži i nosi tolike nezahvalnike koji Boga sramote, a ljudima zlo čine? Odmah bi trebalo osudu izreći i kaznu bez ikakva obzira primijeniti na zločinca. Tako mi ljudi.

Bog radi drukčije. On je dugotrpnan. On često dugo čeka prije nego grešnike kazni. A zašto? Da im dade vremena za pokoru i spasenje. U Noino je vrijeme bilo mnogo zla na svijetu. Ljudi su se toliko izopačili, da su njihove opachine vikale k nebu za kaznom (1 Mojs 6, 5—7). Bog je odlučio radi teških i odvratnih grijeha svijet potopiti općim potopom. Ipak je čekao s potopom još 120 godina, ne bi li se ljudi skrušili i pokajali. Ali kad je prošlo 120 godina, a ljudi, mjesto da čine pokoru, ismijehivali Božje prijetnje, Bog je izvršio svoju prijetnju i potopio ljude općim potopom (1. Mojs 7, 11 i dalje). Spasio se samo vjerni Noa i njegova obitelj.

Razbojnika je na križu Bog čekao kroz čitav njegov život. Konačno se je razbojnik ipak obratio i spasio. Spasitelj mu je velikodušno oprostio grijehe i zajamčio: »Još ćeš danas biti sa mnom u rajul« (Lk 23, 42—43).

Zašto je Bog s nama toliko strpljiv? Jer hoće da ni jedan grešnik ne propadne nego da se svi spase. »Ne kasni Gospodin obećanjem, kako neki misle da je spor, nego vas velikodušno trpi, jer neće da neki poginu, nego svi da se obrate pokajanjem« (2 Petr 3, 9). »Neću smrti bezbožnika — veli Gospodin — nego da se obrati od svoga puta i živi« (Ez 33, 2).

Kad bi Bog odmah kažnjavao smrću ili paklom netom čovjek teško sagriješi, kako bi malo ljudi bilo na životu, a kako bi tek rijetki bili koji bi došli u nebo? Stavimo ruku na srce pa priznajmo iskreno sebi i Bogu: Koliko smo puta u životu zlo pomislili, koliko ružnih riječi rekli i opakih djela učinili? Da nas je Bog odmah kaznio, gdje bi mi danas bili, što bi od nas bilo? A ovako? Bog nas strpljivo čeka. Daje nam vremena. Mnogo smo toga već okajali i još ćemo okajati, konačno se i spasiti, a za taj veliki dar hvala samo Božjoj strpljivosti.

Bog je dugotran, ali ne uvijek. Ima slučajeva gdje je Bog odmah nakon grijeha kaznio grešnike. Kad su se mnogi anđeli pobunili protiv Boga, Bog ih je smjestio kaznio tako da ih je strovalio u pakao. Ananija i Safira, muž i žena, načinili su samo jedan grijeh: slagali su da su njivu prodali za manje nego su je uistinu prodali, i Bog ih je kaznio da su mrtvi pali pred noge sv. Petra. Treba, dakle, da imamo veliko pouzdanje u očinsku Božju strpljivost, ali i oprez da je ne izrabljujemo. Bog je dugotran, ali nije slab. Bog je milosrdan, ali i pravedan.

BOG JE ISTINIT

Sve naše učenje i sav naš umni rad ide za spoznajom istine. Istina je najviši uzor našega uma. Svi plemeniti ljudi ljube istinu, svima je draga, svi se njome ponose.

Istinu spoznajemo kad spoznajemo predmete kakvi su u sebi. Čovjeka smo istinito upoznali kad smo upoznali sva njegova lijepa i ružna svojstva. Ne smijemo što dodavati, a niti što oduzimati. Istinu smo dužni priznati bez obzira da li nam je ugodna ili neugodna, da li nam koristi ili škodi. Prema tome ne smijemo suditi ni po babu ni po stričevima, nego onako kako u duši osjećamo da je istina.

Mi se ljudi često udaljujemo od istine. Dogodi se da smo nešto krivo vidjeli, krivo od drugoga čuli, krivo drugoga razumjeli, u knjizi krivo pročitali, ili nešto nehotice pregledali. Bezbroj je uzroka u životu zbog kojih krivo ili neistinito spoznajemo ljude i druge raznovrsne predmete oko sebe.

Kod Boga se to ne može dogoditi jer On sve zna. Njemu je bio poznat svemir i sve u svemiru još prije nego je postalo. »Sve je golo i otkriveno očima Onoga kome treba da dademo račun« (Hebr 4, 13). Sveto pismo zove Boga istinitim (Rimlj 3, 4), a to znači: Bog samo istinu objavljuje, jer ne može niti pogriješiti niti lagati.

Ljudi često u životu spoznaju istinu, ali je ne priznaju. Govore protiv svoga osvjedočenja. Drukčije su im riječi, a drukčije osjećanje u duši. Kad god govore drukčije nego misle, tada govore neistinu ili laž. Lagati, dakle, znači: govoriti protiv uvjerenja sa svrhom da se drugoga prevari. U društvu se govori neistina da se društvo nasmiije, našali, odmori, rastrese. Takve su neistine ili laži još najnevinije, jer redovito nikome ne škode. Ljudi govore neistinu ponajviše i redovito jer od toga imaju koristi. Trgovac neistinito prikazuje stranci robu da je lakše i skuplje proda. Učenik se posluži neistinom da se izbavi od drugoga reda ili druge koje kazne. Dijete se u kući posluži neistinom da što od roditelja dobije, ili da izmakne kazni. Mnogi lažu iz zlobe s namanom da drugomu napakoste. Tko bi, konačno, izbrojio sve moguće načine kako se ljudi služe neistinom, i sve svrhe zbog kojih tako rade.

Bog istinu nepogrešivo spoznaje pa je nepogrešivo i nama objavljuje. Kod Boga nema i ne može biti razloga zašto bi nama laž ili neistinu objavljivao. On ne može lagati u šali, jer se to protivi časti i dostojanstvu Njegovu. On ne može lagati da se izbavi iz kakve nevolje, jer u nepriliku kakvu uopće ne može doći buduća da je svemoguć. Ne može lagati ni iz koristoljublja, jer je sam sebi u svemu dostatan i sam u sebi blažen pa ničega ne treba. Ne može lagati ni iz zlobe, jer je pun ljubavi i hoće uvijek samo najbolje svomu stvoru.

Objava kaže o Bogu: »Istina Gospodinova ostaje od koljena do koljena« (Ps 99, 5). »Na istini počivaju sve Njegove riječi« (Ps 118, 160). Istina neka lebdi i nama uvijek pred očima pa makar trebalo za nju trpjeti i umrijeti.

BOG JE VJERAN

Ljudi su vrlo nestalni u svojim obećanjima. I zlatna će brda obećati, a u stvari neće učiniti ništa. Čovjek nešto obeća, a da uopće nije ni mislio na ono što je obećao. Drugi put ozbiljno obeća, ali je radi nestalnosti ljudske kasnije promijenio svoje obećanje. Mogu nadoći i nepredviđene okolnosti radi kojih je nemoguće izvršiti obećanje. Najzad se obećanje i zaboravi pa opet od njega nikakve koristi.

Bog je, naprotiv, uvijek vjeran. On sigurno izvrši ono što obeća i ispuni čime se zagrozi. Kad su naši praroditelji u raj u sagriješili, Bog im je obećao Spasitelja. Spasitelj je došao točno u određeno vrijeme kako Ga je Bog obećao. Tako su se vjerno ispunila i sva druga Božja obećanja. »Riječ je Gospodinova iskrena i sve riječi Njegove su vjernost« (Ps 32, 4). »Bog, dakle, nije kao čovjek da laže, ili sin čovječji da se mijenja. On je rekao, zar da toga ne učini? Obećao, a da ne drži?« (Mojs 23, 19). Spasitelj je svečano naglasio: »Nebo i zemlja će proći, ali moje riječi neće proći« (Mt 24, 35).

Jednako je i s prijetnjama Božjima. U dane se Noine Bog zaprijetio ljudima da će ih radi opaćina i raspuštena života uništiti potopom. Ljudi se nisu obazirali na Božje prijetnje, nego »su jeli i pili, ženili se i udavali do onoga dana kad Noa uđe u kovčeg, i dođe potop i sve uništi« (Lk 17, 27). Stanovnicima se Sodome i Gomore zaprijetio Gospod da će im radi nečistoga uništiti gradove. A oni? »Činilo im se kao da (Bog) govori od šale« (1 Mojs 19, 14). Međutim, što se dogodilo? »U dan kad izađe Lot iz Sodome, daždio je oganj i sumpor s neba i sve uništi« (Lk 17, 29). A proročena se propast Jeruzalema zbila tako potresno da ju je povijest zabilježila kao jedinstven događaj.

Vjernost je Božja utješna istina u svim životnim nevoljama. Kad nas pohode kušnje i teški životni udarci, nama se čini kao da nas je Bog napustio. No baš tada nam Bog poručuje kao i proroku Izaiji: »Ne boj se, ja sam s tobom, ja sam tvoj Bog, ja te jačam i pomažem ti« (Iz 41, 10). Iako nas Bog kuša i kažnjava, budimo duboko uvjereni da kušnje i napasti nikada neće biti tolike, a da ih mi s Božjom milosti ne bi mogli podnijeti i svladati. »Bog je vjeran, neće dopustiti da budemo napastovani preko naših sila, nego će kod napasti dati izlaz da možemo ustrajati« (1 Kor 10, 13).

Kad znamo da je Bog istinit i vjeran, treba da tvrdo vjerujemo u riječ Božju. Treba da se stalno pouzdavamo u Njegova obećanja. Ali treba da se ozbiljno bojimo i Njegovih prijetnja.

Možda koga od nas muči misao: Hoću li ja dobiti oprostene svojih grijeha? Hoće li se za me naći mjesto u nebu? Tada probudimo u duši čin vjere i pouzdanja u riječi Božje, upravljene Ezekijelu proroku: »Reci im: Neću smrtni bezbožnika, nego radije da se bezbožnik obrati sa svoga puta i živi« (Ezek 33, 11).

Vjernost nas Božja nuka da i mi budemo vjerni prema Bogu i bližnjemu. Svako obećanje, a napose zavjet, kojim smo Bogu obećali da ćemo učiniti koje dobro djelo, treba savjesno izvršiti. Već čovjeka prevariti je ružno djelo, a zloća se prevare kudikamo povećaje kad bi čovjek htio varati samoga Boga. Držimo do svojih riječi i obećanja što smo ih zadali ljudima. Vjerno izvršavanje

obećanja je znak plemenita značaja i visoke čudoredne svijesti, a time se ujedno stiče i velika cijena i nagrada i pred Bogom i pred ljudima.

ZASTO NAM JE POTREBNA OBJAVA

Mnogo toga ima o Bogu i o vjeri što je kadar čovjek sam svojim prirodnim spoznajnim moćima saznati. Ali je unatoč toga ipak potrebna nadnaravna Objava. Potrebno je bilo da nam je Bog nekada govorio po patrijarsima i prorocima, a kasnije po svome Sinu Isusu i po apostolima. A zašto?

Ima ljudi po prirodi slabo nadarenih koji uopće teško što spoznaju. A među vjerskim istinama ima i takvih koje teže shvaćaju i bistri ljudi. Da ovakvi ljudi, duševno slabije nadareni, ne budu bez utjehe svete vjere, Objava im daje da vjerske istine govore.

Ima ljudi po naravi nehajnih koji vole lagodan i bezbrižan život. Ne trude se ni oko čega, ne mare ni za što. Takvi ne vole učiti — pa ni vjerske istine. I za njih se pobrinuo Gospod Bog pa im je putem Objave dao sve što im je potrebno za spasenje.

Ogromna je većina ljudi u takvim životnim prilikama da svu svoju snagu troše na rad za svakidašnji goli život. Borba je za život na zemlji bila uvijek velika i teška. Nakon istočnoga grijeha određen je čovjek da u znoju lica svoga jede svagdanji kruh. Kad je Bog prve ljude istjerao iz raja zemaljskoga, rekao je Adamu: »Trnjem i korovom će ti roditi zemlja. U znoju lica svoga jesti ćeš kruh dok se ne vratiš u zemlju od koje si uzet, jer si prah i u prah ćeš se obratiti« (1 Mojs 3, 18—19). Koliko misli, briga, truda i napora moraju ljudi ulagati da si pribave najnužnije za život! Jelo, stan, odijelo i druge potrebe dnevnoga života, toliko zaokupljaju čovjeka da jedva dospije na što drugo. U takvim je prilikama teško učiti i razmišljati i o vjerskim istinama. Dobrota se Božja pobrinula i za ovakve pa im je dala po Objavi sve istine koje su potrebne za čestit ljudski život.

Konačno je i onima koji su po naravi vrlo nadareni, koji imaju vremena i rado se bave čitav svoj život vjerskim pitanjima, od neprocjenjive koristi Objava. I učenici ljudi kako u drugin, tako i u vjerskim pitanjima, lako padnu u zabludu. Da budu bez straha od zablude Bog im daje u Objavi sve istine potpuno sigurne i zajamčene.

Imajući u vidu sve životne okolnosti kakve jesu, uči Vatikanski crkveni sabor od god. 1869—70. ovako: »I u onim vjerskim

istinama, koje bi čovjek mogao sam spoznati, potrebna je Objava da ih mogu svi ljudi spoznati lako, sigurno i bez straha od za-bluda».

Kad mi danas čitamo djela poganskih mudraca, a među njima glasovitih grčkih i rimskih mudraca, snеbivamo se od začuđenja kako su mogli ovako umni ljudi naučavati toliko za-bluda, pa i djetinjarija, o Bogu i o vjeri, a kod nas su u kršćanstvu već malena djeca u pučkoj školi tako točno upućena u glavna životna pitanja. Kod nas već i djeca znaju da je samo jedan Bog. Da su u Bogu tri osobe. Da postoji prekogrobni život i u njemu vječna nagrada i vječna kazna. Da je duša neumrla i tolike druge prevažne istine s kojima su se i te koliko mučili poganski mudraci. Naše veliko vjersko znanje, naša potpuna sigurnost u vjerskim istinama, naš jasan i neprevrtljiv pogled u prekogrobni život, sve je to plod nadnaravne Božje Objave koju nam je Bog dao u svojoj dobroti.

TRI VRSTE VJERSKIH ISTINA

U našoj svetoj vjeri ima istina koje možemo sami umovanjem iznaći, shvatiti i sigurno dokazati. Takve su istine: ima Bog, duša je ljudska neumrla, svijetom vlada Božji promisao, i tolike druge.

Ima istina kojih sami ne bi nikada iznašli da nam ih Bog nije objavio. Ali ih možemo shvatiti i dokazati nakon toga što nam ih je Bog objavio. Da u Crkvi postoji nepogrešivo učiteljstvo u pitanjima vjere i čudoređa, do toga čovjek sam ne bi došao. Ali kad nam je Bog objavio da ono postoji, onda lako shvaćamo da tako mora biti, jer čovjek sam po sebi lako zabludi i u vjeri kao i u drugim pitanjima. Kad nam Bog nalaže obdržavanje vjerskih i čudorednih propisa pod prijetnjom vječne propasti, onda je našem razumu jasno da se je Bog morao pobrinuti i za učiteljstvo, koje će nepogrešivo tumačiti propise i zapovijedi Božje. Po Objavi znamo da je sv. Petar bio prvak apostolski i prva vrhovna vidljiva glava Kristove Crkve iza samoga Krista. Sami do toga ne bi došli da nam nije objavljeno. Kad nam je pak to objavljeno, lako dokučimo da je to u skladu s razumom. Gdje god je naime neko društvo ili duhovno tijelo, ono treba imati vrhovnog poglavara ili svoju glavu. Da postoje anđeli, umna bića, savršenija od čovjeka, a daleko nesavršenija od Boga i to znamo samo iz Objave. Nakon Objave nam je posve shvatljivo da je u skladu s čitavim nizom bića u svemiru, da između Boga i ljudi postoje razumna bića koja nemaju tijela nego su čisti duhovi. I baš zato,

jer su duhovi, sličniji su Bogu i po savršenstvu su bliže Bogu nego ljudi, a zaostaju za Bogom jer je Bog neograničeni duh, a anđeli su ograničeni.

U svetoj vjeri ima i takvih istina kojih čovjek ne samo ne može iznaći, nego ni onda kad su već objavljene ne može ih čovjek potpuno shvatiti. Te se istine zovu misteriji ili tajne. Takve su istine: Presveto Trojstvo, Utjelovljenje Sina Božjega, nazočnost Kristova u presv. Euharistiji, Bezgrešno začće Majke Božje i mnoge druge. Objava nam Božja u misterijima otkriva unutrašnje tajne biti, života i djelovanja Božjega. Misteriji su neograničene savršenosti, a naš je um ograničen, zato ih ne možemo nikada potpuno shvatiti. Kod misterija znamo ipak toliko da nisu protiv razuma, iako su nad razumom. Na nama je da ponizno kažemo: Iako ne mogu sasvim shvatiti tajna Božjih, ipak vjerujem tvrdo i nepokolebivo da su istinite, jer mi jamči sveznajući Bog. Bog je u odnosu prema nama ljudima kao roditelj prema djeci. Koliko je istina koje djeca ne mogu shvatiti, ali ih ipak drže istinama radi ugleda i jamstva roditeljskoga, makar roditelji mogu i pogriješiti. Kudikamo više treba da mi vjerujemo tajne Božje, jer za njihovu istinitost jamči nepogrešivi Bog.

Vjerske istine koje bi čovjek mogao i sam iznaći, objavio je Bog zato da ih mogu svi ljudi lako, sigurno i bez straha od za-blude spoznati. Tajne nam je Bog objavio zato jer nas je odredio za nadnaravnu svrhu. Mi smo određeni da u prekogrobnom životu gledamo izravno Boga kakav je On u sebi. Radi toga nam je nužna objava tajna Božjih da nam u njima Bog prikaže vječni život i da nas pomoću njih pripravi na vječni život.

Crkva je katolička vjerni čuvar i nepogrešivi tumač svih vjerskih istina — čitave Objave. Crkva je — po riječima sv. Pavla Apostola — »stup i tvrđa istine« (1 Tim 3, 15). Crkva je i danas, u ovom strahovitom metežu raznovrsnih životnih struja, jedini sigurni svjetionik.

POTREBA VJERE

Sveto pismo nas upozoruje: »Bez vjere nije moguće ugoditi Bogu« (Hebr 11, 6).

Budući da je blaženi život u nebu naša nadnaravna svrha, to nam je Bog za postignuće te svrhe dao i nadnaravno ili objavljeno znanje. Objavljeno vjersko znanje zovemo Objavom ili jednostavno Vjera. Prema tome je Vjera skup svih istina što ih je Bog objavio i Crkvi Kristovoj na čuvanje povjerio. A vjerovati

znači: tvrdo i nepokolebivo držati istinom svu objavljenu vjersku nauku, dakle sve što god je Bog objavio i što nas Kristova Crkva u ime Božje uči.

U objavljenim istinama nema mjesta poricanju i sumnja-ma, jer za istinitost objavljene nauke jamči sam Bog koji ne može nešto krivo spoznati, ili pak čovjeka u bludnju zavesti. Radi toga i prihvaćanje naše objavljenih istina treba da bude sasvim drugačije nego prihvaćanje ljudskoga znanja i ljudskih iznašaća. Ljudi mogu i nehotice nešto krivo spoznati i zabluditi pa je i zna-nje njihovo nesigurno. Bog je nepogrešiv — radi toga je nepogre-šivo i sve znanje, koje od Njega potječe.

Iako je objavljeno znanje nepogrešivo, ljudi se u prihvaća-nju toga uzvišenoga znanja ipak razlikuju. Kad su apostoli bili s lađicom na moru, dođe k njima Isus hodajući po moru. Učenici su mislili da je to sablast i od straha povikaše. A Isus im reče: »Uzdajte se, ja sam«. A Petar mu reče: »Gospodine, ako si Ti, za-povijedi mi da dođem k Tebi po vodi«. Isus mu reče: »Dođi«. Pe-tar se spusti iz lađice i pođe po vodi k Isusu. Jer je bio jaki vjetar, Petar se pobojavao da bi se mogao utopiti, i zbilja se počeo utap-ljati, pa povika iza glasa: »Gospodine, spasi me«. Isus ga uhvati za ruku i reče mu: »Malovjerni, zašto si posumnjao?« (Mt 14, 24—31). Isus ovdje kori Petra radi nedostatka vjere.

Kad je Isus boravio u krajevima tirskim i sidonskim, vi-kala je za njim žena Kananejska: »Smiluj mi se, Gospodine, sine Davidov! Moju kćer vrlo muči đavla«. Isus joj ništa ne odgovori. Tada su učenici molili Isusa: »Otpusti je jer više za nama«. Isus reče: »Nisam poslan nego k izgubljenim ovcama doma Izraelova«. A žena je došla pa mu se duboko klanjala i molila Ga: »Gospodi-ne, pomози mi«. A Isus joj odgovori: »Nije pravo uzeti kruh od djece i baciti psićima«. To znači: ne smijem pustiti izabrani izra-elski narod, pa poučavati vas — neznabošce. A žena će mu na to: »Da, Gospodine, jer i psići jedu mrvice što padaju sa stola go-spodara njihovih«. Tada joj odgovori Isus: »Ženo! Velika je vjera tvoja, neka se ispuni želja tvoja. I ozdravi njezina kći od one ure« (Mt 15, 21—28). Ova je žena primjer vanredne vjere, zato nam je Sveto pismo preporučuje kao primjer za nasljedovanje.

Jednom su apostoli, svjesni svoje slabe vjere, jer još nije bio došao Duh Sveti, koji ih je ojačao, molili Isusa: »Umnoži nam vjeru« (Lk 17, 5). I mi ćemo moliti Isusa: Gospodine, umnoži nam vjeru, jer smo slabi, a prilike, općenito po svijetu, u kojima i mi živimo, tako su nepovoljne po svetu vjeru. Današnje je ljudsko društvo slično uzburkanom moru u kojem i dobri počinju klo-nuti duhom i gubiti nadu. A Isus neprestano dovikuje nama kako je doviknuo i Petru: Malovjerni, zašto si posumnjao? Isus pruža i nama ruku da nas spasi. Prihvatimo Isusovu ruku pomoćnicu, uzdajmo se u Nj. Vjera neka bude — prema Izaiji proroku — opasac bokova naših (Iz 11, 5).

Kolika je moć vjere uči nas sveto Evanđelje kad kaže: »Ako budete imali vjere koliko je zрно gorušično, reći ćete gori ovoj: Prijeđi odavle onamo! i prijeći će, i ništa neće biti nemoguće (Mt 17, 20). Savršena vjera i neograničeno pouzdanje u svemogućega Boga razvija se kao zрно gorušično do zamjerne visine te izvodi čudesne stvari.

KAKO JE DO NAS DOŠLA BOŽJA OBJAVA?

Naši su praroditelji Adam i Eva u raju sagriješili. Za kaznu ih je Bog istjerao iz raja. Zemlja im je rodila trnjem i korovom. U znoju lica svoga su se hranili svagdanjim kruhom. Ali ih je Bog i utješio, obećavši im Spasitelja. Proklinjući Bog đavla u zmiji, koja je zavela praroditelje na grijeh, reče: »Neprijateljstvo ću metnuti između tebe i žene, i sjemena tvoga i sjemena njezina; ona će satirati glavu tvoju, a ti ćeš vrebati na petu njezinu« (1 Mojs 3, 15). U ovim je riječima sadržano proroštvo o Mariji, Majci Božjoj i Njezinom sjemenu Isusu, koji će svladati đavla i otkupiti ljude. To je prva Objava ili Praobjava, a Adam je prvi patrijarha preko koga dolazi Objava na svijet.

Kako su se nakon Adama množili ljudi na zemlji, tako se množilo i zlo, pa je Bog u svetoj srdžbi odlučio svijet uništiti po-topom. »Uništiti ću, reče Bog, čovjeka, koga sam stvorio, na zem-lji; od čovjeka do životinja, od gmazova do ptica nebeskih; žao mi je što sam ih stvorio« (1 Mojs 6, 7). Samo je Noa našao milost kod Boga. Njemu je rekao Bog neka si sagradi lađu u kojoj će se spasti on i djeca njegova i one životinje što će ih sa sobom uzeti u lađu. I pustio je Bog silnu vodu na svijet te potopi sve živo na zemlji osim ljudi i životinja što su bile u lađi Noinoj. Po patrijarhi Noi smo, eto, doznali za sva zla radi kojih je Bog potopio ljude, ali i za obećanja i blagoslov Božji što ga je Bog dao pravednom Noi i njegovu potomstvu.

Kasnije se Bog objavio patrijarhi Abrahamu od koga je tražio da mu žrtvuje svoga sina Izaka. Kad se Abraham veliko-dušno odazvao i bio spreman žrtvovati sina, reče mu Bog: »Bla-goslovit ću te i umnožit ću sjeme tvoje kao zvijezde na nebu i kao pijesak na obali morskoj. Tvoje će sjeme posjedovati neprijatelje svoje i u tvom će sjemenu biti blagoslovljeni svi narodi na zem-lji« (1 Mojs 22, 17). Blagoslov će svima narodima doći po potomku Abrahamovu, Spasitelju Isusu Kristu.

S vremenom nastupa Mojsije, najveći zakonodavac Staroga zavjeta. Po njemu je Bog dao na gori Sinaju ljudima 10 zapovijedi Božjih u kojima je kao u jezgri sadržan sav čudoredan zakon. Iza

Mojsija se javljaju neprestano proroci. Oni javljaju svijetu poruke Božje. Po njima je Bog otkrivao ljudima misli i naloge svoje. Prorok je Izaija toliko i tako jasno govorio o budućem Spasitelju kao da Ga gleda živa pred sobom. A prorok Jeremija u duhu gleda propast Jeruzalema pa ga oplakuje tako dirljivo da se Crkva svake godine u svom najvećem bolu, u Velikom tjednu, služi baš Jeremijinim tužaljka.

Zadnji je prorok sv. Ivan Krstitelj. On je bio toliko sretan da je prstom mogao pokazivati Spasitelja. »Evo Janje Božje što oduzima grijehe svijeta« (Iv 1, 29).

Konačno se pojavljuje na svijet najveći prorok i učitelj sam Spasitelj Isus Krist. On je tri godine javno učio. Na koncu je života trpio i umro, ali i uskrsnuo i u nebo uzašao. »Sveukupnom svojom prisutnošću i pojavom, riječima i djelima znacima i čudesima, a osobito svojom smrću i slavnim uskrsnućem od mrtvih i konačno poslanjem Duha istine — On Objavi daje puninu i dovršava je te božanskim svjedočanstvom potvrđuje« (»Verbum Dei, br. 4). S Isusom i apostolima svršava Objava. Nakon smrti zadnjega apostola nema više nove Objave na svijetu.

Nebeskim znanjem ili Objavom nam je Bog iskazao neizmjernu dobrotu za koju mu nikad ne možemo biti dosta zahvalni. Gledajte na jednoj strani nas kršćane s puninom Objave, a na drugoj strani pogane bez Objave! Kolika razlika! Upravo takva kao između svjetla i tame. To je poredba sv. Pavla koji naziva kršćane svjetlom, a pogane tamom. Svojim suvremenicima, prvim kršćanima, veli sv. Pavao: »Jer bijaste nekada tama, a sad ste svjetlo u Gospodinu, kao djeca svjetla živite« (Ef 5, 8).

RAZNOVRNI NAČINI BOŽJE OBJAVE

Da postoji nadnaravna Božja Objava svjedoči sv. Pavao kad veli: »Bog koji je nekada mnogo puta i različitim načinom govorio ocima po prorocima, progovorio je nama u posljednje dane ove po Sinu Isusu Kristu« (Hebr. 1,1). Na drugom mjestu: »Evangelje, koje sam ja propovijedao, nije po čovjeku. Jer ga ne primih od čovjeka niti naučih, nego objavom Isusa Krista« (Gal 1, 11—12).

Nas će zanimati kako i na koji način Bog govori ljudima? Pitanje je to zanimljivije što je Bog čisti duh i nema tijela, a mi smo ljudi sastavljeni od duše i tijela i najveći dio našega znanja dobivamo baš preko osjetila, dakle pomoću tijela. Bog se može objaviti ljudima glasom i riječima. Bog stvori glas i riječi da ih čovjek čuje i rasvijetli čovjeku um, da riječi shvati. Tako se Bog objavio prvim ljudima u raju kad je Adamu rekao: »Sa svakoga

drвета u raju jedi; samo s drвета od znanja dobra i zla da nijesi jeo; jer u koji god dan budeš snjega jeo, postat ćeš smrtan« (1 Mojs 2, 16—17). A kad su Adam i Eva jeli i sagriješili: »Pozove Gospod Bog Adama i reče mu: Gdje si? A on reče: Glas sam Tvoj čuo u raju i pobojavao sam se, jer sam gol, i sakrio sam se« (1 Mojs 3, 9—10).

Može se Bog objaviti i preko vanjskoga znaka ili slike. Tako se Bog objavio Baltazaru, kralju kaldejskomu. Kralj je Baltazar spremio veliku gozbu i pozvao mnogo gostiju. Kad su se kralj i gosti ponapili, zapovijedi kralj da donesu na stol sveto posuđe, koje je nekoć otac njegov Nabukodonosor donio iz jerusalemskega hrama. Dok su ovako pijani pili iz svetoga posuđa, i time oskvrnuli sveto posuđe, pojavi se na zidu vidljiva ruka i napisala riječi: Mane, Tekel, Phares. Kralj je od silnoga straha na smrt problijedio. Brzo pozove tumače da mu protumače to tajanstveno pismo i nisu znali. Najzad mu preporuča Danijela, zarobljenoga Izraelca, koji mu odmah otkrije značenje: Izbrojio je Bog kraljevstvo tvoje i dovršio ga. Vagnut si na vagi i pronađen si laganim. Već je razdijeljeno kraljevstvo tvoje i dano Medijcima i Perzijancima (Dan 5, 25—28). Iste je noći ubijen kralj Baltazar, a kraljevstvo je njegovo naslijedio Darije, Perzijanac.

Često se Bog objavio tako da je u snu dao čovjeku sliku u mašti. Ovim se putem Bog objavio Faraonu, kralju egipatskom. Faraon je sanjao da se nalazi kraj rijeke Nila. Iz rijeke izađe najprije 7 lijepih i debelih krava, koje su pasle na obali. Iza toga se pojavi iz rijeke 7 suhih i šugavih krava koje pojedu one debele; i dalje su ostale suhe i šugave. Faraon se probudio i opet zaspao i sanjao drugi san. Vidio je najprije 7 bujnih klasova punih prekrasnoga zrnja. Nakon toga je vidio 7 praznih klasova koji su pojeli bujne klasove i dalje ostali prazni. Faraon je tražio tumače sna. I našao se Hebrejac, mladić Josip, koji Faraonu protumači sne. Oba sna imaju jedno isto tumačenje. »7 lijepih krava i sedam punih klasova — to je 7 rodni godina. 7 pak slabih i mršavih krava, koje su se iza njih pojavile, i 7 praznih klasova — to je sedam budućih gladnih godina« (1 Mojs 41, 25—27). Za nagradu postavi Faraon Josipa nad svom zemljom egipatskom da u rodni godinama skuplja žito kojim će prehraniti svijet kad nastupe gladne godine.

Bog se može objaviti i tako da čovječjem umu daje gotovo znanje. Lijepi su primjeri u Svetom pismu mudri kralj Salomon i apostoli: »I Bog daje mudrost Salomonu i razum vrlo velik i srce prostrano kao pijesak na brijevu morskom. I mudrost Salomonova bijaše veća od mudrosti svih ljudi na Istoku i u Egiptu. I izgovori Salomon tisuće prispodoba, a pjesama njegovih bijaše tisuća i pet. A govorio je o drveću, od cedra na Libanonu do isopa koji niče iz zida; govorio je i o stoci i o pticama i o životinjama

što gmižu, o ribama» (3 Kralj 4, 29 i dalje). Glas je o mudrosti Salomonovoj bio tako velik da je i kraljica od Sabe došla da se uvjeri o tom. »I Salomon je pouči o svemu, što ga je zapitala«. Konačno je priznala Salomonu: »Istina je što sam čula u svojoj zemlji o besjedadama tvojim i o mudrosti tvojoj; mudrost tvoja i djela tvoja nadvisuju glas koji sam slušala« (3 Kralj 10, 3, 6—7). Apostolima je Bog »otvorio razum da razumiju Sveto pismo« (Lk 24, 45).

Nebrojeni su putovi i načini kojima se Bog objavljuje svijetu, a sve sa svrhom da bude nama, ljudima, na korist vremenitu i vječnu.

PAPA I BISKUPI SU PROPOVJEDNICI OBJAVE

Sveta predaja i Sveto pismo naučavaju jedan sveti poklad riječi Božje povjerene Crkvi. A zadaća vjerodostojno tumačiti pisanu ili predanu riječ Božju povjerena je samo živom Crkvenom Učiteljstvu (»Dei Verbum«, br. 10).

Isus je javno i na otvorenim mjestima propovijedao narodu. Kad je svršio propovijed, običavao se ponajčešće povući u samotu gdje je imao mir. Tu bi sakupio oko sebe apostole i njima je svu nauku izlagao još više i u pojedinostima. A to nije bilo bez razloga. Apostoli će se nakon smrti Isusove razići po svemu svijetu da propovijedaju evanđelje. Zato je trebalo da budu i temeljitije poučeni. Njima je prije uzašašća na nebo rekao Isus: »Idite: naučavajte sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga« (Mt 28, 19). Apostoli su poslušali Isusa. Na Duhove su primili Duha Svetoga koji ih je prosvijetlio i ojačao. Nakon toga su si podijelili svijet i pošli u svijet kao misionari, pa propovijedali evanđelje Židovima i poganima.

Isus je uzašao na nebo, a apostoli su poumrli. Međutim, Objave nije nestalo. Apostole su naslijedili biskupi, a sv. Petra prvaka apostolskoga, naslijedio je Sveti Otac Papa. Poslije smrti apostola, Pape i biskupi nastavili su apostolsko djelo, i širili kršćanstvo po svemu svijetu. Papa i biskupi se brinu za svećenike koji pomažu biskupima u propovijedanju kršćanske nauke, bilo već poučenim i krštenim vjernicima, bilo pak kao misionari poganima.

Tako je vlast poučavati ljude prešla od Krista na apostole, od apostola na Papu i biskupe, a od Pâpa i biskupâ na njihove nasljednike: Pape i biskupe koji iza njih dolaze. Prema tome ne može i ne smije svatko, tko bi se sjetio, propovijedati objavlenu

nauku nego samo zakonito poslane osobe: Papa, biskupi i oni svećenici koji imaju od biskupa ovlaštenje. Krist je, dakle, povjerio Objavu na čuvanje i propovijedanje apostolima i njihovim nasljednicima, predstavnicima Crkve; Papi i biskupima. Papa i biskupi se zovu naučavajući Crkva, a svi mi drugi vjernici smo slušajuća Crkva, i dužni smo se odazvati i pomoći Papi i biskupima gdje, kada i koliko nas u širenju svete nauke trebaju. »Po premudroj Božjoj odluci — Sveta predaja, Sveto pismo i Crkveno učiteljstvo tako su uzajamno povezani i združeni te jedno bez drugih ne može opstati, a sve zajedno — svako na svoj način — pod djelovanjem jednog Duha Svetoga uspješno pridonosi spasenju duša« (»Dei Verbum« br. 10).

Čuje se prigovor: Čemu ustanova svećeništva? Neka svaki sam sebi izgradi vjeru po svom ukusu. To je isto tako kao kad bi tko rekao: Čemu ustanova sudaca? Neka si svaki čovjek sam kroji pravdu. Ili: čemu nastavnici i odgojitelji? Neka se djeca sama uče i odgajaju. Ili: čemu ustanova liječnika? Neka se ljudi sami liječe kako znadu. Nema poštivanja pravednosti ni urednoga života među ljudima bez zakonito postavljenih sudaca koji sude i pravdu kroje po zakonu. Nema ispravnog znanja i čestitoga odgoja bez stručno obrazovanih i odgojenih nastavnika i odgojitelja. Kao što nema uspješnog liječenja, bez stručno obrazovanih i savjesnih liječnika, tako nema prave vjere ni Bogu ugodnoga duhovnoga života bez obrazovanih, odgojenih i zakonitim putem poslanih svećenika. Svaka grana znanja i umijeća, ako se hoće s uspjehom razvijati, traži stručno i temeljito osposobljene učitelje. Jednako, i još više, traži to sveta vjera. Kao što se u svakom zvanju i zanimanju, u svakom radu i djelovanju mora obdržavati red i zakon, upravo je tako i u ispovijedanju svete vjere. Sami ljudi ne smiju noževima i kolcima krojiti pravdu. Nije tko god pozvan da poučava i odgaja djecu. Ne smije nekakav nadriliječnik vršiti liječničko zvanje. Jednako tako ne smije i ne može kakva god umišljena i usijana glava tumačiti vjeru i čudoređe. Objava je dragocjeno blago. Crkva je naša dobra majka koja to dragocjeno blago čuva i dijeli. Mi vjernici treba da smo Crkvi poslušna djeca. Naš odnos i naše vladanje prema Papi i biskupima treba da bude slično odnosu i vladanju najbolje djece prema vlastitoj majci.

ZA VJEROVANJE JE POTREBNA BOŽJA MILOST

Naša je kršćanska katolička dužnost vjerovati sve što je Bog objavio i što nam Crkva katolička predlaže na vjerovanje. Crkva je učiteljica Božje Objave. Crkva je učiteljica vjere. Svi

koji u vjeri poučavaju dužni su se kod pouke točno držati propisa Crkve. To znači: niti što oduzimati od nauke Crkve, a niti što dodavati. Redoviti su učitelji vjere u ime Crkve: Sveti Otac Papa, biskupi i svećenici. Može Crkva povjeriti pouku u vjeri i uglednim svjetovnjacima. Među svjetovnjacima posebno mjesto zauzimaju roditelji. Oni su prvi vjeroučitelji svoje djece. Službu vjeroučiteljsku su dužni vršiti kod svoje djece i po Božjem i po Crkvenom i po naravnom zakonu. Iz ljubavi su pak svi ljudi dužni jedan drugoga poučavati u vjeri gdje mogu i koliko mogu. Prema tome nitko se ne može držati ravnodušno prema vjeri i reći: Vjera se mene ne tiče, pouka u vjeri ne spada na mene. Ljubav nas veže prema svakom čovjeku i na svakom koraku. A među osobita djela ljubavi ubrajamo i pouku u vjeri.

Zamislite koliko će odgovornost imati pred Bogom oni roditelji koji zanemaruju svoju dužnost, pa ne poučavaju djece u vjeri? A još će biti veća odgovornost onih roditelja koji pred djecom govore protiv vjere. A kako će tek teški račun polagati Bogu oni koji riječima i primjerom sablažnjavaju djecu te pred djecom vjeru ruglu izvirgavaju! Takvima se zaprijetio Isus Krist: »Tko sablažni jednoga od ovih malenih, koji vjeruju u mene, bolje bi mu bilo da mu se objesi mlinski kamen o vratu njegovu i da potone u dubini morskog« (Mt 18, 6).

Da možemo sve vjerske istine onako vjerovati, kako je to Bogu ugodno, a duši našoj na spasenje, potrebna nam je Božja milost. Milost Božja rasvjetljuje naš um i jača nam volju da držimo tvrdo istinom sve što je Bog objavio, makar u Objavi ima i takvih istina koje nadvisuju naš um, a zovu se tajne ili misteriji. Da su $2 + 2 = 4$, to je lako držati istinom, jer je to očito. Ali s istom sigurnošću treba držati istinom i to da su u Bogu tri osobe, da je Isus uistinu, zbilja i bivstveno nazočan u presv. Oltarskom Sakramentu. Da i tajne Božje možemo istom sigurnošću vjerovati pomaže nam milost Božja. S milošću Božjom dobivamo dar vjere već na svetom Krstu. Tada Duh Sveti ulijeva vjeru u našu dušu kao što vrtlar baca sjeme u zemlju. Kad se dijete razvije i dođe k razumu, u duši klija i raste i vjera. Roditeljska, pa katehetska pouka u vjeri, dobri primjeri okolice, pobožne molitve i kreposna djela, što ih čovjek čini, a napose pobožna primjena svetih sakramenata — sve to pomaže da vjera u čovjeku napreduje i donosi plodove, a ti su zaslužna djela pred Bogom. »Ja sam trs — veli Isus — vi loze; koji ostaje u meni, i ja u njemu; on rodi mnogi rod jer bez mene ne možete ništa učiniti« (Iv 15, 5). Ali se dar svete vjere može i izgubiti. Život nas uči da su ga mnogi uistinu i izgubili. Gubi se dar vjere redovito nehajem i nemarom za Boga i vjeru, a pogotovu opakim i razuzdanim životom.

Kao što je vjera neprocjenjivi Božji dar, tako je gubitak vjere nenadoknativ gubitak. Vjera smiruje i tješi čovjeka, jer mu

doziva u pamet Boga koji je čovjeku najbliže kad mu je najteže. Vjera diže i oplemenjuje čovjeka, jer ga upućuje da sve na svijetu ima konačno časnu i uzvišenu svrhu. Vjera daje čovjeku nadu i snagu i onda, kad, ljudski govoreći, čovjek ne vidi izlaza. Izgubljena pak vjera dovodi čovjeka do očaja, očaj do samoubojstva, a samoubojstvom se nečasno gubi i ovaj i drugi život.

Probuđujmo često vjeru u svojoj duši i recimo Gospodu Bogu: Bože moj, vjerujem sve što me uči sveta Katolička Crkva. Radije ću umrijeti nego se vjere odreći.

SVETO PISMO STAROG ZAVJETA

Nama se je već sigurno rodilo u duši pitanje: Gdje je sačuvana Božja Objava? Odakle je Crkva vadi i ljudima tumači?

Bog je javljao svoju volju ljudima daleko prije Krista, u Starom zavjetu. Prvima se objavio našim praroditeljima Adamu i Evi. Iza njih se javljao njihovim potomcima. Prvi je čovjek koji je zabilježio svu Objavu do svoga vremena bio Mojsije, vođa izabranog naroda. Sve što je Bog objavio prvim ljudima, potomcima njihovima i sve što je Mojsije sam od Boga primio, to je Mojsije zabilježio u 5 knjiga koje se zovu petoknjižje Mojsijevo. Što je Bog objavljivao svijetu iza Mojsija bilježili su sveti pisci iza Mojsija. Tako je s vremenom nastala 21 povijesna knjiga Svetoga pisma.

Izraelski je narod posjedovao krasne duhovne pjesme u čast Bogu. Najveći dio ih je ispjevao pobožni kralj David. Pjesme su prozване psalmi, a ima ih 150. Te su pjesme Izraelci rado molili i pjevali kod službe Božje. Mudri je kralj Salomon sastavio lijepu knjigu pod naslovom »Poslovice Salomonove«. To su kratke rečenice u kojima imade vanredno korisnih naputaka za duhovni život. Jedna knjiga nosi naslov »Knjiga Mudrosti«. Ona prikazuje mudrost kao najveće blago na zemlji. Posebna se knjiga bavi strpljivim Jobom: njegovim životom, kušnjama na koje ga je Bog stavio, i nagradom kojom ga je Bog nagradio nakon strpljivo i vjerno podnesenih kušnja. Ovakvih knjiga, koje daju naputke za bogoljuban život, ima u Svetom pismu Starog zavjeta, a zovu se radi sadržaja poučne knjige.

U Starom zavjetu nalazimo ustanovu proroka. Proroci su bile one ličnosti Staroga zavjeta koje je Bog neposredno pozivao da Mu budu glasonoše i objavljuju Njegovu volju. Za taj ih je uzvišeni posao pripravlja sam Bog vrhunaravnim načinom. Proroci su imali dužnost brinuti se za ljude svoga vremena da vrše Božji zakon. Oni su poučavali ljude, opominjali, korili, a i kažnja-

vali. Jer su nastupali u ime Božje, sve im se moralo pokoravati. Kako su otvoreno i odlučno nastupali prema priprostim puku, tako su nastupali i prema velikašima i svećenicima, pa i prema samim kraljevima. Većina je proroka svoje nagovore i proricanja o budućem Mesiji pod uplivom Duha Svetoga i zapisala. Tako je nastalo 17 proročnih knjiga. Jedni su proroci više nauke zapisali i zovu se veći proroci, a drugi su zapisali manje pa se zovu manji proroci.

Sve su ove knjige Izraelci brižno čuvali i mnogo cijenili. Jer je u njima sadržana Božja riječ, sveta nauka, prozvali su ih svetim knjigama. A jer su nastale prije dolaska Isusova na svijet zovu se svete knjige ili Sveto pismo Staroga zavjeta. Sva je dakle Božja Objava, koja je svijetu dana prije Krista, sadržana u 45 knjiga Svetoga pisma Staroga zavjeta.

Ima i danas životnih struja koje nastoje oslabiti ugled svetih knjiga Staroga zavjeta. Nije to u redu. Ugled Svetomu pismu Staroga zavjeta priznaje sam Isus Krist. On se na Sveto pismo Staroga zavjeta često pozivao i iz njega vadio dokaze za svoju nauku. Kad je davao u pustinji napastovao Isusa, Isus se u obrani poziva na Stari zavjet i kaže: »Pisano je: ne živi čovjek samo o kruhu, nego o svakoj riječi što izlazi iz usta Božjih« (Mt 4, 4). A prije smrti je rekao Isus apostolima: »Evo idemo u Jerusalema i sve će se izvršiti što su proroci pisali za Sina čovječjega« (Lk 19, 31). Što je dakle Spasitelj držao svetim, treba da i mi poštujemo kao sveto i Božje.

SVETO PISMO NOVOG ZAVJETA

Objava je Božja sadržana u Svetom pismu Staroga i Novoga zavjeta i u Usmenoj predaji. Sveto pismo Staroga zavjeta broji 45 knjiga, a Sveto pismo Novoga zavjeta broji 27. Svih knjiga Svetoga pisma Staroga i Novoga zavjeta ima 72.

Kako je nastalo Sveto pismo Novoga zavjeta? Sâm Isus Krist nije napisao ništa. On je samo riječju propovijedao. Njegova je zadaća bila propovijedati evanđelje o kraljevstvu Božjem. »Dođe Isus u Galileju propovijedajući evanđelje Božje« (Mk 1, 14.) I učenicima je naložio kao glavnu brigu propovijedanje riječi Božje. »Idite, dakle, i naučavajte sve narode« (Mt 28, 19). I sam je sv. Pavao, koji je najplodniji pisac Novoga zavjeta, smatrao svojom glavnom službom propovijedanje riječi Božje. »Teško meni ako evanđelje ne propovijedam« (1 Kor 9, 16). Usmeno propovijedanje, koje su potvrđivala čudesa, bilo je najprikladnije i jedino sredstvo za širenje vjere među nepismenim ljudima kakvi su pretežno bili prvi vjernici.

Pismeni su ljudi željeli da imadu nauku Isusovu i pisanu. I našla su se 4 učenika Isusova: sv. Matej, sv. Marko, sv. Luka i sv. Ivan koji su zabilježili život i nauku Isusovu pod naslovom evanđelje, što znači: blaga vijest. »Evanđeljima pripada prvenstvo, jer su ona poglavito svjedočanstvo o životu i nauci Riječi Utjelovljenje, našega Spasitelja«. (Dei Verbum, br. 18). Sv. Luka je zabilježio djelovanje apostola pod naslovom: Djela apostolska. Tako je nastalo 5 povijesnih knjiga Novoga zavjeta.

Propovijedanjem evanđelja množile su se neprestano kršćanske općine. U svakoj općini postavili su apostoli uglednoga čovjeka za biskupa, a kraj njega po više svećenika, i pošli su dalje. Prošlo je i po više godina da se koji apostol nije vratio u općinu koju je osnovao. A da ipak budu u vezi sa svim općinama, pisali su apostoli pojedinim općinama pisma ili poslanice. U pisanju se poslanica najviše isticao sv. Pavao. Od njega imamo 14 poslanica, a od drugih apostola 7. Tako je nastala 21 poslanica, koje još zovemo i poučne knjige Novoga zavjeta.

Sv. Ivan, apostol i evanđelista, napisao je i jednu proročnu knjigu pod naslovom »Otkrivenje ili Apokalipsa«. U Otkrivenju opisuje Sv. Ivan kraljevstvo Božje, a to je Kristova Crkva na zemlji, njezin rad i njezinu pobjedu nad Židovima i poganima.

Sve 72 knjige Staroga i Novoga zavjeta običava Crkva izdavati u jednoj knjizi ili pak u 2 knjige, od kojih je u jednoj Sveto pismo Staroga zavjeta, a u drugoj Novoga zavjeta. Sveta Crkva jednako cijeni sve knjige Svetoga pisma, jer su sve pisane po nadahnuću Duha Svetoga. Nadahnuće Duha Svetoga sastoji se u tome da je Duh Sveti začetnik ili autor svetih knjiga, pa se zato s punim pravom zovu Sveto pismo ili riječ Božja. Jer je Bog začetnik Svetoga pisma, zato Svetom pismu pripada božanski ugled.

Sv. Grgur veli da je Biblija ili »Sveto pismo — pismo svemogućega Boga što ga je upravio svojim stvorovima.« Sv. Klement veli: »Čitajte Sveto pismo jer su to doista izjave Duha Svetoga.«

Mi imamo na hrvatski prevedene sve svete knjige Staroga i Novoga zavjeta. U naše doba — hvala Bogu — pismenost velika. Ljudi rado čitaju i bez knjige ne mogu biti. Štoviše, svaki obrazovan čovjek nastoji s vremenom steći i malu knjižnicu za život potrebnih knjiga. Među najnužnijim i najdražim knjigama neka bude Sveto pismo. Čitajte rado Sveto pismo i vidjet ćete da je u njemu sadržano neprocjenjivo blago. Kod nabavljanja Svetoga pisma pazite tko ga je izdao i da li ima crkveno odobrenje. Ima naime nekatoličkih društava i poduzeća koja izdaju Sveto pismo, ali u tim izdanjima nema svih svetih knjiga. Crkva je Katolička zakonita čuvarica Svetoga pisma. Ona ima pravo i dužnost prosuđivati što spada u Sveto pismo, a što je krivo i od ljudi podmetnuto.

USMENA PREDAJA

Obavljena je nauka Božja sadržana u Svetom pismu i u Usmenoj predaji. Da nije sva Objava zabilježena u Svetom pismu slijedi iz samoga Svetoga pisma. »A i mnoga druga čudesa učini Isus pred učenicima svojim koja nisu napisana u ovoj knjizi« (Iv 20, 30). A na drugom mjestu veli sveto evanđelje: »A ima i mnogo drugo što je učinio Isus, no kad bi se sve to redom zabilježilo, mislim da ni sâm svijet ne bi mogao obuhvatiti knjigâ koje bi se imale napisati« (Iv 21, 25).

Dakle, povrh Objave, koja je sadržana u Svetom pismu, ima i Objava koja nije u Svetom pismu, a zove se Usmena predaja ili tradicija. Usmena predaja je onaj objavljeni nauk što su ga Krist i apostoli naučavali, ali nije nigdje pobilježen u knjigama Svetoga pisma nego se širio od usta do usta. Usmenoj predaji pripada jednaki ugled kao i Svetom pismu, jer je Usmena predaja jednako objavljena riječ Božja kao i Sveto pismo. Zato piše sv. Pavao Solunjanima: »Tako, dakle braćo, stojte i držite predaje koje naučiste ili propovijedanjem ili poslanicom našom« (2 Sol 2, 15). U učeniku Timoteju piše: »I što si čuo od mene po mnogim svjedocima, ono predaj vjernim ljudima koji će biti sposobni i druge naučiti« (2 Tim 2, 2). Sv. Bazilije veli: »Nauk što se čuva i propovijeda u Crkvi, primili smo ili po Svetom pismu ili po usmenom propovijedanju apostola: jedno i drugo imade istu silu za naše spasenje«.

Gdje je sačuvana Usmena predaja? Jedan se njezin dio nalazi u djelima Svetih otaca. Svetim ocima zove Crkva one crkvene pisce staroga doba crkvene povijesti koji su se odlikovali ispovijedanjem prave vjere, svetošću života i učenošću u poznavanju Kristove vjere. Jedni se Sveti oci zovu apostolski oci. To su oni koji su bili učenici apostola. A one među svetim ocima koji su osobito sjali svojom učenošću, zove Crkva crkvenim učiteljima.

Usmena se predaja nalazi i u spisima općih crkvenih sabora i onih pokrajinskih kojih je zaključke potvrdio Papa i proglasio ih obvezatnima za čitavu Crkvu. Općih je crkvenih sabora bilo do danas 21. Prvi je bio u Niceji 325. god., a zadnji je II Vatikanski u Rimu.

Daljnji izvori Usmene predaje jesu vjerske odluke (definicije) rimskih biskupa ili Papa za čitavu Crkvu. Jednako simboli ili vjerovanja. To su obrasci vjerovanja u kojima su zgodno povezane istine i članci katoličke vjere da se uzmognu lakše upamtiti. Najpoznatija su vjerovanja: Apostolsko vjerovanje, Nicejsko-carigradsko, Atanazijevo i Tridentinsko. I arheološki spomenci iz kršćanske starine čuvaju Usmenu predaju. Tako natpisi na kamenitim pločama, kipovi, slike, iskopine starih crk-

venih građevina, pa katakombe. Jednako liturgijske i bogoslužne knjige, obrednici i druge. Konačno Usmenu predaju sadrže i katekizmi od Crkve odobreni. Poznati su katekizmi: Rimski katekizam, zatim Belarminov, Kanizijev i Deharbov.

Najveći ugled i vrhovna vlast u tumačenju Svetoga pisma i Usmene predaje pripada živom, nepogrješivom učiteljstvu Crkve: Papi i biskupima. Oni su jedini pozvani da prosude što spada u Sveto pismo i u Tradiciju, kako se imaju tumačiti i koje je pravo tumačenje kad nastanu sporovi.

VJERA JE NUŽNO POTREBNA ZA SPASENJE

Sveti je Augustin jedna od najuglednijih ličnosti u Katoličkoj Crkvi. Rodio se od oca poganina. I sam je bio poganin. Kao mladić je bio vrlo lakomislen. Što je više rastao, to su se više umnožili i njegovi grijesi. Najjednom osjeti grižnju savjesti radi svoga grešnoga života. Bio je strahovito nemiran. Čitao je mnogo. Stupio je u kršćansku krivovjersku sektu nazvanu maniheizam. Uza sve to nikada mira.

Međutim dođe u Milan. Kako je bio neobično veliki talentat, brzo je stekao naučno osposobljavanje i postao profesorom na visokoj školi. U Milanu je tada bio biskupom sv. Ambrozije. Augustin pođe u crkvu da čuje sv. Ambrozija. Sv. Ambrozije mu potrese dušu i on dođe do spoznaje: To je istina. Ja moram katolički vjerovati i živjeti, inače sam propao. Međutim obraćenje još nije bilo gotovo. Još uvijek ga je mučila sumnja: Ako postanem kršćanin, hoću li biti dobar kršćanin?

Jednom je u svom vrtu bolno uzdisao i tužio se sam na sebe: »Kako dugo još? Kako dugo? Sutra, i opet sutra? Zašto ne danas? Zašto ne bi bio ovaj čas kraj mome sramotnom životu?« Tada je čuo dječji glas: »Uzmi i čitaj! Uzmi i čitaj!« Otvori knjigu — a bilo je Sveto pismo — i čitao: »Hodimo pošteno kao po danu: ne u proždrljivosti i pijankama, ne u ložnicama i nečistoći, ne u svađi i zavisti, nego se obucite u Gospodina Isusa Krista i ne brinite se za tijelo po požudama« (Rim 13, 13—14). Više nije čitao; bilo mu je dosta. Odlučio je postati katolikom. Brižno se spremio za sv. krštenje. Krstio ga je sv. Ambrozije na Uskrs 387. Sad je našao mir duše. Sad je počeo u sebi izgrađivati sveca.

Propovijed mu je sv. Ambrozije rasvijetlila um, a čitanje Svetoga pisma mu ojačalo volju. Stvorio je istinit sud i dobru odluku: moram kršćanski vjerovati i živjeti, inače sam propao. Sasvim je pravo sudio i odlučio, jer je vjera za spasenje nužno

potrebna. Sveto pismo veli: »Bez vjere nije moguće ugoditi Bogu« (Hebr 11, 6). Tko ne vjeruje, ne može ugoditi Bogu, a tko ne ugodi Bogu, ne može doći k Bogu. A Isus veli: »Tko ne vjeruje, već je osuđen« (Iv 3, 18). Tko, dakle, ne vjeruje, toga Bog ne treba suditi, nevjera je njegova smrtna osuda.

Neka nas ne čudi što je Isus tako strog kad se radi o vjeri. Promislimo što je sve Isus učinio da proširi i ojača vjeru? Neumorno je propovijedao vjeru. A kad ljudi nisu htjeli vjerovati, tada je čudesa činio samo da ljude privede k vjeri. Jedan je rimski satnik molio Isusa da mu izliječi bolesnog slugu. Gospodin mu reče: »Idi, i kako si vjerovao, neka ti bude! I ozdravi sluga u taj čas« (Mt 8, 13). Žena je Kananejka molila Isusa: »Smiluj mi se, Gospodine, sine Davidov! Moju kćer vrlo muči đavao. Tada joj odgovori Isus: »Ženo velika je vjera tvoja, neka se ispuní želja tvoja! I ozdravi kći od one ure« (Mt 15, 22 i 28). Isus cijeni i nagrađuje vjeru; Isus hoće da vjerujemo.

Kako god još uvijek ima ateizma, a i neprijatelja vjere, prava vjera još uvijek vlada svijetom i ne da se iskorijeniti. Što je neprijatelji više napadaju, to je vjernici i plemeniti pristaše više i požrtvornije brane. Ni vrata je paklena neće nadvladati! U Bogu je izvor vjere. On je prvi i najjači branitelj vjere. A tko će s Bogom u borbu? Ili, još više, tko će s Bogom borbu izdržati?

Jednom je Spasitelj rekao učenicima: »Ako budete imali vjere koliko je zrno gorušično, reći ćete ovoj gori: »Prijeđi odavle onamo i prijeći će, i ništa neće biti nemoguće« (Mt 17, 20). To znači: Savršena vjera i neograničeno pouzdanje u svemogućega Boga razvija se kao zrno gorušično do zamjerne visine te izvodi čudesna djela.

Jer je vjera od neprocjenjive važnosti za čovjeka, »ljudska osoba ima pravo na vjersku slobodu isto tako da u vjerskoj stvari nitko ne bude primoravan da radi protiv svoje savjesti ni sprečavan da radi po svojoj savjesti, privatno i javno, bilo sam, bilo udružen s drugima unutar dužnih granica. To pravo ljudske osobe na vjersku slobodu treba tako priznati da ono postane građansko pravo« (»Dignitatis humanae«, br. 2).

SVE VJERE NISU I NE MOGU BITI JEDNAKE

Čuje se prigovor: sve su vjere jednake. Sve u Boga vjeruju. Svejedno je kojoj pripadaš. Glavno je da živiš po načelima vjere kojoj pripadaš.

Sve bi vjere bile jednake kad bi sve jednako o Bogu učile i na jednaki način Boga štovale. A tada ih pak ne bi bilo više,

nego bi sve bile jedna te ista vjera. Čim imade više vjera, to znači da svaka naučava drukčiju nauku o Bogu i na drukčiji način ispovijeda Boga. Čim se pak vjere razlikuju po nauci i po načinu kako poštuju Boga, naš razum nužno postavlja pitanje: koja je prava? To je tako nužno pitanje našega razuma da ga se on ne može odreći.

Promatrajmo čestita i plemenita čovjeka. O njemu mnogi ljudi izriču svoj sud. Ti se sudovi strahovito razlikuju. Hoće li svi ovi suci sa svojim sudovima biti jednako dragi tomu čestitom i plemenitom čovjeku? Nipošto! Drag će mu biti jedino onaj koji o njemu istinu govori; koji sudi o njemu onako kakav je on u sebi. Od svih će drugih sudaca i sudova zazirati to više što je koji sud neispravniji... Tako je i s raznovrsnim vjerama. Od svih ovih mnogobrojnih vjera što na svijetu postoje, bit će Bogu drada samo ona koja o Njemu istinu uči, koja Ga propovijeda svijetu onako kakav On jest. Od drugih će vjera Bog zazirati, te će mu ona biti zazornija koja je dalje od istine.

Sve vjere su jednake, to je isto tako kao kad bi čovjek rekao: krivi je novac jednak pravomu. Dok se čovjek s pravim novcem sigurno kreće po svijetu i kupuje što želi, s krivim novcem ne samo da ne može ništa kupiti nego ga još vlast zove i na odgovornost i teško kažnjava. Prava vjera sprijateljuje čovjeka s Bogom, dovodi čovjeka k Bogu, daje čovjeku čistu i mirnu savjest koja je najveće dobro na zemlji, donosi čovjeku blagoslov Božji na zemlji, a sretni i zadovoljni vječni život onkraj groba. Kriva vjera razdvaja čovjeka od Boga, nesretnim čini čovjeka ovdje na zemlji, a još nesretnijim i vječno nesretnim tamo preko groba.

Isporedite kršćanstvo s raznim poganskim vjerama prije Krista, u Kristovo doba i s onima poslije Krista, i sami ćete se lako uvjeriti koliko se kršćanstvo izdiže nad sve poganske vjere. Među poganskim je vjerama bio takvih koje su dopuštale izlagati djecu zvjerima, ubijati nemoćne starce, ženu smatrale robinjom, dopuštale trgovati s ljudima kao što se trguje sa životinjama ili mrtvom robom. A kršćanstvo? Kud god je prodiralo, svuda je s Kristom učilo: Pustite djecu neka dolaze k meni, jer je takvih kraljevstvo Božje (Mk 10, 14). »A tko sablazni jednoga od ovih malenih, koji vjeruju u mene, bolje bi mu bilo da mu se objesi mlinski kamen o vratu njegovu, i da potone u dubini morskoj« (Mt 18, 6). »Poštuj oca i mater da dugo živiš i dobro ti bude na zemlji«. »Muževi, ljubite žene svoje kao što je Krist ljubio Crkvu i sebe samog predao za nju« (Ef 5, 25). Čovjek je razumno i slobodno biće, sam svoj gospodar, kralj svega što je stvoreno, a ne životinja ili roba što se vucari po trgu i prodaje.

Ako pak ispoređujete sve kršćanske vjere među sobom, odmah ćete i lako opaziti da se katolička daleko izdiže nad sve

druge i naukom i životom. O tome ćete se brzo uvjeriti bilo da čitate povijest ili pak gledate sadašnjost; hoćete li promatrati život pojedinog katolika ili pak katoličkog roda.

Možda će mi tko među vama prigovoriti: i kod katolika ima slabosti pa i krupnih. To stoji. Bilo ih je, i danas ih ima. Nema mjesta tako sveta ni položaja tako visoka gdje borave ljudi, a da se s ljudima ne bi javljale i njihove slabosti. Slabostima se sasvim izbjeci ne da, dokle god nosimo ovakvu ljudsku narav kakva je. Ali, nijedna vjerska zajednica na svijetu ne čini toliko dobra koliko katolička, a u svakoj ima više slabosti nego u katoličkoj.

Mi smo katolici i posjedujemo najsavršeniju i jedino pravu vjeru što postoji na zemlji. Zašto je Bog baš nama dao tu milost da smo se rodili u katoličkoj vjeri, dok se milijuni i milijuni drugih ljudi muče sa vjerskim zabudama? Jedini je razlog dobrotu i milosrđe Božje. Zato čitav život hvalimo Bogu za dar prave vjere i po vjeri dosljedno živimo.

CJELOVITA VJERA

K Isusu dođe čovjek iz naroda i reče: »Učitelju, dovedoh k Tebi svoga sina u komu je nijemi duh, koji, gdje god ga uhvati, baca ga, a on se pjeni i škrguće zubima i suši se.« Isus upita oca: »Koliko ima vremena kako mu se to događa? A on reče: »Od djetinjstva! I često ga baca u vatru i vodu da ga pogubi. Nego ako što možeš smiluj se nama i pomози nam. A Isus mu reče: Ako možeš vjerovati, sve je moguće onomu koji vjeruje. Tada povikavši otac dječaka reče sav u suzama: Vjerujem, pomози momemu nevjerju. A Isus... zaprijeti nečistomu duhu govoreći: Nijemi i gluhi duše, ja ti zapovijedam, iziđi iz njega i više u njega ne ulazi!« (Mk 9). Nečisti duh ostavi mladića, a Isus ga uzme za ruke i predade ocu.

Isus traži od oca vjeru prije nego će izliječiti sina. Isus traži vjeru i u tolikim drugim zgodama. Traži vjeru u Oca nebeskoga. Traži vjeru u sebe kao Sina Božjega. Traži vjeru u svu nauku i u sva djela što ih je činio. Sve treba vjerovati što god je Bog objavio i što nam katolička Crkva predlaže na vjerovanje. Svu, čitavu i punu vjeru je tražio Isus od apostola i svih vjernika. Svu, čitavu i punu vjeru je tražila katolička Crkva kroz sva vremena od svih svojih vjernika. Takvu vjeru traži i od nas. Takvu će vjeru tražiti od svih svojih vjernika dok bude svijeta i vijeka.

Ima istina u svetoj vjeri koje su drage našoj naravi i mi ih lako i rado vjerujemo. Ali ima i takvih koje su slaboj ljudskoj naravi neugodne pa narav zazire od njih. Međutim, treba i jedne i druge jednako vjerovati, jednako istinom držati. Mi rado i lako vjerujemo da postoji nebo sa svim divnim darovima Božjim koji sasvim smiruju i u svoj punini zadovoljavaju sve težnje i osjećaje duše i tijela, uma i srca našega. Ali jednakom vjerom treba vjerovati i to da postoji pakao, mjesto vječnih muka iz kojeg nikada nema izlaza, makar je ta istina našoj naravi gorka. Nama je draga istina da je Bog milosrdan, i do suza smo ganuti kad u Sv. pismu čitamo dokaze Božjega milosrđa. Tko od nas nije bio neobično dirnut kad smo čitali kako je Bog bio milosrdan s Davidom, s Marijom Magdalenom, sa ženom preljubnicom, pa i nevjernim Tomom, slabićem Petrom, sa skrušenim razbojnikom. Ali jednakom vjerom treba vjerovati da je Bog i pravedan te nagrađuje dobro, a kazni zlo kako je tko zaslužio — »jer Bog ne gleda tko je tko« (Rim 2, 11). Mi rado vjerujemo u pravednost Božju da će Bog kazniti naše neprijatelje kad nam zlo čine. Ali jednako treba vjerovati i to da će Bog kazniti i nas kad mi drugomu zlo činimo.

Mi ne možemo i ne smijemo birati i sami određivati što ćemo vjerovati a što ne. Čim bismo tako postupali već nismo vjernici nego krivovjernici i nevjernici. Gdje ste, u čestitoj obitelji, našli čestito odgojena sina koji bi se usudio reći roditeljima: Ovo ću slušati a drugo ne. Čestiti sin sluša u svemu; roditeljska je volja njemu svetinja. Tako treba da bude i nama svima svetinja volja Božja.

Ne smijemo reći ni ovako: Što ja vidim i razumijem, to vjerujem, a što ne razumijem, to ne vjerujem. Tako kažu loši kršćani. Takav govor je neumjestan i grešan govor. Kad bismo mi sami sve mogli potpuno shvatiti, tada je to znanje a ne vjera. Što mogu sâm sasvim shvatiti, to znam; to ne trebam vjerovati. A sveta vjera ima i takvih istina koje nećemo nikada moći sasvim shvatiti, a držimo ih za istinu jer nam za njih jamči sveznajući i nepogrešivi Bog. A ne samo sveta vjera nego i svagdanji život ima svu silu istina koje ne shvaćamo, a ipak ih vjerujemo jer nam drugi jamče da je tako. Malo je toga što smo sami vidjeli i doživjeli. Najveći se dio našega znanja osniva na vjeri bilo ljudskoj, bilo Božjoj. Ako dakle vjerujemo ljudima, kudikamo više treba da vjerujemo Bogu.

Ovakvi koji bi htjeli sami sebe određivati i krojiti vjeru, slični su nevjernom Tomi koji je rekao: »Dok ne vidim na rukama njegovim (Isusovim) znaka od čavala, i ne metnem prsta svoga u mjesto od čavala i ne metnem ruku svoju u rebro njegovo, neću vjerovati.« A Isus odgovori Tomi: »Pošto si me vidio,

vjeruješ. Blaženi oni koji ne vidješe, a vjeruju» (Iv 20, 25 i 29). Vjera, dakle, nije u gledanju nego i u prihvaćanju istine radi ugleda i jamstva Božjega.

TVRDA VJERA

Kako treba da je jaka i tvrda naša vjera dokazuje nam već Stari zavjet. U Starom je zavjetu živio vrlo krepostan čovjek — starac Abraham. Tek pod stare dane dobio jedinca sina Izaka. Bog je htio kušati starca Abrahama pa mu reče: Uzmi sina svoga jedinca Izaka, koga ljubiš, pa ćeš mi ga prikazati kao žrtvu na jednom od brda koje ću ti pokazati. Abraham ustane još u noći, osedla magarca, uzme dvojicu od slugu i sina Izaka. Kad je spremio i drva za žrtvenu vatru, pođe prema brdu koje mu je odredio Gospodin. Kad je došao na podnožnje brda, reče slugama: Počekaite ovdje s magarcem, a ja i dječak idemo na brdo pa kad se pomolimo Bogu, vratit ćemo se k vama. Abraham uzme od slugu drva i stavi ih na dječaka Izaka da ih nosi na brdo, a sam ponese vatru i mač. Kad su nemo vrijeme išli zajedno, najednom upita bezazleno dječak oca: »Oče moj, evo vatre i drva, a gdje je žrtva?» (1 Mojs 22). To je pitao dobri i bezazleni dječak ne znajući da on ima biti žrtva koju bi trebao otac usmrtiti nožem i na vatri spaliti Bogu na čast. Ocu se na pitanje dječakovo kidalo srce od bola. Nije mogao reći djetetu: Ti ćeš biti žrtva nego je pun vjere i pouzdanja u Boga odgovorio: Dijete moje, Bog će se pobrinuti za žrtvu. Kad su došli na određeno mjesto, Abraham načini oltar i postavi na nj drva. Iza toga poveže dijete Izaka pa ga položi na drva. Sad je za starca Abrahama nastupio potresan prizor. Volio je dijete Izaka ljubavljku koliko je samo moguće da čestiti otac ljubi svoje dijete. Ali je poštivao i ljubio Boga više nego išta drugo na svijetu. U duši su se njegovoj sukobile dvije ljubavi: ljubav prema Bogu koja traži kao žrtvu jedinca sina, i ljubav prema sinu koga je želio imati živa. Pobjedila je ljubav prema Bogu. S vjerom u Boga povuče Abraham nož da zakolje vlastito dijete.

U taj čas pojavi se anđeo Gospodnji s neba i reče Abrahamu: »Ne diži ruke svoje na dječaka i ne čini mu ništa zla. Sad vidim da se bojiš Boga kad nisi pošteo ni vlastitoga sina radi Boga.

Kad je Abraham podigao oči, opazi nedaleko ovna kako se rogovima zapleo u živici. Brzo pođe i uhvati ovna pa ga prikaže Bogu kao žrtvu mjesto sina.

A Bog će mu na to: »Jer si učinio ovo i nisi pošteo sina jedinca radi mene, blagosovit ću te i umnožit ću sjeme tvoje kao zvijezde na nebu i kao pijesak na obali morskoj; potomci će tvoji posjedovati neprijatelje svoje i bit će blagoslovljeni u tebi svi narodi na zemlji, jer si se pokorio glasu mojemu.«

Abrahamova vjera je uzorna vjera. To je tvrda vjera kakvu Bog traži i od nas. Tvrda nam je vjera kad vjerujemo ništa ne sumnjajući.

Pogledajmo malo vjeru suvremenih ljudi, vjeru našega vremena! Bilo ih je koji su mijenjali vjeru radi boljšeg položaja. Drugi su mijenjali vjeru da se mogu u drugoj vjeri ponovo ženiti. Treći su se odrekli vjere i pošli u organizacije, koje su u nekim državama u Evropi i drugdje po svijetu — još uvijek svemoćne i koje odlučuju o namještenjima i položajima u državnoj službi. Četvrti, a tih je danas najveći broj, nasjedaju lažnim prorocima i zanose se nekim maglovitim i fantastičnim idejama da će se bez Boga moći urediti ljudsko društvo i da će se na zemlji stvoriti raj. Kolika nesmotrenost! Raj je samo jedanput bio na zemlji. Više ga nema i neće biti. U znoju lica svoga jesti ćeš kruh svagdanji — to je stvarni život!

Kad gledamo vjeru svojih suvremenika pa je usporedimo s vjerom Abrahamovom, kolika razlika? Kako je, dakle, slaba vjera suvremenoga svijeta. Pojedinci se za što god odriču vjere ili je mijenjaju. Ne valja tako. Budimo jaki i postojani u vjeri. Vjera naša neka bude tvrda i nepokolebiva. Ako Bog traži žrtve za vjeru, On te žrtve i nagrađuje. Kako je nagradio vjeru Abrahamovu, tako će nagraditi i našu. Tko je ikada Bogu badava služio? — Ili — kada je Bog nešto obećao, a nije obećanje izvršio? Zato je s pravom mogao reći Isus Krist: »Svaki koji ostavi kuću, ili braću, ili sestre, ili oca, ili mater, ili ženu, ili djecu, ili polja, poradi moga imena, primit će stoput onoliko i baštinit će život vječni« (Mt 19, 29).

STALNA VJERA

Isus je rado boravio u gradu Kafarnaumu na lijepom Genzaretskom jezeru. Jednom je tu nagnuo oko Spasitelja silan svijet, a bili su prisutni učenici i apostoli. Tom je zgodom Isus održao značajan govor. Govorio je naime o čudesnom, nebeskom kruhu.

»Ja sam kruh živi koji sam s neba sišao. Ako tko jede od ovoga kruha, živjet će do vijeka; i kruh koji ću ja dati, tijelo je moje za život svijeta« (Iv 6, 51). Židovi nijesu shvatili ove Spa-

siteljeve riječi pa su mrmljali i prepirali se među sobom govoreći: »Kako može ovaj dati nama tijelo svoje da jedemo?« A Isus ponovo naglašuje: »Zaista, zaista vam kažem: »Ako ne jedete tijela Sina čovječjega i ne pijete krvi njegove nemate života u sebi. Tko jede tijelo moje i pije krv moju, ima život vječni i ja ću ga uskrsnuti na sudnji dan. Jer je tijelo moje zaista jelo i krv moja doista pilo« (Iv 6, 52—55).

Ovaj govor, u kojem Krist naviješta presv. Olt. Sakrament, gdje će, pod prilikama kruha i vina, dati duši našoj za hranu i pilo svoje sveto Tijelo i svoju svetu krv, bio je težak za shvaćanje ne samo prosječnim Židovima nego i samim učenicima Isusovim, pa su mnogi od njih govorili: »Tvrđ je ovo govor i tko ga može slušati?« Tako su se smutili u duši da su ostavili Isusa i više nijesu išli za Njim. Tada se Isus okrene prema dvanaestorici apostola pa im reče: »Hoćete li i vi otići?« (Iv 6, 67). Nato mu odgovori Šimun Petar: »Gospodine, kome ćemo ići? Ti imaš riječi života vječnoga. I mi smo vjerovali i znademo da si ti Sin Božji« (Iv 6, 68—69).

Svi oni od Židova i učenika Isusovih koji su se smutili i ostavili Isusa, jer nisu mogli potpuno shvatiti Isusovih riječi, bili su slabiji u vjeri, sumnjivci koji su kod prve poteškoće klonuli vjerom. Petrova je vjera naprotiv jaka i tvrda vjera; on ne sumnja ni najmanje u istinost Isusovih riječi. Ni njemu nije bilo u govoru Kristovu sve jasno, ali mu je bilo jasno to: Kad Sin Božji nešto kaže, to mora biti istina, i ne može biti drugačije jer Sin Božji sve zna i govori samo istinu!

Kad bi netko sam u sebi ili pak u društvu govorio ovako: Da li je baš sve istina što Crkva uči? Da li uistinu postoji pakao? Je li zbilja moguće da svećenik može opraštati grijeh? Je li Isus Krist doista nazočan u presv. Oltarskom Sakramentu? Tko bi ovako mislio ili govorio, bio bi sumnjivac, grešnik; zlo bi govorio, griješio bi. U riječi se Božje ne smije sumnjati. A zašto se u vjerske istine ne smije sumnjati zašto je i najmanja vjerska sumnja grijeh? Onaj tko sumnja u vjerske istine sudi ovako: Ili Bog sam ne zna točno sve što je nama objavio, ili nam nije rekao istinu? I jedno i drugo je teška uvreda za Boga. Sumnjivac, dakle, teško vrijeđa Boga jer predbacuje Bogu ili neznanje, ili ga zove lašcem.

Značajka je dvadesetoga vijeka skepsa ili sumnja u vjernost ljudskoga znanja uopće, a naročito sumnja u vjerske spoznaje. Radi toga su mnogi ostavili kršćanstvo, štoviše, prešli i u tabor neprijatelja kršćanstva tako da od prvih kršćanskih vremena kršćanstvo nije imalo ovoliko i ovako žestokih neprijatelja kao danas. A sve to bez ikakva opravdana razloga. Otkada svijet postoji nikad se o jednoj osobi nije toliko pisalo kao o Isusu Kristu. Nikada nijedna nauka nije bila toliko kritički procavavana kao kršćanska. Nikada se kritika ni o jednoj nauci nije

tako pohvalno izrazila kao o kršćanstvu. Kad je, dakle, sa svih strana i sa svim naučnim istraživanjem zajamčeno i dokazano da je Isus Krist povjesna osoba, da je On Sin Božji, a nauka Njegova od Boga, što je onda logičnije i opravdanije nego nauči Njegovoj prikloniti jaku, tvrdu i nepokolebivu vjeru. Radi toga je i za nas jedini opravdani zaključak onaj svetoga Petra:

»Gospodine, kome ćemo ići? Ti imaš riječi života vječnoga. I mi smo vjerovali i znademo da si ti Sin Božji«.

ŽIVA VJERA

Petar je rekao Isusu: »Gospodine, kome ćemo ići? Ti imaš riječi života vječnoga« (Iv 6, 68). Petar je time rekao: Gospodine, mi ostajemo kod Tebe. Vjerujemo sve što god si nam rekao. Po Tvojoj ćemo vjeri dosljedno živjeti, u njoj želimo i sretno umrijeti. Petar je i u životu — dakle u svagdanjem životu na zemlji ostao vjeran svojoj izjavi. Nastojao je da život njegov bude u skladu s vjerom, da plemenitim djelima potvrdi vjeru što ju je srcem i ustima ispovijedao. Jednom mu se samo dogodilo da se djelima udaljio od vjere, a to je bila ona tužna zgoda kada je Isusa triput javno zatajio. No i ovu je pogrešku ispravio jer je ovaj grijeh gorko oplakao. Sveto pismo veli da je nakon zatajenja izišao napolje i gorko plakao. Isus mu je grijeh oprostio, a Petar je nakon toga vjerno po vjeri živio i na koncu za vjeru na kruži mučeničkom smrću umro. Tako je bila žrtva vjera njegova.

Sv. Petar je imao živu vjeru. Kako je vjerovao, tako je živio i radio. I naša vjera treba da je živa vjera. I mi treba da po vjeri živimo. A živimo po vjeri kad dobro činimo, a zla se čuvamo kako nas vjera uči. Čovjek koji ne živi po vjeri, ima mrtvu vjeru. Takva vjera nema zasluga pred Bogom. Već je sv. Jakob apostol lijepo rekao: »Kao što je tijelo bez duha mrtvo, tako je vjera bez djela mrtva« (Jak 2, 26). »Vjera ako nema djela, mrtva je samoj sebi« (Jak 2, 17). Kao što duša oživljuje tijelo, tako dobra djela oživljuju vjeru. Mrtvo se tijelo baca u zemlju da se raspadne i postane zemlja, a čovjeka s mrtvom vjerom odbacuje Bog od sebe zauvijek; takav za Boga kao da ne postoji. Mrtva vjera doduše može postojati, no ništa ne koristi. A, naprotiv, što su plemenitija djela, to je savršenija vjera.

I pogani imaju vjeru. Učeni su Grci krasno raspravljali i o krepostima. Međutim su i ostali kod same rasprave, a da u životu kreposti nisu pokazivali. Kod nas kršćana katolika ne smije biti tako. Naša vjera je praktična vjera. Što god vjera uči, uči za život. Što god zabranjuje, zabranjuje za život. Upravo zato

ju je i dao Bog ljudima da donosi plodove u životu, da rađa što bujnijim životom. »Ja sam došao — veli Spasitelj — da imadu (ljudi) život i da ga imadu izobilje« (Iv 10, 10). »Zaista, zaista vam kažem: Tko vjeruje u mene, ima život vječni« (Iv 6, 47).

A što traži od nas vjera u životu? Traži molitvu Bogu. Pažnju na jezik da ružno i nepristojno ne govorimo i ne kunemo. Traži polazak u crkvu u nedjelje i zapovijedane blagdane. Posluh i štovanje roditelja, dobročinitelja, starijih uopće. Posluh i pokoravanje duhovnoj i svjetovnoj vlasti. Traži poštivanje svoga i tuđega života, tuđe imovine i tuđega poštenja. Zabranjuje nečisti grijeh i svako zlo uopće.

Sudite sami. Može li se zvati dobrim kršćaninom katolikom tko se nikada Bogu ne moli i nikada u crkvu ne dolazi? Kako se može zvati čestitim vjernikom onaj kojemu, kad god usta otvori, već je prosti izraz ili bogumrska kletva na jeziku? Zar zavređuje častan pridjev »dobar« onaj sin ili kći se stide nazvati roditelje tata i mama, i nikada roditeljima lijepe riječi ne kažu, osim kad od roditelja nešto nužno trebaju? Zar se može zvati kršćaninom čovjek koji je izgubio pouzdanje u milosrđe Božje drugome? Zar može imati kakvu vrijednost pred Bogom onaj pa sam sebi život oduzeo? Ili izgubio strah Božji pa oduzeo život drugome? Zar može imati kakvu vrijednost pred Bogom onaj kome su i misli, i mašta, i riječi i djela zaprljana neprestano nečistim grijehom? Ili može biti ugledan čovjek tko je teško oštetio bližnjega u imovini? Ili, što je još gore, uništio bližnjemu dobar glas i oduzeo poštenje koje je na svijetu najveća dragocjenost?

Kad hoćemo znati kakvo je koje drvo, gledamo na njegove plodove. Što su plodovi bolji, to je i samo drvo bolje. Po plodovima se, dakle, poznaje drveće. Tako i vjera. A plodovi su vjere dobra djela. Što čovjek čini više dobrih djela, to je njegova vjera življa i zaslužnija. Živimo, dakle, dosljedno po nauci svete vjere. Tada ćemo s mirom poći na sud Božji i na sudu Božjem čuti utješne riječi Isusove: »Dobro, slugo dobri i vjerni! Budući da si bio u malome vjeran, nad mnogim ću te postaviti, uđi u vesele gospodara svojega« (Mt 25, 21).

VJERA I DOBRA DJELA

Ljudska je narav takva da sve znanje i umijeće promatra i ocjenjuje sa stanovišta koristi. Zašto se ljudi bave naukom i umjetnošću? Zato da nauka i umjetnost donese ljudima korist. Jedanput je ta korist duhovna, drugi put gospodarska. Sad je korist osobna, drugom zgodom je zajednička. Sad je vremenita,

sad opet vječna. Neprirodno je i protiv naravi da čovjek radi zato da škodi samom sebi, da od svoga rada i muke ima štetu. Neprirodno je i to da čovjek radi drugome na štetu. Sve, dakle, što god čovjek poduzima i radi bilo gdje i kada, bilo u sebi ili izvan sebe — sve treba da je aktivno i korisno; sve treba da plodove donosi.

Tako nam je i sveta vjera kao nauka dana da po njoj živimo, da ona u nama plodove donosi, da izvodi u našem životu dobra djela. Međutim je Luther sasvim drukčije učio. Po njemu »vjera sama spasava čovjeka pa život po vjeri nije potreban«. Po njegovoj nauci postoji samo jedan smrtni grijeh, a taj je nevjera. Pogledajmo malo Sveto pismo, što ono kaže? Spasitelj je sam svečano naglasio: »Neće svaki koji mi govori: Gospodine, Gospodine, ući u kraljevstvo nebesko, nego onaj koji čini volju Oca mojega koji je na nebesima« (Mt 7, 21). Drugim riječima: »Neće se spasiti oni koji imaju samo vjeru, a ne čine dobrih djela i ne žive po vjeri. Za spasenje je potrebna i vjera i život po vjeri, dakle dobra i spasonosna djela. A sv. Jakob apostol nadodaje: »Kakva je korist, braćo moja, ako tko kaže da ima vjeru, a djela nema? Zar ga može vjera spasiti?« (Jak 2, 14).

Jednom je došao k Isusu bogati mladić i pitao Isusa: »Dobri učitelju, kakvo dobro da učinim da imam život vječni?« A Isus mu odgovori: »Ako hoćeš da uđeš u život, drži zapovijedi: Ne ubij, ne čini preljube, ne ukradi, ne reci lažnoga svjedočanstva, poštuju oca svoga i mater svoju, ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe« (Mt 19, 16—20). Dakle živi po vjeri. Vršiti u životu ono što te vjera uči.

Jedan je od glavnih propovjednika Luterove nauke bio njegov prijatelj Melancton. Melancton je imao staricu majku. Kad je starica čula da sin uči novu vjersku nauku, pokojoj je dosta samo vjerovati, a ne treba za spasenje činiti dobrih djela, upita sina: »Hoću li i ja, sinko, primiti tvoju vjeru? A sin joj odgovori: »Majko, samo ti ostani kod svoje stare vjere. Protestantski se dobro živi, ali katolički se dobro umire«. Sam, dakle, apostol Luterove nauke preporučuje svojoj vlastitoj majci neka ostane katolikinja, neka živi katolički, pa će lako i smireno umrijeti i ovaj život zamijeniti s drugim boljim.

Mi nismo gospodari našega života nego samo upravitelji. Gospodar je života našega Bog. On je potpuni gospodar ne samo života nego i smrti naše. On daje život kad hoće i koliko hoće. On određuje smrti kad ima nastupiti i prekinuti nit našega života. Jer smo upravitelji tuđega dobra, moramo uvijek biti spremni položiti račun gospodaru našem — Bogu. Da nam Bog ovaj čas oduzme život i pozove nas k sebi na odgovornost, na račun, kako bi naši računi izgledali pred Bogom?

Dobar vinogradar budno bdije nad svojim vinogradom. Divljake mladice pomno obrezuje, kljaštiri i odbacuje, a pleme-

nite loze brižno njeguje da urode što obilnijim plodom. I mi ćemo iz našega života pomno uklanjati slabosti i pogreške naše, a brižno razvijati kreposti da naš život donese što više i što obilnijeg ploda, što više dobrih djela. Na to nas neprestano nuka i sveta Crkva kad nam stavlja pred oči dužnosti naše kršćanske od kojih nam prva kaže: Bježi od zla duhovnoga ili grijeha, a druga: Čini dobro, obdržavaj zapovijedi Božje i živi kreposno.

SAMO SRCEM NIJE DOSTA VJEROVATI

U naravi je našoj da čovjek svoje uvjerenje, misli i osjećaje svoje, što ih nosi u duši, i izvanjim načinom očituje. Kad smo nešto lijepa i radosna doživjeli, očituje se to i na vanjštini našoj, na veselom pogledu i nasmijanom licu. A kad nas je u srcu kakva tuga stisla, ili nesreća zadesila, i to se odražuje na vanjskom našem držanju. Tada smo snuždeni. Turobni i potišteni. Lice problijedi, a na oči naviru suze. Rijetki su tako savršeni glumci koji bi mogli tako vješto izvana prikrivati osjećaje duše svoje, a da oni ne bi kada-tada izbili i na licu i na cijelom vanjskom držanju.

Isto je tako i s vjerskim osvjedočenjem što ga čovjek goji u duši. I ono se po prirodnom zakonu nužno mora očitovati i vanjskim znakovima; ono mora doći do izražaja u čitavom našem vladanju. Vjera je u prvom redu stvar nutrinje naše, duše naše. Najprije treba biti u duši osvjedočen o istinitosti vjerskih istina i u srcu za svetinje vjerske osjećati. Nakon toga dolazi vanjsko očitovanje unutrašnjih misli i osjećaja pomoću riječi i znakova. Gledajte u prirodu! Dijete koje u srcu osjeća iskrenu ljubav za svoje roditelje, tu će ljubav očitovati i izvana: sad lju-beznim riječima, drugi put srdačnim pismom, kod imendana očeva ili majčina toplom čestitkom i darom, makar i najmanjim, a osobito poslušom, marljivim učenjem i savjesnim izvršavanjem roditeljskih uputa i naloga.

Jednako probija napolje i naše unutrašnje vjersko uvjerenje. Radi toga nas i uči sveta Crkva: Samo srcem vjerovati nije dosta, nego vjeru treba izvanjim načinom pokazati. Na očitovanje vjere izvanjskim načinom nuka nas Spasitelj kad kaže: »Tamo neka se svijetli svjetlost vaša pred ljudima da vide vaša dobra djela i slave Oca vašega koji je na nebesima« (Mt 5, 16). To znači: Pokažite i dokažite vašu plemenitu vjeru izvana — pred ljudima — dobrim djelima. Vaša dobra djela što će ih ljudi vidjeti, bit će najjači dokaz da je vaša vjera istinita i uzvišena, pa će i drugi ljudi prihvatiti vašu vjeru, po njoj živjeti i tako Boga proslaviti.

Vanjsko ispovijedanje vjere Isus Krist mnogo cijeni i nagrađuje: »Koji god, dakle, prizna mene pred ljudima — veli Spasitelj — priznat ću i ja njega pred Ocem svojim koji je na nebesima«. Onima koji se stide vjeru izvana pokazati grozi se Krist: »A koji god zataji mene pred ljudima, zatajit ću i ja njega pred Ocem svojim koji je na nebesima« (Mt 10, 32—33).

Osobiti znak kojim kršćanin katolik pokazuje svoju vjeru je znak svetoga križa. Znakom svetoga križa očitujemo dva glavna otajstva naše svete vjere: otajstvo presv. Trojstva, jer kad se križamo izgovaramo: U ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Drugo je otajstvo našega spasenja na križu. Čineći na sebi znak križa ispovijedamo vjeru da nas je Isus Krist smrću na križu otkupio iz vlasti nečistoga duha i izmirio nas s Bogom. Maleni dakle znak svetoga križa, a kako velika otajstva otkriva! Križanje je prastari kršćanski običaj koji potječe od apostolskih vremena. Značenje je znaka svetoga križa tako veliko da sveta Crkva daje vjernicima, kad god se pobožno prekriže s izgovorom: U ime Oca i Sina i Duha Svetoga, djelomični oprost.

Sveta nam Crkva stavlja na srce neka se češće pobožno križamo, kako su to činili prvi kršćani, osobito prije i poslije molitve, prije i poslije jela, prije spavanja, u napasti i pogibli, i kad kakovo znamenito djelo počinjemo. Često se križati spasonosno je zato, jer se svetim križem oružamo protiv zasjeda nečistoga duha i dobivamo blagoslov Božji.

Vanjski su znakovi kojima ispovijedamo svoju vjeru i pohod crkve, kapele, groblja, prisustvovanje procesijama ili crkvenim ophodima, molitva kad zvoni na pozdrav anđeoski, sudjelovanje u vjerskim društvima, pisanje nabožnih knjiga itd.

Ne stidimo se nikada svoje katoličke vjere. Križajmo se pobožno često puta. Ispovijedajmo rado javno i svuda svoju vjeru. »Tako neka se svijetli svjetlost vaša pred ljudima, da vide vaša dobra djela i slave Oca vašega koji je na nebesima«.

»Čovjek mora Bogu dragovoljno odgovoriti vjerom; stoga se nitko ne smije siliti da prihvati vjeru protiv volje. Potpuno je, dakle, u skladu s prirodom vjere da se u vjerskoj stvari isključí svaka vrsta pritiska sa strane ljudi« (»Dignitatis humanae«, br. 10).

U BOGU SU TRI OSOBE

Za Božju opstojanost znamo iz Objave i iz čistoga razuma, a unutrašnji Božji život poznajemo samo iz Objave.

U Bogu su tri osobe: Otac, Sin i Duh Sveti. Već je u Starem zavjetu objavljeno da su u Bogu tri osobe. Kad je Bog stvorio čovjeka, reče: »Načinimo čovjeka na svoju sliku i priliku« (1 Mojs 1, 26). A kad je Bog stvorio prvoga čovjeka, naglasio je kao osobitu činjenicu: »Eto, Adam postade kao jedan od nas, znajući dobro i zlo« (1 Mojs 3, 22). Stari zavjet pozna i razliku između Oca i Sina kad kaže: »Gospodin mi je rekao: Ti si moj sin, ja sam te danas rodio« (Ps 2, 7). Na drugom mjestu: »Po riječi Gospodinovo su učvršćena nebesa, a po duhu Njegovih usna sav njihov ures« (Ps 32, 6). Ovdje su — po tumačenju svetih Otaca — izražene sve tri božanske osobe. »Gospodin« je prva božanska osoba — Bog Otac, »Riječ« je druga božanska osoba — Sin Božji, a »Duh njegovih usna« je treća božanska osoba — Duh Sveti. I u riječima Izaije proroka: »Svet, svet, svet je Gospodin četa« (Iz 6, 3), kojima Izaija pjeva slavu Bogu, vidi sv. Grgur Veliki izraženu tajnu presv. Trojstva. Trokratni »svet« hoće istaknuti da su u Bogu tri osobe.

Jer su Izraelci bili skloni na mnogoboštvo, to im je tajna o presv. Trojstvu objavljena tek samo izdaleka. Bila je naime opasnost da bi Izraelci, saznajući поближе za tajnu o presv. Trojstvu, štovali tri boga mjesto jednoga Boga, te bi tako zapali u zabulu ili krivu nauku — mnogoboštvo. Jasno i otvoreno govori o presv. Trojstvu tek najviši predstavnik Novoga zavjeta — Isus Krist. Za vrijeme svoje trogodišnje javne učiteljske službe bezbroj je puta govorio o prvoj božanskoj osobi kao svome Ocu. O sebi, drugoj božanskoj osobi, koji je jedno s Ocem, pa su ga svi ljudi dužni štovati kao i Oca. O Duhu Svetom, kao trećoj božanskoj osobi, koju će On i Otac zajedno na svijet poslati. Krist je svečanim načinom objavio tajnu o Presv. Trojstvu kad je rekao apostolima: »Idite, dakle, i naučavajte sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga« (Mt 28, 19).

Poimence su istaknute sve tri osobe u Bogu i označen je njihov međusobni odnošaj: prva je Otac, druga Sin, treća Duh Sveti. Kad je sv. Ivan Krstitelj krstio Isusa na Jordanu, pojavio se nad glavom Isusovom sjajni golub, a s neba su se čule riječi: »Ovo je Sin moj ljubazni koji je po mojoj volji« (Mt 3, 17). Riječi je s neba govorila prva osoba — Bog Otac. Krstila se druga osoba — Isus Krist. Treća je osoba — Duh Sveti sišao u prilici sjajnoga goluba na Isusa Krista.

Apostoli, prvi i najbliži suradnici Isusovi, s milošću Božjom vjerno čuvaju i nepogrešivo tumače nauku o presvetom Trojstvu. To se vidi iz njihovih posalnica raznim kršćanskim općinama. Poslanice često počinju i svršavaju s blagoslovom Oca, Sina i Duha Svetoga. Sv. Pavao, blagoslivlje Korinćane: »Milost Gospodina Isusa Krista i ljubav Boga, i zajednica Duha Svetoga sa svima vama« (2 Kor 13, 13). Od apostolskih vremena

potječe znak svetoga križa kod koga izgovaramo: U ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Od apostolske davnine hvalimo i slavimo Boga divnim hvalospjevom: Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu. Od početka kršćanstva do dana današnjega vlada u Crkvi pobožni običaj da se kod svakoga važnijega čina zovu u pomoć sve tri božanske osobe: Otac, Sin i Duh Sveti. Na svim važnijim ispravama, što ih izdaje Crkva, i to na čelu, stoji svečana ispovijest vjere: U ime Presvetoga Trojstva, ili: U ime Oca i Sina i Duha Svetoga.

Nauka o Presvetom Trojstvu i nakon objave ostaje za nas nedokučiva tajna. Radi toga je kod vjere u presv. Trojstvo potreba nakana: O ovoj uzvišenoj tajni vjerujem samo ono i onako što je Bog objavio i što me sveta katolička Crkva uči vjerovati. Niti smijemo što nauci dodati, a jednako ni od nje oduzeti.

ODNOSI MEĐU BOŽANSKIM OSOBAMA

Od petoga vijeka postoji u katoličkoj Crkvi vjeroispovijest pod imenom Atanazijeva vjeroispovijest ili Atanazijevo vjerovanje. U njemu je ukratko sažeta sva dogmatska nauka katoličke Crkve, a osobito je lijepo i jasno izložena nauka o odnosima između triju božanskih osoba.

Pisac je vjerovanja na temelju nauke Svetoga pisma i Svetih otaca izložio nauku o presv. Trojstvu ovako: »Otac nije ni od koga ni učinjen, ni stvoren, ni rođen. Sin je od samoga Oca — ne učinjen, ni stvoren, nego rođen. Duh Sveti od Oca i Sina — nije učinjen, niti stvoren, niti rođen, nego ishodi. Jedan je dakle Otac, a nisu tri Oca. Jedan je Sin, a nisu tri Sina. Jedan je Duh Sveti, a nisu tri Duha Sveta. I u ovom Trojstvu ništa nije prije ili kasnije, ništa veće ili manje, nego su sve tri osobe odvijeka i među sobom su jednake. Kakav Otac, takav Sin, takav Duh Sveti. Nestvoren Otac, nestvoren Sin, nestvoren Duh Sveti. Neizmjeran Otac, neizmjeran Sin, neizmjeran Duh Sveti. Vječan Otac, vječan Sin, vječan Duh Sveti. Jednako svemoguć Otac, svemoguć Sin, svemoguć Duh Sveti. Tako je Bog Otac, Bog Sin, Bog Duh Sveti. Ali ipak nisu tri Boga, nego je samo jedan Bog«. Osobe su tri, a Bog je samo jedan, jer sve tri osobe imaju jednu istu zajedničku božansku narav.

Što god božanske osobe rade u svijetu, rade sve tri zajedno. Jer je Otac počelo bez počela, a od Njega se rađa Sin i proizlazi Duh Sveti, zato se radi sličnosti i stvaranje ili proizvodnja svijeta posebnim načinom pripisuje Ocu, pa kažemo: Stvorio nas je Bog Otac. Jer je Sin za nas na križu trpio i umro, zato se Sinu posebnim načinom pripisuje otkupljenje, pa kažemo: Otku-

pio nas je Sin Božji. Jer darove dijeli Ljubav, zato i posvećenje naše, koje biva po milosti Božjoj, posebnim načinom pripisujemo Duhu Svetomu, pa zato kažemo: Posvetio nas je Duh Sveti.

Tajna presv. Trojstva je najveća tajna kršćanske vjere. Ona je tako duboka da je ljudski um ni nakon Objave neće moći nikada sasvim shvatiti. Ali, iako je ona nad razumom, nije protiv razuma. Štoviše, i u nama samima imamo sliku presv. Trojstva. Kad čovjek nešto istinito spozna, tada rađa misao ili spoznaju. A nakon spoznane ili rođene misli nastaje u čovjeku radost, veselje, veliko zadovoljstvo, ljubav. Mislilac, njegova misao i radost nakon misli ili spoznaje, jedno su, jer je ista ljudska narav, koja se nalazi u misliocu, njegovoj misli i njegovoj radošti ili ljubavi. A opet su trojica koji se razlikuju među sobom, jer je drugo mislilac, drugo je misao, a opet drugo ljubav.

S ovom slikom dočekujemo, koliko je moguće, unutrašnji Božji život. Otac odvijeka spoznaje Božju narav. Time što spoznaje Božju narav, rađa Božju misao, ili kako Sveto pismo kaže Riječ Božju. Latinci kažu Verbum, a Grci Logos. To je druga božanska osoba, Sin Božji. Otac i Njegova živa Misao, tj. Otac i Sin, se odvijeka ljube. To je ljubav čista, duhovna ljubav. Ona izlazi od Oca i Sina kao osoba, a ta je osoba treća božanska osoba — Duh Sveti. Tako je, eto, naš duševni život neki mali, dakako vrlo neznatni putokaz kojim možemo bar malo zaviriti u neizmjerni ocean tajnoga Božjega života.

A zašto nam Bog nije ovu uzvišenu tajnu sasvim otkrio? To je nemoguće. Bog je neizmjeran, a naša je spoznajna moć ograničena. Prema tome malena i ograničena ljudska pamet nije kadra obuhvatiti neizmjernu spoznaju, kakova je svestrana i potpuna spoznaja Boga. Kao što je nemoguće ogromno more preletiti u malenu rupicu na morskoj obali, tako je nemoguće u ograničenu ljudsku pamet staviti neizmjereno znanje o naravi i životu Božjem.

Sv. Toma Kempenac savjetuje: »Valja ti se čuvati radoznala i nekorisna istraživanja ove preduboke tajne. Ako ne shvataš i ne razumiješ što je niže od tebe, kako ćeš dokučiti ono što je nad tobom? Podvrgni se Bogu i snizi razum svoj pred vjerom, pa će ti se dati svjetlost znanja koliko ti je korisno i potrebno«.

STVARANJE SVIJETA

Boga zovemo Stvoriteljem neba i zemlje, jer je On stvorio cijeli svijet, to jest nebo i zemlju i sve što je na njima.

Stvaranje svijeta opisuje Sveto pismo ovako: »U početku stvori Bog nebo i zemlju«. Nebo je nevidljivi duhovni svijet, anđeli i mjesto gdje će boraviti. Zemlja je bila kaos, silna tvar bez oblika, iz koje će se pomoću sila, kaosu od Boga danih razviti današnja zemlja. Bog je dakle najprije stvorio počela, a iza toga je postepeno razvio počela u sadašnji svijet. Kaotično stanje zemlje opisuje Sveto pismo riječima: »A zemlja bijaše pusta i prazna i tama bijaše nad bezdanom i Duh Božji lebdaše nad vodama«.

»I reče Bog: Neka bude svjetlost! I bi svjetlost. I rastavi svjetlost od tame. I nazva svjetlost dan, a tamu noć. I bi večer i jutro, dan prvi«,

»I reče Bog: Neka bude svod posred voda i neka rastavlja vode od voda. I svod nazva Bog nebo. To je drugi dan stvaranja«.

»Potom reče Bog: Neka se sabere voda, što je pod nebom, na jedno mjesto i neka se pokaže suho! I bi tako. I suho nazva Bog zemlju, a zborišta vodena nazva mora. I reče: Neka pusti zemlja iz sebe travu zelenu, koja nosi sjeme, i rodno drvo, koje rađa rod po vrsti svojoj«. To je treći dan.

»Opet reče Bog: Neka budu svjetla na svodu nebeskom da dijele dan i noć, da budu znaci vremenima i danima i godinama. I neka svijetle na svodu nebeskom i obasjavaju zemlju«. Tada je nastalo sunce koje vlada danom, i mjesec i zvijezde koje rasvjetljuju noć. Ovo se zbilo četvrti dan.

»Još reče Bog: Neka izvedu vode životinje što gmižu i što lete iznad zemlje pod svodom nebeskim«. Tako su nastale raznovrstne životinje što žive u vodi, i ptice što se krilima dižu nad zemlju. Eto djela petoga dana.

»Potom reče Bog: Neka izvede zemlja živa bića po vrsti njihovoj, stoku i gmazove, i zvjeri zemaljske po vrstama njihovim. I bi tako! I reče: Načinimo čovjeka na sliku i priliku svoju da upravlja ribama morskim i pticama nebeskim i zvjerima i svom zemljom i svim što gmiže, što se miče po zemlji. I stvori Bog čovjeka na sliku i priliku svoju, muško i žensko stvori ih. Muškarac dobi ime Adam, a žena Eva. I pogleda Bog sve što je stvorio, i bijaše veoma dobro« (1 Mojs 1, 1—31). Sve se ovo zbilo šesti dan.

»Tako se dovrši nebo i zemlja i sav ukras njihov. I svršši Bog sedmi dan djelo svoje koje učini, i počinu sedmi dan od svih djela koja učini. I blagoslovi sedmi dan i posveti ga« (1 Mojs 2, 1—3). Dan počinjaka je dan Gospodnji ili nedjelja.

Postanak svijeta i postanak čovjeka na svijetu — to su tako važna pitanja koja moraju zanimati svakoga misaonog čovjeka. Sveto pismo ne pripovijeda potanko način kako je Bog iz prvih počela, s pomoću sila kaosu danih, razvio svemir, jer mu

nije zadaća da naučno predoči postojanje svijeta i vrsta bića u njemu. Sveto pismo nema zadaće poučavati ljude u prirodnoznanstvu, pa zato govori o prirodi prema pučkom shvaćanju. Sveto pismo je htjelo kod opisivanja stvaranja svijeta objaviti vjerske istine: da je Bog stvorio sve; da je stvorio sve u početku vremena; da je sve što je stvorio bilo dobro; i da zato treba Boga poštivati.

KAKO JE BOG STVORIO SVIJET

Kad mi ljudi nešto radimo, tada trebamo građu iz koje ćemo nešto načiniti, i oruđe pomoću kojega ćemo naumljeno djelo izvesti. Sav je, dakle, naš rad samo u preinačivanju već postojećih predmeta, u davanju novih oblika onim predmetima koji već postoje.

Stvoriti znači: nešto od ništa učiniti. Stvoritelj nije trebao građe od koje bi načinio svijet, kao što je trebaju kipar, zidar, krojač i svi mi redom kad hoćemo nešto izvesti. On nije trebao ni oruđa, pomoću kojega bi gradio svijet, kao što treba tesar sjeckiru, a kipar dlijeto i slično. Bog hoće da nešto postane, i ono bude. Svijet prije stvaranja nije postojao nikako, ni oblikom ni stvari svojom. Prije stvaranja nije bilo ništa. Postojao je samo Bog. Zato u pravom značenju »stvarati« može samo onaj koji je svemoguć, a to je Bog.

Vjera nas uči da je Bog svojom svemogućom voljom od ništa učinio sve što u vremenu postoji, cijeli svijet, tj. nebo i zemlju i sve što je na njima. Pod nebom i zemljom razumijevamo duhovni ili anđeoski svijet, tjelesni svijet ili bića oko nas, i čovječanski svijet; to smo mi ljudi, sastavljeni od duha i tijela. Sveto pismo odmah na početku kaže: »U početku stvori Bog nebo i zemlju« (1 Mojs 1, 1). Kako treba da to shatimo, uči Makabejka svoje dijete: »Znaj, od ništa učini to Bog« (2 Mkb 7, 28). U Novom zavjetu izrijeком veli o Bogu: »Ti si stvorio sve« (Otkr. 4, 11).

Usmena predaja postojano uči da je Bog sve stvorio od ništa. Sveti oci pobijaju krive nauke gnostika kao da je odvijeka pored Boga postojala i tvar. Jednako pobijaju i tvrdnje panteista kao da se tobože svijet razvio iz biti Božje. Crkveni sabori od Nicejskoga (325.) do Vatikanskoga I neprestano ponavljaju i jasnije izriču Apostolsko vjerovanje da je Bog baš »stvorio« svijet.

I razum spoznaje istinu da je Bog od ništa stvorio čitav svijet, dakle i tvar, jer bez Boga ne može istumačiti postanak svijeta i same stvari.

Bog je najprije stvorio počela. Kako su prva počela izgledala, teško je reći, jer o tome nema u Svetom pismu potanih podataka. Mnogi učeni ljudi misle da je zemlja u početku bila užarena masa ili tvar bez ikakva oblika. To može biti, jer se i danas duboko u ponutrici zemlje nalazi užarena masa, što najbolje dokazuju toliki vulkani na zemlji, koji od vremena na vrijeme izbacuju van tu užarenu masu. Sunce je silna vatrena kugla pa je nešto slična moglo biti i sa zemljom. A konačno će ovaj svijet biti uništen vatrom, nakon koje će se pojaviti i izgraditi novi svijet.

Sveto pismo izvješćuje da je Bog kroz šest dana uredio i ukrasio svijet. Ti dani nisu bani od 24 sata već dulji vremenski razmaci. Kad je Bog svijet stvorio i kako su dugo trajali dani uređivanja i ukrašivanja, o tome nema nigdje ništa sigurno. Iz Objave znamo sigurno i jasno da je svijet o Bogu ovisan, od Boga izveden, a nije nastao sam od sebe. Da je nastao u vremenu, a nije nastao odvijeka. »Stvaranje« znači ovisnost svijeta o Bogu, a »u početku« znači, da nekada svijeta nije bilo, pa prema tomu svijet ima svoj početak, a nije vječan.

Svi ozbiljni učenjaci i svi veliki ljudi usvajaju u cijelosti kršćansku nauku o postanku svijeta. I što više proučavaju sastav zemlje i prirodne pojave, to im je jasnije da se bez Boga ne može protumačiti postanak svijeta. I mi smo dužni slijediti vlastiti razum i poštivati ugled Crkve, pa priznati umom i srcem da je Bog stvorio svijet.

SVRHA SVIJETA

Kad je Bog svijet stvorio, bilo je u svijetu sve dobro. »I vidi Bog sve što je učinio, i bijaše veoma dobro« (1 Mojs 1, 31). Tjelesno i čudoredno zlo je došlo u svijet kasnije. Nije krivnja za zlo u svijetu kod Boga, već kod slobodnih stvorova koji su svoju slobodu na zlo upotrebljavali.

Prema tome krivo ima pesimizam kad uči da je ovaj svijet i život najgori od svega što može biti, da je po naravi svojoj zao. Općenito je u prirodi i svemiru sve lijepo i skladno i prema potrebnoj svrsi uređeno. I život je lijep dok ga ne iskvari slobodno stvorenje. Ima ljudi koji po vremenu i od svoje volje postaju opaki. Ali ima vazda i plemenitih značajeva koji su pripravnici žrtvovati i sam život za Boga, za domovinu, za bližnjega.

I optimizam je zabluda, jer uči da je sadašnji svijet najbolji od svih što ih je Bog mogao stvoriti. Ovu zabludu pobijaju nesavršenosti u prirodi i mnogovrsna zla što biju čovjeka. Bog

ne bi bio beskonačno savršen kad ne bi mogao stvoriti savršeniji svijet. Bog ne bi bio slobodan da je morao stvoriti baš najbolji svijet. Zašto je Bog od bezbroj mogućih svjetova stvorio baš ovaj, to je tajna koju ne možemo riješiti ni pomoću Objave, a još manje samim prirodnim razumom. Treba se dakle sprijateljiti s ovim svijetom kakav je, i pred očima imati samo njegovo svrhu.

Razlog radi kojega je Bog svijet stvorio jest Bog sâm, dobra volja Njegova, dobrotu ili ljubav Božja. Bog je htio da i stvorovi budu dionici Njegove dobrote. Drugo što nije moglo potaknuti Boga da stvara. Nije Ga moglo potaknuti ništa izvan Njega, jer je On savršen i nezavisan, ali i ništa u Njemu, jer je On potpuno blažen, i ne treba ništa. Sveto pismo kaže: »Svekoliko učinio je Gospod poradi samoga sebe« (Posl. 16, 4).

Promatrajmo svijet! Svrhu za koju je Bog stvorio svijet, očituje svijet sâm sobom. »Nebesa kazuju slavu Božju, i djela ruku Njegovih oglašuje svod nebeski« (Ps 18, 2). U stvaranju se očituju savršenosti Božje. To je Bogu na slavu. Iza toga slijedi da je prva svrha svijeta: slava Božja.

Boga slavi svijet već tim što jest. Umjetnička slika ili kip upućuje promatrača na umjetnika koji je načinio umjetninu. Kip i slika, makar ne znadu govoriti, slave svoga umjetnika tim samim što postoje. Nužno po svojoj naravi svjedoče da su veliki umjetnici, slikar i kipar. Tako i nerazumni stvorovi slave Boga tim što postoje. Živuci po mudrim prirodnim zakonima, nužno otkrivaju veličinu Zakonodavca koji je postavio prirodne zakone.

Razumna bića, anđeli i ljudi, slave Boga pored toga što jesu, još tim što Boga spoznaju. A ako ga slobodnom voljom još i priznaju, steći će vječni život, vječno blaženstvo. »A ovo je život vječni: da poznaju Tebe, jedinoga Boga istinitoga, i koga si poslao, Isusa Krista« (Iv 17, 3). Prema tome je druga svrha za koju je Bog svijet stvorio sreća i blaženstvo stvorova.

Oboje su svrhe u divnom skladu. Savršeno se podudaraju. Istim kreposnim činima, kojima čovjek slavi Boga, postizava i svoju najuzvišeniju svrhu, svoje smirenje i puno zadovoljstvo u blaženom gledanju Boga.

Prvu svrhu: slavu svoju Bog postizava uvijek i kod svih ljudi. Dobri ljudi svojevolumno i rado priznaju veličinu Božju i od srca je slave. Od pogrda opakih ljudi Bog ne gubi ništa kao što ni sunce ne sja slabije kad se digne prašina. Međutim opake stizava pravda Božja, pa i opet dolazi do izražaja veličina i slava Božja. Drugu svrhu: sreću čovjeka neće Bog postići kod opakoga, jer je ta svrha vazda uvjetna: ako čovjek hoće, može biti sretan. Ako čovjek sam sebi neće dobro, ni Bog ga neće na dobro siliti, jer poštuje čovječju slobodnu volju.

BOŽJA PROVIDNOST I PRIRODNI ZAKONI

Sigurno ste već vidjeli sliku koja prikazuje Boga kako u ruci drži zemaljsku kuglu. Slika hoće osjetnim načinom prikazati brigu kojom Bog uzdržava svijet i njim upravlja. Tu Božju brigu zovemo promisao ili providnost Božja.

Bog uzdržava svijet, znači: Bog čini da svijet stoji dokle je njemu drago. Sveto pismo uči ovu istinu gotovo na svakoj strani. Osobito je lijepo izlaže sv. Pavao Atenjanima na Areopagu: »Bog koji je stvorio svijet i sve što je u njemu, On kao gospodar neba i zemlje... daje svima život i disanje i sve... u Njemu živimo i mičemo se i jesmo...« (Dap 17, 24. 25. 28).

Prirodna nam spoznaja kaže da za uzdržavanje svijeta treba onoliko sila koliko i za samo stvaranje. Uzdržavanje je zapravo trajno stvaranje. Čim bi Bog ustegnuo svoju ruku, svijet bi propao u ništa. Dogodilo bi se slično kao što pada kugla, kada se prereže uža na kom je visjela, ili kako se gasi električno svjetlo čim prestane strujati struja.

Bog uzdržava svijet prirodnim zakonima koje je stvorio i kojima upravlja po svojoj mudrosti. I prirodni su zakoni sasvim ovisni o Bogu, a nije Bog zavisen o njima. Bog može učiniti kad Ga je volja nešto i mimo njih, a da njihova vrijednost u redovnom razvoju ne gubi na snazi. Tim se prirodni zakoni nimalo ne mijenjaju, niti se zbiva što protiv njih. Tako je Bog mimo prirodnih zakona stvorio svijet, jer tada prirodnih zakona još uopće nije bilo. A otkada postoji svijet i prirodni zakoni u njemu, Bog mimo njih kroz sva vremena izvodi izvanredne učinke ili čudesa. Kako je u vlasti Božjoj da je mogao postaviti prirodne zakone, tako je u Njegovoj vlasti i to da od vremena do vremena učini koje djelo i mimo njih. Priroda liječi bolesti, ali to biva postepeno, s vremenom. A Isus je izliječio slijepa od rođenja najedanput. Petar i Ivan, apostoli, izliječili su hroma od poroda u tili čas riječima: ustani i hodi. Po prirodnom zakonu čovjek ne može hodati po vodi nego potone. Za sebe i za Petra je Isus učinio izuzetak, pa su obojica hodali po vodi a da nisu potonuli. Po prirodnom zakonu ne mogu dva tijela u isto vrijeme biti na istom mjestu. I tu je Spasitelj učinio izuzetak kad je kroz zatvorena vrata došao k apostolima.

Upravo zato, jer Bog nije zavisen o prirodnim zakonima, opravdane su i korisne naše molitve. Kad mi molimo Boga da nama učini nešto izvanredno, a to je pametno i duši našoj za spasenje korisno, razum naš ne vidi poteškoće zašto nam to Bog ne bi mogao učiniti? Kako Bog može bolest dopustiti, zašto je ne bi mogao i ukloniti? Kako može smrću život razoriti, zašto ga ne bi uskrsnućem mogao i uspostaviti? Kad je mogao učiniti, da razmjerno malo zrnja, što se prigodom sjetve baci u zemlju, donese obilnu žetvu, zašto ne bi i već gotove hljebove mogao umno-

žiti tako da imade obilno hrane znatno veći broj ljudi nego to obično biva, kao što se dogodilo kad je Isus u pustinji s 5 hljebova i 2 ribe nahranio preko 5000 ljudi?

Iz svega ovoga slijedi jasno da je fatalizam ili vjera u usud posvema krivi nazor. Usud zamišljaju kao neku slijepu, ali neumoljivu silu, koja unaprijed i nepromjenljivo određuje događaje u svijetu i životu. Sve se, vele, što god biva, događa bezuslovno nužno. Protiv ove i sličnih zablude ustaje odlučno Objava kad kaže: »Bog mijenja vremena i dobe, uništava kraljevstva i podiže ih; On daje mudrost mudrima i znanje razumnima« (Dan 2, 21). Bog je, koji čini u vama, da hoćete i izvršite po svojoj volji« (Flp 2, 13). Dostojan si, Gospodine i Bože naš, da primiš slavu i čast i silu, jer si ti stvorio sve i po Tvojoj volji sve bivstvuje i stvoreno je« (Okr 4, 11).

BOŽJA PROVIDNOST I ČOVJEK

Kad je kuća sagrađena, nju treba uzdržavati i njom upravljati. Inače će za kratko vrijeme od nje postati ruševina. Za pravilan razvitak svijeta i svega što je u svijetu treba svijet uzdržavati i njime upravljati. Božje uzdržavanje svijeta čini da svijet stoji do Božje volje. A uprava Božja svijetom znači. Bog skrbi za sve, redi i ravna sve kako je njemu drago. Bog se brine za svijet kao najbolji otac za obitelj i svoju kuću.

A kako se Bog brine za svijet? Biljkama daje kišu i sunce. Pod uplivom vlage i topline biljke rastu, množe se i donose plod svaka po svojoj vrsti. Bezbroy je biljaka na zemlji, nijednu nije Bog zaboravio! Svaka nosi u sebi nagon kojim si traži i raspoznaje hranu. Narav je upućuje kako da se čuva od neprijatelja i potraži sigurno sklonište. Jedne životinje, a to su ptice selice, traže preko zime boravak u toplijim krajevima. Druge, koje i preko zime ostaju u istom kraju, dobivaju toplije krzno i toplije perje. Koliko imade raznovrsnih kukaca, pa i većih životinja, koje se pred zimu zavlače u zemlju i spavaju zimski san, dok ih opet ne probudi toplo proljetno sunce koje daje novi život i novu životnu radost. »Pogeldajte na ptice nebeske, kako niti siju niti žanju, niti sabiraju u žitnice, pa ih Otac vaš nebeski hrani. Pogledajte ljiljane u polju, kako rastu, ne trude se niti predu; a kažem vam da se nije ni Salomon u svoj slavi svojoj obukao kao jedan od njih« (Mt 6, 26—29).

Za čovjeka se Bog napose brine, jer je čovjek ljubimac Božji. Čovjeka je postavio gospodarom svega što god postoji na svijetu. Ljudima je rekao Bog: »Rastite i množite se, i napunite zemlju, i podložite si je, i budite gospodari ribama morskim, i

pticama nebeskim, i svim životinjama što se miču po zemlji« (1 Mojs 1, 28). Sve je, dakle, stvoreno radi čovjeka da čovjeku služi. Da ga hrani i odijeva. Da ga čuva od zime, bolesti i raznovrsnih neprijatelja. Sve ima pomagati čovjeku da se umno i čudoredno što više razvije. I anđeli služe čovjeku. Anđeli su poslanici Božji, a zovu se poslanici, jer im je služba da ih Bog šalje k ljudima, da ljudima javljaju Božje poruke. Štoviše, i jedino-rođenoga je Sina svoga Bog poslao na zemlju baš radi čovjeka i jedino radi čovjeka. Što god je Isus Krist na zemlji poduzimao, radio, trpio i pregarao, sve je imalo svrhu: čovjeka podići, čovjeku pomoći, čovjeka usrećiti. »Tako je Bog ljubio svijet da je predao jedinorođenoga Sina svoga, da nijedan, koji vjeruje u Njega, ne pogine, nego da ima život vječni« (Iv 3, 16).

Pravo je, dakle, imao Spasitelj kad je opominjao svoje slušateljstvo: »Ne brinite se tjeskobno za život svoj što ćete jesti i što ćete piti, ni za tijelo svoje u što ćete se obući. Ta Otac vaš nebeski zna da vam sve ovo treba« (Mt 6, 25 i 32). Iako nas Bog ovaj čas kara kao otac neposlušnu djecu, ipak nas neće zaboraviti, a još manje odbaciti. Opet će se pokazati Božja dobrota, pa ćemo imati ne samo potrebno za život nego će biti i obilja. Opravdan je i savjet sv. Petra koji kaže: »Svu svoju brigu bacite na Gospodina, jer se on brine za vas« (1 Petr 5, 7). Bog znade bolje što je krivo za nas nego mi sami. On nam hoće bolje nego što mi sami hoćemo.

Različiti su načini kako Bog upravlja s nama ljudima. Nekad nam daje lijepu misao. Nekad osjetimo unutrašnje ganuće. Često se pojavi kakva slutnja. Dođe bolest. Savjet prijatelja. Smrt koga od roda. Neuspjeh u radu. Sve su to sredstva u rukama Božje providnosti kojima nas ravna prema konačnoj našoj svrsi. Tako se Gospod često služi neuglednim i neznatnim sredstvima da postigne svoju svrhu.

Bez Božje volje i Božjega dopuštenja ne pada ni vrabac s krova, ni vlas s glave. Bez Božje volje se ne događaju ni one strahovite kušnje što ih proživljava sav svijet, pa i pojedini narodi. Recimo s punom odanošću: »Budi volja Tvoja«. Ovdje nas na zemlji karaj i šibaj; samo nas poštedi u vječnosti.

BOŽJA PROVIDNOST I ZLO U SVIJETU

Mnogi si je već među vama postavio pitanje: kako se slaže zlo u svijetu sa Božjom providnošću? Zlo je ili čudoredno — grijeh, ili tjelesno — nevolje i nesreće. Zašto Bog dopušta da se toliko zla događa na svijetu? Zašto ga ne sprečava kad je sve-moguć.

Čudoredno zlo ili grijeh Bog neće i ne može htjeti, jer je svet, a to znači: Bog hoće i ljubi samo dobro, a mrzi na zlo. Ali ipak Bog i grijeh dopušta i trpi. Ne sprečava ga, makar bi mogao. Bog je čovjeka stvorio slobodnim. Sloboda izbora je veliki Božji dar. Radi toga je i sam Bog cijeni jednako kao i sve drugo što je stvorio. Upotrijebi li čovjek slobodu na zlo, sam je kriv, kao i učenik koji od učitelja stečeno znanje na zlo obraća. Kad bi Bog vazda sprečavao svako zlo, ograničio bi i slobodu čovjeka i slobodu svoju. Čovječju slobodu ograničio, jer bi čovjeka u neku ruku silio na dobro. A svoju bi slobodu ograničio, jer bi bio ovisan o zloći pojedinca, te morao davati to više milosti što je netko pakosniji. Ali nije ni potrebno da Bog vazda sprečava zlo, jer zna i zlo obratiti na dobro. Marija Magdalena je svojim raspuštenim životom mnogo sablazni učinila. Međutim se Božjom milošću obratila i od javne grešnice postala velika pokornica i velika svetica. Ugodnici Božji: sv. Toma, sv. Pavao, sv. Augustin i bezbroj drugih isto tako. Svi su ovi od grešnika postali pravednici te su uistinu živi svjedoci kako Bog i zlo obraća na dobro.

Stvarno zlo ili nevolje i nesreće na svijetu dopušta Bog baš zato što je dobar. Dopušta ih sa svrhom da se grešnici obrate i ne propadnu zauvijek. Bog je kao otac koji kazni dijete da ga upozori na zlo djelo i da ga popravi. Ili kao liječnik koji reže i pali ranu da spasi život. Životna nesreća često puta daleko jače djeluje i prije čovjeka k pameti dovode nego svi savjeti i molbe pametnih i kreposnih ljudi. Dijete je umrlo prije nego je došlo k razumu i došlo je sigurno u nebo. Da je ostalo na životu, roditelji bi ga razmazili, pošlo bi stranputicom i možda zauvijek propalo. Naoko zlo u obitelji, a za dijete i te kako stvarno dobro. Mladić, radi ljepote svoje umišljen i ohol, najednom oboli i izgubi ljepotu. Nakon izgubljenosti je ljepote postao skroman, ponizan i čedan. Nesreća-bolest ga je osvijestila i učinila plemenitim čovjekom dok bi bez nje bio oholica najgore vrste. Bogataš, zaljubljen u svoje bogatstvo, misli da mu je bogatstvo bog, pa ne ide ni u crkvu niti se Bogu moli, a ni svete sakramente ne prima. Dođe nesreća — i nestane bogatstva. Što sada? Otvore mu se oči i on sad: Kako sam bio lud kad sam sve nade polagao u bogatstvo! Otrijeznio se. Uozbiljio se. Opet polazi u crkvu, Bogu se moli i živi kreposno poput drugih pobožnih ljudi.

Ne sreća se zlih ljudi ne protivi Božjoj providnosti, jer Bog potpuno naplaćuje istom na drugom svijetu. Spasitelj je otvoreno izjavio da će mnogi koji su ovdje na svijetu bili prvi, tamo — na drugom — svijetu biti posljednji. I obratno: mnogi koji su ovdje bili posljednji, tamo će biti prvi (Mt 19, 30). Međutim, i opaki ljudi čine bar nešto dobra na svijetu. Kad ih Bog obdaruje vremenitim dobrima ovoga svijeta, hoće im ovdje sasvim naplatiti dobro što su ga načinili. Božja pravednost traži da se svako dobro nagradi i svako zlo kazni. Opakima se dobro nagrađuje

na zemlji, jer na drugom svijetu postoji za njih samo kazna. Bog nagrađuje opake i zato da ih dobročinstvima gane ne bi li se obratili, pokajali i spasili. Nisu rijetki slučajevi da se opaka čovjeka ne može ni najgorim kaznama od zla odvratiti, ali ga brzo smekša i obrati blagost i dobročinstvo. Radi toga i premudri Bog, koji najbolje pozna ljudsku narav, čas čovjeku prijeti kaznama, tj. nesrećama i nevoljama, a čas opet čovjeka pogladi i pomiluje — samo da spasi čovjeka. Konačno, nijedan grešnik, makar izgledao kako sretan, ipak nije potpuno i stvarno sretan. Sreća je zlih ljudi samo spoljašna i prividna. Nije sve zlato što sija. Ni sretno sve ono što izgleda sretno. Zle ljude grize savjest. Oni nemaju nikada mira, a bez mira nema prave i potpune sreće.

OPSTOJNOST ANDELA

Da postoje anđeli do te bi istine sam prirodni razum teško došao. Ali kad je objavljeno, razum je lako i potpuno shvaća. Stoviše, razum gleda u anđelima zgodnu dopunu u nizu stvorenih bića.

Najjednostavnija su bića rude, kamen, željezo. Savršenije su biljke — trave, žitarice, voćke, drveće. Životinje su još savršenije. Kamen nema života uopće. Niti raste, niti se razvija, niti plod donosi. Biljka živi — raste, razvija se i plod donosi, ali ne osjeća. Životinja raste, razvija se i plod donosi, ali i osjeća. Kad vidi neprijatelja, bježi. Ako ne može pobjeći suprotstavlja se i bori se na život i smrt, samo da spasi život. Kad je čovjek pogladi, milo ga gleda i zahvalna mu je. A kad je udari, reži na nj i pruža vidne znakove negodovanja. Čovjek nadvisuje životinju, jer povrh osjećaja ima i dar razuma i slobodne volje. Razumom razlikujemo dobro od zla, lijepo od ružnoga, plemenito od nečistoga. Voljom se opet slobodno odlučuje za dobro ili zlo. Anđeli su nad čovjekom. Umne su im sposobnosti daleko nad čovječjima. Razlika je i u tome što je čovjek sastavljeno biće od duha i tvari, a anđeli su čisti duhovi, tj. razumna i slobodna bića koja nemaju tijela. Pored svijeta, dakle koji gledamo, stvorio je Bog još i svijet koga ne vidimo. To su nebrojeni duhovi koje zovemo anđeli.

Riječ anđeo znači glasnik, poslanik. Služba je anđeoska u tome da ljudima javljaju Božju volju. Sveto pismo govori o anđelima na mnogo mjesta. Kad je u Starom zavjetu patrijarha Abraham htio žrtvovati sina Izaka i već povukao nož da ga zakolje, javi mu se anđeo Gospodnji s neba i reče: »Abrahame, ne diži ruku svoju na dječaka, niti mu čini što zla. Sad vidim da se bojiš Boga, i nijesi poštediti jedinca sina mene radi« (1 Mojs 22,

11—12). Anđeo Rafael je pratio mladoga Tobiju na dalekom putu i sretno ga natrag doveo k ocu. I baš radi ove okolnosti što je Rafael čuvao na putu mladoga Tobiju putnici se rado utječu zagovorom anđelu Rafaelu da ih čuva na putu te se mognu nakon putovanja sretno vratiti svojoj kući. U Novom se zavjetu spominje arkandeo Gabrijel. Njega je zapala časna zadaća da javi na zemlju najradosniju vijest što ju je zemlja primila, a to je vijest o utjelovljenju Sina Božjega. Arkandeo Gabrijel reče Mariji: »Ne boj se, Marijo! jer si našla milost u Boga. Evo začet ćeš i roditi ćeš sina, i nadjeni mu ime Isus« (Lk 1, 30—31). Sv. Josip, ne znajući za tajnu utjelovljenja, htjede Mariju otpustiti. Tada se i njemu u snu javi anđeo, pa ga pouči: »Josipe, sine Davidov, ne boj se uzeti k sebi Marije, jer ono što se u Njoj začelo od Duha je Svetoga« (Mt 1, 20). Kod rođenja Isusova javi se anđeo pastirima: »Ne bojte se, jer gle, javljam vam veliku radost koja će biti svemu narodu; jer vam se danas rodio Spasitelj koji je Krist Gospodin« (Lk 2, 10—11). K ovomu se anđelu pridruži mnoštvo nebeske vojske hvaleći Boga i govoreći: »Slava Bogu na visini, i na zemlji mir ljudima dobre volje« (Lk 2, 13—14). Anđeo se kasnije javlja mudracima s istoka. Isusa tješi u smrtnoj muci. Otvara kamen s groba Isusova i prikazuje se ženama koje su došle na grob Isusov. Tko bi, konačno, izbrojao sva mjesta Svetoga pisma gdje se spominju anđeli, i sve njihove uzvišene usluge što su ih kao vjesnici Božji učinili za naše dobro!

Anđeli su stvoreni prije čovjeka. To slijedi iz Svetog pisma koje veli: »U početku svari Bog nebo i zemlju« (1 Mojs 1, 1). Najprije je, dakle, Bog stvorio anđele i mjesto njihova stanovanja, a onda tek zemlju i njezine stanovnike — ljude. Sveto pismo govori o legijama i vojskama anđela. To znači da ih ima nebrojeno mnogo. Različiti nazivi anđela u Objavi očituju da se anđeli razlikuju među sobom svojim savršenstvima. Na temelju Svetoga pisma brojimo devet anđeoskih korova: Anđeli, Arkanđeli, Sile, Moći, Gospodstva, Knezovi, Prijestolja, Kerubi i Serafi. Trojicu anđela spominje Sveto pismo poimence: Mihajla, čije ime znači: tko je kao Bog; Gabriela, što znači: snaga Božja, i Rafaela, što znači: Bog liječi.

Kad mi ljudi hoćemo predstaviti anđela u osjetnom obliku, onda ga predstavljamo kao lijepa i nedužna mladića s krilima na leđima. Zašto tako? Jer je lijepi i nedužni mladić u čitavoj osjetnoj prirodi najpodesnije biće da izrazi ljepotu i veličinu anđeoskoga duha. Krila pak hoće izraziti brzinu kretanja kojom se anđeo u tili čas spušta na zemlju i sa zemlje opet diže na nebo. Što mi ljudi više podvrgavamo svoje tijelo duši i duhovnije živimo, to smo sličniji anđelima i prema tome lakše shvaćamo anđele.

ANĐELI ČUVARI

Kad je Bog stvorio anđele, svi su bili dobri i sretni i prekrasnim darovima nadareni.

Kao čisti duhovi anđeli su po svojoj naravi viši i savršeni od čovjeka. To slijedi jasno iz Svetoga pisma i iz čitave Usmene predaje. Opet anđeli su daleko iza Boga, pa nisu ni sveznajući ni svemoguć. Sami po sebi ne znaju tajna ljudskih srdaca. Ne mogu proricati, tj. sigurno i točno naviještati buduće, slobodne događaje. Ne mogu ni čudesa činiti. Znanje tajna ljudskih srdaca, jasna i sigurna spoznaja budućih slobodnih događaja te moć izvoditi djela mimo naravnih zakona, to su savršenosti koje pripadaju samo Bogu, a stvorovima samo onda kad im to Bog saopći.

I anđele je Bog odredio za svrhunaravno blaženstvo. To je izvanredni Božji dar koji su anđeli mogli prihvatiti, ali ga i odbiti. Bog ih je stavio na kušnju. Jedni se kušnju izdržali, ostali Bogu vjerni i za nagradu dobili blaženo gledanje Boga kroz svu vječnost. Drugi su se pobunili protiv Boga, otpali od Boga pa su za kaznu bačeni u pakao.

U čemu je kušnja sastojala teško je reći, jer Sveto pismo o tome ne govori. Mnogi Sveti oci misle da im je Bog otkrio tajnu utjelovljenja Sina Božjega i tražio od njih da božansku čast iskazuju Sinu Božjemu i kao čovjeku. Mnogo ih je bilo koji su uskratili posluš i digli se protiv Boga. Odmetnike je vodio Lucifer, a vjerne Bogu arkandeo Mihael. Knjiga otkrivenja opisuje događaj ovako: »I posta rat na nebu. Mihael i anđeli njegovi da ratuju sa zmajem. I zmaj ratova i anđeli njegovi« (12, 7). U borbi nadvlada Mihael s dobrim anđelima zle anđele ili odmetnike. Vjerne je anđele nagradio Bog vječnim blaženstvom da uvijek gledaju i uživaju Boga.

Kad je Spasitelj govorio o sablazni djece, tada je naglasio i ovu veliku misao: »Gledajte da ne prezrete jednoga od ovih malenih, jer vam kažem: anđeli njihovi gledaju uvijek lice Oca moga koji je na nebesima« (Mt 18, 10). Nevjerne je Bog kaznio mukama paklenim. Sv. Petar veli: »Bog nije poštudio ni anđela, koji sagriješise, nego ih strovali u pakao, u tamnu tamnicu, i preda ih da se čuvaju za sud« (2 Petr 2, 4).

Vjerni se anđeli zovu u Svetom pismu: nebeski, Gospodnji i Božji. Dobri nas anđeli ljube, čuvaju nam dušu i tijelo, mole se za nas i opominju nas na dobro, pa se zato i zovu anđeli čuvari. Sveto pismo nas uči: »Anđelima je svojim zapovjedio Bog za tebe da te čuvaju na svim putovima tvojim« (Ps 90, 11). »Evo ja šaljem anđela svojega pred tobom da te čuva na putu, i da te odvede na mjesto koje sam ti priprazio« (2 Mojs 23, 20). Kad

se anđeo Rafael otkrio Tobiji, reče Tobiji među ostalim: »Kad si se molio sa suzama i pokapao mrtve i ostavljao objed i sakrivao obdan mrtve u kući svojoj i obnoć ih pokapao, ja sam prinosio molitvu tvoju Gospodu« (Tob 12, 12).

Nauka je svete Crkve da svaki čovjek ima svoga anđela čuvara. Rimski katekizam ima lijepu prispodobu: Kao što zemaljski roditelji daju djeci čuvaru i pomoćnike kad djeca idu na težak i opasan put, da čuvaju djecu, tako je i nebeski roditelj, Gospod Bog, dao svima nama, koji putujemo u nebesku domovinu, za čuvara anđele, čijom ćemo brigom sve neprijateljske zapreke svladati i napadaje odbiti te tako sretno prispjeti u nebo.

Svetkovinu svih anđela čuvara obdržava Crkva 2. listopada. Naša je dužnost štovati anđele čuvaru, a napose štovati svoga anđela čuvara, slušati ga i zahvalni mu biti.

Kad bismo pitali svoju savjest kako smo dosada slijedili upute i savjete svoga anđela čuvara, što bi nam savjest odgovorila? Na području umovanja smo sigurno cijenili svoga anđela čuvara. A kad je u životu trebalo poslušati anđela čuvara, pa paziti na bračnu vjernost, čuvati čistoću, paziti na jezik, ne dirati u tuđe poštenje, zar ne da smo se mnogo puta vladali kao da i ne znamo za anđela čuvara. Zapamtimo dobro opomenu svete Crkve: »Anđeo je taj koji nam kaže pravi put u raj«.

NEČISTI DUHOVI

Otpali su anđeli nazvani: zli duhovi, nečisti duhovi, zli anđeli, demoni ili đavoli. Zli duhovi napastuju nas iz zlobe i zavisti da nas zavedu na grijeh, te rinu u vječnu propast.

Đavao je zaveo na grijeh prve ljude u raj u zemaljskom. I kako lukavo! Pitao je Evo: »Zašto vam je Bog zapovjedio da ne jedete sa svakoga drveta u raj? A žena mu odgovori: »Sa svakoga drveta što je u raj u smijemo jesti, ali od ploda drveta koje je u sredini raja, zapovjedio nam je Bog da ne jedemo i da ga ne diramo, jer bismo umrli. A zmija (đavao) reče ženi: Nipošto nećete umrijeti. Zna, naime, Bog da će vam se u onaj dan, kad budete jeli s njega, otvoriti oči, i bit ćete kao bogovi, znajući dobro i zlo«. (1 Mojs 3, 1—5). Žena uzme zabranjeno voće. Sama je jela i dala mužu. Eto na svijet istočnoga grijeha! Judina izdaja Sina Božjega, najodvratnije djelo što je ikada učinjeno na zemlji, plod je i posljedica đavolske zlobe. »Đavao je stavio u srce Jude, sina Šimunova iz Karjota, odluku da Isusa izda« (Iv 13, 2).

I samoga je Spasitelja đavao napastovao. Čitamo u Svetom pismu: »Tada odvede Duh Isusa u pustinju da ga kuša đavao« (Mt 4, 1).

Sve je ovo imao pred očima sv. Petar pa je očinski upozoravao prve kršćane: »Budite trijezni i pazite, jer protivnik vaš, đavao, kao ričući lav hoda i traži koga da proždre« (1 Petr 5, 8). Isus Krist je odlučno odbio đavolovo napastovanje kad mu je rekao: »Odlazi sotonu jer je pisano: Gospodinu se Bogu svomu klanjaj i Njemu jedinomu služi«. Sveto pismo nadodaje: »Tada Ga ostavi đavao, i gle, anđeli pristupiše te su mu služili« (Mt 4, 10—11). Isusov postupak s đavlom je prekrasan primjer nama kako se treba vladati kad đavao napastuje. Na pitanje kako nam se treba braniti od đavolske napasti, odgovara Sveta Crkva: »Treba se moliti Bogu i napasti na grijeh od sebe postojano odbijati«.

Međutim đavao ne može nikoga protiv njegove volje navesti na grijeh. Mogu biti đavolske napasti ne znam kako lukave i žestoke, dok nema svojevolutnog pristanka na napast nema grijeha. Stoviše, što su napasti veće, a mi im se s milosti Božjom odupremo, to imamo više zasluga pred Bogom. Lako je biti dobar i Bogu vjeran dok nema napasti. Veličina se ljudske duše vidi u borbi, u postojanom odbijanju napasti.

S Božjim dopuštenjem može đavao škoditi tijelu i imovini čovjeka. Zoran primjer imamo u Starom zavjetu kod pobožnoga Joba. Đavao mu je uništio svu imovinu i djecu. Konačno udario gubom samoga Joba tako da su ga ukućani iznijeli na smetište, gdje je crijepom strugao gubu sa tijela.

Nečisti duh može ući u čovjeka pa ga opsjedati i zagospodariti njime tako da se udovima čovječjim služi kao svojima. Takvi se ljudi zovu bjesomučnici ili opsjednuti. U Svetom pismu Staroga zavjeta nalazimo mnogo primjera opsjednutih ljudi. Spasitelj je u svoje vrijeme često izgonio nečiste duhove iz ljudi. »Bio je u zbornici čovjek koga je opsjeo nečisti duh. I zaprijeti mu Isus govoreći: Umukni i iziđi iz njega. I oborivši ga nečisti duh na sredinu, iziđe iz njega, i ništa mu ne naudi (Lk 4, 33 i 35). Drugom zgodom sreće Isusa »neki čovjek u kom su bili đavli, i nije se odavna oblačio u haljine, i nije živio u kući nego u grobovima. Kad vidje Isusa, pripade k Njemu i povikavši iza glasa reče: »Što ja imam s Tobom Isuse, Sine Boga Svevišnjega? Molim Te, ne muči me!« Ovoga su čovjeka đavli tako mučili da su ga ukućani stavljali u verige i u klade i čuvali ga, ali on izlomi okove, a đavao ga tjerao po pustim mjestima« (Lk 8, 28—29). I u naše doba ima opsjednutih ljudi, ali manje nego nekada.

Kako je nekada Spasitelj izgonio nečiste duhove iz ljudi, tako čini i danas katolička Crkva. U Crkvi postoji i posebni red zaklinjača ili eksorcista. Ne smije se svaki svećenik služiti vlašću

zaklinjača nego samo onaj komu to povjeri biskup. A prije nego određeni svećenik počne djelo zaklinjanja, treba da se na to pripravi osobito postom i molitvom. Ima Crkva i drugo sredstvo za tjeranje nečistoga duha i sprečavanje njegova upliva, a to je blagoslovljena voda. Škropimo rado blagoslovljenom vodom sebe i svoje domove, jer se voda blagoslivlje da »odgoni davle i klanja bolesti«.

ZAZIVANJE DUHOVA

Dok nas Crkva nuka neka s Gospodom Bogom i dobrim duhovima, anđelima i dušama u čistilištu držimo što tješnije i prijateljske veze, dotle nam se zlim duhovima ili đavlima zabranjuje svaku vezu. Đavli su neprijatelji Božji i naši. Gdje god što rade ili poduzimaju, sve je upereno da vrijeđa Boga i škodi nama ljudima. Prema tome čast Božja i dobro naše, i duševno i tjelesno, traži da s đavlima nikada i nigdje nemamo nikakvih veza.

Međutim, ima ljudi koji ne vjeruju u nauku Crkve o duhovima. Drugi su koji vuče radoznalost. A ima i takvih koji bi se sami na temelju vlastitoga iskustva htjeli uvjeriti o opstojanosti duhova. Svi ti, i njima slični, bave se spiritizmom, dozivaju duhove pomoću tako zvanih »medija«. Vas sigurno zanima kakvo je stanovište svete Crkve prema spiritizmu?

Spiritističke se sjednice ponajčešće obdržavaju noću, u tamnim i tako tajanstvenim prostorijama da je običnu čovjeku nemoguće svestrano ispitivati pojave koje se tamo zbivaju, pa ih ljudi uzimaju kao sigurne činjenice i vjeruju da se duhovi javljaju. Međutim su ozbiljni i trijezni učenjaci ustanovili da je najveći dio pojava, što se događaju na spiritističkim sjednicama, puka prijevara i sljeparija. Među priređivačima tih sjednica ima vještih ljudi koji uspiju nazočnima zamazati oči, pa im svoje misli i osjećaje podmetnu kao objavu duhova. Ukoliko bi pojedini događaji bili zbilja zajamčeni kao sigurni, to još ne znači da ih je morala izvesti kakva sila izvan prirode. Većina se tih događaja daje protumačiti pomoću autosugestije, simpatije, telepatije, halucinacije i sličnih prirodnih uzroka. Što prirodne nauke više napreduju to one i spiritističke pojave tumače i pokazuju kao čisto prirodne pojave.

Ako pak među spiritističkim uistinu ima i takvih koje izvodi neka sila izvan prirode, onda to nije ni Gospod Bog, niti su to anđeli, a ni duše pokojnika koje se nalaze u čistilištu, nego nečisti duh. Zašto se ne bi mogao na spiritističkim sjednicama

objaviti Bog, ili anđeli, odnosno duše u čistilištu? Naprosto zato ne, jer se protivi svetosti Božjoj da bi se Bog sam, ili njegovi vjerni anđeli i vjerne duše u čistilištu, objavljivale na ovako nedostojnim mjestima kao što su spiritističke sjednice, ovako nedostojne svrhe kao što je puka ljudska radoznalost.

Vi ćete možda reći: među spiritistima ima i ozbiljnih ljudi, kojima je zbilja stalo da utvrde činjenicu da li postoje duhovi, a ne do neumjesnih šala. Takvi neka uzmu u ruke Sveto pismo, nauku svete Crkve i prvorazrednih učenjaka, pa će se sigurno i jasno uvjeriti da je ispravna nauka katoličke Crkve o duhovima, a ne posizati za ovako tamnim i nečasnim sredstvima kao što je spiritizam. To je jedini ispravni put kako se traži istina; samo taj put preporučuje Sveto pismo. Kad je bogataš u Svetom pismu molio Abrahama neka Lazara iz drugoga svijeta pošalje braći njegovoj, pa će braća vjerovati, tada odgovori Abraham: »Imaju Mojsija i proroke, neka njih slušaju. Ako ne slušaju Mojsija i proroka, da tko i od mrtvih ustane, neće vjerovati« (Lk 16, 29 i 31). Drugim riječima: komu je stalo do istine, neka se obrati na zakonito crkveno učiteljstvo. Ono je od Boga postavljeno da Božju nauku vjerno čuva i nepogrešivo tumači. Ako pak netko neće vjerovati ono što Crkva uči, taj ne bi vjerovao ni onda da mu se duhovi jave. Kad je čovjek bolestan, tada traži savjet kod stručnog liječnika, a ne kod babe vračare. Kad je čovjeku stalo da nauči koju vjersku istinu, tada će pitati zakonitoga vjerskoga predstavnika, crkveno učiteljstvo, a neće se obraćati nastranim ljudima kao što su spiritisti.

Vjera je velika i neprocjenjivi Božji dar koji se lako i brzo izgubi ako čovjek ne sluša Crkvu, nego vjerske savjetnike traži tamo gdje ih nema.

ZLE POSLJEDICE ZAZIVANJA DUHOVA

Ako se kod spiritiziranja ili zazivanja duhova javi kakva natprirodna sila, to nije i ne može biti Božje djelovanje. Kad bi se Bog javio, to bi značilo da je On ovisan o ljudima i njihovoj samovolji, pa se mora javljati kad ljudi hoće i gdje ljudi hoće. To bi značilo da ljudi zapovijedaju Bogu, a ne Bog ljudima, a to je protiv zdravoga razuma i Boga nedostojno. Ne javljaju se ni anđeli, ni duše u čistilištu. I to bi bilo Boga nedostojno da Bog dopusti, da se ljudi igraju i nečasno bavljaju s Božjim ugodnicima, anđelima i dušama pokojnika.

Ako se, dakle, javlja kakav duh, to je onda sigurno nečisti duh ili đavao. Da je to tako, vidi se to i odatle što su spiritističke

pojave u svojoj cjelini zle. Učenjaci stručnjaci, koji su prisustvovali spiritističkim sjednicama u svrhu naučnoga istraživanja, tvrde da na spiritističkim sjednicama ti tobožnji duhovi govore nepristojne riječi, bogumrske kletve, neumjesne dosjetke, zbijaju šale i slično.

Nauka je spiritistička u očitoj protivštini s kršćanstvom. Ona je pogubna za vjerski i čudoredni život ljudi, jer potkapa dogme kršćanske vjere i puti na zlo življenje. Na spiritističkim se sjednicama čuje da nema Boga. Da Isus Krist nije povijesna osoba, ni Sin Božji. Da kršćanstvo nije od Boga objavljeno. Da katolička Crkva nije Božja ustanova i bezbroj drugih zabluda.

Sad sudite sami kako bi bilo moguće da ovakova što Bog objavljuje i prema tome uči nešto protiv samoga sebe? Ili da ovakvu nauku uče anđeli, prijatelji Božji? Ili da ovakova što objavljuju duše u čistilištu, koje doduše još nisu u nebu, ali su sasvim sigurne da će nakon čistilišta doći u nebo.

Ako, dakle, duh kaže za sebe da je ovaj ili onaj anđeo, da je duša ovoga ili onoga pokojnika, to je sasvim krivo. Nema on ništa zajedničko s anđelima i dušama pokojnika. On je nečisti duh, nepomirljivi protivnik Božji, a anđeli i duše u čistilištu su prijatelji Božji.

Mogli biste pitati: Zašto Bog dopušta da zao duh zavodi ljude i prikazuje se nečim što nije? Crkva osuđuje spiritizam i zabranjuje prisustvovanje spiritističkim sjednicama i uopće sudjelovanje kod spiritiziranja. Ako se pak tako od ljudi, unatoč svih opomena i zabrana svete Crkve, svojom slobodnom voljom odluču za đavla i traži vezu s đavlom, tada je sam krivac i svim posljedicama koje iz tih veza nastaju.

Bavljenje spiritizmom je opasno za dušu, jer zarazuje dušu krivom naukom i navodi čovjeka na zao život i zla djela. Opasno je i za tijelo, jer kod spiritiziranja redovito stradaju živci. Nerijetko biva da je potres živaca tako jak, da se posljedice osjećaju kroz čitav život. Potres živaca može biti i tako žestok da čovjek sasvim izgubi živce, da naprosto poludi.

Posljedice su, dakle, spiritiziranja strahovito porazne i za dušu i za tijelo. Zato je sasvim razumljivo da Crkva brani ne samo spiritiziranje nego i svako sudjelovanje kod toga pogubnoga posla. Crkva postupa sa svojim vjernicima kao najbolja majka sa svojim djecom. Zar će majka dati malome djetetu nož u ruke? Neće, jer zna da bi se dijete porezalo, pa bi uslijed toga trpjelo kroz cijeli život. Zar će majka dopustiti da se djeca igraju vatrom? Neće, jer zna da bi djeca upalila i sebe i kuću pa bi nastala neprocjenjiva šteta za čitavu obitelj. Tako i sveta Crkva brani svojoj djeci — svojim vjernicima, sve ono što bi im moglo naškoditi bilo duši bilo tijelu. Radi duševnoga i tjelesnoga dobra svo-

jih vjernika brani Crkva svaku vezu vjernicima s đavlom, dosljedno i sa spiritiziranjem, gdje dolazi do izražaja samo djelovanje nečistoga duha.

Spasitelj je rekao: »Čuvajte se lažnih proroka . . . , po njihovim rodovima poznat ćete ih« (Mt 7, 15). I spiritizam je lažni prorok, jer rodi zle rodove; jer vodi u praznovjerje, a svršava s gutbitkom vjere.

STVARANJE PRVIH LJUDI

Stvaranje prvoga čovjeka opisuje Sveto pismo ovako: »I reče (Bog): Načinimo čovjeka na sliku i priliku svoju koji će biti gospodar od riba morskih i od ptica nebeskih i od stoke i od cijele zemlje. I stvori Bog čovjeka na sliku svoju, na sliku Božju stvorio ga, muško i žensko stvori ih« (1 Mojs 1, 26—27). Sveto pismo opisuje i način kako je Bog stvorio prvoga čovjeka. »Napravi dakle Gospod Bog čovjeka od gliba zemaljskoga i nadahnu mu u lice dah životni, i posta čovjeka živ« (1 Mojs 2, 7). Opisuje se i način kako je stvorena prva žena: »I sagradi Gospod Bog od rebra, koje uze Adamu, ženu i dovede je k Adamu« (1 Mojs 2, 22). Prvi čovjek dobi ime Adam što znači čovjek od zemlje, a prva žena ime Eva što znači majka svih živih.

Iz Svetoga pisma jasno slijedi da prije Adama nije bilo čovjeka koji bi obrađivao zemlju. »I ne bijaše čovjeka koji bi obrađivao zemlju« (1 Mojs 2, 5). Prema tome se punim pravom zove Adam prvim čovjekom na zemlji. Da je čovjek posebno važno biće na zemlji i kruna svega postoji na zemlji, vidi se iz toga što se Bog prije stvaranja čovjeka savjetovao sâm sa sobom, dok je kod stvaranja drugih bića samo rekao neka postanu, pa su odmah i postala.

Svaki čovjek ima dušu i tijelo. Dušu Bog neposredno stvara i po njoj je čovjek slika Božja. Nije dakle čovjek samo tvar ili materijal kako to tvrde materijalisti, ali nije ni dio božanstva kako to uče panteisti, jer je duša ljudska duhovno biće različito od Boga, i od Boga stvorena. I tijelo je prvoga čovjeka nastalo neposrednim utjecajem Boga, Stvoritelja, a nije se pukim slučajem razvilo iz zemlje ili iz koje životinje kako je u svoje vrijeme učio Darwin i evolucionisti poslije Darwina. Od Boga, dakle neposredno potječu i duša i tijelo ljudsko. Čovjek je sastavljeno biće, na bit ili narav čovjeka spada i duša i tijelo.

Adam je stvoren prije Eve i neovisno o Evi, a Eva je stvorena poslije Adama i ovisno o Adamu, jer je Bog uzeo jedno od Adamovih rebra i sagradio ženu Evu. Sv. Toma Akvinac postavlja

vrlo duhovito pitanje: Zašto je Bog, stvarajući prvu ženu, uzeo kost prvomu čovjeku baš od rebra, a nije uzeo kost iz glave ili iz noge prvoga čovjeka? Na pitanje daje uman odgovor. Bog nije, stvarajući prvu ženu, uzeo kost iz glave prvom čovjeku da ne bi žena mislila da je gospodar mužu kad je stvorena iz glave, najodličnijega dijela muškog tijela. A nije uzeo ni kost iz noge da ne bi muž mislio da mu je žena robinja koje čast i dostojanstvo smije nogama gaziti. Bog je uzeo rebro, kost iz prsiju, da pokaže mužu da mu je žena ravnopravna družica, da je visoko cijenjena i poštuje kao sebi jednaku, da je voli i ljubi kao ono što mu je najbliže srcu, kao samoga sebe. Jer je žena stvorena od muža i radi muža, da bude pomoć mužu, sasvim je prirodno i u skladu s Božjim zakonom da žena živi u zajednici s mužem, da se privija k mužu, da u mužu nalazi upotpunjenje svoje naravi.

Svi ljudi na zemlji potječu naravnim rađanjem od prvog para, od Adama i Eve. Izuzetak je samo Isus Krist koji je živio na zemlji i došao na zemlju rađanjem, ali nije začet od muža i žene kao svi drugi ljudi, nego je rođen od Djevice koja Ga je začela po Duhu Svetom.

Tako je Crkva uvijek vjerovala. Tako su naučavali o postanku čovjeka Sveti oci. Tako vjeruje i naučava katolička Crkva i danas. Nauka je da je Bog stvorio čovjeka — objavljena istina, članak vjere ili dogma. Tko bi protivno učio ili vjerovao bio bi heretik ili krivovjerac.

Bog nas je stvorio, od Boga potječemo, u Bogu je naš izvor i početak. Budimo ponosni na svoje ljudsko dostojanstvo i zahvalni Bogu da nas je izdigao nad sve drugo stvoreno na zemlji. Po neumrloj smo duši svojoj slika Božja. Nastojmo da duša naša — ta divna slika Božja u nama — bude uvijek čista i neokaljana, a bit će takva ako budemo živjeli po zakonu Božjem i uputama svete Crkve.

BOG JE STVORIO PRVOG ČOVJEKA NEPOSREDNO

Mnogo se je raspravljalo, a i danas se još raspravlja, da li bi bilo moguće da se čovjek razvio iz životinje. Materijalisti drže da se postanak i razvitak svijeta može protumačiti bez Stvoritelja, tako da tvar postoji odvijeka ili je nastala sama od sebe, te se postepeno razvijala i razvila u živa bića koja su se opet razvijala u sve savršenija živa bića, dok se nije iz njih razvio čovjek. Njima je čovjek samo životinja koja se razvila postepenim razvojem iz druge neke životinje. Stariji su darvinisti tvrdili da je ta životinja

neka vrsta viših majmuna — gorila, čimpanza, a suvremeni drže da su sadašnji majmun i sadašnji čovjek samo srodnici, jer da oba potječu od zajedničkoga koljena neke izumrle životinje.

Tvar ne postoji odvijeka nego je proizvedena u vremenu. Narav tvari je takva da se tvar, prema tome i sav svijet, neprestano mijenja. Ono pak, što je promjenljivo ne postoji nužno, dosljedno — ne postoji odvijeka. Tvar je proizvedena u vremenu od drugoga, a nije nastala sama od sebe. Sve, naime, što god bilo gdje postoji, ima svoj uzrok. Tako i čitav svemir, tako i sama tvar kao građa od koje se sastoje tvarna bića. Najviši uzrok svemu što postoji, pa i tvari, je Gospod Bog. On jedini postoji sâm o sebi i odvijeka, a sve drugo je stvoreno u vremenu.

Sve je nauka s tim na čistu da u prirodi postoji razvoj ili evolucija. Savršenije su se biljke razvile od manje savršenih biljki, i savršenije životinje od manje savršenih životinja. Križanje bilja i životinja donosi na svijet nešto novo, bolje i savršenije. Ali svaki razvoj ima svoje međe preko kojih ne može naprijed. Nikada se iz nežive tvari nije razvilo živo biće, makar su učinjeni već bezbrojni pokusi. S time su svi učenjaci na čistu pa su postavili pravilo: živo biće može nastati samo od živoga bića, a nipošto iz mrtve tvari. Između mrtve tvari i života postoji bitna razlika. Mrtva tvar miruje, a živo biće ima izvor gibanja u samom sebi. Ne može, dakle, mrtva tvar uzrokovati gibanje.

Jednako je tako bitna razlika između čovjeka i životinje. Čovječja duša ima razum i slobodnu volju. Čovjek uvijek nešto nova spoznaje, sudi, zaključuje i usavršuje svoj život. Slobodnom se voljom odlučuje hoće li lijevo ili desno, naprijed ili natrag, hoće li na posao i na zabavu. Životinja, naprotiv, uvijek jednako živi i radi, ne pokazuje nikakvoga napretka, pa se opravdano zaključuje da nema razuma. Načelo je čistoga razuma: Nitko ne može dati drugomu nešto čega sam nema. To načelo ima svoju vrijednost uvijek i svuda. Potvrđuju ga svi ljudi i sva vremena. Tko nema zlata, ne može ga ni drugomu dati. Tko nema kuće, ne može je ni drugomu pokloniti. Tako ni životinja, jer sama nema razum, nije ga mogla ni čovjeku dati. Dosljedno, razumna se čovječja duša nije mogla razviti ni nastati od nerazumne životinje. Ni tijelo se ljudsko nije razvilo iz životinjskoga. Koliko god se prirodoslovci muče i ispituju razvoj ljudskoga i životinjskoga kostura, nigdje ne mogu naći primjer takvoga kostura gdje bi se vidio prelaz iz životinje u čovjeka. I klice čovječje i sam kostur, kad se uspoređuju s klicama i kosturom životinje, pokazuju bitnu razliku. Prema tome ne postoji nikakav dovoljan razlog na temelju kojega bi se moglo tvrditi da se čovjek razvio od životinje.

Vi ćete možda pitati: Zašto ipak ima ljudi koji bi radije da potječu od životinje, recimo majmuna, nego od Gospodina Boga? Razlog je u tome što onda, da potječu od životinje, ne bi imali od-

govornosti za svoja djela, nego bi sa smrću prestalo sve kao i kod životinje. A ovako: ako se prizna Bog, nastupa odmah i odgovornost za djela. I što su djela opakija, to je i odgovornost veća i teža. Strah pred odgovornošću je najčešći i najveći razlog zašto se ljudi boje Boga, pa bi radije da potječu od životinje, jer tada ne bi imali odgovornosti kao ni životinje. Ali i obratno: što je čovjek u životu čestitiji i plemenitiji, to prije spoznaje Boga i ponosi se da potječe od Boga.

JEDINSTVO LJUDSKOGA RODA

Nauka je Svetoga pisma da je Bog u Adamu stvorio sve ljude, jer svi ljudi potječu rađanjem od prvog čovjeka.

Sveto pismo izrijeком naglasuje da na zemlji nije bilo sličnoga bića koje bi bilo drug Adamu. »Ne nađe se Adamu drug prema njemu« (1 Mojs 2, 20). I da ne bude Adam sam, odluči se Bog da mu stvori ženu. »I reče Gospod Bog: Nije dobro da je čovjek sam; načinimo mu ženu prema njemu« (1 Mojs 2, 18). Sad opisuje Objava postanak Eve od rebra Adamova. Kad je Bog stvorio Evu i doveo je pred Adama, reče Adam: »Evo kost od kostiju mojih, i tijelo od tijela mogega; ova će se zvati čovječica, jer je od čovjeka uzeta. Zato će ostati čovjek oca svoga i mater i prionut će uz ženu svoju i bit će dvoje u jednom tijelu« (1 Mojs 2, 23—24).

Sveto pismo opisuje potomstvo Adamovo do pravednoga Noe, a za potomstvo sinova Noevih veli: »Od njih se razdijeliše narodi po zemlji poslije potopa« (1 Mojs 10, 32). Sveti Pavao naročito ističe: »On (Bog) je učinio da od jednoga (čovjeka) sav ljudski rod stanuje po svemu licu zemaljskomu« (Dap 17, 26).

Za dušu pravoga čovjeka veli Sveto pismo da ju je Bog stvorio već gotovom tijelu. »Napravi, dakle, Gospod Bog čovjeka od gliba zemaljskog i nadahnu mu u lice dah životni, i posta čovjek živ« (1 Mojs 2, 7). Tako uči Sveto pismo i uopće za čovjeka. »I vratit će se prah (tijelo) u zemlju svoju, odakle bijaše, a duh će se vratiti k Bogu koji ga je dao« (Prop 12, 7). Na temelju Svetoga pisma uče bogoslovi po školama i propovjednici propovijedaju u crkvama da sâm Bog neposredno stvara dušu svakomu čovjeku onim časom kad od roditelja primi tijelo. Tu je vjeru očitovala i majka braće Makabejaca kad je poučavala djecu: »Nijesam vam ja dala duh i dušu i život... nego Stvoritelj svijeta... On će vam i opet milosrdno vratiti duh i život« (2 Mkb 7, 22—23).

Bilo je već krivih nauka koje su učile da dječja duša nastaje od roditeljske duše. Predstavnici tih krivih nauka zamišljali

su dušu kao nešto tvarna, što ima česti, pa bi se jedna čest roditeljske duše prigodom začeca djeteta odijelila, i od te čestice nastala bi dječja duša. To je sasvim krivo. Duša je duhovno i jednostavno, a ne složeno biće. Prema tome nema dijelova koji bi se mogli odijeliti jedan od drugoga. I zato gdje je duša, tu je ona cijela. I kad nastaje, cijela nastaje i sasvim nastaje. Ne može, dakle, duša imati švoj uzrok u roditeljima, niti u bilo kojem stvorenom biću, nego samo u Bogu, koji svaku pojedinu dušu stvara posebno i to onda kad je ulijeva od roditelja začetom tijelu. Potom je duša biće različito od tijela, ne tvarno, već duhovno. Po njoj istom postaje tijelo živim. A kad se duša odijeli od tijela, nestalo je živoga čovjeka, preostala je samo lešina koja se pokapa u zemlju, da se u zemlji rastvori i postane opet zemljom od koje je i uzeta.

Mnogoga je već od vas mučilo pitanje kako je to moguće da je od jednoga para potekao sav ljudski rod koji danas broji skoro 3 i pol milijarde ljudi. Kako su se među prvim ljudima sklapale ženidbe? Kod prve Adamove djece sklapale su se ženidbe između braće i sestara. Ali što su se ljudi više množili, to su se i ženidbe sklapale među osobama koje su bile dalje od roda. Naravni naime zakon zazire od ženidbe među osobama koje su blizu u rodu. Razlog je taj što su osjećaji ljubavi redovito veći i jači među stranim osobama nego među rođacima, a djeca su iz ženidbe u rodu nerijetko i tjelesno i duševno deformirana. U početku je Bog učinio izuzetak, i dopustio ženidbu u blizom rodu. Kasnije, kad su se već ljudi umnožili, stavljali su zapreke i naravni i objavljeni Božji zakon pa su upućivali neka se kod ženidbe ide što dalje od roda. U vidu naravnog i objavljenoga Božjega zakona postupa i Crkva pa stavlja zapreke do 3. koljena pobočne loze krvnoga srodstva. To znači: unuci između brata i sestre se ne mogu uzeti bez posebnog dopuštenja crkvene vlasti. Razlog je pak, zašto je Bog postavio taj priodni zakon i dodao mu tolike objavljene zakone, da se u ženidbi ide što dalje od roda — veli sv. Toma Akvinac — da se ljubav raširi među što više ljudi. Svakom se naime ženidbom stiču nova poznanstva, novo prijateljstvo. Tako se neprestano širi i jača ljubav koja je kraljica svih kreposti. Ljubav je od Boga došla na zemlju, a svrha joj je olakšavati ljudima život na zemlji i privoditi ljude k Bogu.

SAMOSTALNOST ŽENE

Jedno je od važnijih i težih pitanja našega vremena pitanje samostalnosti žene. Žena se nastoji osloboditi ispod vlasti muža i hoće u svemu biti jednaka mužu. O tom pitanju raspravljaju u pr-

vom redu same žene, ali i muškarci. To pitanje zanima liječnike, pravnike i državnike. U nj se miješaju zvani i nezvani. Svi i svaki hoće biti mjerodavan. Svaki nastoji da njegova riječ bude posljednja u tom za ljudsko društvo prevažnom pitanju.

Katolička Crkva nikomu ne brani da se bavi tim pitanjem. Štoviše, Crkva želi i poziva sve ozbiljne i dobronamjerne ljude neka svaki sa svoga stanovišta doprinese, koliko je više moguće, da se ženi odredi i dade položaj koji joj pripada. Ali, jer je ovo pitanje po svoj naravi vjersko-čudoredno pitanje, prvu i glavnu riječ ima kazati Crkva, a onda tek predstavnici svjetovnih zvanja.

Crkva ide na izvor i promatra muža i ženu kod samoga stvaranja. Crkva proučava što je stvarno ustanovio Gospod Bog, kakav odnos postoji između muža i žene po volji Stvoriteljevoj. To je mjerodavno, a ne puste želje, ničim obrazložene, ovoga ili onoga čovjeka, ove ili one društvene struje. Bog je rekao: »Nije dobro da je čovjek sam. Načinimo mu družicu, sličnu njemu. I načini Bog ženu« (1 Mojs 2). Najprije je stvoren muž, a onda žena. »Nije muž od žene, nego žena od muža. Nije muž stvoren radi žene, nego žena radi muža« (1 Kor 11, 8—9).

Muškarac je redovito tjelesno razvijeniji, jači i otporniji. Pridoda ga je odredila na teže i opasnije poslove izvan kuće. Muškarac je poljodjelac. On vadi ugljen i željezo iz rudnika. Krči šume i suši močvare. Gradi kuće, mostove, željeznice. I umno je često muškarac jači od žene. Tomu je svjedokom čitava povijest. Zato mu sama priroda određuje položaj gospodara u obitelji. Tu istu misao naglašuje Sveto pismo kad kaže da je »muž glava ženi« (1 Kor 11, 3).

Žena je obično tjelesno slabija, nježnija. Po prirodi određena za sitne kućne poslove. Kod nje je više razvijeno srce, osjećajni život. S imovinom, što ju je muž donio kući, ona raspoređuje po kući. Njezin je prvi poziv materinstvo i sve što je u vezi s materinstvom. Njezina je poglavita životna zadaća da bude djeci dobra majka, kući brižna domaćica, a mužu strpljiva i vjerna pomoćnica i družica.

Neumjesno je pitanje tko je veći i zaslužniji za ljudsko društvo. Muškarac je velik i zaslužan u vidu svoje naravi, a žena opet kad je promatramo u ženskom djelokrugu. Veličina muškarca ne gleda se sa stanovišta ženskih posala, a ni žena se ne smije suditi sa stanovišta muškaračkoga djelokruga. Veći će biti muškarac što se više razvio u svom pozivu, a žena će biti veća i zaslužnija što je više odgovorila svom, ženskom pozivu. Nije časno za muškarca kad mu se kaže da je ženska u muškom obliku, ali ni za ženu kad je se nazove muškaracom. Konačno, ni svijet ne bi mogao postojati sa samim muškarcima, a bez žena, ali ni sa samim ženama bez muškaraca. Ako se gdje muškarci moraju baviti ženskim poslovima, a žene muškim poslovima, i to je od nužde,

a nipošto nije to poželjno, a još manje idealno. Muškarac ne može zamijeniti žensku u ženskim poslovima kao ni žena muškarca u muškim poslovima.

Sad sudite sami! Ako je naravni zakon, koji je prvi i najsve-tiji od svih zakona, označio ovako ogromnu razliku između muškarca i žene, zar nije onda smiješno kad ljudi hoće postići posve-mašnju jednakost i od žene učiniti muškarca? Potpune jednakosti nema i ne može biti, jer je ne pozna ni sadašnjost ni prošlost, ni razum ni vjera.

Kršćanstvo je izdiglo vrijednost, veličinu žene kad je na temelju Svetoga pisma postavilo nauk da je žena družica a ne robinja. Ono čuva i budno bdije nad dostojanstvom žene. Nijedna vjera na svijetu ne štiti ženu toliko koliko kršćanstvo, a među kršćanskim vjeroispovijestima nijedna ne cijeni ženu toliko koliko katolička vjera. Iako su katolički čudoredni zakoni strogi ta strogost samo koristi ženi. Kad bi se dopustilo u čudorednom pogledu da radi svatko što hoće, žena bi brzo izgubila bitku i od družice bi postala robinjom kao što je redovito robinja u onim brakovima gdje se ne poštuju kršćanska načela.

BESMRTNOST LJUDSKE DUŠE

Kad je Bog stvorio čovjeka, odlikovao ga je između svih stvorova najviše time što ga je stvorio na sliku i priliku svoju. »I stvorio Bog čovjeka na sliku svoju« (1 Mojs 1, 27).

Čovjek je slika i prilika Božja po svojoj duši. Duša je duh, stvoren na sliku i priliku Božju, bez kojega ne bismo mogli ni misliti ni živjeti. Duša je besmrtno biće koje ima razum i slobodnu volju. Duša je besmrtna ili neumrla; to će reći da duša živi i nakon groba, da će živjeti dovijeka.

Narav je duše da može živjeti u sebi i za sebe i neovisno o tijelu. Ni u duši ni izvan nje nema razloga da ona prestane živjeti. Nije tvorna da bi se mogla raspasti i na taj način prestati živjeti. Nikakva je tvorna sila izvan nje ne može uništiti, jer je duhovno nad tvarnim pa tvorno nema vlasti nad duhovnim. Bog bi je mogao uništiti kao što ju je mogao i stvoriti. Ali je ne uništava. A zašto ne? Protivi se mudrosti Božjoj da bi oduzeo život biću kojemu je dao narav da trajno živi. Štoviše, s providnošću se Božjom i te kako slaže da duša živi dovijeka. Duša po svojoj naravi teži za pravednošću, blaženstvom i usavršenjem. Kad bi život duše svršio ovdje na zemlji, to bi značilo da je najveći broj ljudskih duša dokončao život, a da im se nisu ostvarile naravne težnje. Na zemlji nema potpunije pravde. Opaka djela ne dobivaju potpunu kaznu, a ni dobra zasluženu nagradu. Još manje se može čovjek na

zemlji zvati blaženim. Ta život je na zemlji suzna dolina, gdje se plače i stenje pod teretom života, a o potpunom zadovoljstvu i blaženstvu nema ni govora. Potpuna pravednost, puno blaženstvo i savršenost nastupaju tek nakon groba, u vječnosti. Ako nema života i nakon smrti tijela, tada duša ostaje bez ostvarenja svojih prirodnih težnji. To se pak protivi zdravom razumu, jer u prirodi ne postoji ništa uzalud. Ili drugim riječima: gdje postoje prirodne težnje, mora postojati i njihovo zadovoljenje.

I psihologija, nauka o duši, do koje dolazimo samim prirodnim umom, uči nas da u čovjeku postoji duša, biće od tijela različito, kojemu po naravi pripada da u sebi i za sebe postoji. Duša stvara pojmove: pravednost, dobrota, krepost i bezbroj sličnih pojmova. Pravednost nigdje ne postoji kao stvarno biće koje bi se dalo rukama opipati ili jezikom okusiti ili bilo kojim osjetilom opaziti. To znači da pojam pravednosti izriče duhovno biće. Dosljedno tome, veli psihologija, kad je duša kadra stvarati pojmove, čiji su sadržaji sasvim duhovni, onda mora da je i sama duša duhovno biće, a ne stvarno i sastavljeno biće. Duhovno pak biće, jer nema dijelova, ne može se ni raspasti, nego nužno živi bez kraja.

Zato je cijeli ljudski rod od iskona i kroz sva vremena vjerovao u besmrtnost ljudske duše. Jaki su i neoborivi dokazi tome nadgrobni spomenici, sjećanje pokojnika i raznovrsni obredi što ih živi vrše iz poštovanja prema mrtvima. Čovjek po naravi teži da čini djela trajne vrijednosti, hoće da mu djela budu vječna. Kad umre, diže mu se nadgrobni spomenik koji će čuvati uspomenu na nj i podsjećati potomstvo, neka ispituje djela njegova, da tako ne prestanto živi u ljudskoj pameti. Što su drugo velika, slavna djela nego težnja, makar i nesvjesna, da čovjek u djelima živi, da ga djela ne daju ljudskoj zaboravi!

Raznovrsna negativna strujanja u svijetu nisu mogla izbrišati svaki trag Bogu, duši i svemu što nosi bilo kakav znak vjerski. Takvih pokreta bilo je na zemlji uvijek. Pa što se dogodilo? Propali su. Nestalo ih je. Sve što je u prirodi bolesno, ugiba prije ili kasnije, a na životu ostaje samo ono što je zdravo. Tako biva i s idejama. Nauka i vjera u besmrtnost duše je zdrava nauka, pa je zato preživjela sve nepravilike i sva vremena. Tako će biti i u buduću.

POSVETNA MILOST I MIMONARAVNI DAROVI

Prvi je čovjek bio naravna slika i prilika Božja po tome što je imao darove Božje: besmrtnu dušu s razumom i slobodnom voljom. Ovi se darovi zovu naravni darovi, jer pripadaju čovječjoj naravi. Bez njih ne bi čovjek bio čovjek.

Ali je Bog dao prvom čovjeku i nadnaravni dar po komu je čovjek postao nadnaravna slika Božja. Taj se izvanredni dar očinske dobrote Božje zove posvetna milost. Po posvetnoj je milosti bio Adam dijete Božje, a kao baštinu je dobio pravo na nebo. Učinak je posvetne milosti da čini čovjeka pred Bogom svetim i pravednim. Čovjek bi bio čovjek i bez posvetne milosti. Svetost i pravednost kao učinci posvetne milosti ne pripadaju nužno ljudskoj naravi. Ti su darovi dani čovjeku povrh naravnih darova, a to zato da čovjeka dovedu konačno u blaženu i vječnu zajednicu s Bogom na nebu. Blaženo gledanje Boga na nebu je vrhunaravna svrha čovječja. Da tu vrhunaravnu svrhu čovjek postigne, dano mu je i vrhunaravno sredstvo — posvetnu milost kao pomoć.

Povrh naravnih darova duše, razuma i slobodne volje, i nadnaravnoga dara — milosti posvetne, koja donosi pravednost i svetost, dao je Bog prvom čovjeku i drugih darova da usavrši i olakoti svoje zemaljsko življenje. Te darove zovemo mimonaravni darovi. Ovamo spada u prvom redu veliko znanje kojim je bio obojačen razum prvoga čovjeka. Znanje je njegovo bilo veliko što se tiče poznavanja prirode oko sebe, a jednako i s obzirom na poznavanje vrhunaravne svrhe. Vidi se to jasno iz Svetoga pisma koje kaže: »A načinivši Gospod Bog od zemlje sve životinje zemaljske i sve ptice nebeske, dovede ih k Adamu da vidi kako će ih nazvati; pa kako Adam nazva koju životinju, onako joj je ime. I nazva Adam imenima svojim sve životinje i sve ptice nebeske i sve zvijeri zemaljske« (1 Mojs 2, 15—20). Za prve ljude veli Objava: »Rasudivanje, i jezik i oči i uši i srce dade im (Bog) da misle; naukom razumnosti napuni ih; i dobro i zlo pokaza im« (Prop 15, 5—6).

Smiješno je, dakle, i neozbiljno kad se nađe ljudi koji tvrde da je prvotno stanje čovjeka bilo divljačko, da čovjek nekoć nije znao govoriti i da je živio prosto kao životinja. Povijest ne pozna plemena koje bi se iz životinjskoga divljaštva samo po sebi razvilo u kulturni narod. Naprotiv, svaki narod dobiva kulturu od drugoga naroda, a prvi su ljudi dobili veliko znanje izravno od samoga Boga.

Volja je prvih ljudi bila milošću Božjom toliko ojačana da je bila potpun gospodar tijela. Prvoga čovjeka nisu mučile zle požude ili strasti kako to biva kasnije kod ljudi. Tamo je vladao savršeni sklad između duše i tijela. Kako je duša vodila i zapovijedala, tako je tijelo slušalo. »A bijahu oboje goli — veli Sveto pismo — Adam i žena njegova i nijesu se stidjeli« (1 Mojs 2, 25). Sv. Augustin tumači: »Svetost je bila uzrokom da je tijelo bilo podložno duši tako kao što duša Bogu«. Nijesu se stidjeli jedan drugoga, jer su bili nedužni.

Tijelo prvih ljudi nije čutjelo nikakvih bolova i nevolja. Štoviše, nijesu trebali ni umrijeti. K unutrašnjoj sreći duše pridružio je Gospod i izvanju sreću tijela. Prvi su ljudi živjeli mirno i za-

dovoljno, bez briga i boli — bilo duševnih bilo tjelesnih — i bez straha pred smrću, najvećim naravnim zlom za tijelo. Duša ljudska po naravi svojoj posjeduje neumrlost pa ne može umrijeti, a tijelo prvih ljudi dobilo mimonaravni dar da je moglo bez smrti prijeći u drugi — prekogrobni život. Oni bi, naime, živjeli na zemlji do Božje volje, a nakon toga bi ih Bog žive uzeo k sebi na nebo.

Prvi su ljudi bili potpuni gospodari svih bića na zemlji i uživali su obilje svih zemaljskih dobara. »A Gospod Bog nasadi od početka raj od raskošja, pa namjesti u nj čovjeka kojega bješe stvorio« (1 Mojs 2, 8).

Bog je svim ovim darovima nadario prvoga čovjeka da čovjek upozna u Boga predobroga Oca, a sam da bude — dosljedno tomu — Bogu dobro, poslušno i vrijedno dijete.

ZEMALJSKI RAJ

Kad čovjek čuje riječ raj, obuzme ga čuvstvo radosti i čuvstvo sjete, žalosti. Čuvstvo radosti, jer mu riječ raj doziva u pamet sve one prednosti i draži što su ih prvi ljudi imali u zemaljskom raju. Čuvstvo sjete i žalosti, jer se čovjek odmah sjeti da je raja nestalo i nikada se više na zemlji obnoviti neće; želja i uzdisanje za njim — to je sve što nam preostaje.

Da je raj na zemlji postojao to je dokazana i nepobitna činjenica. Objava ga opisuje ovako: »A Gospod Bog nasadi od početka raj od raskošja, pa namjesti u nj čovjeka kojega bješe stvorio. I izvede Gospod Bog iz zemlje svako drvo lijepo za gledanje i ugodno za jelo, i drvo od života usred raja i drvo od znanja dobra i zla. I uzevši Gospod Bog čovjeka namjesti ga u raj od raskošja da ga radi i čuva« (1 Mojs 2, 8—9 i 15). Raj je bio lijepo uređen i obilno rodan vrt sa svime što je trebalo čovjeku za udoban život. Gdje se nalazio raj zemaljski Sveti oci nisu na čistu. Mnogi drže da se nalazio između Eufrata i Tigrisa u Aziji. Mišljenja su da je raj propao prigodom općeg potopa. Sigurno je da je raj postojao. To je povijesna činjenica. Prema tome se ne smije biblijski prikaz o raju tumačiti samo alegorijski, kao da je raj pojam za neko ugodno i drago mjesto, a bez određene stvarne podloge. Raj znači najprije mjesto na zemlji, gdje su prvi ljudi ugodno i sretno živjeli, a onda tek se smije uzeti u prenesenom značenju za koje drugo drago i milo mjesto.

Prvi je čovjek bio postavljen u raj da ga »obrađuje i čuva«. Nije to bio naporan rad koji bi iziskivao žuljeve na rukama i znoj na licu nego lagan i ugodan rad, drago zanimanje. U raju nije bilo

ni žalosti, ni boli, ni vremenskih neprilika, ni svega onoga što čini naš današnji život mučnim i gorkim. Svi ovi jadi došli su kasnije kao kazna za grijeh.

Usred raja je raslo drvo života. Zvalo se tako jer je svojim plodom podavalo čovječjem tijelu posebnu snagu i besmrtnost. Adam se je u raju za uzdržavanje svoga života služio hranom, koju je mogao birati. Ali hrana nije dosta da se život trajno sačuva. U raju nije bilo tjelesnih boli ni izvanjih neprilika koje bi silom uništavale život. Međutim ni to nije dosta da tijelo bude besmrtno, jer i u najboljim vremenskim okolnostima tijelo ipak stari i slabi. Protiv staračke slabosti i nemoći pobrinuo se Bog time što je zasadio drvo života, čiji su plodovi imali moć pomlađivanja i osvježivati ljudski život, te tako uklanjati smrt.

Povrh svih spomenutih povoljnih okolnosti, k besmrtnosti je puno doprinosila u raju i posvetna milost u kojoj se nalazio prvi čovjek. Po posvetnoj milosti je prvi čovjek živio životom sličnim Božjemu životu, pa je ovaj nadzemaljski duševni život imao svoj odraz i na tijelu tako da je i tijelo činio besmrtnim. Da je to uistinu tako vidi se najbolje odatle što je prvi čovjek nakon grijeha izgubio s posvetnom milošću ujedno i besmrtnost tijela na zemlji.

U raju se nalazilo i drvo od znanja dobra i zla. To se drvo zvalo tako zato što se na njemu imalo pokazati hoće li se čovjek odlučiti za dobro ili za zlo. Na tom je drvetu čovjek upoznao kako je ne slušati Boga zlo, a slušati Boga kako je dobro.

Adam je u raju dobio zapovijed: »Sa svakoga drveta u raju jedi, ali s drveta od znanja dobra i zla ne jedi; jer u koji god dan uzjedeš s njega, postat ćeš smrtnan« (1 Mojs 2, 16—17). Posvetnu milost i mimonaravne darove primio je Adam od Boga kao glava i predstavnik cijeloga ljudskoga roda. Dakle ne samo za sebe nego i za sve potomstvo, pod jednim jedinim uvjetom: da ne jede s drveta od znanja dobra i zla. To mu je Bog zabranio da vidi kako imade Gospodara nad sobom, komu je dužan iskazivati čast i poštovanje.

Stvaranjem raja za udoban ljudski život pokazao je Bog čovjeku nedokučivu dobrotu i ljubav. Ljubavlju će Bog pratiti čovjeka i nakon pada. Ljubav Božja prati čovjeka kroz sva vremena pa i danas, makar naoko izgleda kao da nas je Bog napustio.

PAD PRVIH LJUDI

O prvom je čovjeku, kao predstavniku cijeloga ljudskoga roda, ovisilo da li će ostati sretan on sán i cjeli ljudski rod, ili će usrećiti sebe i sve potomstvo. Kao slobodno biće Bog ga nije mo-

gao siliti na vrhunaravno blaženstvo. Trebalo je da prvi čovjek sam slobodnom voljom izjavi, da li je vjerno, poslušno i zahvalno dijete Božje, da li je spreman priznati Boga svojim Ocem i Gospodarom.

Bog mu je dao jednu jedinu zapovijed: »Sa svakoga drveta u raju jedi, ali s drveta od znanja dobra i zla ne jedi: jer u koji god dan uzjedeš s njega, postat ćeš smrtna« (1 Mojs 2, 16—17). Od posluha ovoj lakoj zabrani zavisila je vječna sreća prvoga čovjeka i njegova potomstva. Vrhunaravne je darove dobio pod taj uvjet da drži Gospodnju zapovijed, da ne jede voća sa zabranjenoga stabla.

Adam se zaboravio i pao. Unesrećio je sebe i cijelo potomstvo. Sveto pismo prikazuje pad prvoga čovjeka upravo zorno: Zmija, u kojoj je bio đavao, pita Evu: »Zašto vam je Bog zabranio da ne jedete sa svakoga drveta u raju? A žena joj odgovori: Mi jedemo roda s drveta koja su u raju; samo roda s drveta, koje je usred raja, zabrani nam Bog da ne jedemo i da ne diramo u nj, da tako ne umremo. A zmija reče ženi: Nikako nećete umrijeti. Nego zna Bog da će vam se onaj dan, kad uzjedete s njega, otvoriti oči pa ćete biti ko bogovi znajući dobro i zlo. I žena videći da je drvo dobro za jelo i lijepo za oči i milo za gledanje, pa uzabra roda s njega i jede i daje mužu svojemu te i on jede«. Sad nastupa potresan prizor: »I otvoriše se oči jednomu i drugomu; pa kad vidješe da su goli spletoše lišća smokova i načiniše sebi pregače. A kad začuše glas Gospoda Boga, koji iđase po raju za hlada poslije podne, sakri se Adam i žena njegova ispred Gospoda Boga među drveta u raju. I zazva Gospod Bog Adama i reče mu: Gdje si? A Adam mu reče: Glas Tvoj čuh u raju pa se poplaših, jer sam gol, te se sakrih. A Bog mu reče: A tko ti kaza da si gol? Da nisi jeo s drveta što sam ti zabranio da ne jedeš s njega? A Adam reče: Žena koji su mi dao za družicu dade mi s drveta i jedoh. A Gospod Bog reče ženi: Zašto si to učinila? A ona odgovori: Zmija me prevari te jedoh. A Gospod Bog reče zmiji: Kad si to učinila, prokleta si među svim životinjama i zvijerima zemaljskim: potrbuške ćeš puzati i zemlju ćeš jesti svega vijeka svojega. Neprijateljstvo ću metnuti među tebe i ženu i sjeme tvoje i sjeme njezino; ona će satirati glavu tvoju, a ti ćeš vrebat i petu njezinu. A ženi reče: Umnožit ću bolove tvoje i začinjajnja tvoja, s mukom ćeš rađati djecu i bit ćeš pod vlašću muža i on će ti biti gospodar. A Adamu reče: Što si slušao glas žene svoje i jeo s drveta što sam ti zabranio da ne jedeš s njega: prokleta zemlja u djelu tvojem; s mukom ćeš se od nje hraniti svega vijeka svojega. Trnje i korov će ti rađati, a ti ćeš jesti travu zemaljsku. Sa znojem lica svoga jesti ćeš kruh dok se ne vratiš u zemlju od koje si uzet: jer si prah i u prah ćeš se vratiti« (1 Mojs 3, 1—19). »I izagna ga Gospod Bog iz raja od raskošja da radi zemlju od koje bi uzet« (23).

Evo doslovan prikaz pada prvoga čovjeka po Svetom pismu. Riječi je malo, ali su pune sadržaja, i to tužnoga sadržaja, koji će pratiti ljudski rod svuda i svagdje dok bude i jednoga čovjeka na svijetu. Oholost i neposluh upropastiše prvoga čovjeka i uzrokovala svu bijedu što je neprestano proživljava sav svijet. Ove su dvije mane i kasnije izvor bezbrojnim grijesima kod pojedinih ljudi i kod čitavih naroda i država.

KAZNA ZA GRIJEH

Pad je Adamov u zemaljskom raju najbolniji i najsudbonosniji događaj u povijesti čitavoga čovječanstva. Svi se savijamo pod težinom njegova pada, svi snosimo posljedice njegova grijeha.

Grieh je Adamov bio veliki grijeh. U grijehu se očituje oholost Adamova, jer je htio biti velik kao Bog. Došao je do izražaja neposluh. Bog je zabranio jesti s drveta od znanja dobra i zla, a on je ipak jeo. To je neuredna požuda za jelom. Kako ćemo inače shvatiti tu pojavu kad su prvi ljudi imali dosta i na izbor drugoga voća. Još više se ovdje očituje radoznalost, i to upravo radoznalost žene. Hoće Eva pošto-poto znati kakva je teka zabranjeno voće. Radoznalost je pobudila i kod muža koji podleže napasti i jede. Može se ovaj čin nazvati i krađom, jer potajno, bez dopuštenja Gospodareva, prisvajaju tuđe dobro. Težina se Adamova prekršaja pokazuje i u tome što je — unatoč velikoga poznavanja Boga — ipak više vjerovao sotonu nego Bogu. Pokazali su, dakle, prvi ljudi nevjeru i nepouzdanje u Boga. Končno je u njihovu činu sadržana i nezahvalnost prema Bogu. Zabranu su mogli lako obdržavati, a ipak su je prezreli.

Prvi su ljudi prema teškoj krivnji i teško kažnjeni, izgubili su vrhunaravni dar — posvetnu milost. S njom pravednost i sve tost. Od djece su Božje postali neprijatelji Božji, a mjesto neba zavrijedili osudu i pakao. Izgubili su i sve mimonaravne darove. Razum im je potamnio toliko da su s mukom sticali znanje kako to biva i danas kod nas ljudi. Koliko borbe, muke i truda ulažemo prije nego nešto spoznamo! A među spoznajama koliko ima često puta krivih spoznaja i strahovitih zabluda. Volja im je oslabila. Postala je više sklona na zlo nego na dobro. Kako je potrebno dugo i mukotrpno odgojno vježbanje prije nego se kod djeteta razvije ova ili ona krepost. A slabosti, mane i nestrastosti — koliko su i kako strahovito pogubne! Čim je nestalo posvetne milosti, javljaju se zle požude — strasti. Niži se dio ljudske naravi naprosto buni i diže protiv višega dijela, tijelo ne-

će da bude podložno duši. Javlja se žestoka nečista požuda u tolikoj mjeri da je se stide. Stid je bio tolik da su mu dali i izvanjski izražaj. Spletoše naime smokova lišća i načiniše sebi pregače. Tijelo im nakon pada bilo podvrženo raznovrsnim vremenskim nepogodama, bolima i nevoljama, dok nije konačno — kao najteži udarac — došla smrt. A mjesto raja nastupa mučno obrađivanje zemlje tako da su u znoju lica svoga jeli svagdašnji kruh. Ta se kazna ponavlja neprestano kroz čitavu povijest ljudskoga roda sve do dana današnjega. I danas je tako: tko hoće pošteno jesti svoj svagdašnji kruh, ne može do njega drukčije nego samo putem znoja na licu i putem žuljavih ruku.

Prvi je, dakle, čovjek grijehom izgubio ne samo posvetnu milost i mimonaravne darove, nego je i u naravnim darovima ranjen, jer su mu i razum i volja oslabili. Ali iako su mu naravni darovi, razum i slobodna volja, oslabili, nije ipak te darove sasvim izgubio. Čovjek je i nakon pada sposoban spoznati istinu i doći do spoznaje Boga, a voljom je sposoban činiti dobro.

Bog se je po velikom svom milosrđu smilovao na prvoga čovjeka, pa ga nije zauvijek odbacio, već mu je dao vremena da okaje svoj grijeh. Od najstarijih vremena drže kršćani da su prvi ljudi savršenom pokorom okajali svoj grijeh i da su blaženi na nebu. Spomen prvih ljudi slavi katolička Crkva na Badnjak, 24. XII. Povrh toga, obećao je Bog Čovjeku Spasitelja koji će ga izbaviti od grijeha i pribaviti mu opet vrhunaravnu milost i pravo na nebo.

ISTOČNI GRIJEH PRELAZI NA SVE LJUDE

Prvi je čovjek, Adam, bio predstavnik cijeloga ljudskoga roda. Vrhunaravne darove dao je Bog prvom čovjeku kao porodično dobro. Po Božjoj ustanovi trebalo je da ih rođenjem baštini svaki naravni potomak Adamov, jer su u Adamu bili kao u klici svi ljudi. Zato je i grijeh prvoga čovjeka porodični grijeh. U Adamu su kao u klici sagriješili svi ljudi. Radi toga svaki čovjek, koji prirodnim rađanjem potječe od Adama, prima od prvoga časa svoga življenja kao baštinu porodični grijeh. Taj se grijeh zove istočni, jer istječe od prvoga čovjeka kao baština ljudske naravi, a nije strogo osobni grijeh svakoga pojedinca. Istočni je grijeh nedostatak milosti posvetne koji je nedostatak čovjek skrivio u prvim ljudima. Svi se ljudi rađaju u istočnom grijehu; znači: svi mi ljudi, koji dolazimo na svijet naravnim rađanjem od prvih ljudi, primamo ljudsku narav lišenu posvetne milosti i mimonaravnih darova.

Istočni grijeh je ipak pravi, vlastiti grijeh svakoga pojedinca. Grešni čin je bio samo jedan i to onaj Adamov u raju. Ali jer je Adam učinio grešni čin ne samo u svoje ime, nego kao predstavnik ljudske naravi, to je poslije grešnoga čina ostalo grešno stanje ne samo u Adamu, nego i u ljudskoj naravi. To se grešno stanje, ta ljaga i krivnja istočnoga grijeha prenosi s rađanjem ljudske naravi na svakoga pojedinca. Zato je nekršteno dijete duhovno mrtvo, dokle god se ne preporodi vodom i Duhom svetim na svetom Krstu. Na svetom se krštenju dobiva posvetna milost pa čovjek opet postaje Božje dijete i baštinik neba.

Možda će tko prigovoriti: Pa to nije pravo da svi mi trpimo radi zla čina jednoga čovjeka, pa bila to i glava naša — Adam. Promatrajte naravni red. Kad otac obitelji učini nešto velika i plemenita za ljudsko društvo, pa za nagradu dobije vlastelinstvo ili koji unosan položaj ili naslov, tada je nagrađena cijela obitelj, svi članovi obitelji vuku korist, makar je plemeniti čin učinio samo otac. I obratno. Otac obitelji počini neko sramotno djelo, od sramote trpi cijela obitelj, makar članovi obitelji nisu sudjelovali u opakom činu očevu. Obitelj i njezina glava — otac — su jedno, pa i slava i sramota glave pada na cijelu obitelj. Tako ima mnogo bolesti koje se od roditelja rađanjem prenose na djecu od koljena na koljeno. Obitelj je bila bogata, ali je otac rasipnošću protekao ili zakartao imetak. Na prosjački je štap pao ne samo otac nego i cijela obitelj. Poglavar općine načini veliko pronevjerjenje; posljedice snosi cijela općina.

Istočni grijeh prelazi na sve ljude. U Starom zavjetu čitamo: »Jer gle, rođen sam u nepravdama, i u grijesima me je začela majka moja« (Ps 50, 7). Tako veli za sebe kralj David, a to isto vrijedi i za sve nas druge ljude. Kod začeca ne može čovjek učiniti nikakvoga osobnoga grijeha, jer još nema svijesti, a ako je ipak začet u grijesima, to može biti opterećen samo istočnim grijehom. Novi zavjet ispoređuje Gospodina Isusa Krista, praoca spasenoga čovječanstva, s Adamom, praocem grešnoga čovječanstva, pa veli: »Po jednom čovjeku dođe grijeh na svijet i po grijehu smrt, i tako smrt prijeđe na sve ljude, jer su svi sagriješili... Kao što po grijehu jednoga dođe osuđenje na sve ljude, tako i po pravdi jednoga na sve ljude opravdanje života« (Rim 5, -2 i 18). Kako je po Kristu došlo svima ljudima spasenje, tako je i po Adamu grijeh prešao na sve ljude.

Usmena predaja uči isto. Sv. Augustin u borbi protiv krivovjeraca iznosi točno tu nauku Svetih otaca i svega kršćanskoga svijeta. »Tko poriče istočni grijeh — ističe sv. Augustin — taj kuša potkopati same temelje kršćanske vjere«.

U istočnom je grijehu izvor svim duševnim i tjelesnim nevoljama što nas biju u životu; tamo je korijen jadima i suzama koje nas prate od kolijevke do groba.

BEZGREŠNO ZAČEĆE

Isus Krist je Otkupitelj i Spasitelj sviju ljudi, jer svi ljudi trebaju otkupljenja i spasenja, budući da su svi u prvom čovjeku, Adamu, sagriješili. Svi dolazimo na svijet opterećeni praroditeljskim ili istočnim grijehom. On se prenosi na potomke prirodnom rađanjem tako da ga dijete prima već u samom svom začecu, tj. onaj čas kad se spaja tijelo i duša te nastane čovjek. Tko god, dakle, dolazi na svijet redovitim ili prirodnim putem, po muškarcu i ženi, dolazi okaljen istočnim grijehom.

Izuzetak je samo Isus Krist i Blažena Djevica Marija. Isus Krist je Bog i čovjek. Došao je na svijet ne prirodnim rađanjem kao druga djeca, jer nije začeo po muškarcu i ženi, nego je začeo od Blažene Djevice Marije po Duhu Svetom. Svemoć je Božja učinila da Marija začne Isusa bez sudjelovanja muža, da je postala Majkom i ujedno ostala Djevicom. Budući da Isus nije začeo naravnim putem, to na Nj nije prešao ni istočni grijeh.

Blažena Djevica Marija je naravni potomak Adamov. Ona ima oca i majku na zemlji. Začeta je i rođena od muža i žene kao i druga djeca. Prema tome je trebao i na Nju prijeći istočni grijeh. Međutim je kod Nje Bog učinio izuzetak radi dostojanstva materinstva Božjega. Bog je Nju jedinu, kao Majku Sina Božjega, izuzeo od svih smrtnika i od prvoga časa Njezina začeca sačuvao Ju je čistu od svake ljage istočnoga grijeha. Ne može se naime složiti s dostojanstvom majčinstva Božjega, da Majka Božja, koja ima roditi sam izvor svetosti — Sina Božjega, bude pa i samo jedan čas okaljano bilo kakvim, pa i samim istočnim grijehom. Nije, dakle, na duši Njezinoj bilo nikada nikakvoga osobnoga grijeha, a jednako ni istočnoga ili nasljednoga grijeha. Drugim riječima: od prvoga je časa svoga začeca Majka Božja bila u posvetnoj milosti, a kasnije primila sve milosti u najvećoj mjeri, što ih čovjek uopće može primiti, da tako bude dostojna roditi Sina Božjega. O Majci Božjoj pjeva sveta Crkva: »Sva si lijepa, o Marijo, i ljage istočnoga grijeha nema na Tebi!« Blagdan Bezgrešnog Začeca Majke Božje slavimo 8. XII.

Istočni grijeh je tolika ljaga na duši da ni s njim samim čovjek ne može u nebo. To znači da ni mala djeca koja umru bez krsta, makar nemaju na duši drugoga grijeha nego samo istočni grijeh, ipak ne mogu u nebo. Ona se nalaze na drugom svijetu na posebnom mjestu gdje doduše ne trpe nikakvih muka, ali ni ne gledaju Boga što je za ljudsku narav veliki manjak. Ta djeca imaju samo prirodno zadovoljstvo.

Ali mogao bi tko pitati: A kako su se ljudi čistili od istočnoga grijeha i prema tome spasavali prije Krista, kad još nije bilo sv. Krista na kojem se po ustanovi Božjoj ima opraštati istočni grijeh? Odraslim se ljudima, koji su kod razuma, opraštao

istočni grijeh kao i drugi grijesi tako da su se iz ljubavi prema Bogu kajali za sve grijehe pa prema tomu i za istočni. To je savršena ljubav prema Bogu koja uništava sve grijehe pa prema tomu i istočni grijeh. Međutim, postojao je i Sakrament prirodnoga zakona. Sveti oci drže da su taj Sakrament mogli podjeljivati sami roditelji svojoj djeci, a učinak je bio kao kod našega svetoga Krsta. Po ovom su se Sakramentu spasavala djeca koja su umirala prije uporabe razuma, prema tome je mogućnost čišćenja od grijeha postojala i prije Krista, samo što čiste duše nisu dolazile odmah u nebo nego su čekale u pretpaklu dok Krist uskrsne i uzađe na nebo, da onda i one s Njim zajedno pođu na nebo.

Sveta Crkva stavlja toplo na srce roditeljima i svima onima, kojima je povjerena skrb za djecu od najranije mladosti, da se pobrinu te se djeca što prije pokrste. Ako je bojazan da bi dijete moglo prije umrijeti nego dospije u crkvu da ga svećenik krsti, tada ga smije krstiti svaki čovjek. To je krst nužde. Svaki, dakle, od ukućana može uzeti vode kojom polije dijete po glavi i u isto vrijeme izgovara riječi: »Ja te krstim u ime Oca i Sina i Duha Svetoga«. Krštenjem se djetetu pribavlja nebo, ali i obilje milosti koju je omogućio krštenje djeteta.

ZLOČA ISTOČNOGA GRIJEHA

Bog je stvorio čovjeka za vrhunaravno blaženstvo. Po odredbi je Božjoj prvi čovjek, a iza njega i svi drugi ljudi, nakon ovoga života imao doći u nebo gdje bi bio blažen kroz svu vječnost.

Sveto pismo opisuje blaženi život u nebu ovako: »Što oko ne vidje, i uho ne ču, i u srce čovječje ne uđe, ono pripravi Bog onima koji ga ljube« (1 Kor 2, 9).

Da uzmogne postići vrhunaravnu svrhu, dobio je prvi čovjek od Boga vrhunaravno sredstvo — posvetnu milost. Po ovom je božanskom daru postao sličan Bogu — živio je nadnaravnim životom, bio je pravedan i mio Bogu, bio je dijete Božje, a kao baštinu je dobio pravo na nebo.

Međutim se prvi čovjek, Adam, zaboravio i sagriješio istočnim grijehom. Grijehom je izgubio posvetnu milost i sve mimonaravne darove. Nakon pada je postao neprijatelj Božji, a u vlasti su mu ostali samo naravni tjelesni darovi i naravne duševne sposobnosti. Stoviše, nakon istočnoga je grijeha i sama narav bila ranjena. Tako je čovjek postao nesposoban da postigne određenu svrhu: blaženi život u nebu.

Svojim naravnim moćima ne može čovjek sam sebi povratiti nadnaravni duševni život što ga je imao po posvetnoj milosti, jednako kao što ni mrtvac ne može sam sebe oživjeti. Zato je umno rekao sv. Augustin: »Ljudi su mogli sebe prodati, ali se nisu mogli otkupiti«. Ljudska su, naime, dobra djela sama po sebi konačne vrijednosti, ona su ograničena baš tako kao što je ograničen i sam čovjek i sve što čovjek radi. Uvreda je pak Boga, što ju je Adam nanio Bogu istočnim grijehom, beskonačna, neizmjerena, ne doduše u koliko je čin ljudski, nego jer taj čin ljudski vrijeđa neizmjereno veličanstvo Božje. Prema tome nema razmjera između ljudskih dobrih djela koja su ograničena i uvrede Bogu nanesene, koja je neograničena.

Uvreda je to veća što je časnija osoba kojoj je uvreda nanesena. Dijete je načinilo veću uvredu kad je uvrijedilo starca nego kad je uvrijedilo svoga vršnjaka. Još je veća uvreda uvrijediti oca ili majku. A neizmjerena je uvreda uvrijediti Boga, jer čast Božja nadilazi svaku mjeru i svaku granicu. Da bismo mogli dobrim djelima potpuno zadovoljiti neizmjereno Božje veličanstvo i tako potpuno ispraviti uvredu, trebalo bi da je i zadovoljština ljudska neizmjerne vrijednosti. Ali zadovoljština ljudska ovisi o osobi koja je prinosi. Budući pak da je čovjek, kao i svaki drugi stvor, ograničen, to svojim djelima, makar kako i koliko dobra bila, ne može nikada potpuno zadovoljiti neizmjernu pravdu Božju.

Gubitkom je posvetne milosti po istočnom grijehu otkinuo prvi čovjek sam sebe od Boga. Time je promašio svoju nadnaravnu svrhu i, koliko je do njega, bio bi propao zauvijek. Da nije bilo dobrote Božje, koja se smilovala na ljude, nijedan čovjek ne bi mogao naći milost u Bogu, nijedan se čovjek sam po sebi ne bi mogao spasiti.

Niti je naše oko kadro pogledati, niti uho obuhvatiti, niti je naš um ovdje na zemlji sposoban spoznati, a niti je naše ljudsko srce u ovoj suznoj dolini u mogućnosti oćutjeti sve ove radosti, svu puninu dobra što ih je Bog pripremio svim ljudima koji u Nj vjeruju i po Njegovim zapovjedima vjerno žive.

POTREBA OTKUPLJENJA

Nakon istočnoga grijeha, po kom je čovjek pao u sužanjstvo nečistoga duha, trebalo je čovjeka otkupiti.

Otkupiti znači povratiti čovjeka u prvotnu slobodu tako da se plati Bogu zatražena ucjena. Za otkup ispod đavlove vlasti, u koji je čovjek pao time što je Bogu nanio beskonačnu uvredu,

trebalo je dati Bogu beskonačnu ucjenu ili neizmjernu zadovoljštinu. Takvu zadovoljštinu sam čovjek nije mogao dati, jer čovjek zapravo ništa nema što bi bilo sasvim njegovo. »Što imaš (čovječe), što nisi primio (od Boga)? Ako si primio, što se hvališ kao da nisi primio?« (1 Kor 4, 7). Što, dakle, ima čovjek što bi kao svoje mogao dati Bogu? I duša i tijelo, sva duševna i vremenita dobra kojima se čovjek služi, dar su Božji, vlasništvo su trojedinoga Boga, a čovjek je samo upravitelj. I kad čovjek nešto daje Bogu, samo vraća posuđeno, daje natrag darovano. Čovjek je u poredbi s Bogom ništica. »Evo, izbrojio si dane moje, i život je moj pred Tobom kao ništa. Uistinu sve je ispraznost, tako i svaki živi čovjek« (Ps 38, 6).

Ali Gospod Bog je u svojoj mudrosti odvijeka našao način kako će otkupiti čovjeka. Bog je odvijeka odlučio primiti zadovoljštinu Isusa Krista, posrednika između Boga i ljudi. »Jedan je Bog, i jedan posrednik između Boga i ljudi, čovjek Isus Krist, koji daje sebe u otkup za sve« (1 Tim 2, 5—6). Tako nas je Bog primio sa sobom preko Isusa Krista, Sina Božjega, koji je baš u tu svrhu postao čovjekom da spasi čovjeka od propasti. »Sve je od Boga, koji pomiri nas sa sobom po Kristu i daje nama službu pomirenja, jer Bog bijaše koji je u Kristu pomirio svijet sa sobom, ne računajući im prestupke njihove i predavši im nauku o pomirenju« (2 Kor 5, 18—19).

Ovu nam je uzvišenu i utješnu istinu objavio sâm Krist kad je rekao: »Tako je Bog ljubio svijet da je Sina svoga jedinorođenoga dao, da nijedan koji vjeruje u Nj, ne pogine nego da ima život vječni« (Iv 3, 16).

Time je premudri i svemogući Bog sjedinio i proslavio milosrđe i pravdu Božju. Milosrđe će Božje spasiti čovjeka od vječne propasti i povratiti ga u vrhunaravni red, a pravdi će Božjoj biti zadovoljeno, jer će mjesto svih ljudi zadovoljiti Bogu sâm Sin Božji. Sin će pak Božji zadovoljiti više nego potpuno i savršeno, jer će ne samo poniziti samoga sebe da postane čovjekom, nego će i sramotno trpjeti i umrijeti na križu. »Krist je ponizio sam sebe postavši poslušan do smrti na križu. A za to ga i Bog uzvisi i darovao mu ime koje je nad svako ime, da se u Isusovo pokloni svako koljeno onih koji su na nebu i na zemlji i pod zemljom« (Fil 2, 8—16). Sv. Anzelmo veli: »Zadovoljštinu je mogao dati samo Bog. No zadovoljštinu je dugovao samo čovjek. Trebalo je, dakle, da zadovoljštinu učini Bog-čovjek«.

Ovo djelo Boga-čovjeka Isusa Krista, koji nas je kao naš Spasitelj izbavio od grijeha i opet nam pribavio milost i pravo na nebo, zovemo otkupljenje čovjeka.

Sveta Crkva u svetim obredima na Veliku subotu pjeva o Isusu: »Koji za nas vječnom Ocu plati Adamov dug i zadužnicu stare krivnje milostivom krvlju izbrisa. Jer ništa nam ne bi

koristilo rođenje da nismo zadobili otkupljenje«. Crkva se divi nepojmljivoj ljubavi Boga Oca pa zanosno u čast Njemu pjeva: »O neprocjenjiva li milovanja ljubavi: da sužnja otkupiš, Sina si predao!«

OBEĆANI SPASITELJ

Bog je prvim ljudima obećao Spasitelja odmah nakon što su sagriješili da ne bi čovjek u grijehu očajao.

Čitamo u Svetom pismu prijetnju Božju đavlu: »Neprijateljstvo ću metnuti među tebe i ženu, i sjeme tvoje i sjeme njezino. Ona će satirati glavu tvoju, a ti ćeš vrebati na petu njezinu« (1 Mojs 3, 15). Bog hoće reći: Doći će na svijet žena koja će biti jača od zmije-đavla. Ova je uzvišena žena Majka Božja — Blažena Djevica Marija. Ona će satrti zmiji glavu koja je puna paklenskih osnova kako da pogubi i upropasti čovjeka. Majka će Božja svladati zmiju-đavla tako da će roditi Spasitelja Isusa Krista, koji će čovjeka osloboditi od grijeha i pribaviti mu opet pravo na nebo.

Ova je vijest o Spasitelju prva vijest o Njegovu dolasku na zemlju, pa se zato zove prvo Evanđelje ili Praevanđelje, prva blaga vijest ili Praobjava. Bog je držao vijest o dolasku Spasiteljevu neprestano budnom u izraelskom narodu. Abrahamu je rekao Gospod Bog: »Blagoslovit ću te i u sjemenu tvomu bit će blagoslovljeni svi narodi« (1 Mojs 22, 17—18). Iz potomaka će naime Abrahamovih izaći Isus Krist, po kome će doći spasenje svim ljudima dobre volje.

Proroci su po nadahnuću Božjem još jasnije govorili o Spasitelju. Prorok Miheja naviješta već i mjesto rođenja Isusova: »I ti Betleheme u zemlji Judinoj nipošto nisi najmanji među gradovima Judinim, jer će iz tebe izaći knez koji će vladati narodom mojim izraelskim« (Mih 5, 2). Izaija zna i to da će Majka Spasiteljeva biti djevica: »Gle, djevica će roditi Sina, i dat će mu ime Emanuel — Bog s nama« (Iz 7, 14). David ide još dalje i priroči o kraljevstvu Kristovu koje će se zvati Crkva: »I vladat će od mora do mora, i klanjat će mu se svi narodi na zemlji, i služit će mu sva plemena« (Ps 72, 8 i 11). Povrh toga uredio je Gospod Bog u izraelskom narodu i različite ustanove kao što su čudoredni, oboreni i građanski zakonik, a sve to sa svrhom da bi se vjera u pravoga Boga uzdržala i nada u Spasitelja ojačala.

Ali ni neznabošce nije Bog odbacio. I oni su mogli spoznati Boga i Njegov zakon. Naravna objava Božja u prirodi i u savjesti opominjala je neznabošce da Bog postoji, da je On naš najviši i konačni sudac. Praobjava dana prvim ljudima širila se po svijetu jednako kako su se množili ljudi, i nije nikada nestala

iz ljudske sredine, makar su ljudi živjeli i najprimitivnijim životom. Svrhunaravna Objava, davana kasnije izraelskom narodu po patrijarsima i prorocima, prodrila je dijelom i među neznabožake narode i oživljavala među njima tragove Praobjave. Teške vjerske, čudoredne i društvene zablude, u koje su neznabošci, pored sve svoje visoke prosvjete, zapali, pripravljalje su također put Spasitelju. Bolji i umniji ljudi uviđali su i javno govorili kako je potrebno da sâm Bog dođe i izbavi čovjeka iz bijede.

Tako je sve življe bivalo očekivanje, i sve se više množila nada da će Spasitelj doći. Prošlo je dugo vrijeme od pada prvih ljudi do dolaska Spasiteljeva. Spasitelj nije odmah došao iza istog grijeha da ljudi jasnije spoznaju u kakvu su nevolju pali po grijehu, i da vide kako ih iz te bijede ne može nitko izbaviti nego jedini Bog.

Uspomenu na ovo dugo vrijeme od pada praroditeljskoga Spasitelja pa do dolaska Spasiteljeva, kroz koje su ljudi očekivali Spasitelja i pripravljalje se na dolazak Njegov, slavi Crkva svake godine s Adventom. Pod Adventom se razumijeva vrijeme od 4 tjedna neposredno prije Božića. Kroz to vrijeme hoće Crkva da molitvom i dobrim djelima pripravljamo svoje duše za Božić ili rođendan Isusov.

Kad su anđeli na nebu sagriješili, Bog ih je odmah kaznio i s neba bacio u pakao. Kad su prvi ljudi sagriješili, Bog ih ne baca u pakao, nego im odmah obećaje Spasitelja i nebo. Tko da shvati veličinu Božjega milosrđa! Zato s pravom veli Sveto pismo: »Milosrđe je Božje nad sva djela Njegova« (Ps 144, 9).

ISUS KRIST JE SPASITELJ

U drugom članku Apostolskoga vjerovanja ispovijedamo: »Vjerujem... I u Isusa Krista, Sina Njegova jedinoga, Gospodina našega«.

Vjera nas uči da je jedini Sin Božji, Isus Krist, naš Gospodin, onaj Spasitelj koga je Bog ljudima obećao i poslao. Davno prije nego se Spasitelj pojavio na zemlji, prorokli su proroci, o Njemu vrijeme i mjesto gdje će se roditi. Govorili su o životu, radu, trpljenju i smrti Njegovoj. Opisali su uskrснуće i užasašće Njegovo na nebo. Konačno su prorokli osnutak i vječno trajanje Crkve Njegove. Sva su ova proroštva točno i u tančine ispunila na Isusu Kristu.

Da se proročanstva odnose baš na Njega, dokazao je Isus time što se često sam na njih pozivao. Isus spočitava nevjernim Židovima: »Vi istražujete Pisma jer mislite da imate u njima život vječni, i ona svjedoče za mene« (Iv 5, 39). Kad je žena Samaritanka u razgovoru s Isusom naglasila vjeru u dolazak Me-

sijin te rekla: »Znam da će doći Mesija koje se zove Krist«, odgovori joj Isus: Ja sam koji s tobom govorim« (Iv 4, 25—26). Židovima pak u zbornici u Nazaretu reče Spasitelj: »Danas se ispuni ovo pismo što ste ga upravo čuli« (Lk 4, 21). Jednako se i apostoli pozivaju na starozavjetna proročanstva da njima dokažu izraelskom narodu kako je Isus doista onaj obećani Krist ili Mesija Staroga zavjeta.

Sam Otac nebeski po anđelu naziva Isusa Spasiteljem. Kad se Isus rodio, javi se anđeo pastirima i reče: »Ne bojte se, jer gle, javljam vam veliku radost koja će biti svemu narodu, jer vam se danas rodi Spasitelj koji je Krist Gospodin« (Lk 2, 10—11). Sveto pismo naziva našega Spasitelja uvijek samo najčasnijim imenima: Isus Krist, Sin Božji, Gospodin. Ime Isus znači spasitelj ili otkupitelj. Prema tome već samo ime Isus znači uzvišenu zadaću poradi koje je Isus došao na zemlju, a ta je da otkupi i spasi ljudski rod. Ime Krist znači Mesija — pomazanik. U starom su naime zavjetu proroke, svećenike i kraljeve mazali uljem. To je mazanje bilo slika njihova posvećenja i znak jakosti koju treba da pokažu u svom zvanju. Sveto pismo zove i obećanoga Spasitelja pomazanikom. U sudske raspravi, u kojoj je Isus bio osuđen na smrt, pita Ga veliki svećenik među ostalim i to da li je On Krist — pomazanik. »Zaklinjem te živim Bogom da nam kažeš jesi li ti Krist, Sin Božji (Mt 26, 63).

I mi zovemo Isusa pomazanikom, jer je On naš najveći prorok, svećenik i kralj. Prorok je, jer nas je ne samo poput proroka, nego i neiskazano više učio što treba vjerovati, ufati se i činiti za spasenje i jer nam je unaprijed kazivao buduće događaje. Svećenik je, jer je sam sebe za nas žrtvovao na križu, i svaki se dan žrtvuje na žrtveniku, i jer je On uvijek naš zagovornik i posrednik na nebu. A kralj je naš, jer je utemeljio duhovno kraljevstvo, to jest Crkvu kojoj je On nevidljiva glava.

Naš Spasitelj nije doduše pomazan uljem, ali je u Njega uistinu i stvarno bilo ono što je u Starom zavjetu znamenovalo mazanje uljem. U Isusu je sva punina milosti i jakosti, jer je Njegova ljudska narav bitno sjedinjena s božanskom. Sveto pismo veli da je Isus pomazan Duhom Svetim. A Isus sam veli za sebe: »Duh je Gospodnji na meni, zato me pomaza da naviještam Evanđelje siromasima, posla me da propovijedam zarobljenima otkup i siljepima vid, da oslobodim potlačene« (Lk 4, 18).

ISUS KRIST JE SIN BOŽJI

Isus Krist je Sin Božji. Tako Ga zove Sveto pismo i sva Usmena predaja jednodušno. A zovemo Ga Sinom Božjim, jer se

je kao druga osoba presv. Trojstva nedokučivim načinom rodio od Boga Oca odvijeka. Bog Otac odvijeka spoznaje božansku narav. Time što spoznaje božansku narav, rađa Bog Otac božansku misao, a to je druga božanska osoba koja se zove Logos, Verbum, Riječ, Sin Božji.

Sveto pismo zove Isusa »jedinorođeni Sin«. »Jer Bog tako ljubi svijet da je predao jedinorođenoga Sina svoga, da nijedan koji vjeruje u Njega, ne pogine, nego da ima život vječni« (Iv 3, 16). Otac Ga nebeski zove Sin moj. »I gle, glas s neba koji je govorio: Ovo je Sin moj ljubezni koji je po mojoj volji« (Mt 3, 17). Zove ga Sin vlastiti. »Kad nije vlastitoga Sina poštedio, nego Ga je predao za sve nas, kako dakle neće nama s Njime sve darovati« (Rim 8, 32). Zove ga i Sin pravi. »A znamo, da je Sin Božji došao, i dao nam je pamet da spoznamo Boga istinitoga; i mi smo u istinitome, u Sinu Njegovu Isusu Kristu. Ovaj je pravi Bog i život vječni« (1 Iv 5, 20).

Usmena predaja je onaj objavljeni nauk što su ga Krist i apostoli naučavali, ali nije nigdje zabilježen u knjigama Svetoga pisma, nego je usmeno predan apostolskim učenicima, a ovi su ga predali mlađim naraštajima. Jedan od najznatnijih izvora u kome je sačuvana Usmena predaja jesu spisi općih crkvenih sabora. Tako već prvi opći sabor u Niceji uči da je Isus Krist Sin Božji. Na tom je saboru Crkva osudila krivovjerje Arijevo, koji je učio da je Isus Krist samo posinak Božji. Crkva je, da jasnije izrazi nauku Apostolskoga vjerovanja, da je Isus uistinu Sin Božji, dodala Vjerovanju riječi: »Vjerujem... I u jednoga Gospodina Isusa Krista, Sina Božjega jedinorođenoga. I od Oca rođenoga prije svijetla vjekova. Boga od Boga, svjetlost od svjetlosti, pravoga Boga od pravoga Boga. Rođena, a ne stvorena, s Ocem jednobitna, po kojem je sve stvoreno...« Isus Krist se zove jedini Sin Božji, jer Bog-Otac nema drugoga Sina koji bi bio s Njim iste naravi.

Sveto pismo zove i nas ljude djecom Božjom. Ali velika je razlika između nas i Gospodina Isusa Krista. On je naravni Sin Božji i odvijeka, a mi smo samo posinjeni po milosti koju nam je stekao Spasitelj Isus Krist. Sveto pismo veli: »A koji ga primiše, dade im vlast da budu sinovi Božji« (Iv 1, 12). Svi mi, dakle, koji u Krista vjerujemo i po Njegovoj nauci živimo, posinjena smo djeca Božja.

Isus Krist se zove i naš Gospodin. Gospodin je naš, jer je Bog. On sam veli za sebe: »Ja i Otac jedno smo« (Iv 10, 30). Gospodin je naš, jer je naš Spasitelj koji nas je svojom krvlju otkupio, pa će jednoč biti naš sudac, poglavar i uvijek naš kralj. »On je od Boga određen sudac nad živima i mrtvima« (Dap 10, 42).

U katakombama se često nalazi naslikana riba kao slika Spasitelja. Slova grčke riječi *ihthys*, što znači riba, kratice su

koje znače: Isus Krist, Božji Sin, Spasitelj. Pobožni su kršćani od iskona s velikim poštovanjem izgovarali ime Isus. Tako je nastao pobožni i hvalevrijedni kršćanski pozdrav Hvaljen Isus! — s odgovorom: — Uvijeke. Rado se i pobožno pozdravljamo s ovim svetim pozdravom. Sv. Toma Kempenac mudro savjetuje: »Isusa se drži za života i na samrti; Njegovoj se vjernosti izruči, jer ti On sam može pomoći kad svi drugi iznemognu«.

ISUS KRIST JE ZAČET PO DUHU SVETOM

U Adamu je ljudska narav sagriješila pa je trebalo da ljudska narav dade i zadovoljštinu Bogu. Sin je Božji postao čovjekom da može u ljudskoj naravi zadovoljiti Bogu za prestupke ljudske naravi. To nas uči vjera kad ispovijeda: »Koji je začet po Duhu Svetom, rođen od Marije Djevice«.

Sin Božji je postao čovjekom tako da je uzeo dušu i tijelo kako to i mi ljudi imamo. Začet je ne po čovjeku nego po Duhu Svetom. Prema tome je Isus Krist pravi Bog, ali i pravi čovjek. Bog je uvijek zajedno s Ocem i Duhom Svetim, a čovjekom je postao u vremenu kad Ga je Majka Božja začela po Duhu Svetom. »A kad se navršilo vrijeme, posla Bog Sina svoga, rođena od žene, pokorna zakonu, da iskupi one koji bijahu pod zakonom da primimo posništvo« (Gal 4, 4—5).

Začće Sina Božjega opisuje Sveto pismo ovako: »A u šesti mjesec posla Bog anđela Gabrijela u grad galilejski po imenu Nazaret, k djevici zaručenoj za muža po imenu Josipa iz kuće Davidove, i djevici je bilo ime Marija. I reče joj anđeo: Ne boj se, Marijo! jer si našla milost u Boga. Evo začet ćeš i roditi ćeš sina i, nadjeni mu ime Isus« (Lk 1, 26—27 i 30). Marija je, po tu-maćenju Svetih otaca, zavjetovala Bogu doživotno djevičanstvo. Zato ne shvaća poruku anđelovu, kako bi Ona, zavjetovana dje-vica, mogla postati majkom, pa pita anđela: »Kako će to biti kad ja ne znam muža? I odgovori joj anđeo: Duh Sveti će doći na tebe, i sila će te Svevišnjega osjeniti, zato će se i ono sveto, što će se roditi kod tebe, zvati Sin Božji« (Lk 1, 34—35). Kad je Marija shvatila, da će, po nedokučivoj odluci Božjoj, postati Majkom Sina Božjega i ujedno ostati djevicom, reče ponizno anđelu: »Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po riječi tvo-joj« (Lk 1, 38). Taj je čas Marija djelovanjem Duha Svetoga po-stala Majkom Sina Božjega.

U čitavoj živoj prirodi, bila ona biljna, životinjska ili ljud-ska, podmladak dolazi na svijet sudjelovanjem dvaju čimbenika: muškoga i ženskoga. Kod začća Sina Božjega nema sudjelo-

vanja čovjeka — muža, nego je On začet od djevice sudjelova-njem nadnaravnog duhovnoga bića, treće božanske osobe — Du-ha Svetoga. Ovo je nadnaravni izuzetak u prirodi, jedinstven slučaj u čitavom svemiru.

Začće Sina Božjega po Duhu Svetomu je misterij ili tajna vjere. Mi znamo iz Objave da je tako, objavljena nam je sama činjenica, ali umom svojim nikad nećemo moći sasvim dokučiti ovu vjersku istinu. Vjerska istina, što je Sin Božji postao čov-jekom, zovemo utjelovljenje Sina Božjega.

Uspomenu na ovaj prevažni događaj slavimo 25. III na Blagovijest, i dnevno, kad ujutro, o podne i navečer molimo Po-zdrav anđeoski. Umjetnici osjetnim načinom izražavaju navješ-tenje utjelovljenja Sina Božjega tako da prikazuju anđela s lji-ljanom u ruci, a Mariju kako kleči sva zanesena u molitvi. Ljiljan je slika djevičanstva. On znači: Bit ćeš majka i ostati djevica. Ponizna pak molitva, u kojoj se nalazi Marija, označuje pleme-nitu Marijinu dušu koja je po molitvi i po potpunom predanju u svetu Božju volju postala vrijednom da bude Majkom Božjom.

Sve Crkva hoće da se mi i dnevno sjećamo utjelovljenja Sina Božjega, pa nam stavlja na srce da svaki dan tri puta i to ujutro, o podne i navečer kad zvoni, izmolimo Pozdrav anđeos-ki. Ta se molitva sastoji od riječi anđelovih Mariji i Marijina odgovora anđelu. Kad molimo: »I riječ je tijelom postala i pre-bivala među nama« — tada hoćemo naglasiti: Riječ, jedinoro-đeni Sin Božji, je čovjekom postao, i u ljudskoj naravi boravi među nama, da u našoj ljudskoj naravi izvede vrhunaravno djelo našega spasitelja.

Tajne svete vjere su naša nedokučiva dobra. Radi toga im dugujemo svaku čast i poštovanje. Kad govorimo o tajnama vjere, tada treba birati izraze i govoriti s osjećajem ljubavi i strahopočitanje. Što razum kod vjerskih tajna ne može doku-čiti, to treba tvrdom i nepokolebivom vjerom kao od Boga danu istinu vjerovati.

ISUSOVO ROĐENJE

Car August izdade zapovijed da se u rimskom carstvu po-piše sav svijet. Zapovijedi su se pokorili i Blažena Djevica Mari-ja i sv. Josip. U svrhu popisa pošli su oboje u grad Betlehem, jer je sv. Josip potjecao iz kuće i plemena Davidova, a David se rodio u Betlehemu. Iz Nazareta u Betlehem trebali su za put 4 dana. Došavši u Betlehem nigdje nisu mogli dobiti stana, jer su sve stanove već zaposjeli putnici koji su došli prije njih. Nije im pre-

ostalo drugo nego da se sklonu u jednu špilju koja je služila za štalu.

Oko pol noći dođe Mariji vrijeme da rodi. Još nikada u povijesti nije nijedan znameniti svjetski događaj opisan tako jednostavno kao što Sveto pismo opisuje rođenje Isusovo: »I rodi Sina svoga prvenca, i povi ga u pelenice, i metnu u jaslje, jer nisu imali mjesta u gostionici« (Lk 1, 7). Ovo je drugo rođenje Isusovo. Prvi put je Isus rođen na nebu od Oca kao Riječ Božja, Logos, Verbum. To je misaono rođenje. Otac odvijeka spoznaje Božju narav i spoznavajući Božju narav On rađa Misao ili Riječ Božju, a to je druga božanska osoba. Druga božanska osoba u vremenu uzima od Blažene Djevice Marije ljudsku narav i rađa se kao dijete Isus, u kome su božanska i ljudska narav nerazdruživo spojene u jednoj osobi i to u božanskoj osobi. Jer je Majka Božja rodila dijete, koje uz ljudsku narav ima i božansku a osoba je sam obožanska, to je rodila Boga pa joj s pravom pripada naslov Majka Božja ili Bogorodica. Kod prvoga rađanja ima Isus samo Oca bez majke, a kod drugog samo Majku bez zemaljskog oca.

Rođenje je Isusovo bilo čudnovato kao i Njegovo začće. Marija nije izgubila svoga djevičanstva ni kad je Isusa začela, ni kad Ga je rodila Kao Djevica Ga je začela, kao djevica Ga je rodila. Kako sunčane zrake prođu kroz staklo, a da ga ne oštete, tako je i Isus došao na svijet, a da nije povrijedio djevičanstvo svoje majke. Kako zvijezde šalju svoje zrake na zemlju, a da pritom ne gube od svoje svjetlosti, tako ni Marija nije ništa izgubila od svoga djevičanstva kad je rodila Sina Božjega. Djevičanstvo Majke Božje prije poroda, u porodu i poslije poroda jedan je od temeljnih članaka naše vjere. Zato mi katolici, kad god spominjemo ime Marijino, uvijek mu pridajemo časn timer naziv: Blažena Djevica. Rodila je Isusa bez ikakve boli. Isus se je odijelio od Majke bez majčinih boli, kao što se zrelo voće lako i bez poteškoće otkida od grane koja ga je hranila. Porođajne boli su posljedica istočnog grijeha. Jer Majka Božja nije imala istočnoga grijeha, to nije poznavala ni porođajnih boli. Po štali je nakupila slame i stavila u jaslje, a Isusa povila u pelenice i položila ga na slamu.

U blizini su se nalazili pastiri koji su bdjeli i čuvali noćnu stražu kod svoga stada. Najednom kao da se nebo otvorilo pastire obasja velika svjetlost. U svjetlosti siđe anđeo k pastirima, a oni se vrlo prepadoše. »I reče ima anđeo: Ne bojte se, jer gle, javljam vam veliku radost koja će biti svemu narodu, jer vam se danas rodi Spasitelj koji je Krist Gospodin, u gradu Davidovu. E eto vam znaka: Naći ćete djetešce povito gdje leži u jaslama« (Lk 2, 10—12). Kad je anđeo svršio svoj govor, pastiri opaziše kako se k ovom anđelu pridružilo veliko mnoštvo drugih

anđela i svi su zajedno zanosno pjevali: »Slava Bogu na visini, i na zemlji mir ljudima dobre volje«. Ovo je najljepša pjesma što ju je ikada čulo ljudsko uho. Od toga vremena milijuni kršćana s posebnim veseljem ponavljaju anđeosku pjesmu, a sv. Crkva je spominje i u sv. Misi gotovo svaki dan.

Kad je nestalo svjetlosti, sokolili su pastiri jedan drugoga: »Hajdemo do Betlehema da vidimo to što se dogodilo, što nam je objavio Gospodin. I dođoše žurno, i nađoše Mariju i Josipa i djetešce gdje leži u jaslama« (Lk 2, 15—16). Pastiri se puni vjere poklone Isusu kao Bogu, a Majci Mariji ispriповjede sve kako im se javio anđeo, što im je rekao i što su anđeli pjevali. Sutradan su pastiri pripovijedali po svojoj okolini radosni doživljaj što su ga doživjeli veličanstvene Badnje noći. Tako su, eto, pastiri postali prvi širitelji svetoga evanđelja.

Obnavljanje uspomene na rođenje Isusovo je uvijek nov i uvijek radostan doživljaj. Nema povijesnoga događaja a ni vjerskoga blagdana koji bi u tolikoj mjeri smirio i razveselio ljudske duhove kao rođendan Isusov. I danas, u ovo poratno vrijeme, kad u mnogim zemljama vlada nezapamćena bijeda, kad milijuni ljudi bez hrane, bez odijela, bez krova nad glavom, pomisao na siromašnoga Isusa u hladnoj štali na tvrdoj slami dolazi kao melem na ojađene duše. Mali Isus, patnik već u kolijevci, budi vjeru i jača nadu u dobrotu i milosrđe Božje, koje će nam nakon ovih strašnih kušnja dati konačno pravi i potpuni mir, a s mirom i blagostanje.

NEŽIVA PRIRODA OTKRIVA BOŽANSTVO KRISTOVO

S istoka dolaze na poklon Isusu Mudraci koje pobožna predaja zove Sveta Tri Kralja. Da se Isus rodio doznali su po zvijezdi neobičnoga sjaja i ljepote. Došavši u Jeruzalem, pitaju Mudraci: »Gdje je kralj židovski što se rodio, jer vidjesmo njegovu zvijezdu na istoku i dođosmo da mu se poklonimo« (Mt 2, 2).

Mudraci su bili učeni ljudi. Bavili su se prirodnim naukama, napose zvjezdokaznanstvom. Bili su čestiti i pobožni ljudi. Iskreno su tražili Spasitelja. Bog ih je nagradio te su Ga i našli. Bog im je objavio Spasitelja i to po zvijezdi, dakle preko nauke kojom su se bavili.

Zanimljiva je pojava kako neživa priroda otkriva božanstvo Kristovo. Kad se Isus rodio, nebo šalje čudnovatu zvijezdu po kojoj Isusa spoznaju Mudraci, predstavnici poganskoga svijeta. More upoznaje božansku moć Isusovu kad je Isus po njemu hodao, a da nije u nj propao. Utišao je vjetar i valove na moru

i time pokazao da je potpuni gospodar prirode, prema tome pravi Bog. Zemlja je upoznala Spasitelja kad se je prigodom smrti Njegove potresla. Sunce upoznaje Spasitelja, jer je kod smrti Njegove pomrčalo. Sveto pismo izrijeком spominje da je na Veliki petak po svojoj zemlji bila tama od podne do tri sata poslije podne. Tako je sunce izrazilo svoju bol i tugu nad mrtvim Stvoriteljem i Gospodarom. Kod smrti su se Isusove »i stijene raspukle, i grobovi se otvoriše, i uskrsnuše mnoga tjelesa svetih koji su usnuli« (Mt 27, 51—52). Kako su po zvijezdi Mudraci doznali za rođenje i božanstvo Kristovo, tako su i po pomrčini sunca i po potresu zemlje kod smrti Isusove mnogi spoznali božanstvo Kristovo. Sv pismo veli: »A satnik i koji su s njim čuvali Isusa, vidjevši da se zemlja trese i šta se dogodilo, prepadoše se vrlo govoreći: Zaista ovaj bijaše Sin Božji« (Mt 27, 54). I na svršetku svijeta, kad će Isus drugi put doći na svijet, očitovat će neživa priroda moć Njegovu. »Sunce će pomračiti, i mjesec neće dati svjetlosti svoje, i zvijezde će s neba pasti, i sile će se nebeske pokrenuti« (Mt 24, 29).

Kad su Mudraci došli u Betlehem, »nađoše Dijete s Marijom, materom njegovom, padoše ničice i pokloniše mu se, pa otvoriše blago svoje i izniše mu darove: zlato i tamjan i smirnu« (Mt 2, 11). Ove je darove sv. Obitelj dijelom podijelila kao milostinju, a dijelom pridržala za sebe i od toga živjela u Egiptu u progonstvu. S ovim se darovima gospodarsko stanje sv. Obitelji nije promijenilo, jer je sveta Obitelj i dalje bila siromašna. Isus veli za sebe: »Siromašak sam i u poslu od mladosti svoje« (Ps 87, 16).

Sveti oci nalaze u darovima Mudraca i tajanstveno značenje, pa kažu da su Mudraci sa zlatom ispovijedili da je Isus kralj; sa tamjanom da je Isus pravi Bog, a sa miomirisnom masti da je Isus pravi čovjek. Zlato je slika kraljevske moći i dostojanstva. Tamjan se pali Bogu na čast, radi toga je dar tamjana — dar i vjera u božanstvo Kristovo. Miomirisnim su masima nekada, a i danas, mazali mrtva tjelesa da se što dulje sačuvaju. Miomirisna mast darivana Isusu znači da je Isus pravi čovjek, da nosi smrtno tijelo koje će kod ukopa trebati miomirisa ili balzama.

Što ćemo mi darovati Isusu? Mjesto zlata darovat ćemo Mu živu vjeru proniknutu žarkom ljubavlju. To je vjera kojom ćemo tvrdo i nepokolebivo ispovijedati sve što je Bog objavio i što nas po Crkvi katoličkoj uči vjerovati. To je vjera po kojoj treba da na svakom koraku živimo i radimo. Mjesto tamjana da-

rovat ćemo Isusu naše tople i srdačne molitve koje ćemo revno obavljati svakoga dana. Pobožne se molitve dižu ravno prema nebu i dopiru do prijestolja Božjega baš kao što su se i dim tamjana vine prema nebu. A mjesto miomirisne masti prikazat ćemo Isusu žrtve naše, u prvom redu strpljivost našu u svakoj težoj prilici, naročito u teškim iskušenjima.

SJEDINJENJE DVIJU NARAVI U JEDNOJ OSOBI

Sin Božji je i nakon utjelovljenja ostao Bog. Zato je ostao i svudašnji. Utjelovljenjem je počeo samo na novi način — kao čovjek — biti i djelovati na zemlji. Kad nam se pokaže nova zvijezda, počinje ona biti za nas, ali ostaje i dalje na svodu nebeskom. Tako i Krist ostaje u slavi Oca, makar je sišao na zemlju.

Druga božanska osoba, koju zovemo Riječ i Sin Božji, uzela je utjelovljenjem k svojoj božanskoj naravi još i ljudsku. Božanska je osoba ljudsku narav tako nerazdruživo ujedinila sa sobom da je ista osoba, Sin Božji, po svojoj ljudskoj naravi postao baš tako pravi čovjek kao što je po svojoj božanskoj naravi odvijeka pravi Bog. Naravi se ipak nisu pomiješale, niti pretvorile jedna u drugu, ni obje u treću. To se sjedinjenje dviju naravi u jednoj osobi ili hipostazi zove osobno ili hipostatsko sjedinjenje. Poradi hipostatskog sjedinjenja zovu Sveti oci i sva kršćanska nauka Gospodina Isusa Krista Bog-Čovjek.

Utjelovljenje Sina Božjega je tajna vjere. Mi ne shvaćamo način kako se Bog sjedinio s čovjekom, i kako su se dvije naravi ujedinile u jednoj osobi. Ta Bogom objavljena istina nadmašuje naše shvaćanje. No iako nadmašuje razum, nije protiv razuma. Zašto ne?

Bog je mogao postati čovjekom, jer je beskrajno savršen u svemu, pa i u načinu bivstvovanja. Bog je mogao pored svoje božanske naravi pridružiti sebi još i ljudsku narav, da postane Njegovom baš tako kako je odvijeka Njegovom vlastita božanska narav. Bog se time nije promijenio. Utjelovljenjem se nisu naravi pomiješale, niti pretvorile, niti je u božanskoj naravi što nastalo ili prestalo. Samo je druga božanska osoba zapodjela novi odnos, stupila je u usku vezu s ljudskom naravi. Slava se Božja tim činom još jasnije očitovala, kao što se i sunce čini još jasnije kad sine iza oblaka. Ljudska narav Kristova nije ponižena time što nije imala svoje vlastite ljudske osobe. Naprotiv, ona je uzvišena tim što je postala svojinom druge božanske osobe. Kao što je ljudsko tijelo časnije od životinjskog poradi toga što ga oživljuje razumna duša, tako je i ljudska narav u Kristu sa-

vršenija od svake druge čovječje naravi, jer je sjedinjena s drugom božanskom osobom. Ovim sjedinjenjem ljudske naravi s drugom božanskom osobom podigla se ljudska narav Kristova u časti toliko da s pravom velimo: Čovjek Isus Krist je Bog. Možemo i smijemo tako reći, jer istoj drugoj božanskoj osobi pripada i čovječja i božanska narav.

Misterij se utjelovljenja Sina Božjega daje bar donekle osvijetliti i slikama uzetim iz prirode i našega života. Ali, dakako, nema slike koja bi mogla savršeno ili potpuno predložiti i istumačiti božansku tajnu utjelovljenja tako da prestane biti tajnom. Jedna je slika i u nama samima. Sjedinjenje duše i tijela u čovjeku je približno prikladna slika utjelovljenja Sina Božjega. Već se sv. Atanazije u svom vjerovanju služi tom slikom. »Kao što je umna duša i tijelo jedan čovjek, tako je Bog i čovjek jedan Krist«. Dvije su naravi sjedinjene u Kristu otprilike onako kako je u usijanom željezu sjedinjeno željezo i vatra, ili kako je danju sjedinjen zrak i svjetlost.

Kad Isus sebe naziva Sinom Božjim, ili kad kaže: »Ja i Otac jedno smo« (Iv 10, 20); »Sve što Otac čini, to čini na jednaki način i Sin« (Iv 5, 10), tada govori o svojoj božanskoj naravi. Kad se naziva Sinom čovječjim, ili kad kaže: »Otc je veći od mene« (Iv 14, 28), »Oče u ruke Tvoje predajem duh svoj« (Lk 23, 46), tada On govori o svojoj ljudskoj naravi. Kad je čudesa činio, buduće događaje proricao, od mrtvih uskrsnuo i u nebo uzašao, to su bila djela koja je kao Bog vršio. A kad se molio Ocu nebeskomu, hranu uzimao, spavao, žalostio se i plakao, trpio i umro, to su bila djela koja je kao čovjek po svojoj čovječjoj naravi vršio. Vjera je dakle naša: Isus Krist je pravi Bog i pravi čovjek, jer imade božansku i čovječju narav.

ISUS KRIST JE PRAVI BOG

Svi se ljudi koji iole poznaju osobu Isusa Krista, dive Kristu. Svi ljudi, bez obzira kojemu narodu, vjeri ili životnom nazoru pripadali, priznaju javno i otvoreno da je Isus Krist velik čovjek, uzor čovjeka, mudrac prvoga reda, svijetli značaj kojemu nema jednaka, i slično. Sva su ova priznanja hvalevrijedna i kazuju mnogo, ali ne kazuju dosta, jer ne kažu o Kristu sve, jer ne kažu glavno i bitno: da je Isus Krist pravi Bog.

Da je Isus Krist pravi Bog, svjedoče nam starozavjetni proroci. Oni Ga nazivaju: Bog, Bog s nama, Presvetli, Čudotvorac i drugim sličnim imenima. Prorok Izaija veli: »Eto, djevica će začeti i roditi sina i nadjenuti mu ime Emanuel — Bog s nama« (7, 14). »Jer nam se rodi dijete, sin nam se daje. Vlast počiva na ple-

ćima njegovim. 'Čudo do savjetnika' glasi ime njegovo, 'Jaki Bog', 'Otac vječni', 'Knez mira'« (9, 5). »Recite onima, koji su duhom klonuli: Budite jaki! Ne bojte se! Evo, Bog vaš! Osveta dolazi, plaća Božja. On će sam doći, da vas otkupi. Tada će se otvoriti oči slijepima, i uši gluhima otvorit će se« (35, 4—5). Prorok Jeremija ga zove: »Gospod je pravednost naša (32, 6), a Daniel: »Sveti nad svetima« (9, 24).

Za božanstvo Kristovo svjedoči Bog Otac. Kada je Isus Krist bio kršten na rijeci Jordanu i kad se preobrazio na gori, čuo se glas s neba: »Ovo je Sin moj ljubezni koji je po mojoj volji« (Mt 3, 17 i 17, 5). Ne sin po milosti ili posinak nego Sin po naravi, jer ima božansku narav, pa je s Ocem i Duhom Svetim pravi Bog.

Isus Krist i sam svjedoči da je pravi Bog, pravi Sin Božji, iste biti s Ocem. »Ja i Otac jedno smo« (Iv 10, 30) Isus hoće reći: Imam istu narav kao i Otac, te sam jednako Bog kao i Otac. U tom su Ga smislu razumjeli i Židovi, pa su ga htjeli kao bogohulnika kamenovati. »Mi te kamenujemo radi huljenja Boga, rekoše mu Židovi, jer sam sebe činiš Bogom, premda si čovjek« (Iv 10, 33). Isus ne pobija židovsko shvaćanje kao krivo, nego ga još nanovo utvrđuje kad kaže da je Otac u Njemu i On u Ocu. Kad Ga je u visokom vijeću uoči smrti pitao veliki svećenik pod zakletvom: »Zaklinjem te živim Bogom da nam kažeš jes li ti Krist, Sin Božji«, reče mu Isus: »Ta kaza — ja jesam«. Ne pita Ga veliki svećenik: Jesi li posinak Božji, jer je to bio svaki Izraelac, nego: Jesi li naravni Sin Božji. Isus odgovara jasno i pojačava izjavu: »Odsad ćete vidjeti Sina čovječjega, gdje sjedi s desne strane sile Božje i dolazi u oblacima nebeskim« (Mt 26, 63—64). Sad me progonite i na smrt ćete me osuditi — upozoruje ih Spasitelj — a na svršetku svijeta ću vam doći kao sudac, da sudim svima živima i mrtvima zajedno.

Židovi su znali da Isus drži sebe naravnim Sinom Božjim. Radi toga je i rekao veliki svećenik pred vijećem: »Huli na Boga! Šta nad trebaju više svjedoci? Evo, sad ste čuli hulu. Šta mislite? A oni (Židovi) odgovoriše: Zaslužio je smrt« (Mt 26, 65). Radi izjave da je Sin Božji osudiše Židovi Isusa na smrt i razapeše na križ. A kad je Pilat krzmao da Isusa razapne na križ, jer ne nalazi na Njemu nikakve krivice, odgovoriše Židovi: »Mi imamo zakon i po zakonu treba da umre, jer se pravi Sinom Božjim« (Iv 19, 7).

Imajući pred očima izjave, život i smirenu smrt Gospodinu, zaključio je Rousseau: »Dâ, ako je život i smrt Sokratova dostojna mudraca, onda upoznajemo u Kristu život i smrt Boga«. A poganski časnik, zapovjednik straže, gledajući veličanstvenu smrt Isusovu, zavapi sav potresen: »Uistinu ovaj čovjek bijaše Sin Božji« (Mk 15, 39). I naša vjera u Isusa Krista treba da glasi: Vjerujem i javno, svečano ispovijedam da je Isus Krist, osnivač kršćanstva, pravi Bog.

KRIST JE OŽIVIO TROJICU MRTVIH

Kristovo božanstvo divno osvjetljuje Njegova čudesa. Čudesa su Kristova zajamčene povijesne činjenice, a ne možda priče ili miti koje bi stvorila ljudska mašta. O čudesima govore sveta evanđelja kojih je vjerodostojnost obrazložena i dokazana bolje i sigurnije nego ikoje druge knjige na svijetu.

Čudesa su osjetni učinci koje Bog izvodi mimo zakona čitave stvorene prirode da njima potvrdi koju istinu. Isus Krist je činio čudesa da njima dokaže, da je on uistinu Bog i da je nauka Njegova istinita i od Boga.

Krist je oživio trojicu mrtvaca: kćer predstojnika zborničkoga Jaira, sina udovice iz Naima i Lazara, koji je već 4 dana bio u grobu. Kad je oživio kćer Jairovu, nazočna su bila trojica apostola: Petar, Jakob i Ivan, otac i majka djevojke i silan drugi svijet koji je došao da mrtvu djevojku sprovode na groblje. Isus uze mrtvu djevojku za ruku i reče: »Djevojko, tebi govorim, ustani! I odmah je ustala djevojka i hodala, a bilo joj dvanaest godina, i prepali su se od straha velikoga« (Mk 5, 41—42). Jedinca su udovice iz Naima već nosili na groblje. Sina je pratila na groblje udovica majka, a Sveto pismo veli: »I mnogo naroda iz grada išlo je s njom«. Isusu se sažali tužna udovica pa joj reče: »Ne plači. I dotaknu se mrtvačkoga lijesa i reče: »Mladiću, tebi govorim: Ustani. I sjede onaj koji je bio mrtav, i stade govoriti i dade ga materi njegovoj. A strah obuze sve i slavili su Boga govoreći: Velik prorok ustade među nama i Bog pohodi narod svoj« (Lk 7, 13—16). Kad je Isus došao na Lazarov grob i rekao da odvalje kamen s groba, odgovori mu Marta, sestra Lazarova: »Gospodine, već zaudara, jer su četiri dana kako je umro. Kaže joj Isus: Nisam li ti rekao: ako vjeruješ, vidjet ćeš slavu Božju. Kad odvališe kamen ... Isus povika iza glasa: Lazare, izidi napolje! I odmah iziđe pokojnik obaviv platnom po rukama i nogama, i lice je njegovo bilo ručnikom povezano. Reče im Isus: Razvezite ga i pustite da ide« (Iv 11, 39—44). I ovdje su nazočne sestre Lazarove Marta i Marija, i velik broj naroda koji je došao tješiti pokojnikove sestre.

Za svu je trojicu mrtvaca bilo posve sigurno da su bili mrtvi. Kad je Isus kod kćeri Jairove postavio sumnju: »Djevojka nije umrla nego spava, nazočni su Mu se smijali, jer su znali da je mrtva. Smrt je jedinca udovice iz Naima zajamčena time što ga nose na groblje. Da se je i malo sumnjalo o smrti, sigurno ga majka ne bi dala nositi na groblje. A da je aLzar uistinu bio mrtav, svjedoči najbolje sestra Marta koja kaže da već i zaudara, jer je već 4 dana u grobu. Smrt i uskrsnuće Lazarovo potvrđuju glavari svećenički i farizejski koji su sabrali skupštinu te govorili: »Što da činimo? Ovaj čovjek čini mnoga čudesa« (Iv 11, 47).

Uskrsnuće se zbilo ne po noći nego po danu. Ne u kakvu zatvorenu prostoru nego na otvorenom i javnom mjestu. Ne na samu nego u nazočnosti brojnih i ozbiljnih sjedoka. Prema tome događajima pripada istinitost i sigurnost najveća što uopće može postojati u ljudskom društvu.

Preostaju nam samo dvije mogućnosti: Ili priznati čudesa Kristova kako ih prikazuje Sv. pismo i reći o Isusu: »Velik prorok ustade među nama i Bog pohodi narod svoj«, ili pak biti skeptici, očajnici, duševni bolesnici koji ne priznaju nijednu istinu, pa ni tu da sami postoje, te dosljedno tome nemaju ni vjere ni nade ni u što, bilo na zemlji bilo na nebu.

KRISTOVA ČUDESA

Krist je činio čudesa na mrtvoj prirodi. Čudesnim je načinom liječio raznovrsne bolesnike i izgonio iz ljudi nečiste duhove.

Na svadbi je u Kani Galilejskoj pretvovio vodu u vino u količini od 5—6 hl. Čudo se dogodilo u nazočnosti svih gostiju. Sveto pismo dodaje: »Ovo učini Isus početak čudesima u Kani Galilejskoj i objavi slavu svoju, i vjerovaše u Njega učenici« (Iv 2, 11).

Dvaput je čudom umnožio kruh. Prvi put je imao pri ruci samo pet hlebova i dvije ribe, a nahranio je do sita »oko pet tisuća muževa, osim žena i djece« i »nakupiše komada, što preteče, dvanaest punih košara« (Mt 14, 20—21). Drugi put je umnožio sedam hljebova i malo ribica tako da se nasitilo četiri hiljade ljudi, osim žena i djece. »I svi jedoše i nasitiše se, i nakupiše komada sedam punih košara što preteče« (Mt 15, 37—38).

Isus je, protiv prirodnih zakona, hodao po moru. »I vidjevši ga učenici gdje hoda po moru, uplašise se govoreći: To je sablast, i od straha povikaše. Ali Isus im reče: Uzđajte se, ja sam, ne bojte se« (Mt 14, 26—27). Jednom je riječju utišao vjetar i valove na moru. Sveto pismo opisuje prizor ovako: »Tada uđe u lađicu i pođoše za njima njegovi učenici. I gle, velika se oluja podiže na moru tako da se lađica pokri valovima, a on je spavao. I pristupivši k Njemu učenici njegovi, probudiše ga govoreći: Gospodine, izbavi nas, propadosmo! A Isus im reče: Što ste bojažljivi, malovjerni? Tada usta i zapovijedi vjetrovima i moru, i postade velika tišina«. A ljudi se začudiše govoreći: Tko je ovaj da ga slušaju vjetrovi i more?« (Mt 8, 23—27).

Bezbrojni su bolesnici koje je izliječio. Satnikova uzetoga slugu izliječio je Isus, a da uopće nije bio nazočan kod sluga. Kad je naime Isus htio poći u kuću satnikovu da tamo izliječi

slugu, reče mu satnik: »Gospodine, nisam vrijedan da uđeš pod krov moj, nego samo reci riječ i ozdravit će sluga moj. I reče Isus satniku: Pođi, i kako si vjerovao neka ti bude! I ozdravi sluga u taj čas« (Mt 8, 8 i 13). Drugoga su uzetoga bolesnika donijeli pred Isusa na krevetu. Isus mu najprije oprostio grijeha riječima: »Uzdaj se, sinko, oprošteni su ti grijesi tvoji«. Iza toga mu reče: »Ustani, uzmi svoju postelju i pođi kući svojoj. I ustade i otiđe kući svojoj. A silan svijet vidjevši poboja se i proslavi Boga, koji je takvu vlast dao ljudima« (Mt 9, 2 i 6—8).

Slijepca je od rođenja izliječio tako da mu je kalom namazao oči i rekao: »Idi, operi se u ribnjaku Siloam. Otiđe dakle i opere se i dođe gledajući« (Iv 9, 7). Četvorici je slijepih vratio vid tako da im se dotakao očiju. Gluhonijemom je stavio prste u uši i dotakao se jezika njegova te rekao: »Efeta, to znači: otvori se. I odmah mu se otvoriše uši i razriješi se sveza jezika njegova i govoraše pravilno« (Mk 7, 33—34). Gubavca je očistio od gube riječima: »Hoću: Očisti se! I odmah se očisti od svoje gube« (Mt 8, 3).

Bilo je ljudi nekada, a ima ih i danas koji hoće Kristova čudesa protumačiti prirodnim putem, da ne moraju vjerovati u Njegovo božanstvo. Nisu uspjeli. Međutim se tiješe: Kad se medicinska nauka jače razvije, naći će novih sredstava pa će moći liječiti bolesti lakše i uspješnije nego do sada. Tada će se i Kristovo liječenje pokazati kao naravna stvar. Hoće li uspjeti? Neće. Zašto ne? Mi doduše ne znamo dokle će još doći medicinska nauka, ali znamo što neće moći. Krist nije upotrebljavao nikakvih ni tajnih ni javnih lijekova, nego samo riječ i dodir, a ta sredstva nisu u razmjeru sa ozdravljenjima što ih je polučio. Prema tome, koliko god se medicina mučila, s Kristovim sredstvima neće nikada polučiti Kristova čudesna ozdravljenja, jer tu ne postoji veza. A da je Krist bez ikakvih sredstava ili s nerazmjernim sredstvima postizavao čudesne, nadnaravne učinke, uzrok je jedino u Njegovoj božanskoj moći.

ISUS ČUDESNO LIJEČI LJUDE

Četiri su evanđelista opisali život i rad Isusov. Među dječinima su zapisali i Isusova čudesa, ali ne sva. Veli naime sv. Ivan: »A i mnoga druga čudesa učini Isus pred svojim učenicima koja nisu napisana u ovoj knjizi«. Čudesa je pak Isus činio da dokaze da je nauka Njegova istinita i od Boga, i da je On pravi Bog.« »A ova su (čudesa) zabilježena da vjerujete da Isus jest Krist Sin Božji, i da vjerujući imate život u ime Njegovo« (Iv 20, 30—31).

Među čudesima se Kristovim spominje kako je Isus, ulazeći u neko selo, izliječio deset gubavaca. Gubavci su ga molili: »Isuse učitelju, smiluj nam se!« A Isus, vidjevši ih reče im: »Idite, pokažite se svećenicima! I kad su pošli, očistiše se (Lk 17, 13—14). Svećenici su bili službene osobe koji su kao službena vlast proglašavali tko je zdrav i smije biti u društvu, a tko je gubav pa se mora ukloniti iz društva. Isus šalje izliječene gubavce k svećenicima da ih pregledaju i proglase zdravima, da smiju natrag u ljudsko društvo.

»Žena, koja je dvanaest godina bolovala od tečenja krvi, pristupi otraga i dotače se skuta haljina Isusova, jer je pomislila u sebi: Ako se samo dotaknem haljine njegove, ozdravit ću. A Isus okrenuvši se i vidjevši je reče: Uzdam se, kćeri, vjera te tvoja izliječila. I ozdravi žena od toga časa« (Mt 9, 20—22).

Bio je čovjek s osušenom rukom. Isus reče čovjeku: »Pruži ruku svoju! I pruži i postade opet zdrava kao i druga«. A farizeji, vidjevši čudo, iz zavisti »iziđoše i stvoriše odluku protiv njega da ga pogube« (Mt 9, 13—14).

Kad je u subotu Isus bio u kući nekoga poglavice farizejskoga pred Isusom se nađe čovjek koji je imao vodenu bolest. »A Isus ga se dohvati, izliječi ga i otpusti« (Lk 14, 2 i 4). Drugom se zgodom nalazio Isus kod ribnjaka u Jerusalemu i vidje tamo čovjeka koji bio bolestan trideset i osam godina. Isus ga upita: »Hoćeš li da ozdraviš? Odgovori mu bolesni: Gospodine, nemam čovjeka da me spusti u ribnjak. Kažu mu Isus: Ustani, uzmi svoju postelju i hodi. I odmah ozdravi taj čovjek, uzme svoju postelju, i hodao je naokolo« (Iv 5, 6—9). Tako se neprestano nižu u svetim evanđeljima ganutljivi prizori dobrote i milosrđa Isusova!

Ali ima ljudi, pogotovo danas, koji prigovaraju ovako: U Kristovo su doba ljudi bili priprosti, naivni; nisu poznavali kritičkoga ispitivanja, pak su mnogu pojavu smatrali neobičnom, a u stvari je bila sasvim naravna. Tako su u naivnosti svojoj i mnoga Kristova djela smatrali nadnaravnima ili čudesima!

Da je i u Kristovo vrijeme bilo opreznih i kritičkih ljudi, baš kao i danas; da su ti ljudi išli do u dno samoga događaja prije nego su ga priznali čudom, prekrasno nam svjedoči službeno povjerenstvo koje je ispitivalo ozdravljenje slijepca od poroda. Kad je Isus izliječio slijepca od poroda: »Susjedi su i koji su ga prije vidjeli da je prosjačio, govorili: Nije li ovo onaj što je sjedio i prosjačio? Jedni su govorili: On je. A drugi su govorili: Nije nego mu je sličan. A on je govorio: Ja sam. Tada mu rekoše: Kako ti se otvoriše oči? On odgovori: Čovjek koji se zove Isus, načini kal i pomaza moje oči i reče mi: Idi u ribnjak Siloam i operi se. Otišao sam dakle i oprao se i progledao«. Izliječena slijepca dovedu k židovskom velikom vijeću koje ga je

istraživalo. »I ne vjerovalaše Židovi za njega da je progledao. I zapitaše ih: Je li ovo vaš sin za koga vi kažete da se rodio slijep? Kako dakle sada vidi? Odgovoriše njegovi roditelji: Znamo da je ovo sin naš i da se rodio slijep; a kako sada vidi ne znamo; i tko mu je otvorio oči ne znamo; njega pitajte, odrastao je, neka sam govori za sebe«. Tada dozvaše opet čovjeka koji je bio slijep i rekoše mu: Podaj Bogu slavu (zakuni se da ćeš istinu govoriti). Što ti je učinio? Kako ti je otvorio oči? A čovjek odgovori: Već sam vam rekao i niste vjerovali, što hoćete opet da čujete?« (Iv 9). Je li moguće i zamisliti veći oprez i pomnju kritiku od ove?

Slično se događalo i kod drugih čudesa. Preostaje, dakle, jedan jedini ispravi zaključak: Vjerujem o Kristu i Njegovim čudesima kako vjeruje i vjerovati uči sveta majka Crkva katolička.

ISUS IZGONI NEČISTE DUHOVE

Sveto pismo svjedoči na više mjesta da je Isus izgonio nečiste duhove iz opsjednutih ljudi.

Kad nečisti duh opsjedne čovjeka, tada se služi čovječjim osjetilima kao svojim. Kao što je đavlovo djelovanje svuda opako i za čovjeka samo štetno, tako je napose štetno za čovjeka koga opsjedne. Na zemlji se ne može zamisliti veće zlo nego kao čovjeka posjedne nečisti duh. Sveto pismo navodi upravo potresan primjer. Sam je otac, koji je imao opsjednuta sina, pripovijedao Isusu: »Gdje god ga uhvati, baca ga, a on se pjeni i škrguće zubima... I često ga baca u vodu i vatru da ga pogubi«. Drugi je bio uslijed đavlova djelovanja tako bijesan, da su ga stavljali u klade i verige i sve je izlomio.

Da su evanđelisti dobro poznavali narav opsjednuća, slijedi očit iz toga što jasno i točno luče opsjednuće od drugih bolesti. Kad je Isus slao apostole u svijet, rekao im je: »Bolesne liječite, mrtve dižite, gubave čistite, đavle izgonite« (Mt 10, 8). K Isusu su privodili »sve bolesne koji su trpjeli od različitih bolesti i muka, i opsjednute i mjesečnjake i uzete, i izliječi ih« (Mt 4, 24). Drugom zgodom dovedu k Isusu »opsjednuta, slijepa i nijema, i izliječi ga, te je nijemi govorio i gledao« (Mt 12, 22). Sveto pismo pozna »dva opsjednuta (čovjeka) koji su dolazili od grobova bijesni te nitko nije mogao proći onim putem«. (Mt 8, 28).

Da je Isus izliječio baš opsjednute, a ne kakve druge bolesnike, vidi se to najbolje iz povika opsjednutih ljudi. Sadržaj naime onih riječi što su ih vikali opsjednuti, nadilazi shvaćanje obič-

noga tadašnjega čovjeka. U Kafarnaumu u zbornici bijaše čovjek s nečistim duhom i povika: Što imam ja s tobom, Isuse Nazarećanine? Došao si da nas pogubiš? Znam, tko si, svetac Božji! I zaprijeti mu Isus govoreći: Umukni i izidi iz njega!« (Mk 1, 24—25). »I nečisti duhovi kad su ga (Isusa) vidjeli, padali su pred njim na koljena i vikali: Ti si Sin Božji« (Mk 3, 11). Kad je Isus došao u Garazensku okolicu, odmah mu iz grobova izide u susret čovjek s nečistim duhom koji je živio u grobovima, i nitko ga nije više mogao svezati ni verigama, jer je često bio metnut u klade i u verige, pa je iskidao verige i izlomio klade, i nitko ga nije mogao ukrotiti. I neprestano je bio dan i noć u grobovima i gorama vičući i bijući se kamenjem. A vidjevši Isusa izdaleka, potrči i padne pred njim ničice. I povikavši iza glasa reče: Što imam ja s tobom, Isuse, Sine Boga svevišnjega? Zaklinjem te Bogom, ne muči me!« (Mk 5, 1—7).

Opsjednuti imaju poseban strah pred Isusom što ga drugi ljudi nemaju. Dok drugi bijednici s velikim pouzdanjem dolaze k Isusu, opsjednuti bježe od Isusa. Liječenje se opsjednutoga zbivalo redovito tako da je nečisti duh prije nego je izašao strašno izmučio čovjeka. Neki je otac imao opsjednuta sina. Isus reče nečistomu duhu: »Nijemi i gluhi duše, ja ti zapovijedam, izidi iz njega i više u njega ne ulazi. I povikavši i izlomivši ga vrlo, izide, i učini se kao mrtav tako te su mnogi govorili: Umro je!« (Mk 9, 25—26).

Da se radilo o opsjednutima, a ne o kakvim drugim bolesnicima, vidi se i po tome što nečisti duh, kad ga je Isus istjerao, traži da radi drugdje. Kad je Isus izagnao nečiste duhove iz čovjeka, molili su ga oni: »Pošalji nas u svinje da u njih uđemo. I dopusti im. I izišavši nečisti duhovi, uđoše u svinje. I s velikom se navalom strmoglavili čopor u more... i potopiše se u moru« (Mk 5, 12—13).

Da je Isus izgonio nečiste duhove — to je činjenica. A izgonio ih je ne ljudskom nego božanskom snagom. Da ima i danas opsjednutih ljudi, najbolje svjedoče naši misionari koji kod propovijedanja svetoga Evanđelja u misijama često nailaze na opsjednute i na pojave opsjednuća upravo onakve kakve opisuje sveto pismo. Tako ljudski život nakon 2.000 godina točno potvrđuje evanđeosku povijest.

KRISTOVA SU ČUDESA NADNARAVNI UČINCI

Da su Kristova čudesa uistinu nadnaravni učinci, a ne kakve ljudske sljeparije, vidi se to vrlo lijepo i iz okolnosti u kojima

je Isus činio čudeša. Kod Kristova čudesa nema ni traga kakvoj sebičnosti.

Ni od koga nije za učinjena čudesa ništa primio, makar je bio siromah i dobro bi mu došli darovi. Sveto pismo, kad kaže: »Siromah sam, i u naporima od mladosti svoje« (Ps 87, 16.), primjenjuju Sveti oci na Isusa, i vele za Nj da je ubogo živio čitav svoj život. Sam pak za sebe reče Isus: »Lisice imaju jame i ptice nebeske gnijezda, a sin čovječji nema gdje da zakloni glavu« (Mt 8, 20). I On i učenici bili su jednom zgodom tako gladni da su »trgali klasje, trli ga rukama i jeli« (Lk 6, 1). A ipak nije ni od koga ništa uzeo da ukloni svaku sjenu sebičnosti od sebe.

Kada je u pustinji čudesnim načinom nahranio ljude, spremala se svjetinja da Ga iz zahvalnosti izabere kraljem. A Isus, mjesto da iskoristi priliku i dade se proglasiti kraljem, pobjegne između svjetine u goru sam. »A kad Isus dozna da će doći, da ga uhvate i učine kraljem, otiđe opet sam u goru« (Iv 6, 15). Kad je kralj Herod vidio Isusa, silno se razveselio misleći da će Isus pred njim i njemu za volju načiniti koje čudo. Da je to Isus učinio, nema sumnje da bi stekao prijateljstvo Herodovu. Međutim, Isus pred Herodom ne čini čudesa i tako odbija naklonost Herodovu, jer Herod nije tražio čudo za časnu svrhu, da se time proslavi Bog, nego za zabavu.

Isus ne čini čudesa da zlorabi svoju moć. Mogao se osvetiti ljudima, ali to nije činio. Kad Samaritanci nisu htjeli primiti Isusa, rekoše ogorčeni učenici Jakob i Ivan: »Gospodine, hoćeš li da kažemo da oganj siđe s neba i da ih uništi? A on okrenuvši se zaprijeti im govoreći: Ne znate čijega ste duha. Sin čovječji nije došao da pogubi duše nego da ih spasi« (Lk 9, 54—56).

Svrha radi koje Isus čini čudesa uvijek je samo najčistija i najplemenitija. Pred očima ima samo slavu Božju, obraćenje ljudi i oprostjenje grijeha. Iz Marije Magdalene, koja je bila poznata kao javna grešnica, istjerao je Isus 7 đavola. Nakon toga se obratila i postala velika ugodnica Božja tako da su njoj Isus nakon uskrsnuća među prvim javio. Kada se Isus svratio u kuću Zakejevu, mrmljali su Židovi govoreći: »Svratio se kod grešnog čovjeka« A Isus će na to: »Danas dođe spasenje ovoj kući, jer je i on (Zakej) sin Abrahamov; jer je Sin čovječji došao da potraži i spase što je izgubljeno« (Lk 19, 6—10). Nakon ozdravljenja nađe Isus tridesetosamgodišnjega bolesnika u hramu i reče mu: »Eto si ozdravio, ne griješi više, da ti se što gore ne dogodi« (Iv 5, 14). Kad je prigodom Levijeva poziva za apostola Isus u njegovoj kući jeo i pio s grešnicima, prigovorali su književnici i farizeji govoreći: »Zašto jede i pije s carinicima i grešnicima? A Isus čuvši to reče im: Ne trebaju zdravi liječnika nego bolesni; nisam došao da zovem pravednike nego grešnike« (Mk 2, 16—17).

Način na koji je Isus činio čudesa uvijek je najčasniji. Čudesa čini na javnim mjestima: u sinagogama, u hramu, na ulicama,

po gradovima. Riječi što prate čudesa vazda su ozbiljne i svete. Plod je čudesa oplemenjivanje ljudskoga duha po krepostima naravnima i nadnaravnima, neprestano dizanje ljudskih duša k Bogu. Sve je, dakle, kod čudesa Kristovih uzvišeno i plemenito, dostojno veličine i plemenitosti Sina Božjega.

ISUS KRIST JE PROROK

Proroštvo je sigurni navještaj budućega događaja koji se iz naravnih uzroka ne može predvidjeti. Prorok točno i sigurno otkriva buduće događaje. Jasnim riječima opisuje ono što će se dogoditi pa i u najdaljoj budućnosti. To znanje budućih događaja nije naravno ili obično ljudsko znanje, nego znanje od Boga dano.

Isus Krist je najveći prorok svih vremena. Proricao je mnogo, a proroštva su se u tančine ispunila. Proricao je ne ljudskim, nego božanskim znanjem. Isus je posjedovao trostruko znanje. Znanje stečeno do kojega je došao putem osjetila. To je znanje jednako našem, a zove se prirodno ili iskustveno znanje. Povrh prirodnoga znanja imao je i uliveno znanje. To su gotove spoznaje koje Bog običaje davati i svetima. Treće je znanje Njegovo blaženo gledanje kojim, gledajući Božju narav, u Bogu spoznaje sve događaje svih vremena. Kod proricanja je dolazilo do izražaja samo nadnaravno znanje: uliveno i blaženo gledanje. Radi toga su proroštva Kristova sigurni znak da je Isus poslanik Božji, a nauka Njegova istinita i od Boga.

Isus je preorekao da će Ga Juda izdati. Na Zadnjoj večeri reče Isus učenicima: »Zaista vam kažem jedan će me između vas izdati«. A učenici su žalosni svaki za sebe pitali Isusa: »Da nisam ja, Gospodine?« Konačno ga upita i Juda: »Da nisam ja, rabi?« Isus mu odgovori: »Ti kaza« — ti si taj. Kad je Isus bio s učenicima u Getsemanskom vrtu, dođe Juda i s njime četa velika s mačevima i toljagama. A Juda im dade znak govoreći: »Koga ja poljubim, onaj je, držite ga. I odmah pristupivši k Isusu reče: »Zdravo, rabi! I poljubi ga. Tada pristupiše i digoše ruke na Isusa i uhvatiše ga« (Mt 26).

Petru je preorekao da će ga triput zatajiti. Petar se junačio da će biti vjeran Isusu i uz cijenu života. »Ako bi mi trebalo i umrijeti s tobom, neću te zatajiti«. A Isus će mu na to: »Zaista ti kažem: noćas prije negoli pijetao zapjeva, tri puta ćeš me zatajiti« I doista. Dok se Petar nalazio u dvorištu velikoga svećenika da vidi svršetak Isusov, pristupi k njemu jedna sluškinja govoreći: »I ti si bio s Isusom Galilejcem.« A on zataji pred svima govoreći: Ne znam što govoriš. Malo kasnije ugleda ga druga sluškinja i reče: »I ovaj bijaše s Isusom Nazarećaninom. I opet zataji

(Petar) zakletvom: »Ne znam toga čovjeka«. Nedugo iza toga rekoše sluge svećeničke Petru: »Doista i ti si od njih, jer te i govor tvoj izdaje. Tada se (Petar) stade preklinjati i zaklinjati: Ne znam toga čovjeka« (Mt 26).

Isus je u više mahova otvoreno i jasno prorekao svoju smrt i uskrsnuće: »Evo, ulazimo u Jerusalem, i Sin će čovječji biti predan glavarima svećeničkim i književnicima, i osudit će ga na smrt, i predat će ga neznabošcima da mu se narugaju i da ga bičuju i razapnu, i treći će dan uskrsnuti« (Mt 20, 17—20). Propast Jerusalema proriče Isus riječima: »Zaista vam kažem: Neće ostati ovdje kamen na kamenu koji se neće razvaliti« (Mt 24, 2). Da se je proročanstvo o propasti Jerusalema doslovno ispunilo, to opisuju: svjetovni povjesničar Josip Flavije i crkveni povjesničar Eusebije.

Sveznanje Isusovo, koje je očitovao u proroštvima, dokazuje božansko poslanje Isusovo. Ali ono dokazuje i to da Isus prati život i djela naša. Kako je njegovo znanje svestrano i nepogrešivo, neće nam nikada dobro djelo upisati u zlo, a ni zlo u dobro, nego će svako djelo zabilježiti točno po njegovoj vrijednosti. Trsimo se da čitav naš život bude ispunjen časnim i poštenim djelima, djelima iz ljubavi k Bogu učinjenima, da nam budu na vječnu utjehu i radost.

ISUS POZNAJE TAJNE LJUDSKIH SRDACA

Mi ljudi imamo svaki u svom srcu tajnu za koje drugi ljudi ne znaju i ne mogu znati, ako im mi naše tajne ne otkrijemo. Stoviše, ni anđeli, ni nečisti duhovi ili đavli ne znaju naših tajna, makar su po umnim sposobnostima daleko nad čovjekom. Tajne ljudskih srdaca pozna samo Bog koji »ispituje sva srca i zna svaku pomisao i želju« (1 Dnev 28, 9). »Ja, Gospod, istražujem srce, ispitujem bubrege, da naplatim svakome prema putovima njegovim, kako zaslužuju djela njegova« (Jer 17, 10).

Kad čitamo sveta evanđelja, na mnogim mjestima nalazimo da je Isus otkrivao tajne ljudskih srdaca. Kad su Natanaela doveli k Isusu da postane Isusovim učenikom, reče mu Isus: »Evo, zaista je Izraelac u kom nema lukavštine. Reče mu Natanael: Odakle me poznaješ? Odgovori mu Isus: Prije negoli te pozna Filip, vidjeh te kad si bio pod smokvom«. Tu podsjeća Gospodin Natanaela na neki prošli događaj koji je poznat jedinom Natanaelu. Ovo je znanje Isusovo tajne Natanaelove tako potreslo Natanaela da je od silnog iznenađenja uskliknuo: »Učitelju, ti si Sin Božji, ti si kralj Izraelski« (Iv 1, 47—49).

Na drugom mjestu čitamo u Svetom pismu kako je Isus razgovarao sa ženom Samaritankom na zdencu Jakobovu. Među ostalima reče joj Isus: »Idi, dozovi svoga muža i dođi ovamo. Nato ce mu žena: Nemam ja muža. Reče joj Isus: Pravo si kazala: Nemam ja muža; jer si imala pet muževa; i koga sad imaš, nije ti muž, to si kazala po istini. Reče mu žena: Gospodine! vidim da si prorok« (Iv 4, 16—19). Kad je žena vidjela da Isus zna sve njezine tajne, to je na nju tako djelovalo da je na bunaru ostavila pehar svoj, otišla u grad i rekla ljudima: »Dodite da vidite čovjeka koji mi kaza sve što sam učinila; da nije to Krist?« (Iv 4, 29).

Neki od književnika, čuvši da je Isus uzetomu oprostio grijehe, rekoše u sebi: Ovaj pogrdjuje Boga«. A Isus, vidjevši pomisli njihove, reče: »Zašto zlo mislite u srcima svojim?«

Farizej, po imenu Šimun, pozove Isusa u goste. I dok je Isus boravio kod stola—dode u kuću Marija Magdalena, koja je bila poznata u gradu kao javna grešnica, »I stavši straga kod nogu njegovih, plačuci stade suzama prati noge njegove i kosom s glave svoje otare ih te je cjelivala noge njegove i s pomašću mazala. Kad to vidje farizej koji ga je pozvao, pomisli u sebi: Da je ovo prorok znao bi, dakako, tko i kakva je žena koja ga se dotiče, da je grešnica. Tada prozbori Isus i reče mu: Šimune, imam ti nešto kazati. On reče: Učitelju, kaži ! — Dvojica su bila dužna jednomu vjerovniku: jedan je bio dužan pet stotina dinara, a drugi pedeset. A kad oni ne imadoše odakle da vrate, pokloni odbojici. Koji će ga dakle od njih više ljubiti? Odgovori Šimun: Mislim da onaj, komu je više poklonio. Isus mu reče: Pravo si sudio. I okrenuvši se k ženi reče Šimunu: Vidiš li ovu ženu? Uđoh u tvoju kuću, vode mi za noge nisi dao, a ova suzama obli noge moje i svojom kosom otare. Cjelova mi nisi dao; a ova, otkako uđe, ne presta cjelivati noge moje. Uljem nisi pomazao glave moje, a ona pomašću pomaza noge moje. Zato ti kažem: Oprošteni su joj grijesi, jer je mnogo ljubila« (Lk 7, 38—47).

Isus je poznavao tajne svojih suvremenika. Isto tako je poznavao tajne svih ljudi prije svoga dolaska na zemlju, kao što poznaje i tajne svih nas koji živimo nakon Njegova uzašašća na nebo. Poznaje tajne jer je Bog. Otkrivao ih je i otkrivat će ih jer je Bog. Jedne tajne otkriva još za života ljudi, a sve će otkriti na sudnjem danu kad će suditi svima ljudima svega svijeta zajedno. Kakve su naše tajne? Da li je naša savjest zadovoljna s njima? Ako ih savjest hvali, tada će ih Bog nagraditi.

KRISTOVA SVETOST I MUDROST

Da je Isus Krist obećani Spasitelj svijeta dokazuje svetost i mudrost Njegova. Svetost je Njegova života i mudrost Njegove nauke tolika da nadvisuje sve uzore i genije svega svijeta kroz čitavu povijest toliko, koliko sjajem i topline sunce nadvisuje sva druga nebeska tjelesa.

Svetim zovemo čovjeka koji čini kreposna djela i u teškim okolnostima. Samo onaj je svet koji neprestano, spremno, lako i veselo čini kreposna djela ne samo kad je to lako nego i onda kad dođu velike napasti i poteškoće. Nije svetost u tome da netko samo koji put svlada napast na grijeh, čuva se grijeha i učini koje plemenito djelo kršćanskog milosrđa. Trajno i na svakom kraju treba izbjegavati zlo i činiti dobro tako da to uđe u krv, pa čovjek Bogu za ljubav čini plemenita djela lako i veselo i onda kad to traži najveće žrtve.

Za svoju svetost svjedoči sâm Isus ovako: »I onaj koji me je poslao, sa mnom je i nije me ostavio sama, jer ja svagda činim što je njemu drago« (Iv 8, 29).

Krist je Gospodin neprestano sjedinjen s nebeskim Ocem. Čitav život Njegov nije drugo nego savršeno ispunjavanje Očeve volje. On otvoreno pita svoje protivnike: »Tko će mi od vas dokazati kakav grijeh?« (Iv 8, 46). i nitko se od protivnika nije usudio ni riječi reći protiv. Kad su htjeli Isusa osuditi na smrt: »Glavari svećenički i sva skupština tražahu lažno svjedočanstvo na Isusa da bi ga na smrt osudili, i ne nađoše, premda pristupiše mnogi lažni svjedoci« (Mt 26, 59—60). Tako i samo veliko vijeće mora prizmati Isusovu svetost kad se mora utjecati lažnim svjedocima. Sv. Petar veli za Isusa »koji grijeha ne učini, niti se nađe lukavština u ustima njegovim« (1 Petar 2, 22). Sv. Pavao kaže za Isusa da je »on veliki svećenik koji je »svet, nevin, neokaljan, odvojen od grešnika, i uzvišeniji od nebesa« (Hebr 7, 26).

I sam Pilat koji je imao na smrt osuditi Isusa, a konačno Ga pod pritiskom sile i straha i osudio, svjedoči za Isusa: »Nikakve krivice ne nalazim na ovom čovjeku«. »Sazvavši glavare svećeničke, i svećenike i narod, reče im: Dovedoste mi ovoga čovjeka kao da buni narod, i ja sam ga eto pred vama ispitao i nisam našao u ovom čovjeku ni jedne krivice zbog koje Ga vi tužite« (Lk 23, 4 i 14). Juda izdajnik, vidjevši svoj zločin, ispovijeda otvoreno: »Sagrijehao sam izdajući krv nedužnu« (Mt 27, 4).

Čitav je život Isusov postojana i neprestana borba protiv zla. Grešnicima oprašta grijehe i sokoli ih da ne griješe više. Iz opsjednutih izgoni đavle, uzročnike grijeha i svakoga zla. Druži se s grešnicima da ih pouči i podigne na čestit život. Dragovoljno prima uvrede i poniženja, pa i samu smrt, samo da pokaže ljudima koliko mu je na srcu dobro ljudi. Sveto pismo označuje sav rad

Isusov ukratko riječima: »Prošao je (svijetom) čineći dobro« (Dap 10, 38). Krist je uzor u svim krepostima u najvišem stupnju. U ljubavi je prema Bogu i bližnjemu nedokučiv, u milosrđu prema tjelesnim i duševnim bolesnicima nepogrešiv. Zato s pravom svi sveci gledaju u Isusu najviši uzor svetosti kojega svi nasljeđuju i bez kojega još nitko nije svetim postao.

Krist je posjedovao divno umno ravnovjesje. Kod Njega je bila tolika oštrina shvaćanja i mir u suđenju, da Ga ni najoprečniji životni događaji nisu mogli pokrenuti da skrene bilo lijevo bilo desno. Krist je jedini značaj u kome vlada savršeni sklad između oprečnih kreposti: pravde i milosrđa, jednostavnosti i dubine, poniznosti i velikodušnosti, praktičnoga rada u svakidašnjem životu i visoke kontemplacije, koja traži najveći mir i tišinu: između muževne odvažnosti i srdačnosti, između ljubavi prema životu i mržnje na život, između veselja koje kliče i duboke žalosti koja potresa čitavim bićem.

Krist nije bio ni prevaren ni varalica. Ni duševni bolesnik ni umišljeni zanesenjak. On je genij nad svim genijima i Svetac nad svim Svecima. Iz savršenog sklada, koji je vladao u Kristovoj osobi između uma i srca, duše i tijela, božanske i ljudske naravi potekla je kršćanska nauka, Crkva svetih i sva kršćanska kultura.

ISUS TRPI KROZ CIJELI ŽIVOT

O Isusu ispovijedamo u Apostolskom vjerovanju: »Mučen pod Poncijem Pilatom, raspet, umro i pokopan«.

Čitav Isusov život je neprestano trpljenje. Njegove muke počinju onim časom kad se pojavio na zemlji. A zašto? Rodio se kao siromašno, ubogo dijete u štali. Ni ta štala nije bila vlasništvo Njegove Majke i hranitelja nego je bila tuđa. Ljudska djeca se rode u kućici kakvoj-takvoj, a samo u izvanrednim se prilikama događa da se rode u štali. Takve su izvanredne prilike kad uslijed strahovitog ratnog razaranja najednom tisuće ljudi ostanu bez krova nad glavom, pa moraju makar i u štalu na stan samo da spase goli život. Sin Božji trpi već kod samoga rođenja najveću bijedu i siromaštvo, što trpe ljudska djeca rijetko kada u životu, i to samo u najtežim povijesnim odlomcima, kad nastupe ratovi, poplave i slične priodne nepogode.

Prvi mu je ležaj na slami u jaslama. On je kao druga božanska osoba s Ocem i Duhom Svetim stvorio čitav svemir, s neiskazanim blagom i bogatstvom, a sâm leži kao nejak dijete među životinjama u hladnoj štali, na oštroj slami i u tvrdim jaslama!

Jedva je došao na svijet, već Ga ljudi progone. Krvoločni kralj Herod hoće Ga pogubiti. Herod je čuo o malom Isusu da je Isus kralj židovski, pa se pobojavao ne bi li mu bio suparnik. Od straha da ne izgubi prijestol, htjede Herod ubiti Isusa. A da bude siguran da je uistinu pogubio Isusa, dade pogubiti svu mušku djecu do 2 godine u Betlehemu i okolici. Međutim su po Božjoj uputi Blažena Djevica Marija i sv. Josip, još prije nego su došli Herodovi vojnici, pobjegli s Isusom u tuđu zemlju — Egipat. U Egiptu boravi sveta Obitelj tako dugo dok nije Herod umro. Nakon smrti Herodove vraća se sveta Obitelj u Nazaret gdje Isus sprovodi svoj skroviti život do 30. godine. U kući radi sve poslove kao i sva seljačka i radnička djeca. Majci pomaže oko kućanstva, a hranitelj u tesarskom obrtu koji je sigurno jedan od najtežih obrta. Tesarske su ruke krvave od žuljeva, a zarada slaba. Posla preko glave, a dohoci tek toliki da se preživi. U vrijeme rata ljudi se tuže na ratnu bijedu. I s pravom se tuže, jer je bijeda uistinu velika, a trpi je sav svijet i svi staleži bez razlike. Ali svaki rat ima svoj svršetak i ratna bijeda svoj konac. Nakon rata nastupa opet redoviti život pa ljudi brzo zaboravljaju rat i njegovu bijedu. Kod Isusa nije bilo tako. Njega prati bijeda čitav život, a podnosi je dragovoljno s najuzvišenijom nakanom: da proslavi Boga i otkupi ljude. Divan nam je primjer dao i ganutljivu utjehu ostavio. Kad se sjetimo, da je On, nevini Bog, toliko trpio za druge, tada je i nama lakše trpjeti, jer trpimo radi svojih grijeha i slabosti, a trpljenje naše ima svrhu izbrisati uvrede što smo ih Bogu nanijeli.

U Isusovu životu nije bilo dana bez udarca, ni veselja bez boli. Kad mi gledamo sliku trpećega Isusa, tada obavljamo u pameti svu težinu Isusovih boli. Upravo je tako i Isus, jer je sveznajući Bog, unaprijed znao i vidio, kao u slici, sve muke što će ih trpjeti, i boli što će ih pretrpjeti. Sav je život Isusov Njemu bio neprestano tako jasno pred očima kao da se već sav život pred Njim razvio i svršio. Radi toga se On nalazio u trajnoj smrtnoj mucu. Smrtna je tjeskoba svakim danom sve više rasla i postojala je to većom što se više približavao Veliki tjedan, kad su najveće muke i patnje stvarno nastupile.

Još veće su bile Isusove patnje u javnom životu. Nakon 30. godine je nastupio kao javni učitelj propovijedajući Božju nauku. Jedna je od najtežih služba u ljudskom društvu učiteljska služba. A Isus je kao učitelj propovijedao mnogo i naporno, a živio vrlo oskudno. Živio je od darova dobrih ljudi, a tko živi od darova, ni ne jede koliko bi htio, a još manje što bi htio. Tako je i s odijelom, a još gore sa stanom. Za svoj je plemeniti rad doživljavao strahovite uvrede i nezahvalnosti. U podvalama su neprijatelji išli tako daleko da su mu predbacivali, da ima đavla u sebi, i da s pomoću đavla čini čudesa. Takvi i slični doživljaji bili su Isusov svagdašnji kruh.

Sveto pismo veli za Isusa da je trebalo da Krist trpi i tako uđe u slavu svoju (Lk 24, 26). To isto vrijedi i za svakoga čovjeka. Život se ne da zamisliti bez patnja. Patnje treba snositi iz ljubavi prema Bogu. U patnjama se duša kuša kao zlato u vatri. U patnjama se duša čisti. Iz patnja treba da duša izađe čista i nevina, pa da se onda, nakon ovoga života, sveta vrati k Bogu.

ISUS U GETSEMANSKOM VRTU

Na Veliki četvrtak počinje strašna Isusova muka koja će se svršiti na Veliki petak smrću Isusovom na križu.

Isus je na Veliki četvrtak posljednji put sabrao apostole oko sebe da s njima zajedno večera Zadnju večeru. Htio im je dati uspomenu prije nego umre. Zlata i srebra nije imao. Ali im je dao mnogo vredniju uspomenu. Uzeo je kruh, blagoslovio ga, prelomio i dao učenicima govoreći: »Uzmite i jedite, ovo je tijelo moje«. Zatim uzme kalež s vinom, blagoslovi ga i dade učenicima svojim govoreći: Pijte iz njega svi, jer je ovo krv moja. To činite na moj spomen«. Dao im je samo sebe pod prilikama kruha i vina za duhovnu hranu i duhovno piće i ovlastio ih da i oni mogu pretvarati kruh i vino u sveto Tijelo i svetu Krv Njegovu. Na Zadnjoj je večeri čitana prva sv. Misa, ustanovljen je prvi put presv. Oltarski Sakramenat, podijeljena prva sveta Pričest i obavljeno prvo sveto ređenje. Apostoli su zaređeni za svećenike.

Nakon Večere pođe Isus s učenicima na Maslinsku goru u Getsemanski vrt. Na ulazu u vrt ostavi Isus osmoricu apostola i reče im: »Sjedite tu dok ja ne odem tamo i pomolim se«, Sa sobom uze trojicu najmilijih učenika: Petra, Jakova i Ivana, i udalji se s njima između drveća od ostale osmorice. Ova su trojica apostola bila nazočna kad je Isus uskrisio Jairovu kćer i kad se Isus preobrazio na gori Taboru. Kako su nekoć bili svjedoci Njegove božanske slave, tako će sada vidjeti Njegovu čovječju slabost i poniženje. Pred njima je dao oduška svojoj boli riječima: »Žalosna je duša moja do smrti, ostanite ovdje i bdijte sa mnom« (Mt 26, 28). Nato se Isus odijeli i od ove trojice i pođe dalje u vrt kojih pedeset koraka ,tj. koliko se može kamenom dobaciti. Ovdje je najprije kleknuo na zemlju, zatim pao na lice u znak dubokoga poniženja te se dugo i pobožno Bogu Ocu molio. U toj je tjeskobi vapio Isus iz dna srca: »Oče moj, ako je moguće, neka me mimoide kalež ovaj, ali ne kako ja hoću nego kako ti« (39). Ovu je istu molitvu triput molio. Za molitvu »javio mu se anđeo s neba i hrabrio Ga. I jer je bio u smrtnoj stisci molio se usrdnije. I njegov je znoj bio kao kaplje krvi što su tekle na zemlju« (Lk

22, 43—44). Ovu okolnost da se je Isus krvlju znojio, zabilježio je jedini evanđelista sv. Luka koji je po zanimanju bio liječnik. Isus ustade od molitve, dođe k učenicima i reče: »Evo se približi čas i Sin čovječji predat će se u ruke grešnicima. Ustanite, hajdemo! Evo se približi moj izdajica« (Mt 26, 45—46).

Radi čega je Isus u Getsemanskom vrtu proživljavao smrtnu muku? Tri su uzroka: Isus je u duhu slušao i gledao sve grijehe svih ljudi i svih vremena. Slušao je bogumrske kletve kojima se razbacuju jezici bezbrojnih ljudi. Jezik koji je dan čovjeku da njime hvali i slavi Boga, da jedan drugoga tješimo, da jedan drugomu iznosimo svoje misli i osjećaje, prema tome da nam služi kao najplemenitije sredstvo za sporazumijevanje; taj isti jezik postaje otrovna srelca kojom se izbacuju bezbrojne strijele i protiv samoga Boga. Gledao je bezbrojne ogovarače i klevetnike kojih je vazda bilo na svijetu, a osobito ih mnogo ima danas, Oni oduzimaju drugome poštenje koje je u naravnom redu najveća dragocjenost na zemlji. Gledao je tolike tatove, otimače i ubojice koji, mjesto da marljivo rade i pošteno žive, uživaju u tome da uništavaju živote, da otimaju i plaćaju tuđu imovinu, da zločinački pale i pustoše. Sebi nisu ništa pomogli, jer ono što je oteto, to je uvijek bilo i ostaje prokleta, a bezbrojne su obitelji preko noći stavili na prosjački štap.

Isus je već imao pred očima bičeve kojim će ga bičevati, trnovu krunu kojom će ga kruniti, i križ na kojem će umrijeti. Već samoga sebe gleda kako u groznim mukama umire na križu.

Na najviše Ga je boljela pomisao na zauvijek propale duše. Trpio je širokogrudno i velikodušno za sve ljude svih vremena. Trpio je s najčistijom nakanom da sve ljude otkupi i spasi, da svi ljudi budu dionici nebeske slave. A ipak će se naći mnogo ljudi koji će prezreti Njegovu muku; za te će Njegova predragocjena Krv biti uzalud prolivena. To Ga neizrecivo boli.

Podimo u duhu na Maslinsku goru i gledajmo Isusa kako se znoji krvavim znojem. Krvlju se znoji radi nas i naših grijeha. Radi mene i mojih grijeha. Kajem se za grijehe. Popravit ću svoj život. Isuse, pomози mi da spasim svoju dušu.

JUDA IZDAJNIK

Nesretni je apostol Juda izdao Isusa, svoga Učitelja, Židovima za 30 srebrnika. Judina je izdaja najodvratniji događaj u cijeloj povijesti. Zato nema većega prezira za čovjeka nego kad ga se poredi s Judom pa mu se kaže: Ti si Juda, izdajnik.

Kao izdajnički znak ugovoren je poljubac. Juda je rekao vojnicima i slugama: »Koga je poljubim, onaj je, držite ga«. I došav-

ši s ruljom u Getsemanski vrt, pristupi k Isusu i reče: »Zdravo učitelju! I poljubi ga«. A Isus mu reče: »Prijatelju, pošto si došao? Juda, zar poljupcem izdaješ Sina čovječjega?« Isus istupi pred četu, koja je došla da Ga uhvati, i upita ih: »Koga tražite? Odgovoriše mu: Isusa Nazarećanina. Isus im kaže: Ja sam. Čim im reče: Ja sam, uzmaoše i popadoše na zemlju. Onda ih opet upita: Koga tražite? Oni rekoše Isusa Nazarećanina. Isus im odgovori: Kazao sam vam da sam ja. Ako dakle mene tražite, pustite ove nek idu« — i pokaže na apostole — da im se ništa zla ne dogodi. »Tada pristupiše i digoše ruke na Isusa i uhvatiše ga«.

Petar se htio oprijeti pa izvadi mač i udari slugu velikoga svećenika i odsiječe mu desno uho. Isus reče Petru ozbiljno: »Vrati svoj mač u korice njegove; jer svi koji se hvataju mača, od mača će i poginuti«. Ili misliš da ja ne bih mogao umoliti Oca svoga i on bi mi poslao odmah više od dvanaest legija anđela? Kako bi se ispunila Pisma da tako treba da bude?« Sv. Luka upozoruje da se Isus dotakao slugina uha i izliječio ga. Tada se Isus dragovoljno predao da Ga svežu i povedoše Ga u Jeruzalem na sud k velikom svećeniku Kajfi gdje su se već sabrali književnici i starješine.

Što je Judu ponukalo da izvede odvratni čin izdaje? Kad je Isus birao članove za najuži zbor svojih povjerenika za apostolski zbor, uzeo je za apostola i Judu. Štoviše, odlikovao je Judu i u samom apostolskom zboru, jer mu je povjerio naročitu službu. Isus i apostoli su živjeli od milodara, a nadzor i upravu na milodara povjerio je Isus Judi. Od milodara imao je Juda nabavljati sve što je trebalo Isusu i apostolima, a kad bi podmirio najnužnije potrebe, drugo je trebao razdijeliti među siromaha. Isusov je dakle postupak mogao u Judi roditi samo ljubav i vjernost prema Isusu. Uzrok je pada Judina drugdje — u samom Judi.

Sveto evanđelje zove Judu tatom, jer je potajno za sebe uzimao od novaca što su ih ljudi poklanjali Isusu i opastolima. Tako je Juda postao prije tat nego izdajica. Strast ga je za zemaljskim blagom toliko zaslijepila da je za novac konačno prodao i samoga Učitelja, te postao sramotni preteča svima koji će za novac pogaziti prijateljstvo, poštenje, savjest, domovinu, štoviše i svoju vjeru. U početku mala mana, sitne krađe — dovele su Judu do strahovitog zločina da je za novac izdao i samoga Boga!

Novac, taj nesretni novac! Što su sve ljudi kadri radi nje ga učiniti? Jedni radi novca pogaze zadanu riječ i poštenje pa će zbog novca slagati, krivo svjedočiti, pa i krivo priseći. Drugi će radi novca ubiti čovjeka. Koliki su životi već pali, a jednako padaju i danas samo radi novca! Radi novca se drugomu oduzima poštenje. To je čudoredna smrt, mnogo put jednako teška, ako ne i teža od tjelesne smrti. Radi novca se raskinulo dugogodišnje prijateljstvo. Izdao je muž ženu, a žena ostavila muža. Dijete je izdalo vlastitoga oca, a otac prodao dijete. Koliki su zaslijep-

Ijeni strašću za novcem izdali domovinu pa dižu ubojito oružje na vlastitu domovinu i na rođenu braću! Pa i samu vjeru, koja je izvanredna dragocjenost, izdali su već mnogi radi novca. Bezbroj je Juda u ljudskom društvu koji radi novca počinju i najgore zločine!

Kad je Juda čuo da je Isus osuđen na smrt, zgrozio se u duši. Zdvajao je. Pošao je u hram i bacio izdajnički novac — tu strašnu krvarinu — uz riječi: »Sagriješih izdajući krv pravu«. Međutim nema mira, grižnja ga savjesti progoni i dalje. U zdvojnosti je pošao u Cedronsku dolinu, konopac pričvrstio o granu i objesio se. Kako je živio, tako je i umro. Ali to još nije sve. Radi prevelike težine tijela prekinulo se uže, odnosno grana na kojoj je visio, i lešina padne na trbuh koji se raspuknu tako da mu se utroba rasula po zemlji. Tako je svršio čovjek koji je izdao Isusa! Slično svršava svaki izdajica. Što je izdaja veća, to je svršetak gori. A svaka je izdaja pravedne stvari sramotno i čovjeka nedostojno djelo.

ISUS PRED ANOM I KAJFOM

Iz Getsemanskoga vrta povelu su vojnici i sluge Isusa u Jerusalema na sud. Istraga će se voditi cijelu noć na Veliki četvrtak i na Veliki petak ujutro dok Isus ne bude osuđen na smrt.

Najprije dovedu Isusa k velikom svećeniku Ani. On je pitao Isusa za učenike i nauku. A Isus mu odgovori: »Ja sam govorio javno svijetu, ja sam svagda učio u zbornici i hramu gdje se svi Židovi skupljaju, i ništa nisam govorio tajno. Što pitaš mene? Pitaj one koji su slušali što sam ja govorio!« Dok je Isus ovo govorio, jedan od slugu, da se dodvori svome gospodaru, udari Isusa po licu govoreći: »Tako li odgovaraš velikomu svećeniku? Isus mu odgovori: Ako sam rekao zlo, dokaži da je zlo, ako li pravo, zašto me biješ?« (Iv 18, 20—29).

Ana je poslao svezanoga Isusa velikom svećeniku Kajfi gdje se sakupilo veliko vijeće. Nastupali su mnogi lažni svjedoci, ali nijesu mogli naći ni dva svjedoka koji bi se slagali u svojim odgovorima. Tada ustade Kajfa i reče: »Zar ništa ne odgovaraš što ovi na tebe svjedoče? Sveto pismo veli: A Isus je šutio«. Šutio je, jer bi bilo uzalud da se branio kad je sud već unaprijed zaključio da mora umrijeti. Šutnjom je Isus osudio njihovo neozbiljno igranje suda. Najzad Ga upita Kajfa: »Zaklinjem te živim Bogom da nam kažeš jesi li ti Krist, Sin Božji. Reče mu Isus: »Ti kaza« — to znači: jesam. Isus je naravni Sin Božji, s Ocem i Duhom Svetim ima jednu te istu narav. Rekao je, dakle, čistu

istinu. Na Isusov odgovor razdere kao od žalosti Kajfa svoje haljine govoreći: »Pogrdio je Boga; što nam trebaju više svjedoci. Evo sad ste čuli kako grdi (Boga). Šta mislite?« A veliko vijeće odgovori: »Zasluzio je smrt«.

Sada povedu sluge Isusa u predvorje. Tu su Mu se rugali, pljuvali Mu u lice, udarali Ga šakama, šibali Ga i svakojakim drugim uvredama ponizivali. Zastrli su Mu lice, pa Ga udarali i pitali: »Proreci nam, Kriste, tko je koji te je udario.« (Mt 26, 62—67).

Udarac, kojim je drzoviti sluga udario Isusa po licu, nas boli toliko kao da smo ga mi sami doživjeli. I pravo je tako da sučustvujemo s Isusom u bolima i poniženjima Njegovim. Sve što vrijeđa i ponizuje oca, treba da vrijeđa i ponizuje i dobro dijete. Što sramoti učitelja, to osjeća kao sramotu i čestit učenik. Što zadaje tugu majci, to žalosti i plemenitu kćer. No nisu suvremenici Isusovi jedini ljudi koji su se ružno ponijeli prema Njemu. I kasnije se u povijesti nalazi sličnih ljudi. Pa i među samim kršćanima. Gledajte ljude našega vremena! Koliki ostavljaju Isusa i pristaju uz ideje koje su suprotne kršćanskom naziranju na svijet, a napose u pitanjima vjere i čudoređa. Zar prosti izrazi, bogumrske kletve, nečudoredan život i svako drugo kršenje Božjega zakona, nisu jednako za Isusa i njegov ugled kao i čuške i šake koje su padale po Isusovu tijelu?

Gdje je ikada na svijetu bilo jedno društvo koje je toliko dobra učinilo ljudima, koliko to neprestano čini Kristova Crkva? Da je Evropa u kulturnom pogledu nad drugim kontinentima ima u prvom redu zahvaliti Kristovoj Crkvi. Dok se je vjerno držala naputka svete Crkve, išla je Evropa naprijed. A u suvremeno doba, kad je počela napuštati Crkvu, Evropi prijeti opasnost — kako svi znaci pokazuju — da padne u potpuno barbarstvo.

Kako su suvremenici ponizivali i zlostavljali Krista, tako i mnogi suvremenici ponizuju i zlostavljaju Njegove zamjenike — katoličke svećenike. Nijedan od obrazovanih staleža ne potječe u tolikom postotku izravno od naroda koliko svećenički. Nijedan nije po shvaćanju i osjećanju tako bliz narodu kao svećenici. Nijedan ne radi za narodno dobro toliko koliko svećenici. Ali je istina i to da nijedan stalež u današnjem idejnom i oružanom sukobu ne trpi i ne strada toliko koliko svećenički. Krist je pobijedio svoje suvremenike. Crkva je Kristova kroz čitavu svoju povijest pobjeđivala i pokopala sve svoje neprijatelje, makar su bili silni po broju i moći. Crkva će pobijediti i današnje neprijatelje, makar koliko bili jaki, jer je rečeno: »I vrata paklena neće je nadvladati«.

PETROVA ZATAJA

Kad je Isus nakon Zadnje večere išao s apostolima na Malinsku goru, upozorio je učenike: »Svi ćete se vi sablazniti noćas nada mnom jer je pisano: Udarit ću pastira i ovce će se od stada razbjeći«. Tada je Petar uvjeravao Gospodina: »Ako se i svi sablazne nad tobom, ja se neću nikada sablazniti«. Na to će mu Isus: »Zaista ti kažem: noćas prije nego pijetao dvaput zapjeva, ti ćeš se mene tripud odreći«.

Kad su vojnici uhvatili i vodili Isusa na sud k velikim svećenicima Ani i Kajfi, izdaleka su se za povorkom šuljali i apostoli Petar i Ivan da vide što će biti s Isusom. Slijedeći Isusa opaziše da su Ga uveli u dvorište velike kuće gdje su stanovali Ana i Kajfa. Vratarica otvori vrata i odmah ih za povorkom zatvori. Petar i Ivan su također htjeli ući u dvorište da čuju i vide postupak s Isusom. Ivana je vratarica odmah pustila jer je u kući bio poznat. Ivan je kao ribar često tamo donosio ribe pa ga je sva kućna družina poznavala. Međutim Ivan zamoli vrataricu neka pusti i Petra. Vratarica uvaži Ivanovu preporuku te pusti i Petra unutra.

Kako je bilo rano proljeće, pa zbog toga dosta hladno, naložiše vojnici i sluge vatru na dvorištu da se ogriju dok je trajalo preslušavanje Isusovo gore u sudnici. I apostoli Petar i Ivan također pristupe k vatri da se ogriju. Ali je Petar odmah postao sumnjiv, jer se bojažljivo i nesigurno ogledavao na sve strane. Dok se on ovako nemirno držao po dvorištu, »pristupi k njemu jedna sluškinja govoreći: I ti si bio s Isusom Galilejcem«. A Petar od silnog straha da ne bi uhvatili i njega reče: »Ne znam što govoriš«. To je prva zataja. Htio je reći: ne samo da nisam bio s Njime, nego sam tako daleko od Njega da i ne razumijem što govoriš. Malo zatim ugleda ga druga sluškinja i, pokazujući prstom na Petra, reče onima koji su bili oko vatre: »I ovaj bijaše s Isusom Nazarećaninom«. Sad je čitavo društvo uprlo radoznali pogled na Petra, a on da se izbavi iz neprilike odlučno zataji Isusa pred svima rekavši: »Ne znam toga čovjeka«. Taj čas zapjeva pijetao prvi put. Međutim je Petar od velikog straha i uzbuđenja prečuo prvo pjevanje pijetla. Nedugo iza toga pristupiše k Petru oni što su se grijali i rekoše mu: »Doista i ti si od njih jer te i govor tvoj izdaje«. Sad je već Petar bio izvan sebe od straha pa se stao kleti i preklinjati: »Ne znam toga čovjeka« (Mt 26). I odmah zapjeva pijetao drugi put. Točno se, dakle, ispunilo proroštvo Isusovo: Prije negoli pijetao zapjeva dvaput, ti ćeš se mene tripud odreći.

Taj čas su stražari vodili Isusa u prizemlje gdje će pod njihovom paskom dočekati dan. Prolazeći preko dvorišta »obazrevši se Gospodin pogleda Petra« (Lk 22, 61). Pogled je Isusov bio

bolan za Petra. Kao da je rekao Petru: Ti dakle mene ne poznaj...? Zar i ti, Petre moj? Sad se tek Petar sjetio riječi Gospodinovih: Prije nego pijetao dvaput zapjeva, ti ćeš se mene tripud odreći. Petra je spopala tolika bol i kajanje da je odmah izašao iz dvorišta napolje i gorko plakao. Kad god bi kasnije čuo pijetla pjevati, sjetio bi se svoga grijeha i plakao je toliko da su mu se na obrazima poznale brazde od suza. Bile su to vrele suze pokajnice koje su oprale krivicu njegovu. Isus mu je grijeh oprostio i kasnije ga učinio prvakom apostolskim.

Zašto je Bog dopustio da Petar, budući prvi zamjenik Kristov na zemlji, dakle prvi Papa, tako nisko padne? Isus je to dopustio da ga upozori: Petre, ne pouzdaj se u sebe, nego u milost Božju. Milost Božja drži čovjeka na visini kreposna života, a ne vlastita snaga. Isus je nakon pada pokazao Petru milosrđe da ga pouči: i ti trebaš biti blag i milosrdan s vjernicima i njihovim slabostima pa rado opraštati kako sam i ja tebi oprostio.

Petar nije zanijskavao vjeru u božanstvo Kristovo, nego samo to da je on učenik Isusov. I kod nasljednika se Petrovih, Svetih Otaca Papa, može dogoditi da koji u svom privanom životu pogriješi, ako kao vrhovni učitelj cijele Crkve još nijedan nije pogriješio u nauci vjere i čudoređa, a i ne može pogriješiti, jer ih kao učitelje vjere prati nepogrešivi Duh Sveti koji je sama istina i mudrost.

ISUS PRED PILATOM I HERODOM

Veliko je vijeće židovsko dvaput osudilo Isusa na smrt: u noći od Velikoga četvrtka na petak i na Veliki petak ujutro. Ali osuda nije bila pravomoćna dok je nije potvrdio rimski upravitelj. Na njemu je bilo da izreče konačnu smrtnu osudu nad Isusom i da je izvrši.

Radi toga su predstavnici Velikog židovskog vijeća već rano ujutro na Veliki petak povelili svezanog Isusa na sud pred rimskoga upravitelja Poncija Pilata. Saslušavši optužbu reče Pilat tužiteljima: »Ja ne nalazim na njemu nikakve krivice«. Međutim je Pilat doznao da je Isus Galilejac, a u Galileji je imao vlast Herod. I da se izbavi iz neugodnog položaja da ne mora osuditi Isusa, pošalje Isusa na sud Herodu s kojim je inače bio u zavadi. Mislio je: počastit će Heroda što mu prepušta parnicu, a sebe će izvući iz neprilike.

Herod se silno obradovao kad je vidio Isusa. Čuo je za Isusa da je veliki čudotvorac, pa se nadao da će Isus i pred njim učiniti koje čudo te će se ugodno pozabaviti sa svojom dvorskom

svitom. I pitao je Herod Isusa za mnoge stvari. Ali mu Isus ništa ne odgovori. Svetinje Božje treba visoko cijeliti i poštivati i njima se brižno služiti za spas duše. Jer je Herod htio zbijati neumjesne šale sa svetinjama Božjim, Isus ne samo da nije pred njim htio učiniti niti jedno čudo, nego mu nije uopće ni na pitanja odgovarao. Videći Herod da je osramoćen, htjede se porugati Isusu pa Ga obuče u bijelu haljinu kao luđaka i takva Ga pošalje natrag na sud Pilatu.

Pilat »sazvavši glavare svećeničke i vijećnike i narod, reče im: Dovedoste mi ovoga čovjeka kao da buni narod, i ja sam ga eto pred vama ispitao i nisam našao na ovom čovjeku ni jedne krivice zbog koje ga vi tužite. A ni Herod, jer ga je poslao natrag k nama. Prema tomu nije ništa učinio što bi zaslužilo smrt. Kaznit ću ga dakle i pustiti« (Lk 23, 13—16). Da oslobodi Isusa, dođe Pilat na novu misao. O Vazmu bi im puštao na slobodu jednog zločinca koga je puk izabrao. To je bio starodrevni običaj koji je sjećao Židove kako su oni na taj dan bili oslobođeni babilonskoga sužanjstva i kako će ih opet Mesija osloboditi rimskoga sužanjstva. U tamnici se nalazio zloglasni razbojnik Baraba koji je radi svojih zločina bio strah i trepet u cijeloj zemlji. Zato upita Pilat narod: »Koga hoćete da vam pustim: Barabu ili Isusa prozvanoga Krist?« Međutim se prevario. Svjetina nahuškana od narodnih vođa vikala je kao mahnita neka pusti Barabu. »Što ću učiniti s Isusom koji se zove Krist?« Svjetina odgovori vičući: »Raspni ga, raspni ga«.

»Kad vidje Pilat da ništa ne pomaže, nego da je još veća buka, uze vodu te opere ruke pred narodom govoreći: Ja nisam kriv u krvi ovoga pravednika; vi ćete odgovarati. I odgovori sav narod: Krv njegova na nas i na djecu našu. Tada im pusti Barabu, a Isusa dade bičevati i predade da se raspne« (Mt 27, 24—26).

Pilat je osudio Isusa na smrt protiv svoga uvjerenja. Osudio je Isusa, makar je bio u duši duboko uvjeren da je Isus nevin. Osudio Ga je iz straha da se ne zamjeri onim Židovima koji bi ga mogli tužiti caru u Rim, pa bi izgubio svoj visoki položaj. Pilat je slabić — slab značaj. Pilat je slika svih onih kukavih kruhoboraca koji će iz straha da ne izgube svoj položaj, sagibati glavu i lijevo i desno. Služit će u isto vrijeme i Bogu i đavlu. Tražit će i naći izlaz makar s kim samo da se ne bi komu zamjerali i radi toga stradali. Zlo je to. Tako ne smije biti. Takvim postupkom uzvišena krepost pravednosti gubi svoj ugled i pala je već tako nisko da je neki pravnik žalosno, ali duhovito, primijetio: Pravednost je prazno ime i navlači se tamo kamo sudac hoće.

Naš je hrvatski narod svoje visoko poimanje pravednosti divno izrazio kad je rekao: Ni po babu ni po stričevima, već po pravdi Boga velikoga. To neka bude naše životno načelo, makar morali radi pravednosti i stradati.

ISUSA BIČUJU

Poncije Pilat, prije nego je izrekao smrtnu osudu nad Isusom, dao je Isusa bičevati. Mislio je: kad Židovi vide Isusa svega izranjena i bičevima okrvavljen, imat će smilovanja pa će tražiti neka se Isusa pusti na slobodu.

Tadašnji su zakoni dopuštali bičevati samo robove s kojima se postupalo kao sa životinjama. Bičevanjem se kažnjavalo i velike zločince koje je samo bič mogao podsjetiti na poštenje. Bičevali su zato da kazne kakav veliki zločin ili da prinude tvrdokorna zločinca na priznanje, ili, konačno, da pooštre kaznu onomu koji je bio osuđen na smrt. Tko je jednom bio bičevan, bio je sramotno ožigosan za cio život.

Stari se pisci zgražaju nad tom kaznom. Mjesto bičevati kažu oni sjeći, rezati, jer je takav kažnjenik poslije pretrpljene kazne bio kao noževima isječen i izrezan. Jedan koji je vidio bičevanje na svoje oči, opisuje ga ovako: S tijela kažnjenika vise komadi mesa što su ih bičevi izrezali. Na mjestima se vide krvave žile, gole kosti, iza kojih se može zaviriti u utrobu. Mnogi je pod udarcima izdahnuo i srušio se mrtav (Vimer, Isus Krist, III, 135). Tu je kaznu imao sada pretrpjeti ni kriv ni dužan jedinorođeni Sin Božji Isus Krist.

Isus se je naprije morao svući do pojasa. Zatim se malo prignuo da mu sprijeda svežu ruke za niski stup. To su vojnici činili zato da Ga mogu nesmetano tući po leđima. Bičevi su bili sastavljeni od remenja na koje su bile privezane olovne kuglice da udarci jače bole. Povrh toga bili su na remenje pričvršćeni maleni komadići kosti da prodiru u meso kao čavli. Tako se ispunilo što je David pretekao o Isusu: »Kao po nakovnju udarahu po mojim leđima, prebrojiše sve kosti moje«. Nakon bičevanja ležao je Isus na zemlji kao zgaženi crv. U tom času nije bilo prijateljske ruke koja bi Ga podigla ili Mu rane zavila, ni srca koje bi se usudilo da Ga javno požali. Podigli su Ga i obukli vojnici ne iz milosrđa, već zato da Ga stave na nove muke.

Iz optužbe su vojnici nešto razabrali da je Isus htio pobuniti narod protiv rimskoga cara i učiniti sebe židovskim kraljem. Zato su odlučili da mu se narugaju kao buntovničkom kralju. U dvorištu se oko Isusa okupila čitava pukovnija vojnika. S Isusa svuku Njegovu gornju haljinu, pa Mu obuku staru vojničku kabanicu crvene boje. Ta je imala značiti plašt koji nose kraljevi kod svečanosti. Zatim posade Isusa na komad razbijena stupa od kamena. To je imalo biti prijestolje za Isusa. Kod svečanih zgoda nose kraljevi krune na glavi. Da lakrdija bude potpuna, spletu vojnici vijenac od trnja i metnu ga na glavu Isusa kao krunu. U ruku mu, konačno, stave trstiku da mu služi kao žezlo, znak kraljevske vlasti.

Sad započne žalosna igra. Vojnici su dolazili redom i prigrabujući koljena pred Njim kao da Mu se klanjaju, pozdravljaju Ga porugljivim riječima: »Zdravo, kralju židovski!« Nakon pozdrava su Mu pljuvali u lice. Jedni su Ga čuškali, a drugi Mu istrgli trstiku iz ruku te njome udarali po trnnoj kruni na glavi. Riječi koje su tom zgodom padale iz ustiju vojnika vrijeđale su Isusa još više nego sami udarci.

Isus je sve muke strpljivo podnosio. Nije se branio, ni jednom riječi potužio. Bičevanje je trpio — vele Sveti oci — da zadovolji Bogu za silne tjelesne grijeha što ih ljudi čine. To su nečisti grijesi protiv šeste zapovijedi Božje. Neumjerenost u jelu i pilu. Nečedno odijevanje. Pretjerane zabave. Silnim bolima u glavi uslijed trnove krune htio je Isus zadovoljiti Bogu za isprazne, tašte, ohole i nečiste misli kojima ljudi često vrijeđaju Boga. Trnovom krunom htio je zadovoljiti za one grijeha kojima ljudi napadaju čast svoga blišnjega. To su rugalice, laži, klevete i prezir drugoga. Sve je to trnje koje bode čovjeka u srce i dušu.

Nedostatak odijela i hrane i sve što trpimo, neka bude Bogu zadovoljština za dosadašnju neumjerenost u hrani, pilu i odijevanju, a iskrenim poštivanjem blišnjega popravimo dosadašnje uvrede bližnjemu nanesene.

KRIŽNI PUT

Pilat dovede izbičevana Isusa pred narod i reče glasom punim sažaljenja i smilovanja: »Evo čovjeka!« Nadao se da će narod bar sada imati osjećaja za Isusa i glasovati da Ga se pusti. No Pilat se gorko prevario. Narod je, podjaren od starješina, vikao kao mahnit: »Raspni Ga, raspni Ga!« Videći Pilat da podjareni narod pod svaku cijenu traži smrt Isusovu, konačno predade Isusa da Ga razapnu.

Cio put od tvrđe Antonije gdje je Isus bio osuđen, do Kalvarije, na kojoj je bio raspet, broji kojih tisuću koraka. U običnim bi prilikama čovjek taj put prevalio i za manje od četvrt sata. Jer je tijelo Isusovo od bičevanja bio isječeno, a glava gori od bola pod trnovom krunom, lice pomodrilo od udaraca, snaga oslabila od muka te duša bila potištena od straha pred smrću, trebao je Isus za taj put i pola sata.

Put od tvrđave Antonije do Kalvarije i doživljaje što ih je Isus doživio za vrijeme putovanja ovim putem, sveta Crkva zove »Križni put« i dijeli ga na 14 postaja. Prva postaja prikazivanje Isusa kako Ga Pilat osuđuje na smrt, a razdraženi narod viče:

»Raspni Ga, raspni!« Isus prima drage volje osudu, samo da nas oslobodi od osude vječnoga prokletstva. Na drugoj postaji Isus prima na sebe križ. Ne nosi ga On za sebe već za nas i za čitav svijet. Grijesi naši i grijesi sviju ljudi tište sveta ramena njegova, a mi još oklijevamo da se popravimo! Na trećoj postaji Isus pada prvi put pod križem. Kako su teški naši grijesi! Pod njihovim teretom pada Onaj koji sve drži svemožnom svojom riječju. A pada zato da se mi podignemo iz svojih zloća. Isus strpljivo podnosi sve pogrde, a mi se tužimo na svaku malenkost; mi koji samo i više toga zaslužili! Na četvrtom stajalištu Isus susreće svoju svetu Majku. Kako zaplakana ide Majka Božja sa svojim Sinom. Koliko joj bol obuze srce kad Ga je vidjela onako nagrađena i izmučena! A tko joj prouzroči toliku bol? Mi i naši grijesi. Zahvalnost od nas traži da više ne griješimo i ne žalostimo Majku Božju. Kod pete postaje Šimun Cirenac pomaže Isusu nositi križ. Spasitelj je tako iznemogao da već ne može nositi križa. Ali tvrdo ljudsko srce nema smilovanja. Neprijatelji Njegovi ne popuštaju, već sile Šimuna Cirenca da pomogne Isusu nositi križ. Naš križ su jadi i nevolje ovoga života. Kako mi nosimo svaki svoj križ? Na šestoj postaji sv. Veronika pruža Isusu rubac da otare svoje krvavo lice. Plemenita žena kojoj se razalilo srce muke Spasiteljeve! Za nagradu vraća joj Spasitelj sliku svoga presvetog obraza, utisnutu u rubac. Kod sedme postaje pada Isus drugi put pod križem. Eto, i opet pada Isus da iz gliba grijeha podigne nas ljude. Bole Ga rane na tijelu, ali ga još više bole grijesi u koje ljudi jednako padaju. Na osmom stajalištu Isus tješi jerusalemske žene. Bogoljubne žene žale Isusa kad Ga vide svega krvava i izranjena i plaču nad Njim. A Isus im reče: »Kćeri jerusalemske, ne plačite nada mnom, nego plačite nad sobom i nad svojom djecom!« To isto veli Isus i nama. Nemoj oplakivati, sinko, mene, nego oplakuj sebe i svoje grijeha! Kod devete postaje pada Isus po treći put pod križem, ali ga ne prestaje nositi, dok ne dovrši djelo ljudskoga spasenja. Primjer nama da strpljivo nosimo svoj križ, jer nas on vodi u nebo. U križu je spasenje, u križu je zaštita i obrana, u križu je život. Na desetoj postaji Isusa svače. Gol stoji Bog koji sve odijeva! Njegovu presveto i prečisto tijelo ruglu se izvirgava. Ovu sramotu podnosi Isus radi nečistih ljudskih misli, riječi i djela. Na jedanaestoj Ga postaji pribijaju na križ. Oštrim čavlima pribijaju na križ svete ruke Isusove koje su toliko dobra činile ljudima, i svete noge Njegove koje su koračale jedino za spasenje ljudi. Na dvanaestoj postaji Isus umire na križu. Ne proklinje svoje neprijatelje nego moli za njih: »Oče, oprosti im, jer ne znadu što čine!« Uzor i pouka nama da treba rado opraštati neprijateljima. Na trinaestoj postaji skidaju Isusa s križa i mrtvoga stavljaju u krilo Majci Božjoj, a na četrnaestoj Ga postaji polažu u grob gdje će iza tri dana dočekati slavno uskrsnuće.

I naš je život u ovoj suznoj dolini neprestani križni put. Nosimo svoj križ strpljivo Isusu za ljubav da nakon ovoga života i mi s Isusom slavno uskrsnemo.

ISUSA RAZAPINJU NA KRIŽ

Smrt je na križu bila najstrašnija i najokrutnija kazna. Izmislili su je Asirci. Od njih je primiše Perzijanci, Egipćani i drugi narodi. Ovi su svoje zločince samo užetima vezali na križ, a tek Rimljani ih počеше pribijati čavlima. Židovi nisu poznavali taj način smrtno kazne. Oni bi svoje osuđenike kamenovali ili im mačem odrubili glavu. Ali kad su Rimljani osvojili Palestinu, imali su Židovi često priliku da vide strahote na križu. Kad su se Židovi poslije smrti Heroda Velikoga pobunili, dao je rimski namjesnik Kvintilije Var oko dvije tisuće buntovnika pribiti na križ.

Ova kazna nije išla za tim da čovjeku nasilnim načinom prekinе život, već da osuđenik što više trpi. Izvržen suncu ili studeni, mogao je takav čovjek i po nekoliko dana proživjeti na križu. Po danu mu je bilo teško, a po noći još teže. Gdje god bi došle zvijeri i psi te mu glodali meso, jer se nije mogao braniti.

Jer Isus nije na Veliki petak baš ništa jeo, odredio je godine 462. Papa Inocent da kršćani u petak ne jedu mesa. Prema tome je nemrs u petak određen kao spomen na post, muke i boli Isusove. Radi toga mi kršćani katolici u velike cijenimo ovu crkvenu zabranu i brižno pazimo da u petak ne jedemo mesa.

Isus je raspet na križ na Veliki petak. Da ga još jače osramote, raspeli su zajedno s Njim i dva razbojnika. Isusa su stavili u sredinu da izgleda kao najveći razbojnik. Jedan se od razbojnika pokajao i izmiren s Bogom umro, a drugi je ustrajao u zlu i zauvijek propao. Dobroga zove pobožna predaja Dismus. Kod nas mu je u Zagrebu podignuta u čast kapelica na početku Nove Vesi. Kako su Isusa prije zapostavili Barabi, tako Ga sada zapostavljaju zločincima.

U posljednjem času prije razapinjanja imao je Isus pretrpjeti nove bolove i duboko poniženje. Po rimskom je zakonu osuđeni imao biti raspet posve gol. Zato stadoše krvnici svlačiti s Isusa komad po komad odijela dok ga nisu posve svukli. Kod Židova to nije dopuštala javna pristojnost. Jedna stara predaja kaže da je Majka Božja, Blažena Djevica Marija, skinula svoj rubac s glave i dala njime opasati Isusa.

Kod Židova je bio običaj da su osuđenima na križ ponudili gorko piće. To je bilo jako vino, pomiješano s mirodijama da

omami nevoljnika, pa mu tako ublaže bol. Ovo su piće redovito priredile plemenite jerusalemske gospođe iz milosrđa prema osuđenomu. Neki su osuđeni to piće požudno pili i tako se kao uljuljali u smrt. Drugi su pak znali taj napitak odbiti da pokažu kako preziru i muke i smrt. Kad su Isusa ponudili tim pićem, okusio je, ali ne htjede piti. Kušao je da ne povrijedi milosrđe onih žena koje su za Njim plakale, jer su Mu ove priugotovile to piće. A ne htjede piti, jer je htio da trpi kod potpune svijesti i osjeti svu gorčinu svoje muke, pa tako ispije kalež muke do kraja.

Kod razapinjanja su krvnici najprije pribili na križ jednu ruku Isusovu, onda drugu, a nakon toga noge. Kad je Isus bio pribit na križ, trebalo je osoviti križ. Dok su jedni krvnici pridržavali upravljeni križ, dotle su drugi zatrpali jamu kamenjem i zemljom. Tako se ispunilo proročstvo Davidovo o Isusu: »Probođe ruke moje i noge moje«, i Isusovo, koji je rekao za sebe: »Treba da sin čovječji bude uzvišen«.

Svaki je osuđenik imao nad križem ploču na kojoj je bilo napisano kako se zove i što je skrivio. Na Isusovu su glavu stavili natpis: »Isus Nazarećanin, kralj židovski«. Natpis je bio napisan u 3 jezika: u latinskom, jer su Rimljani vladali zemljom; u grčkom, jer su strani Židovi, koji su došli u Jeursalem, govorili grčki; i u židovskom, kojim su se služili domaći, palestinski Židovi. Tužni posao razapinjanja svršili su krvnici oko podne, a za nagradu su dobili Isusovo odijelo.

Kad nas snađu životni udarci, pogledajmo na križ i bit će nam lakše. Križ je knjiga u kojoj nalazimo tumačenje svim bolima i patnjama svojim i cijeloga čovječanstva. Križ je utjeha ojačenom srcu i melem na patničku dušu.

ISUS UMIRE NA KRIŽU

Spasitelj je čitav život neumorno propovijedao riječju i dobrim primjerom. Propovijedi su mu pune dubokih misli i govorničkoga zanosa, jer nam otkrivaju nedokučivu tajnu i neiskazanu ljepotu Božjega života. Među najljepšim propovijedima sigurno je propovijed s križa koju je izrekao u gorkim mukama neposredno prije smrti.

Isus je raspet na križ na Veliki petak oko podne. U strašnim mukama običavali su raspeti proklinjati suce i krvnike, sve živo i mrtvo, pa i samo nebo i zemlju. I Isus trpi strašne muke na križu. Oko Njega se vrzu Njegovi ubojice i sipaju za Njega najveće pogrde. A Isus, mjesto da ih proklinje, moli Oca nebeskoga da im oprost: »Oče, oprost im, jer ne znamo što čine«. Za života je Isus učio da treba neprijatelji-

ma opraštati. Sad tu nauku i činom potvrđuje. Ljepših riječi nije svijet nikada čuo. Ovakvu su misao mogla izreći samo usta Sina Božjega!

I lijevi razbojnik na križu psovao je Isusa. Desni razbojnik uzme Isusa u obranu i, okrenuvši se glavom koliko je mogao, stade koriti svoga druga: »Zar se ni ti Boga ne bojiš kad si i sam tako osuđen? Ne bojiš li se ti da će te Bog kazniti što grdiš nedužnoga? I mi smo još pravedno osuđeni, jer primamo što smo po svojim djelima zaslužili. Ali ovaj nije ništa zla učinio«. Iza toga desni razbojnik podigne skrušeno srce i suzne oči k Isusu s molbom: »Spomeni me se, Gospodine, kad dođeš u kraljevstvo svoje«. Kao ulje na rane djelovale su riječi razbojnikove na boli Isusove. Razbojnik je jedina osoba koja tješi Isusa na križu. Za nagradu mu Isus oprašta grijeha i obećaje nebo. »Zaista ti kažem, još ćeš danas biti sa mnom u raj«. Crkva slavi ovoga razbojnika kao uzor savršena pokajnika, a osuđeni ga na smrt štiju kao svoga zaštitnika.

Kad se svjetina razila ispod križa, mogli su bliže pristupiti Majka Božja i sv. Ivan. Isus pogleda s križa Majku i reče: »Ženo, evo ti sinas«, i pokaže pogledom na sv. Ivana. Ne zove je »majko«, već »ženo«, da je još jače ne rastuži. Ne zove je »majko« ni zato, jer je postojala opasnost da ne bi Židovi i Nju zlostavljali kad bi doznali da je Majka Isusova. Riječi Isusove znače: Mila Majko, ovaj će se odsada mjesto mene brinuti za Tebe da ne moraš kao sirota obijati tuđe pragove. Isus je često učio da treba poštivati roditelje, a sad, eto, i djelom pokazuje kako se treba pobrinuti za stare dane svojih roditelja. Ivanu je rekao: »Evo ti Majke«. Drugim riječima: Uzmi moju Majku k sebi, i brini se za Nju kao za vlastitu majku. Sveto pismo veli: »I od toga časa uze Je učenik k sebi«.

Pod konac muka uzdahnuo je Isus bolno: »Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio« da toliko trpim? Nije to tužba na Oca nebeskoga kao da bi napustio Isusa. Isus hoće kazati samo to: Gledaj, oče nebeski, koliko trpim. Teško mi je, strašne su moje muke.

Neposredno iza toga reče Isus: »Žedam!« Ljudi, koji su svojim očima gledali raspete, pišu da ih je od svih muka najviše mučila žeđa. To je i razumljivo, jer tijelo traži da nadoknadi krv koju je izgubilo. Jedan od vojnika namoči spužvu u ocat, natakne je na trstiku i pruži Isusu da pije. Tako se ispunilo proročanstvo: »I u žeđi mojoj, napojiše me octom« (Ps 68). Sin Božji, koji je ljudima na korist stvorio bezbrojna vrela i rijeke, sam ne dobiva na smrtnom času ni čašu hladne vode!

Životna je snaga Isusova išla kraju. Osjećao je da Mu se rastati sa životom. Zato je rekao: »Svršeno je«. Svršio je život pun muka, zadovoljio je volju Očevu, iskupio sva proroštva i

prinesao Bogu dostojnu žrtvu. 33 godine je živio na ovom tužnom svijetu i nema muke koju nije podnio. Sad je svemu kraj. Za čas će svršiti patnje pa će poći u drugi, bolji život.

Rastajući se sa životom upre pogled prema nebu i pun pouzdanja reče smireno: »Oče, u ruke Tvoje predajem duh svoj«. Nakloni glavu na stranu i izdahne. Za života je uvijek imao Oca pred očima pa Ga nije zaboravio ni na smrtnom času. Od Oca je dušu primio pa je i vraća zahvalno natrag Ocu.

Sv. Pavao je rekao: »Meni je život Krist, a smrt dobitak« (Flp 1, 21). Ljubimo Isusa i živimo po Njegovoj nauci. Bude li život naš ispunjen dobrim djelima, tada se nećemo bojati smrti. A kad dođe smrt, recimo i mi s Isusom puni predanja u svetu volju Božju: »Oče, u ruke tvoje predajem duh svoj!« To je blazena smrt kakvu sveta Crkva želi svakomu od svojih vjernika.

ISUS U GROBU

Isus je umro dragovoljno da svojom mukom i smrću dade Ocu nebeskomu zadovoljštinu za naše grijeha, da nas tako otkupi i spasi. Umro je u vrijeme i na način kako je bilo unaprijed prečeno. Prorok Izaija je prorokao o Isusu: »Bio je zlostavljan, a on se predao dragovoljno, nije otvorio usta svojih kao janje što se vodi na zaklanje« (Iz 53, 7). Sam je Isus za života rekao o sebi: »Ja svoj život polažem da ga opet uzmem. Nitko ga ne uzima od mene, nego ga ja sam od sebe polažem. Vlast imam položiti ga, i vlast imam opet ga uzeti« (Iv 10, 17—18).

Kad je Isus na Veliki petak izdahnuo na križu: »Zemlja se potresla, stijene se raspukle, grobovi se otvoriše i uskrsnuše mnoga tjelesa Svetih koji su usnuli« (Mt 27, 51—52). »A bilo je oko šeste ure i tama je bila po svoj zemlji do devete ure. I pomrča sunce i zastor se hramski razdere na dvoje« (Lk 23, 44—45). »A satnik i koji su s njim čuvali Isusa, vidjevši da se zemlja trese i šta se dogodilo, prepadoše se vrlo, govoreći: Zaista, ovaj bijaše Sin Božji!« (Mt 27, 54). Tako je, eto, čitava priroda izrazila svoj bol nad Isusovom smrću. Koliko više treba da sučustvujemo s bolima i smrću Isusovom mi, jer je radi nas umro, mi, kojima je Isus svojom smrću povratio duhovni život i zaslužio nebo!

Isus je trpio i umro kao čovjek, jer kao Bog ne može ni trpjeti ni umrijeti. Ljudska je narav u prvom čovjeku Adamu sagriješila, ljudska je narav trebala dati Bogu i zadovoljštinu. Radi toga je Sin Božji uzeo ljudsku narav i u njoj mjesto nas trpio i umro. Čovjek je sagriješio, a Sin Božji daje zadovoljštinu. Ljudska narav je sagriješila, ona daje i zadovoljštinu, ali ne preko čovjeka već preko svemogućega Sina Božjega.

Budući da je drugi dan — na našu Veliku subotu — bio veliki židovski blagdan Vazam, trebalo je Isusa i s Njim raspete razbojнике još isti dan — na Veliki petak — pokopati. Jer razbojници nisu još izdahnuli, to su njima vojnici kolcima isprebijali noge i tako ih dotukli, a Isusu, koji je već umro, jedan je vojnik kopljem probo srce iz koga je potekla krv i voda, znak da je mrtav. Po rimskom pravu bacalo se raspete zajedno s križem u kakvu jamu da im se zamete svaki trag. Tako se i ovom zgodom dogodilo s razbojnicima. Da istu sudbinu ne doživi i Isusovo tijelo, spriječila su to dva ugledna učenika Isusova: Josip Arimatejac i Nikodem. Obojica su još za života bili Isusovi prištaše, ali se nisu usudili to javno pokazivati od straha jer su bili članovi Veliko židovskog vijeća. Nakon smrti Isusove ne poznaju više straha ili obzira. Josip Arimatejac pođe muževno k Pilatu i zatraži tijelo Isusovo da ga može pokopati. Pilat mu preda mrtvo tijelo Isusovo, a on Ga zajedno s Nikodemom, Majkom Božjom, sv. Ivanom i s još nekoliko pobožnih žena spremi za ukop.

Pobožna predaja kaže: kad su Isusa skinuli s križa Majka Božja primila ga je na krilo. Nekada Ga je kao dijete milovala na krilu, a sada eto vrelim suzama oplakuje Njegovu smrt. U ovom bolnom času Syeti oci upravljaju na Majku Božju riječi Jeremije proroka: »Komu ću Te isporediti i kako ću Te utješiti, Djevice, kćeri Sionska? Žalost je Tvoja velika kao more« (Tuzalj 22, 13). Presvetu je glavu Isusovu za ukop uredila sama Majka Božja, a ostalo tijelo plemeniti učenici Josip Arimatejac i Nikodem. Oni su kao bogati ljudi donijeli sa sobom obilne mirodije i sve drugo što je trebalo za ukop. Tijelo su obasuli mirodijama da se što dulje sačuva od raspadljivosti, zamotali ga u fino bijelo platno i povezali Ga ovojima. Tako je po istočnom običaju sve bilo spremjeno za ukop, nedostojao je još samo grob. I tu je priskočio u pomoć Josip Arimatejac. U njemu same Kalvarije imao je on vrt zasađen drvećem. U njemu je bila kamenita pećina, u kojoj je nedavno dao isklesati novu grobnicu za sebe. Želeći se pokazati zahvalnim svome Učitelju, prepusti svoju grobnicu sada Isusu, jer je bila oko pedesetak koraka udaljena od onog mjesta na Kalvariji gdje je Isus umro.

Tužna sprovedna povorka kreće prema grobu. Josip Arimatejac i Nikodem nose Isusa, a iza njih tužno koraca Majka Božja, sv. Ivan apostol, nekoliko žena iz Galileje te služinčad Josipova i Nikodemova. Ta šačica ljudi sačinjavala je cijelu pratnju koja je Isusa ispratila do groba. Došavši do grobnice stave Josip i Nikodem Isusa u grobnicu, a na vrata grobnice navale veliki kamen. Isus je pokopan, smiren počiva u grobu. Tragedija je svršila. Židovi veselo trljaju ruke što su se riješili opasnoga protivnika, a pristaše se Isusovi potišteni vraćaju sa Kalvarije svojim kućama. Umro je jedinstveni genij. Umro je u mukama kao nitko

ni prije ni poslije Njega. Pao je kao žrtva nepojmljive zlobe. Svladan je i pokopan, ali samo na čas. Za tri dana će doživjeti trijumf i neviđene slave.

Isus je umro i pokopan. Smrt i ukop čeka i sve nas. Sve što se živo na zemlji pojavi, sa zemlje putem smrti mora i otići. To je prirodni zakon koji vrijedi za sve jednako. Razlika je samo u tome što jedni umiru naravnim smrću, a drugi nasilnom. Koji oblik smrti vas čeka? Naravni ili nasilni? Ne znamo. Da li ćemo biti pokopani na groblju, u blagoslovljenoj zemlji, ili bačeni u kakvu jamu, odakle će nam zvijeri i kosti odnijeti, ni to ne znamo. Bitno je kod smrti da bude sretna. A sretna će biti ako naš život bude ispunjen dobrim djelima. Budući da ne znamo dana ni časa kad nas Bog može pozvati k sebi, treba da budemo uvijek pripravnici. Kakav život, takva smrt. Opak život, nesretna smrt. A krepostan život po primjeru Isusovu i Svetaca Božjih svršava uvijek smirenom i blaženom smrću.

ISUSOVA DUŠA SASLA NAD PAKAO

Kad je Isus Krist na Veliki petak umro na križu, duša se Njegova rastala s tijelom i sašla nad pakao. Što to znači?

Kad su Adam i Eva sagriješili u zemaljskom raj, Bog je zatvorio nebo i ostalo je zatvoreno sve dok ga nije Isus prigodom svoga uzašašća otvorio. Svi ljudi koji su umrli od Adama i Eve do Isusova uzašašća na nebo, išli su ili u pakao, ili u čistište ili u mjesto koje se zvalo pretpakao ili natpakao. Duše opakih ljudi koji su činili velike zločine i bez pokajanja umrli, išli su u pakao. Muke su u paklu vječne. Iz pakla nema izlaza. Duše onih ljudi koji su umrli u lakim grijesima ili imali trpjeti vremenite kazne za grijeh, išle su u čistište. Duše onih ljudi koji su umrli bez ikakvoga grijeha i nisu trebali trpjeti nikakve kazne za grijeh, nisu mogle u nebo, jer je bilo zatvoreno, nego su išle u posebno mjesto, koje se zove pretpakao ili natpakao. Tu su željno čekale dok Isus uskrsne i uzađe na nebo da onda i njih povede u nebo. U pretpakao su dolazile i one duše koje su se očistile u čistištu time što su pretrpjele određene kazne za svoje grijeh.

Duše u pretpaklu kao u zatvoru čekale dok Spasitelj izvrši djelo otkupljenja. Nakon svršenog otkupljenja, bile su oslobođene i spatile se time što ih je Isus sa sobom poveo u nebo. Pretpakao se u Svetom pismu zove i krilo Abrahamovo. Sveto pismo Staroga zavjeta opisuje povijesni događaj kako je siromah Lazar molio milostinju kod nekog bogataša, a bogataš mu nije dao

ni mrvica što su padale sa stola. Konačno su obojica umrli. Lazarovu dušu odnesoše anđeli u krilo Abrahamovo, tj. u pretpakao, a bogataševa je bačena u pakao (Lk 16, 19–31). Pretpakao se zove krilo Abrahamovo, jer se je Abraham, praotac izraelskoga naroda, odlikovao osobito jakom i čvrstom vjerom u Boga, i zato su se svi Izraelci, koji su kreposno po vjeri živjeli, posebnim načinom zvali djecom Abrahamovom, pa su nakon smrti dolazili u pretpakao k Abrahamu kao u krilo Abrahamovo.

Isusova je duša sašla u pretpakao da obavijesti pravedničke duše Staroga zavjeta, da je svršeno djelo otkupljenja ljudskoga roda. Isus Krist je trpio i na križu umro kako su za Nj prorekli patrijarhe i proroci. Njegova je smrt zadovoljština Bogu Ocu za istočni grijeh i za sve grijehe svih ljudi. Nebo je opet otvoreno. Svaki se može spasiti. Uvjet je: treba vjerovati u Isusa, čuvati se zla i živjeti kreposno. A krepostan se život naročito razvija čestim i dostojnim primanjem svetih sakramenata i pobožnom molitvom.

Isusova je duša sašla u pretpakao, da razveseli tamo pravedničke duše. S dolaskom Isusove duše nastalo je u pretpaklu neizmjerljivo veselje jer će pravedničke duše po otkupljenju Isusovu iz zatvora na slobodu, iz mjesta težnja i nada u nebo, mjesto potpunoga zadovoljstva i sreće gdje je svaka težnja zadovoljena i svaka nada ispunjena. Time što je Isusova duša sašla u pretpakao, sve su duše pravedničke u pretpaklu uživale blaženo gledanje Boga. Isus je doduše mrtav, tijelo je pokopano u zemlji, a duša se nalazi u pretpaklu. Ali božanska narav ostaje i nakon smrti nerazdruživo sjedinjena i s dušom i s tijelom, makar su duša i tijelo razdvojeni. Jer je duša Isusova nerazdruživo sjedinjena s božanskom naravi, to pravedničke duše u pretpaklu, imajući u svojoj sredini dušu Isusovu, imaju i božansku narav, koju gledaju i time uživaju blaženo gledanje Boga. Tako pravedničke duše, kroz tri dana što je Isusova duša boravila u pretpaklu, imaju raj ili nebo.

Na raj u pretpaklu upozoruje sam Isus Krist na križu. Kad je naime desni razbojnik na križu molio Isusa: »Gospodine« sjeti se mene kad dođeš u kraljevstvo svoje!« Isus mu odgovori: »Zaista ti kažem: danas ćeš biti sa mnom u raju« (Lk 23, 42–43). To znači: još danas ćeš umrijeti. Duša će ti odmah poći u pretpakao. Tamo će saći i moja duša, a s mojom dušom i božanska narav, s mojom dušom nerazdruživo sjedinjena. Tamo ćeš, u pretpaklu, gledati moju božansku narav i time uživati radosti raja.

Duša Isusova silazi nad pakao da se i tamo očituje Isusova moć. S Ocem i Duhom Svetim Isus je gospodar neba i zemlje, gospodar je i pakla, jer ima moć i nad đavlima u paklu. Nakon smrti dolazi duša Njegova u pretpakao, pa će se i tako pokazati veličina i slava moći Njegove. Dolaskom duše Isusove u pretpa-

kao ispunilo se ono što je kasnije zapisao sv. Pavao u Svetom pismu: »...da se u ime Isusovo pokloni svako koljeno onih koji su na nebu i na zemlji i pod zemljom« (Filip 2, 10).

Isus je mrtav samo tri dana. Duša Njegova i tijelo odvojeni su samo na Veliki petak navečer, cijelu Veliku subotu i u nedjelju, na Uskrs, rano ujutro. Kroz to vrijeme tijelo je Njegovo u grobu, a duša u pretpaklu. Radi toga sveta Crkva želi da njezini vjernici zadnja tri dana u Velikom tjednu sprovedu u posebnoj ozbiljnosti i skrušenosti zaokupljeni u mislima samo mukom i smrću Isusovom. Kroz zadnja tri dana Velikoga tjedna imamo u našim crkvama upriličen grob Isusov da si tako što zornije predočimo veliko otajstvo muke i smrti Isusove kojima je izvršeno naše otkupljenje. Neka nas Veliki tjedan s uspomenom veličanstvenih događaja muke i smrti Isusove tako prožme da umremo svemu što je grešno, a živimo samo za Boga i za spas svoje duše.

ISUSOVO USKRSNUĆE

Sv. Pavao je pisao svome učeniku Timoteju: »Sjeti se da je Isus Krist uskrsnuo od mrtvih« (2 Tim 2, 8). Sveta Crkva svima nama stavlja toplo na srce neka često mislimo na uskrsnuće Isusovo, neka pobožno razmišljamo o ovoj svetoj tajni, jer je ona jedna od osnovnih dogmi naše svete vjere.

Isus Krist je umro na križu na Veliki petak oko 3 sata poslije podne. Još isti dan je skinut s križa i pokopan u novi grob, isklesan u kamenu, u blizini gdje je bio i raspet. Treći dan, tj. u nedjelju, na Uskrs, rano ujutro vratila se duša Isusova iz pretpakla i sjedinila se s tijelom. Tako je Isus treći dan opet oživio i slavno uskrsnuo iz groba.

I prije Isusova uskrsnuća je bilo slučajeva da su mrtvi oživjeli, da im je vraćen život. U Starom zavjetu je prorok Ilija oživio mrtvoga dječaka. U Novom zavjetu znamo sigurno za trojicu mrtvih koje je Isus oživio. To su Lazar, brat Marijin i Martin, jedinica kćerka Jairova i jedinac sin udovice iz Naima. Međutim ima ih još i više kojima je Isus vratio život, ali nije sve zabilježeno u Svetom pismu. Svi su ovi oživljeni po drugom, drugi su im vratili život. Jedini je Isus koji je sam sebi povratio život, jedini je On svojom vlastitom moću ustao iz groba na novi život. Kako?

I nakon smrti Isusove bila je božanska Njegova narav nerazdruživo sjedinjena i s dušom u pretpaklu i s tijelom Njegovim u grobu. Božanska je Isusova narav djelovala da su se treći

dan opet sjedinili duša i tijelo. Tako je Isus svojom božanskom naravi sam sebe oživio te tako sam svojom vlastitom moću uskrsnuo. To je prerekao prorok David riječima: »Pjevajte Gospodu pjesmu novu, jer učini čudesa, pomože mu desnica Njegova, sveta mišica Njegova« (Ps 98, 1). To je prerekao i sam Isus: »Ja svoj život polažem da ga opet uzmem. Vlast imam položiti ga i vlast imam opet ga uzeti« (Iv 10, 17—18). Na svoje je uskrsnuće Isus upozorio Židove i onom zgodom kad im je rekao: »Razorite ovaj hram i ja ću ga podignuti u tri dana« (Iv 2, 19). Tu je Isus mislio, kako veli Sveto pismo, na hram svoga tijela. Drugim riječima rekao je Isus Židovima: Kad me ubijete, ja ću vlastitom snagom opet oživjeti. Kristovo je, dakle, uskrsnuće jedinstveno u tome što je On sam sebi povratio život, dok su svi drugi, koji su uskrsnuli prije Isusa, dobili uskrsnuće od drugih.

Međutim Kristovo je uskrsnuće jedinstveno i u tome što se Njegov novi, uskrsnuli život ne prekida više smrću, nego traje neprekidno, vječno. A svi drugi, koji su uskrsnuli prije Isusa, morali su ponovno umrijeti. Oni će konačno uskrsnuti tek na sudnji dan i nakon sudnjega dana će trajno živjeti u vječnosti. Na tu nas razliku upozoruje sv. Pavao u poslanici Korinćanima kad piše: Krist je uskrsnuo od mrtvih, prvenac od onih koji su umrli. Jer budući da po čovjeku dođe smrt, i po čovjeku dođe uskrsnuće od mrtvih. Jer kako u Adamu svi umiru, tako će i po Kristu svi oživjeti. Ali svaki u svom redu. Prvenac Krist, a po tom oni koji su Kristovi, na dan Njegova dolaska« (1 Kor 15, 20—23). Adamov grijeh u raju zemaljskom je razlogom da svi ljudi umiru. Kristovo uskrsnuće je razlogom i zalogom da će svi ljudi uskrsnuti. Krist je prvenac, jer je uskrsnuo tako da više ne umire, nego živi neprestano, i živjet će kroz svu vječnost. A tek na sudnji dan, na svršetku svijeta, uskrsnut će drugi ljudi i više neće umirati, nego će živjeti u vječnost. Dogmu o trajnom životu uskrsnuloga Isusa potvrđuje Sveto pismo kad kaže: »Krist uskrsnuvši od mrtvih više ne umire, smrt više ne vlada njime« (Rimlj 6, 9).

Zašto nije Isus uskrsnuo odmah čim je umro na križu, nego je uskrsnuće odložio na treći dan? Krist nije odložio svoje uskrsnuće do svršetka svijeta, kad će svi ljudi uskrsnuti, nego je uskrsnuo već treći dan nakon smrti da dokaže svoju božansku moć. Uskrsnuće je naime Isusovo jedan od temeljnih dokaza za Kristovo božansko poslanje, uskrsnuće je kamen temeljac čitave kršćanske zgrade. Krist je uskrsnuo već treći dan, a nije čekao sudnji dan da svećenici Njegovi imaju u ruci uskrsnuće kao temeljni dokaz za Njegovo božanstvo. Uskrsnuće je Kristovo tako jak i moćan čimbenik u propovijedanju kršćanstva da s njime kršćanstvo stoji i pada. Tu je misao naglasio već sv. Pavao u prvo kršćansko vrijeme: »Ako Krist nije uskrsnuo, bez temelja je propovijedanje naše, a bez temelja i vjera naša« (1 Kor

15, 14). Krist nije uskrsnuo odmah, nego je uskrsnuće odgodio na treći dan, da pokaže da je pravi smrtni čovjek. Tri dana je mrtav ležao u grobu, da pokaže da je uistinu umro, a ne samo zamro, i prema tome da je uskrsnuće sasvim novi život.

Uskrsnuće Kristovo je tajna svete vjere. Isus i proroci su uskrsnuće Isusovo prorekli, a Isus je proročanstva, uskrsnuvši od mrtvih, točno ispunio. Kristovo je uskrsnuće povijesni događaj, zajamčen i dokazan najjačim dokazima što postoje u ljudskom dokazivanju. Shvatiti uskrsnuće Isusovo ne možemo i nećemo moći nikada sasvim, jer je ono tajna koja nadilazi naš um.

ZAŠTO JE ISUS KRIST USKRSNUO

Sve Augustin kad je pisao o Isusovu uskrsnuću, naglasio i ovu misao: »Nije zaslužno djelo vjerovati da je Krist umro. To vjeruju i pogani i Židovi, svi vjeruju da je umro. Kršćanska je vjera uskrsnuće Kristovo, u tom je zasluga da vjerujemo da je On uskrsnuo.

Isus je često za života govorio da će uskrsnuti. »Isus počeo razlagati svojim učenicima da mu valja poći u Jerusalem i mnogo trpjeti od starješina i glavara svećeničkih i književnika, i da će ga ubiti i da će treći dan uskrsnuti« (Mt 16, 21). Drugom zgodom reče Isus: »Sin čovječji treba da se preda u ruke ljudske. I ubit će Ga, i treći će dan uskrsnuti« (Mt 17, 22—23). A gotovo nikada nije govorio o mukama a da ne bi odmah nadovezao i govor o uskrsnuću. »Sina čovječjega će predati neznabošcima, i narugat će mu se i ružit će Ga i pljuvat će Ga, i pošto ga bičuju, ubit će ga — i odmah dodaje — i treći će dan uskrsnuti« (Lk 18, 32—33). Kad su Židovi tražili od Isusa čudo kojim neka potvrdi istinitost svoje nauke, odgovori im Isus da im se neće dati drugi znak, nego znak proroka Jone: »Jer kako je Jona bio u utrobi morske nemani tri dana i tri noći, tako će biti i Sin čovječji u srcu zemlje tri dana i tri noći« (Mt 12, 40).

Zašto je Isus uskrsnuo? Da se očituje Božja pravednost, Isus je sebe dragovoljno ponizio time što je trpio i umro. Zato je Božja pravednost tražila da uskrsne, pa se tako proslavi i uzvisi. »Ponizio je sam sebe postavši poslušan do smrti, do smrti na križu. A za to Ga je Bog uzvisio« (Flp 2, 8—9) — uskrsnućem. Uskrsnućem je Kristovim jača naša vjera jer je upravo time, što je Isus Krist vlastitom snagom uskrsnuo iz groba, najjače dokazao da je Sin Božji i prema tome da je nauka Njegova istinita i od Boga. Uskrsnuće Kristovo opravdava nadu i ufanje naše. Budući da je Krist uskrsnuo, to smo sigurni da ćemo i mi uskrs-

nuti. Krist je glava mističnoga tijela, a mi smo udovi. Udovi slijede životne okolnosti glave. Budući da je glava — Krist uskrsnuo, to će uskrsnuti i udovi. To potvrđuje sv. Petar kad piše: »Blagoslovljen Bog i Otac Gospodina našega Isusa Krista koji nas po svom velikom milosrđu preporodi za živu nadu uskrsnućem Isusa Krista od mrtvih za neraspadljivu baštinu« (1 Petr 1, 3). Trebalo je da Krist uskrsne i s toga razloga da se Njegovim uskrsnućem svrši naše otkupljenje. Smrću nas je oslobodio od grijeha, a uskrsnućem nam je vratio dobra koja smo grijehom izgubili. Uskrsnuli Spasitelj je ustanovio Sakramenat svete pokore. Uskrsnuli Spasitelj je predao vrhovnu vlast u Crkvi Petru i snabdio ga darom nepogrešivosti. Uskrsnuli Spasitelj je poslao Duha Svetoga, djelitelja Božjih milosti. Uskrsnuli je Spasitelj kroz 40 dana svoga boravka na zemlji izveo konačnu organizaciju Crkve. »Krist je predan radi grijeha naših, i uskrsnuo je radi opravdanja našega« (Rimlj 4, 25).

Sv. Pavao veli: »Po čovjeku dođe smrt, i po čovjeku dođe uskrsnuće od mrtvih« (1 Kor 15, 21). Po Adamu dođe smrt, a po Isusu Kristu uskrsnuće od mrtvih. Preko ljudske Kristove naravi je Bog izveo naše otkupljenje, po istoj ljudskoj Kristovoj naravi će izvesti i naše uskrsnuće. A uzor po kom će se zbiti naše uskrsnuće jest Kristovo uskrsnuće. Kristovo uskrsnuće je naj-savršenije uskrsnuće u redu uskrsnuća, ono je uzor i ogledalo našega uskrsnuća. Kao što je Krist uskrsnuo u proslavljenom tijelu, koje više ne umire, tako će i naše tijelo na sudnjem danu ustati preobraženo i zaodjeti se besmrtnošću. Sveto pismo kaže: »Naša je domovina na nebesima otkuda i Spasitelja očekujemo, Gospodina Isusa Krista, koji će preobraziti naše poniženo tijelo da bude jednako slavnom tijelu Njegovu« (Flp 3, 20—21).

Isus Krist je i na proslavljenom tijelu zadržao brazgotine od rana na rukama, nogama i na prsima. A zašto? Sv. Toma Akvinac iznosi ove razloge: Brazgotine su na slavu Isusu, jer Ga sjećaju muka koje je podnio iz najplemenitijih nakana da spasi ljudski rod. Baš brazgotinama od rana će dokazati učenicima da je uistinu uskrsnuo. Brazgotine će pokazati Ocu nebeskomu kad bude na nebu posredovao za ljude i Otac će nebeski baš radi brazgotina od rana Isusovih biti posebno milosrdan ljudima. Blaženima će na sudnjem danu i kasnije u nebu Isus pokazivati brazgotine da vide kolikom su cijenom spašeni i prema tome kako je bio milosrdan prema njima. Brazgotine će Isus pokazati na sudnjem danu i opakima da im pokaže koliko je trpio za njih, a oni su ipak prezreli Isusa i zato su pravedno osuđeni.

Sveta Crkva želi da često mislimo na Isusovo uskrsnuće. Plod razmišljanja treba da bude: da umremo grijehu i počnemo novi život, život pravednosti i poštenja, život pun ljubavi i dobrih djela. Pokopajmo zle navike, a napose bližnje grešne prigo-

de tako da odsada živimo samo za Boga. Sv. Pavao nas upozoruje: »Ako ste dakle uskrsnuli s Kristom, tražite ono što je gore, gdje Krist sjedi s desne strane Božje. Težite za onim što je gore, a ne što je na zemlji« (Kol 3, 1—2). Nepobitna je činjenica da smo svaki dan bliže grobu, ali i bliže uskrsnuću. Što više dobrih djela po primjeru Isusovu, to će biti veselije i slavnije naše uskrsnuće.

JE LI ISUS KRIST POVIJESNA OSOBA

U dvadesetom vijeku, u našim danima i pred našim očima ima ljudi koji tvrde živom riječju i u knjigama da Isus Krist uopće nije postojao, da je Isus Krist mit — to znači osoba koju je izmislila ljudska mašta.

Ako je tako, onda pitamo te ljude kako je nastalo kršćanstvo, odakle katolička Crkva? Gdje se je ikada pojavila jedna zgrada bez graditelja, jedna nauka bez učitelja, jedan pokret i društvo bez osnivača? Ako Krist nije postojao, tko je taj drugi koji je na svijet donio kršćanstvo? Tko je taj drugi koji je osnovao i ovako veličanstveno uredio katoličku Crkvu, koja već 2.000 godina neprestano postoji, radi i duhovno preporuča milijune ljudi? Svaki, i najmanji, vjerski pokret u povijesti ima svoga osnivača. Zar je, dakle, kršćanstvo nastalo bez osnivača? To bi bilo još neviđeno i nečuveno čudo koje je moglo nastati samo u dvadesetom vijeku.

Ni o jednoj se osobi na svijetu nije toliko pisalo koliko se pisalo i još se neprestano piše o Bogu — čovjeku, Isusu Kristu. O Njemu pišu sveti pisci Svetoga pisma. O Njemu pišu svjetovni pisci svih vjekova. O Njemu pišu najveći umovi svih vremena. Svi znadu samo za Isusa Krista koji je stvarno postojao, a nikomu do naših dana nije palo na um da Ga proglasi mitom. Štoviše, o Isusu Kristu piše židovski povjesničar Josip Flavije i opisuje Ga kao mudra čovjeka i čudotvorca koga je Pilat na križ osudio, a On se treći dan javio opet živ. O Isusu piše rimski povjesničar poganin Tacit. U svojim ljetopisima izvješćuje da je Krist živio za cara Tiberija, da Ga je Poncije Pilat osudio na smrt, a pristaše Njegovi da se zovu kršćani. Poganski pisac Svetonije spominje da su zbog Krista nastali među Židovima nemiri i da ih je radi toga car Klaudije prognao iz Rima. Pitamo sve ljude zdravoga razuma i poštenoga srca, kakvog su razloga ovi pisci imali da o Kristu stvaraju mit, ako Krist nije postojao?

Bilo je ljudi u povijesti koji su nijekali smrt i uskrsnuće Isusovo. Manje ih je bilo koji su nijekali smrt, a više koji su nijekali uskrsnuće.

Da je Isus uistinu umro, svjedokom je vojnik koji Mu je mrtvom kopljem probo Srce, a iz Srca je potekla krv i voda, sigurni znak smrti. O smrti Isusovoj postoji službena potvrda rimske vlasti. Kad je naime Josip Arimatejac molio Pilata da smije pokopati mrtvo tijelo Isusovo, Pilat pozove satnika koji je zapovijedao stražom, i upita ga da li je Isus već umro. I kad dozna od satnika da je Isus već umro, darova mrtvo tijelo Isusovo Josipu da Ga pokopa (Mk 15, 43—45). Svjedoci su smrti Isusove Josip Arimatejac i Nikodem koji su Isusa pokopali, Majka Božja, sv. Ivan apostol, družina Josipova i Nikodemova i sve one osobe koje su prisustvovala ukopu Isusovu. Svjedoci su i rimski vojnici koji su stražu čuvali nad mrtvim Isusom. Sad pitamo sve ljude dobre volje: Ima li igdje na svijetu sudsko povjerenstvo koje je nečiju smrt dokazalo jačim i očitijim dokazima od ovih za smrt Isusovu. E. Renan, žestoki protivnik katoličke Crkve, kaže: »Mržnja Židova najčvršći je dokaz za smrt Kristovu. Budući naime da su tako strastveno željeli Njegovu smrt, nisu ništa propustili da se potpuno uvjere o Njegovoj smrti«.

Da je Isus uskrsnuo, prvi su svjedoci vojnici koji su držali stražu na grobu. Oni su odmah nakon uskrsnuća pošli u grad i javili glavarima svećeničkim sve što se dogodilo. Svjedoci su uskrsnuća Isusova sve one osobe kojima se uskrsnuli Isus javio. To su: Marija Magdalena, kojoj se prvoj javio (Mk 16, 9), Marija Kleofa (Mt 28, 9—10), Petar (Lk 24, 34). Dvojica učenika koji su išli u Emaus i prepoznali uskrsnuloga Isusa tek kod lomljenja kruha (Lk 24, 31). Desetorica apostola bez sv. Tome kojima se Isus javio na sam Uskrs navečer, kad su bili zaključani od straha pred Židovima. Apostoli su u početku mislili da vide duha. A Isus im reče: »Pogledajte ruke moje i noge! Ja sam, ja glavom. Opipajte me i uvjerite se, jer duh nema mesa ni kosti«. A kad još nisu htjeli vjerovati, reče im: »Imate li ovdje što za jelo? A oni Mu dadu komad pečene ribe i meda u saću« (Lk 24, 39, 41, 42). Sad su tek vjerovali. Jedanaestorica apostola sa sv. Tomom, kojima se Isus ukazao osmi dan iza Uskrsa. Kad su desetorica apostola pripovijedala Tomi da im se Isus ukazao, Toma nije htio vjerovati nego je rekao: »Dok ne vidim na rukama Njegovim znaka od čavala, i ne metnem prsta svoga u mjesto od čavala i ne metnem ruke u rebro Njegovo, neću vjerovati«. Sad zove Isus Tomu k sebi reče mu: »Metni prst svoj ovamo, i vidi ruke moje, i pruži ruku svoju i metni u rebro moje, i ne budi nevjerran nego vjerran. Toma odgovori i reče Mu: »Gospodin moj i Bog moj« (Iv 20, 24—29). Svjedoci su sedmorica učenika na Tiberiadskom jezeru s kojima je Isus zajedno jeo ribu i kruh (Iv 21, 13). Jedanaestorica učenika kojima se javio u Galileji (Mt 28, 16—20). Pet stotina ljudi koji su Ga svi zajedno vidjeli u Galileji (1 Kor 15, 6). Jakob apostol komu se samomu javio Isus (1

Kor 15, 7). Jedanaest apostola i drugi učenici koji su Isusa vidjeli na dan uzašašća na nebo (Mk 16, 9). I opet pitamo: Da li je koje sudbeno povjerenstvo ikada kod istrage imalo više boljih i vjerodostojnijih svjedoka od ovih kod uskrsnuća Isusova.

Jednom je zgodom rekao Isus: »Jao svijetu od sablazni!« A napose zao onima koji sablažnjuju djecu. »Tko sablažni jednoga od ovih malenih koji vjeruju u mene, bolje bi mu bilo da mu se objesi mlinski kamen o vratu njegovu, i da potone u dubini morskoj« (Mt 18, 6—7).

ISUS KRIST JE VLASTITOM MOĆU UZAŠAO NA NEBO

Starozavjetni pravednik, kralj David, po nadahnuću Božjem promatrao je u duhu uzašašće Isusovo na nebo, pa je pun svetoga oduševljenja zvao sve narode: »Svi narodi zaplješćite rukama, poklonite Bogu glasom radosnim! Uzlaži Bog uz klicanje« (Ps 46, 2, 6).

Isus Krist je kao Bog uvijek na nebu, nikada nije bilo ni jednoga časa kad bi prestao biti na nebu. Kao Bog je svudašnji, svagdje se nalazi: na nebu, na zemlji i na svakom mjestu. Na Spasovo, 40. dan nakon uskrsnuća, uzašao je na nebo, kao čovjek, dušom i tijelom. Na nebo je uzašao svojom vlastitom moću.

Sveto pismo spominje da je svemoć Božja uzela Iliju prokora s ovoga svijeta u jednom sjajnom oblaku. Taj se oblak u Svetom pismu slikovito označuje kao kola s konjima. Ilija je uzet sa zemlje, a da nije kušao ni smrt ni trulost. Tako je bilo i s Henohom. Ta će dvojica, kako misli većina svetih otaca, doći na koncu svijeta da propovijedaju pokoru i bore se s Antikristom (4 Kralj 2, 11—12). Proroka Habakuka je anđeo prenio u Babilon nad lavovsku jamu zajedno s ručkom što ga je nosio Danielu koji se nalazio među lavovima (Dan 14, 35). Filipa đakona kad je u vodi pokrstio Etiopljanina, dvoranina Kandake, kraljice Etiopije, uzео je Duh Gospodnji i odnio tako da ga dvoranin više nije vidio (Dap 8, 39). Svi su ovi prevalili silne prostore, ali ne svojom nego tuđom pomoću.

Isus pak ne samo kao Bog nego i kao čovjek uzlaži na nebo svojom vlastitom moću. Nije to bilo naravno, čovječjom snagom, nego nadnaravnom, tajanstvenom snagom. U Isusu Kristu su dvije naravi: božanska i čovječja. One su nerazdjeljivo sjedinjene, a tijelo je Njegovo nakon uskrsnuća preobraženo i slavno. Zato je presveta duša Isusova mogla zapovijedati tijelu i prenositi ga brzo kao što se prenose misli naše, a tijelo se, lišeno vlastitosti smrtnoga tijela, lako pokoravalo duši i slijedilo dušu kako

slijede naše misli našu dušu. Božanska je narav Njegova upravo tako kao i čovječja, i kad je uzašao na nebo snagom božanske naravi, uzašao je svojom vlastitom snagom. To je tajna ili misterij uzašašća Isusova na nebo.

Isus je sa sobom poveo u nebo sve duše starozavjetnih pravednika iz pretpakla. Kad su prvi ljudi sagriješili u raj, Bog je zatvorio nebo i ono je ostalo zatvoreno sve do uzašašća Gospodinova na nebo. A svi pravednici, koji su umrli od prvih ljudi, Adama i Eve, pa do Isusa, boravili su u posebnom mjestu koje se zove pretpakao, i tu čekali Isusa da ih prigodom svoga uzašašća sa sobom povede u nebo. Tako, eto, Isus ne uzlazi na nebo sam nego u pratnji bezbrojnih duša preminulih pravednika Staroga zavjeta.

Nebo je mjesto gdje pravednici uživaju vječno blaženstvo. U čemu se sastoji blaženi život na nebu, to opisuje već Izaija prorok (Iz 64, 3), a za njim sv. Pavao ovako: »Što oko nije vidjelo, ni uho čulo, ni u srce čovječje nije unišlo, to je Bog pripremio onima koji ga ljube« (1 Kor 2, 9).

U nebo dolazi svaki čovjek koji je pošao s ovoga svijeta pomiren s Bogom. Jedni idu u nebo odmah iza smrti, a drugi nakon toga što su u čistilištu pretrpjeli kaznu za svoje grijehе.

Nebo je stvarnost. Nebo je činjenica sigurnije dokazana nego ijedna pojava u našem ljudskom životu. Sve što mi u ljudskom životu dokazujemo, dokazujemo ljudskim razumom koji je slab, pa može i pogriješiti, i pasti u zabludu. Da postoji nebo, to dokazuje naš razum dokazima koji spadaju među najjače dokaze što ih može razum pružiti. No još više opstojanost neba dokazuje sam Bog koji je neizmjerena mudrost i vjekovita istina te ne može prevariti ni sebe ni nas.

SJEDI O DESNU OCA BOGA SVEMOGUĆEGA

Na temelju Svetoga pisma i Usmene predaje mi ispovijedamo o našem Spasitelju Isusu Kristu da On na nebu »sjedi o desnu Boga svemogućega«.

Česti je običaj u Svetom pismu da se sveti pisci radi lakšega shvaćanja svetih vjerskih tajna o Bogu i svetinjama Božjim izražavaju na ljudski način. Tako biva i ovaj put. Jer je desna strana časnija od lijeve, pridajemo Isusu desnu stranu kraj Oca. No »sjediti o desnu« ne znači ovdje položaj tijela na prijestolju, na desnoj strani Očevoj, nego znači najvišu i kraljevsku moć i slavu koju je Isus od Oca primio i koju stalno i trajno posjeduje na nebu. Kao druga Božanska osoba, kao

Sin Božji, Isus je odvijeka zajedno s Ocem i Duhom Svetim kralj svega svemira i slave Božje. Božju kraljevsku vlast, koju kao Sin Božji posjeduje odvijeka, kao čovjek postizava i prima onim časom kad je slavno uzašao na nebo.

Sv. Pavao opisuje slavu Isusovu na nebu ovako: »Otac uskrsti (Krista) od mrtvih i posadi sebi s desne na nebesima, nad svako poglavarstvo i vlast, i silu, i gospodstvo, i nad svako ime što se naziva ne samo na ovome svijetu, nego i u budućem. I sve podloži pod noge njegove« (Ef 1, 20—22). Isus Krist je, dakle, nakon svršenoga djela otkupljenja na zemlji slavno uzašao na nebo. Na nebu je u neviđenoj slavi kao Bog jednak Ocu, a kao čovjek je u posjedovanju božanskih dobara iznad svih blaženika na nebu, pa i nad samim anđelima nebeskim. Na tu činjenicu posebno upozoruju sv. Pavao i psalmista kad pitaju: »Kome od anđela reče kad (Otac): Sjedi meni s desne strane, dok položim neprijatelje tvoje na podnožje nogama tvojim?« (Hebr 1, 13; Ps 110, 1). To je rekao samo Sinu, i nikomu drugomu.

Sve se tajne zemaljskoga Isusova života odnose prema uzašašću kao prema svojoj svrsi. U uzašašću je sadržano savršenstvo i svršetak svih drugih tajna. S utjelovljenjem počinje tajanstveni otkupiteljski život i rad Isusov na zemlji, a s uzašašćem svršava. Druge tajne prikazuju Isusa kao nekako dijete, kao poniznoga siromaha koji nema krova gdje bi sklonio glavu. »Lisice imaju svoje jame, ptice nebeske svoja gnijezda, a Sin čovječji nema gdje da nasloni glavu svoju« (Mt 8, 20). Prikazuju Ga kao patnika i mučenika kojemu je sav zemaljski život ispunjen čemernim bolima, komu su sve staze zakrčene trnjem i korovom, dok se najzad na križu nije od boli i muke zgrčio i umro poput zgaženoga crva. Uskrsnuće i uzašašće potvrđuju Krista pobjednika nad grijehom i smrću. Uskrsnuli Spasitelj ima pobjedničku palmu u ruci, časno je svršio borbu ljudskoga života. Na nebo uzlazi u slavi. Tamo živi preobražen, slavan i besmrtn.

Nikada u povijesti čovječanstva nije čovječanstvo toliko trpjelo kao u prošlom ratu (1939—1945). Nikada s bolima i patnjama nije bilo sličnije Kristovim bolima i patnjama nego je danas. Ali boli će naše i patnje uistinu samo onda biti pred Bogom zaslužene, ako ih budemo podnosili strpljivo i Bogu za ljubav kako ih je podnosio Isus Krist. Tješimo se: iza noći dolazi dan, iza oluje lijepo i blago vrijeme. Krist patnik i mučenik svršava doduše tužno, umire i u grob silazi, ali sve to traje krako vrijeme. Treći dan je uskrsnuo, a četrdeseti dan nakon uskrsnuća slavno uzlazi na nebo. Tako i nama nakon naših boli, ako su one Kristove boli, a Kristove će biti ako ih Kristu za ljubav podnosimo, dolazi uskrsnuće, uzašašće na nebo i slava.

KRISTOVO KRALJEVSTVO

Izraelci su, suvremenici Isusovi, bili tvrdog uvjerenja da će Mesija, kad dođe na zemlju, obnoviti izraelsko kraljevstvo. Ono će biti veliko i moćno. Mesija će biti silan zemaljski kralj, a izraelski narod će imati poseban položaj među drugim narodima. Toga su mišljenja bili i apostoli, pa još i nakon uskrsnuća pitaju Isusa: »Gospodine, hoćeš li u ovo vrijeme podignuti kraljevstvo Izraelovo?« (Dap 1, 6).

A Spasitelj, mjesto da osniva zemaljsko kraljevstvo, uzlazi na nebo. Zašto? Kod uskrsnuća je Njegovo tijelo postalo sjajno, duhovno, lagano i besmrtno. Riješilo se zemaljskih spona, a dobilo nebeske vlastitosti, pa je dosljedno tome ostavilo zemlju, vrijeme i sve nepogode zemaljskoga vremenitoga života, a nastanilo se u visinama u nebu, u sjaju i slavi koja odgovara ljepoti i sjaju Njegova preobraženoga tijela i ne pozna više promjena. Gore je tijelo postiglo vrhunac slave, krunu slave, koju je zaslužio prolivenom krvlju na zemlji.

Isus je osnovao kraljevstvo svoje. Crkvu svoju na zemlji. Ali to kraljevstvo ne svršava na zemlji, jer vjernici Crkve ne ostaju na zemlji nego imaju nakon smrti prijeći u nebo. Na zemlji je Crkva, tj. njezini vjernici, u neprestanoj borbi. Zato se zovemo Vojujuća Crkva. U čistilištu se trpe kazne za grijehe, pa se tamošnji vjernici zovu Trpeća Crkva. Nakon prolaznoga boravka na zemlji i u čistilištu dolazi stalni, trajni i vječni boravak na nebu. Zato se stanovnici neba zovu slavna ili Pobjednička Crkva. Iako, dakle, Kristovo kraljevstvo počinje ovdje na zemlji, a sačinjavaju ga smrtni ljudi kao i druga kraljevstva na zemlji, ono ne svršava na zemlji, nego se nastavlja i svršava na nebu gdje su stanovnici preobraženi, duhovni i besmrtni. Dok se zemaljska kraljevstva oslanjaju na silu, a veličinu gledaju u množini blaga i bogatstva ovoga svijeta, Kristovo konačno kraljevstvo na nebu ne pozna sile nego samo ljubav, a imovine zemaljske, blaga ovoga svijeta, nema, niti ga treba, jer su mu svi stanovnici od reda duhovni, pa tvranih dobara uopće ne trebaju. U Kristovu kraljevstvu na nebu bit će veći onaj koji je ovdje na zemlji više težio za duhovnim dobrima, tj. za krepostima i dosljednije živio u duhu vjere po primjeru Isusa Krista. Zato je s pravom Isus rekao: »Kraljevstvo moje nije od ovoga svijeta« (Iv 18, 36). Kraljevstvo, dakle, Kristovo nije zemaljsko nego nebesko. Ne osniva se na sili nego na ljubavi. Ne teži za vrednotama tijela nego duha. Nije prolazno nego vječno.

Uzašašćem na nebo upozorio nas je Spasitelj neka Ga mislimo i željama slijedimo u nebo. Kao što nani je mukotrpnim životom i mučeničkom smrću dao divan primjer kako treba sve tegobe života iz ljubavi prema Bogu strpljivo snositi i smireno

te predano u volju Božju umirati, tako nas uzašašćem na nebo bodri neka se neprestano mislima u nebo dižemo i željama u nebo boravimo. Nije naš trajni boravak na zemlji nego na nebu. Ovdje smo samo putnici patnici, prolaznici, a trajna i stalna nam je domovina nebo. Sv. Pavao veli da smo ovdje na zemlji »tuđinci i putnici« (Hebr 11, 13) koji traže domovinu. A za nebo kaže: »Dakle više niste tuđinci i došljaci nego ste sugrađani Svetih i ukućani Božji« (Ef 2, 19).

Kad vam bude teško, dignite pogled prema nebu; tamo je naša konačna i vječna domovina. Kad vam bude duša ojađena, bolna i čemerna, sjetite se i tješite »da trpljenja sadašnjega vremena nisu ništa prema slavi koja će se objaviti na nama« (Rimlj 8, 18) u nebu.

ZAŠTO JE ISUS UZAŠAO NA NEBO

Sv. Pavao, opisujući učinke Isusova uzašašća na nebo, kaže ovako: »Uzađe na visinu, odvede zarobljene i porazdijeli darove ljudima« (Ef 4, 8).

Zarobljenici su duše iz pretpakla koje je Isus sa sobom poveo u nebo, a do Isusova uzašašća čanile su kao zarobljene u pretpaklu. Prvi dar koji je Isus, uzašavši na nebo, dao ljudima na zemlji, jest treća božanska osoba, Duh Sveti. Duha Svetoga je poslao apostolima 10. dana nakon uzašašća. Posljedice dolaska Duha Svetoga bile su divne. »I napuniše se svi Duha Svetoga i stadoše govoriti raznim jezicima, kao što im je Duh Sveti davao da govore« (Dap 2, 4). Odmah na prve Duhove, uslijed djelovanja milosti Duha Svetoga, obratilo se po apostolskom propovijedanju oko 3.000 duša. Prije uzašašća rekao je Isus apostolima: »Bog je za vas da ja idem; jer ako ne otidem, Tješitelj neće doći k vama; ako li otidem, poslat ću ga k vama« (Iv 16, 7). Poslavši Duha Svetoga Isus je svečano ispunio svoje obećanje.

Isus vrši u nebu ulogu našega zagovornika. Tu misao naglašuje sv. Pavao u poslanici Hebrejima: Krist uđe »u samo nebo da se pokaže sad pred licem Božjim za nas« (9, 20). Još je ljepše ističe sv. Ivan apostol: »Dječice moja, ovo vam pišem da ne griješite. I ako tko sagriješi, imamo zagovornika kod Oca, Isusa Krista, pravednika« (1 Iv 2, 1). Nema veće utjehe nego je pomisao da je sâm Otkupitelj naš zagovornik kod Oca, a zagovor je Njegov svemoćan!

Isus je uzašao na nebo da i nama tamo pripravi mjesto. »U kući Oca mojega mnogi su stanovali. Idem da vam pripravim mjesto. I kad otidem i pripravim mjesto, opet ću doći i uzet ću

vas k sebi da i vi budete gdje sam ja» (Iv 14, 2—3). Isus je naša duhovna glava, a mi smo Njegovi udovi. Gdje je glava, tu je pripravljeno mjesto i za udove. Isus je uzašao prvi i pokazao put nama. Kako je poveo u nebo duše pravedničke iz pretpakla, tako će povesti i nas uz uvjet da pokažemo dobru volju u suradnji s milošću Božjom.

Time što je Isus uzašao na nebo i nestao ispred očiju ljudi, prestaje o Isusu iskustveno znanje, a zamjenjuje ga vjera. Ono što se vidi i rukama pipa, to je znanje, a vjeruje se u ono što je sakriveno našim očima. Uzašašćem je, dakle, Isus ojačao našu vjeru koja je veća i jača nakon uzašašća nego bi bila da svojim vlastitim očima gledamo Isusa na zemlji. A Bog više nagrađuje vjeru nego znanje. To vidimo iz riječi Isusovih apostolu Tomi: »Jer si me vidio (Toma) vjerovao si. Blaženi koji ne vidješe i vjerovali!» (Iv 20, 29). S uzašašćem Isusovim raste i naša nada da ćemo i mi u nebo doći. Dok je Isus boravio na zemlji, molio je Oca nebeskoga: »Oče, hoću da oni koje si mi dao, budu sa mnom gdje sam ja, da vide slavu moju« (Iv 17, 24). U uzašašćem se Isusovim na nebo naročito razvija u nama ljubav prema nebu. Sv. Luka veli: »Jer gdje je vaše blago, ondje je i srce vaše« (12, 34). Što je blago veće, to je i ljubav prema njemu veća. A za svakoga razumnoga čovjeka, koji je iole sposoban prosuđivati vrednote ovoga i prekogrobnoga života, sigurno je najveća i jedina vrijednost Bog i nebo. Prema tome je i najveća i najplemenitija ona ljubav koja se odnosi na Boga i nebo.

Mladost prolazi. Bogatstvo nestaje. Sve patnje i boli imaju svoj svršetak. Smrću sve na zemlji svršava, svemu je kraj. Štaviše, i čistilište ima svoj kraj. Ali Bog i nebo ostaju, ne mijenjaju se. Vječan je Bog. Vječna je Božja dobrota. Vječno je nebo. A vječni će biti i svi oni koji dođu u nebo.

USKRSNULI ISUS I CRKVA

Već su Sveti oci tražili razloge zašto nije uskrsnuli Isus ostao na zemlji nego je radije uzašao na nebo? Rješavali su to važno pitanje i umno ga riješili.

Da je Isus ostao među nama na zemlji, svi bismo mi kršćani, jednako kao i nekada apostoli, gledali u Isusa samo čovjeka. Divili bi se Njemu kao Učitelju, jer je učio tako uzvišenu nauku kao nitko ni prije ni poslije Njega. »Nikad nije čovjek tako govorio kao što ovaj čovjek« (Iv 7, 46); priznali su i sami Njegovi neprijatelji. Veličali bi Ga kao dobrotvora nepojmljive širokogrudnosti, jer kud je hodao samo je dobro činio (Dap 10,

38). Slavili bismo Ga kao čudotvorca koji je suvereno nastupao mimo prirodnih zakona, nad prirodnim zakonima i protiv prirodnih zakona. Ponosili bi se Njime kao genijem koji je jedinstven u cijeloj povijesti. Međutim, uza svu svoju nadčovječnu mudrost i djelatnost, On bi u našim očima bio samo čovjek. A ovako, kad je na nebo uzašao, on kida i zadnje veze sa zemljom, sa svim ovim što je prolazno i ljudsko, što je samo naravno i grešno. Uzlazeći na nebo, On diže misli i osjeća naše u nebo, produhovljuje našu ljubav i postizava to da u Njemu gledamo najprije Boga, a onda tek čovjeka, i da Ga kao Boga častimo i ljubimo. Stoga opravdano pjeva liturgija na Spasovo o Isusu: »Uzdignuo se na nebo da tako, po Njegovu daru, budemo zajedničari Njegova Božanstva«.

Probici su svete Crkve tražili da Isus uzađe na nebo. Za svoga boravka na zemlji osnovao je Isus Krist na zemlji duhovno društvo — svoju Crkvu. U Kristovu Crkvu spadaju svi oni kršćani na zemlji koji su pod jednom vrhovnom glavom. Svetim Ocem Papom. Dok je boravio na zemlji, Isus je sam bio vrhovna vidljiva glava svoje Crkve. Nakon uzašašća na nebo On je i dalje vrhovna glava svoje Crkve, ali nevidljiva. Vrhovnom vidljivom glavom postavio je sv. Petra. Petar s ostalim apostolima, a kasnije Sveti Otac Papa i biskupi u ime Isusovo upravljaju Crkvom Isusovom. A da ne zađu s pravoga puta nego da uvijek nepogrešivo tumače nauk Božji, to izvodi tajanstvena, nebeska sila, Duh Sveti koga je Isus poslao svojoj Crkvi. Djelovanje je Duha Svetoga nedokučivo, a darovi bezbrojni. Darove Duha Svetoga opisuje sv. Pavao ovako: »I jedne postavi Bog u Crkvi, prve kao apostole, a druge kao proroke, treće kao učitelje, onda sile čudesne, zatim darove liječenja, pomaganja, upravljanja, različite jezike« (1 Kor 12, 28). Tko da izbroji sve načine djelovanja Duha Svetoga u Crkvi, ili pak sve darove kojima Duh Sveti obogaćuje Kristovu Crkvu?

Promatrajte opstanak i djelovanje katoličke Crkve i sudite sami. Kroz 2000 godina, otkako postoji katolička Crkva, jedina prava Kristova Crkva, kolike je već nasrtaje i borbe morala izdržati! A kako se ona brani, kako djeluje? Mirno i dostojanstveno, s istinom u nauci i dobrim djelima u ruci. Nikoga ne mrzi, nikomu se ne osvećuje. Svima širokogrudno prašta, svuda samo dobro čini. Samo tim oružjem pobjeđuje, samo tako svladava neprijatelje i stižava oluje. A sve to izvodi samo pomoću Duha Svetoga koga joj je Isus poslao.

Kad su neprijatelji kršćanstva u pro kršćansko vrijeme progonili apostole, savjetovao je farizej Gamaliel, glasoviti učitelj zakona, poštovan od svega naroda u visokom vijeku ovim riječima: »Prođite se ovih ljudi i pustite ih! Jer ako je od ljudi ovaj naum ili pothvat, propast će. Ako li je od Boga, nećete ga

moći uništiti, dapače mogli biste se naći kao protivnici Božji» (Dap 5, 38—39). Kad bi katolička Crkva bila ljudsko djelo, već bi davno propala kao što propada i nestaje sve što je ljudsko. A jer je Božje djelo, djelo Duha Svetoga, koga je Crkvi poslao sam Spasitelj, ona je trajna i nepobjediva. »Ni vrata je paklena neće nadvladati« (Mt 16, 18).

SUDNJI DAN

Spasitelj je odlikovao svoju Crkvu s tri osobita dara: otkupljenjem koje je izvršio ovdje na zemlji, zagovorničkom službom koju za nas vrši kod Oca na nebu, i općenitim sudom koji će održati opet na zemlji kada drugi put dođe na svijet te će suditi svim živima i mrtvima zajedno.

Svakom je čovjeku određeno da jednom umre. Sveti oci drže da će i Elija i Henoh prije svršetka svijeta opet doći na svijet i umrijeti. Kad čovjek umre, duša njegova ide odmah na sud. Tu će se suditi o svakoj misli, riječi i činu. Iza suda ide duša ili u nebo, ili u čistilište, ili u pakao. Ako je bez ikakva grijeha i kazne, ide u nebo. Ako je čovjek umro u lakom grijehu te treba trpjeti samo neko vrijeme, onda duša ide u čistilište, a ako je čovjek umro u teškom grijehu te treba trpjeti vječne muke, onda duša iza smrti ide u pakao. Ovaj sud nakon smrti, zove se posebni sud, jer se na njemu sudi svakom čovjeku posebno čim umre.

Povrh ovog suda odmah iza smrti, ima još jedan sud, a to je općeniti sud na svršetku svijeta kad će doći Isus Krist u sjajnoj pratnji anđela nebeskih i suditi svim ljudima svega svijeta zajedno. Prvi put je Isus došao na zemlju kad se kao dijete rodio u Betlehemske štali. Drugi put će doći na svršetku svijeta svečano kao kralj s najvišom sudačkom vlašću. Kada bude svršetak svijeta i prema tome kada Isus drugi put dođe na zemlju, o tome se ne zna ništa stalno. Kad su apostoli pitali Isusa za svršetak svijeta, Isus im odgovorio: »A onoga dana i onoga časa ne zna nitko, ni anđeli na nebu, nego samo Otac« (Mt 24, 36). Nitko, dakle, od stvorova ne zna kad će biti sudnji dan pa ni anđeli nebeski. To je pridržalo presv. Trojstvo samo za sebe. Isus kao Božji Sin je to znao, ali radi našega dobra nije nam to htio saopćiti da se ne podamo lijenosti nego da budemo uvijek pripravnici.

Sv. Petar zove drugi dolazak Isusa na zemlju »dan Gospodnji« i veli da će doći iznenada kao tat (2 Petr 3, 10). Tako i sv. Pavao kaže da će »dan Gospodnji doći kao tat u noći« (1 Sol 5, 2). Na sudnji dan svi ćemo se naći pred Isusom u isti dan i na istom mjestu da nam sudi. Svi će mrtvi uskrsnuti. Pravednici u sjaju

i slavi, a grešnici na ruglo i sramotu. Suditi će se tako da će svi gledati i slušati za svakoga što je mislio, govorio i činio u svom životu, dosljedno kako je osuđen na usta sv. Pavla: »Jer nam se svima valja javiti na sudu Kristovu da primi svaki prema tome kako je činio u tijelu svoje dobro ili zlo« (2 Kor 5, 10).

Presuda će općenitoga suda biti za opake strašno poniženje i kazna, jer će svi ljudi svih vjekova kao na dlanu gledati njihova zla djela i opaki život. Ništa se neće moći sakriti, ništa ispričati. Sve će biti golo i otkriveno. Pravednicima će presuda biti na čast i ponos, jer će pred lice čitavog svijeta iznijeti njihova divna djela čovječnosti i kršćanske ljubavi, kojima su patničke suze otirali, bijedu ublaživali, zalutale na pravi put obraćali, a klonule opet k Bogu pridizali.

Od postanka svijeta svi su se ljudi veselili prvom dolasku Isusovu na zemlju, jer je iza rođenja Isusova nastupilo otkupljenje i oslobođenje od grijeha. Nakon rođenja Isusa svi se veselimo drugom dolasku Isusovu na svršetku svijeta, jer je s drugim dolaskom skopčana slava i nebo. Svako suđenje uključuje u sebi strah i radost. Strah za krivca, jer se boji kazne, a radost za pravednika, jer će potvrditi njegovu nevinost. Još imamo obilje vremena činiti dobro i živjeti kreposno pa se ne trebamo bojati ni posebnoga ni općenitoga suda. »Tako živ bio ja, veli svemogući Gospod, nije mi milo da umre bezbožnik nego da se vrati bezbožnik sa svoga puta i da živi« (Ezek. 33, 11).

ČISTILIŠTE

Svi narodi i kroz sva vremena znadu da čovjek ima razumnu i slobodnu dušu po kojoj je slika i prilika Božja. Svi su na čistu s tim da čovječja duša živi i nakon smrti, da je besmrtna ili neumrla. Kad životinja pogine, bace je kamo god, jer je s gubitkom života na zemlji za nju sve svršeno. A kad čovjek umre, tijelo mu se časno sahrani na posebno mjesto koje svi narodi poštuju kao sveto. Brižno mu se uređuje grob. Na grobu se sadi cvijeće. Dižu se i spomenici da trajnom uzdrže pokojniku uspomenu među živim. Iznose se zasluge i vrline da budu živima za velika i kreposna djela.

Dok se ovako posebno poštovanje iskazuje mrtvu tijelu, još većom se brigom ispituje kamo je pošla duša čovječja nakon rastanka s tijelom. Sam razum, a još više razum prosvijetljen Objavom, jasno i nepogrešivo spoznaje da duše onih ljudi koji su umrli čisti, bez ikakvoga grijeha, polaze ravno u nebo, sveto i blaženo mjesto gdje boravi Bog s anđelima i svetim ljudskim

dušama. Duše onih pokojnika koji su preminuli u teškom grijehu i neraskajani, polaze nakon smrti u strašno mjesto muka i kazne, u pakao iz koga nema izlaza. Ali postoji i treće mjesto na drugome svijetu, kamo polaze duše onih koji su umrli bez teškoga grijeha, pa ne dolaze u pakao. Ali nisu umrli ni sasvim čisti da bi njihove duše mogle u nebo. To se mjesto zove čistilište. Tamo polaze duše onih pokojnika koji su umrli u lakim grijesima pa se moraju vremenitim kaznama čistiti prije nego pođu u nebo. U čistilištu trpe jedne duše više i dulje vremena, a druge manje i kraće vrijeme već prema tom koliko je koji čovjek sagriješio dok je boravio na zemlji. Najdulje će kazne u čistilištu trajati do sudnjega dana na svršetku svijeta. Tada će svi mrtvi uskrsnuti, nakon općega suda će jedni i s tijelom poći u nebo, a drugi će i s tijelom poći u pakao. Nakon sudnjega dana nema više čistilišta.

Da postoji čistilište očito nam dokazuje Sveto pismo koje opisuje kako je Juda Makabejac nakon bitke »sabrac dvije tisuće srebrnih drahma. Ove posla u Jerusalem da bi se prinijela žrtva za grijeh. To je bilo veoma lijepo i plemenito djelo jer je on mislio na uskrsnuće. Jer kad ne bi vjerovao u uskrsnuće palih, bilo bi suvišno i ludo moliti se za umrle. Također on ističe da pobožno usnule čeka veoma sjajna nagrada. Sveta i pobožna misao! Zato priredi za umrle žrtvu pomirnu da bi se izbacili od svojih grijeha« (2 Mkb 12, 43—46). Oni koji su u nebu ne trebaju pomoći, jer su blaženi. Onima koji su u paklu nema pomoći, jer su zauvijek osuđeni. Kad, dakle, Izraelci mole i prinose žrtve za »pobožno usnule« vojnike, to je znak da vjeruju da na drugom svijetu postoji mjesto gdje »pobožno usnuli« trebaju pomoći, gdje im se može pomoći i odakle ih se može izbaviti, a to je čistilište.

Nauku o postojanju čistilišta i o mukama u čistilištu izlažu opći crkveni sabori: Lionski II. 1274., Florentinski 1439. i Tridentski 1545—1563., Sveti Oci Pape, Sveti oci — crkveni učitelji i učenici bogoslovi kroz svu povijest Crkve.

Muka je dušama u čistilištu što su odvojene od Boga. Povrh toga trpe i osjetnu kaznu, a to je tvorna vatra koja ih muči. Koliko vremena ostaje koja duša u čistilištu, to nitko od nas živih ne može znati bez posebne Božje Objave. Međutim sve su duše u čistilištu sigurne da će njihove muke s vremenom svršiti i da će jednom doći k Bogu u nebo. Nauka je svete Crkve da mi živi možemo pomoći dušama u čistilištu sv. Misama, molitvama, milostinjom i drugim pobožnim djelima, a naročito oprostima koje je Crkva odredila za duše u čistilištu. Međutim se i duše u čistilištu mole za nas, a pogotovo će nam se odužiti svojim zagovorom kod Boga kad dođu u nebo. Što, dakle, činimo za duše u čistilištu, činimo konačno i za spas svoje duše.

Sjetite se koliki su milijuni ljudi pali u prošleme ratu (1939—1945). Padali su ne samo vojnici nego i civilno pučanstvo. Jedni su umrli brzo i naglo, a drugi u groznim mukama po zatvorima i logorima. Jedne je neprijatelj strašnom mržnjom mučio glađu, druge je strijeljao, treće vješao, a mnoge je klao na najodvratniji način. Duše njihove iz čistilišta vaze za pomoć k vama. rođacima, znancima i prijateljima riječima Svetoga pisma »Smilujte se meni, smilujte se meni barem vi, prijatelji moji« (Jb 19, 21). Imajte srca i osjećaja za njih. Molite se za njih i žrtvujte dobra djela za njihovo izbavljenje. Imajte na umu: Kako se mi danas brinemo za naše pokojnike, tako će se naši nasljednici brinuti za nas kad budemo mi mrtvi.

NAGRADA PRAVEDNICIMA — KAZNA ZLIMA

Kad je već na posebnom sudu odmah iza smrti odlučeno kakva će biti vječnost svakog pojedinoga čovjeka, zašto je potreban još i općeniti sud na sudnji dan na svršetku svijeta?

I tu imade Božja providnost duboke i spasonosne razloge. Svaki čovjek, bio on pravednik ili grešnik, ima na zemlji potomaka, ili znanaca i prijatelja. Ili učenika, gojenaca, pristaša i sljedbenika. Nitko ne živi sam za sebe, osamljen i napušten, nego u društvu ili zajednici. Od plemenita čovjeka prima okolica zdrave misli i dobre primjere, povodi se za njim, dobro čini i kreposno živi. Ni sam plemeniti čovjek nije svjestan kroz koliko će pokoljenja njegova dobra nauka i lijepi primjer djelovati i koliko će ploda donijeti, a pogotovo toga nije svjesna okolina. Jednako je, ali u obratnom smjeru, kod opakoga čovjeka. I on živi u društvu, ali sije zlo, kvari okolinu, djeluje poput zarazne gube. Zle nauke i opaki primjeri loših roditelja, nastavnika i odgojitelja, prijatelja i znanaca također djeluju kroz pokoljenja i uzrokuju u društvu strašnu pustoš. Sve će to izaći na svjetlo na sudnjem danu. Na općenitom sudu će se jasno svemu svijetu pokazati ne samo ono dobro što je pravednik sam učinio, nego i ono dobro što je preko drugih učinio, i bit će mu na čast i slavu. Jednako će svi ljudi na općenitom sudu spoznati kako zla djela što ih je opak čovjek sam učinio, tako i zla koja je svojom opakom naukom i zlim primjerom preko drugih učinio, i bit će mu to na užasnu sramotu. Prvi je, dakle, razlog općenitom sudu da se o pravedniku iznese javno sve dobro što je ikada učinio sam ili po drugima, i da mu se dade javno priznanje. Jednako će se o opakomu iznijeti sve zlo što je učinio sam ili preko drugih, koje je na krivi put zaveo, i zato će biti javno pred svima osramoćen.

Kako vidite pravednicima se uzima u zaslugu ne samo dobro što ga je svaki za sebe činio, nego i sve ono što su drugi pod njihovim uplivom učinili. Zamislite bogobožne roditelje, učitelje i odgojitelje, znanke i prijatelje, koji su sijali sjeme zdrave nauke i dobrog primjera, kako će biti bogati i obilni njihove zasluge pred Bogom i pred ljudima, kako će biti divno uzvišeni i odlikovani pred cijelim svijetom na sudnji dan! Ali jao opakima na sudnjem danu, jer će drhtati od straha, užasa i sramote kad će se pred cijelim svijetom izbrajati sablazni što su ih uzrokovali. Pomislite kako će izgledati optuženici kad će se protiv njih dizati vlastita djeca, učenici i gojenci, rođaci, i prijatelji i svi drugi sablažnjeni! Kolika će ih grižnja savjesti i zdvojenost progoniti kad vide svoju propast i propast bezbrojnih drugih duša koje su upropastili svojim sablaznima!

Kako smo na jednoj strani dužni svakoga pravo poučiti i dobar mu primjer dati, tako smo na drugoj strani još više obvezni da ni pod koju cijenu drugoga na zlo ne putimo ili zao primjer pružimo. Sveto pismo se grozi teškim kaznama onima koji druge sablažnjuju, a napose onima koji djecu sablažnjuju. »Tko sablazni jednoga od ovih malenih koji vjeruju u mene, veli Spasitelj, bolje bi mu bilo da mu se o vrat objesi mlinski kamen i da potone u dubinu morsku« (Mt 18, 6). »Teško svijetu od sablazni! Teško onomu čovjeku po kojemu dolazi sablazan! Ako te ruka tvoja ili noga tvoja sablažnjava, odsijeci je i baci je od sebe! Bolje ti je ući u život vječni hromu ili kljastu, negoli s dvije ruke i dvije noge da budeš bačen u oganj vječni. I ako te oko tvoje sablažnjava, izvadi ga i baci ga od sebe! Bolje ti je s jednim okom ući u život, negoli s dva oka da budeš bačen u oganj pakleni (Mt 18, 7—9). To znači: ako nam je nešto tako drago kao ruka, noga ili oko, a moglo bi na grijeh navesti nas ili drugoga, treba se svega radije odreći nego sagriješiti sam i na grijeh zavesti drugoga.

Čuvajmo se sablazni! Čuvajmo se tuđih grijeha! Teško ćemo odgovoriti i za ove grijehe koje smo sami u tajnosti činili; čemu onda opterećivati savjest još i tuđim grijesima?

SUDNJI DAN — POTPUNA PRAVDA

Često se u ljudskom životu događa da pobožni i plemeniti ljudi stradaju. Ismjejava se njihova pobožnost. Ruglu se izvrgava njihovo poštenje. Po jezicima ih se raznosi kao naivne i neznalice. Opaki svijet u svojoj zlobi nalazi na stotine uzroka i načina kako će im oduzeti ugled i dobar glas. Badava se brane,

ne koristi ništa. I umiru ozloglašeni. Boli to pravednike, ali na zemlji nema potpune zadovoljštine. Opaki, naprotiv, u svojoj lukavosti prijevarama, spletkama i nasiljem dolaze na dobar glas, uživaju ugled. Svijet im se divi, slavi ih i veliča, pa i za uzor drugima stavlja.

Na sudnjem će danu pravednost Božja pred svim svijetom otkriti svu plemenitost i dobrotu pobožnih i bogobožnih, a bijedu i lukavost opakih. Tako će dobri dobiti obilnu zadovoljštinu, jer će steći izgubljeni dobar glas, a opakima će oduzeti krivo stečeni ugled i slavu. Na sudnjem će danu Bog »dati svakome po djelima njegovim: vječni život onima koji ustraju u dobrim djelima..., a gnjev i nemilost onima koji prkose i protiv se istini i pokoravaju se nepravdi« (Rim 2, 6—7).

Što god čovjek na zemlji radi, to rade duša i tijelo zajedno. Tijelo je oruđe s kojim duša radi. Stoga je potrebno da tjelesa uskrsnu, da se na sudnjem danu svako sjedini sa svojom dušom, pa da svako dobije vječnu nagradu odnosno vječnu kaznu već prema tomu da li je u dobru ili pak u zlu pomagalo dušu. Tijelo koje je vjerno pomagalo dušu u dobru, dobit će vječnu slavu u nebu, a koje je služilo duši u zlu trpjet će vječnu kaznu u paklu. Treba dakle da dođe svršetak svijeta, da nastupi sudnji dan i uskrsnuće, da i tijelo uzmogne primiti svoju plaću — nagradu ili kaznu.

Život je svjedokom da se kod dobrih i opakih ljudi neprestano izmjenjuju sreća s nesrećom, nevolje s radostima. Događa se nerijetko da su baš dobri nesretni, a opaki i te kako sretni pa upravo obiluju dobrima ovoga svijeta. Izgleda mnogo puta da Božja dobrota više naginje na stranu opakih nego na stranu dobrih. Radi toga se i prorok tuži u Svetom pismu: »Uzbunih se radi bezbožnika videći kako bezbožnici dobro žive, nesmetano jednako umnožavaju bogatstvo. I tako sam uzalud držao čisto srce svoje i badava prao u nevinosti ruke svoje. Zato me vazdan pogađalo zlo, svako se jutro iznova pridizala bol moja« (Ps 72). Čovjeku se čini na mahove kao da se Bog uopće ne brine za ljude. Tako se običavaju tužiti i kreposni ljudi. Međutim na općenitom će sudu Bog prema svima ljudima javno otkriti svoje planove. Tada će se vidjeti kako je Bog mudro radio što je dobre kušao s nesrećama. S pomoću su Božjom strpljivo podnosili bolesti, nevolje, bijedu i žalosti pa će ih Bog obilno nagraditi u vječnosti. Da ih je mazio bogatstvom i radostima, uzoholili bi se i od Boga odvratili te zauvijek propali. Kako je, dakle, Bog mudro radio što im je slao raznovrsne kušnje. Mudrost će se Božja na sudnjem danu očitovati i na opakim. Bog ih u ovom životu darivao krepkim zdravljem, obiljem bogatstva, srećom i radostima samo da ih odvrati od zla i privuče k sebi na krepostan život. Oni uza sve to ne haju za Boga, preziru sve što je Božje i ustraju do kon-

ca u zlu. Radi toga će ih Bog javno osramotiti pred svim ljudima i zauvijek kazniti.

Bog je ustanovio sudnji dan i to svijetu objavio da dobri ne klonu duhom u napastima, nego da ustraju do konca imajući u vidu vječnu nagradu, a zli opet da se klonu zla i obrate kad znadu da ih, ako ustraju u zlu, čekaju vječne muke.

Da će Isus opet doći ovamo na zemlju i da će biti sudnji dan, to je tako sigurno kako je sigurno da je sunce na nebu. Prije dolaska Isusova pojavit će se posebni znakovi na nebu koje je Isus unaprijed prorokao. A kao najsigurniji dokaz je to što je Isus, odmah čim je uzašao na nebo, poslao dva anđela k apostolima s porukom: »Što stojite i gledate u nebo? Ovaj Isus, koji je od vas uzet na nebo, tako će doći kao što vidjeste da ide u nebo«.

ISUS KRIST SUDAC

Suđenje na sudnjem danu vršit će sve tri osobe presv. Trojstva: Otac, Sin i Duh Sveti. No suđenje se na svršetku svijeta posebnim načinom pripisuje drugoj Božanskoj osobi, Bogu Sinu, i to kao čovjeku. Isus Krist veli: »Jer kao što Otac ima život u sebi, tako daje i Sinu da ima život u sebi, i daje mu vlast da čini sud, jer je Sin čovječji« (Iv 5, 26–27). A zašto se posebnim načinom pripisuje baš Sinu kao čovjeku?

Na sudnjem će danu biti suđeni ljudi. A ljudi se sastoje od tijela i osjetila. Zato će se i sudovanje vršiti tako da ga ljudi mogu pratiti osjetilima: očima gledati i ušima slušati. Zato je i mudrost Božja odredila da sudovanje vodi i presudu izreče kao sudac baš Sin Božji, koji je i sam čovjek, te ima tijelo koje se daje očima vidjeti i ušima čuti. Tako će na sudnjem danu svi ljudi Krista suca i vidjeti i čuti. Pravednici će gledati milo lice i čuti blagi glas Isusov, a grešnici oštri pogled i strogu osudu.

Dok je Isus boravio na zemlji, doživio je nepravdu kao nijedan čovjek ni prije ni poslije Njega. Vrhovni sudac Poncije Pilat svečano izjavljuje: »Nikakve krivice ne nalazim na ovom čovjeku«. »Dovedoste mi ovoga čovjeka kao da buni narod, i ja sam ga eto pred vama ispitao i nisam našao u ovom čovjeku ni jedne krivice zbog koje ga vi tužite. A ni Herod, jer ga je natrag poslao k nama, prema tomu nije ništa učinio što bi zaslužilo smrt« (Lk 23, 4, 14–15). A uza sve to Isus je osuđen najgore što je mogao biti osuđen — na smrt na križu. Na sudnjem će se danu isti Isus pojaviti kao sudac i sudit će ne samo onima koji su Njega sudili, nego i svima drugima. Tako će opet osvanuti veličina Božje pravde koja podiže nepravedno ponižene i postavlja svakoga na nje-

govo mjesto. Ovu istu misao lijepo iznosi sv. Petar u Djelima apostolskim. Jednom je zgodom propovijedao u kući satnika Kornelija i spomenuo kako su Židovi raspeli Isusa i ubili, a On je treći dan uskrsnuo. Tada nastavlja sv. Petar: »I zapovijedi nam da propovijedamo narodu i svjedočimo, da je On koji je određen od Boga za suca živima i mrtvima« (10, 42).

Što kaže naš vlastiti razum o sudnjem danu? Svi narodi i svaki pojedini čovjek ima pojam o dobru i zlu, o pravdi i nepravdi. Svaki čovjek sudi da dobro i pravedno treba nagraditi, a zlo i nepravdu kazniti. Međutim, što doživljavamo? Povijest, a još više svagdanji život, svjedokom je, da nigdje na svijetu dobro i pravda ne dobivaju potpuno priznanje, kao ni zlo i nepravda potpunu kaznu. Naš razum to boli i on ne miruje nego kaže: Mora biti negdje sudac i sudište gdje će sva djela, pa makar kako skrovića bila, izaći na vidjelo i suđena biti onako kako zaslužuju, a ne kako ih sude ljudi ovdje na zemlji. Koliko puta se ovdje na zemlji dogodi da netko učini i najgori zločin, ali — jer ima obilno novčanih sredstava i vješte branitelje — na sudu je proglašen nevinim. Drugi put je na sudu posve nevin čovjek, ali jer se ne zna braniti, ili se nema čime braniti, pa bude proglašen krivim. Okolina se zgraža, ali pomoći nema. Tada se naše oči podižu k nebu, a razum sudi: Mora tamo biti dobri i pravedni Bog pred kojim je sve golo i otkriveno, koji ne treba ni svjedoka ni branitelja, koji vidi i srca i bubrege te zapaža i najtajnije misli i osjećaje. On će nas suditi sve zajedno, pred svima će otkriti naša i dobra i naša zla djela. On će pravedno i potpuno nagraditi svako dobro, a kazniti svako zlo kako je tko zaslužio.

Taj će se, dakle, savršeno nepristrani i pravedni sud obdržavati na svršetku svijeta, a sudac će biti Bog-Čovjek, Isus Krist. Prema tome Objava o sudnjem danu nije protiv naše naravi, nego je u prilog ljudskoj naravi te savršeno odgovara zahtjevima uma i srca ljudskoga. Kako u drugim pitanjima tako i ovdje odsijeva divna mudrost Božja koja će do u tančine ispuniti težnju našu za potpunom pravednošću.

Spremajmo se već sada za taj sud. Imajmo pred očima da će se tamo suditi ne samo o onom što je učinjeno nego i o tome jesmo li zanemarili što dobra učiniti. Sudit će se, dakle, i o propustima. »A ja vam kažem da će se za svaku praznu riječ koju reknu ljudi, dati odgovor na dan sudnji« (Mt 12, 36).

ZNAKOVI PRIJE SUDNJEGA DANA

Prije sudnjega dana, na svršetku svijeta, pojavit će se na zemlji tri osobita znaka: Evanđelje će se propovijedati po svemu

svijetu, nastat će veliki otpadi od kršćanstva i doći će na zemlju antikrist.

O propovijedanju evanđelja govori sv. Matej evanđelist ovako: »Ovo evanđelje o kraljevstvu navješćivat će se po svemu svijetu za svjedočanstvo svima narodima. Tada istom dolazi svršetak« (Mk 24, 14). Na otpad i na antikrista nas upozoruje sv. Pavao apostol: »Da vas nitko ne prevari ni na koji način, jer treba da najprije dođe otpad, i objavi se čovjek grijeha, sin propasti, koji se protivi i podiže više svega što se zove Bog, ili što se štuje- tako da će on sjesti u hramu Božjem pokazujući sebe kao da je Bog« (2 Sol 2, 3—4). Uoči sudnjega dana će se i Židovi obratiti. »I tako će se spasiti sav Izrael kao što je pisano: »Doći će od Siona Spasitelj i odvratit će bezbožnost od Jakova« (Rim 11, 25). Za obraćenje Židova imat će puno zasluga Ilija prorok koji će opet doći na svijet prije sudnjega dana. Pod otpadom od vjere misli se otpad od Boga i Krista ne samo pojedinih ljudi nego čitavih krajeva i naroda, kojih će uprave uz pristanak većeg dijela naroda ne samo slatki jaram Kristov odbaciti, nego će i samu Crkvu nastojati uništiti. Antikrist je posebni neprijatelj Kristov, kojega duh već radi na svijetu. Oni, naime, koji rade u duhu antikristovu zovu se i sami antikristi. Za antikrista veli sv. Ivan apostol evanđelist: »Dječice, posljednja je ura, i kao što čujete da će doći antikrist, već sad mnogi antikristi ustadoše« (1 Iv 2, 18). »Taj je antikrist koji niječe Oca i Sina«.

Neposredno pak znakove koje će se pokazati na nebu prije dolaska Isusova, opisuje Sveto pismo ovim riječima: »Odmah će po nevolji oni dana sunce pomračiti i mjesec će izgubiti svoju svjetlost, zvijezde će s neba pasti, i sile će se nebeske uzdrmati. Tada će se pokazati znak Sina čovječjega na nebu, i svi će narodi na zemlji proplakati. Ugledat će Sina čovječjega gdje dolazi na oblacima nebeskim s velikom moći i slavom. On će poslati anđele svoje s velikim glasom trublje, i oni će sabrati izabranike njegove od četiri vjetra, od jednoga kraja neba do drugoga« (Mt 23, 29—31). Znak Sina čovječjega bit će sjajni križ Kristov koji će se pokazati na nebu. Po križu nas je Isus otkupio, s križem će doći i na sudnji dan. Anđeli će sve ljude skupiti pred Isusa. Dobre će postaviti Isusu na desnu, a zle Isusu s lijeve strane.

Tada će Isus blago pogledati dobre i milo ih pozvati: »Dođite, blagosloveni Oca mojega! Primite u posjed kraljevstvo koje vam je pripremljeno od stvorenja svijeta!« Te će riječi uzrokovati u srcima dobrih nepojmljivu sreću i nedokučivu radost. Tim će ih riječima Isus pozvati od rada u trajni mir, iz suzne doline u radosne nebeske visine, iz zemaljske bijede u vječno obilje i zadovoljstvo, iz prolazne i promjenljive zemlje u vječno i nepromjenljivo nebo. Isus navodi i razloge zbog kojih

vodi dobre u nebo: »Jer sam bio gladan, i dali ste mi jesti, žedan, i dali ste mi piti. Bio sam stranac i primili ste me na konak, gol i zaodjeli ste me. Bio sam bolestan, i pohodili ste me u tamnici, i došli ste k meni«. Pravednici će biti vrlo ugodno iznenađeni ovim opravdanjem pa će u čudu pitati Isusa: »Gospodine, kad smo te vidjeli gladna, i dali ti jesti, ili žedna, i dali ti piti? Kad smo te vidjeli stranca i primili te na konak? Ili gola, i zaodjeli te? Kad smo te vidjeli bolesna ili u tamnici, i došli k tebi?« A Isus će im odgovoriti: »Zaista, kažem vam: Što ste učinili jednom od ove najmanje moje braće, to ste učinili meni« (Mt 25, 34—40). Eto djela kršćanskoga milosrđa; ona nas spavaju, ona nas čine svetima!

Isus je rekao jednom zgodom apostolima: »Siromaha imate vazda među sobom« (Mt 26, 11). Siromaha je bilo na zemlji od postanka svijeta i bit će ih do svršetka. Prema tome uvijek imamo prilike vršiti djela kršćanskoga milosrđa. Što je bijeda veća, i milosrđe naše treba da je veće, dosljedno tome i naše će zasluge pred Bogom biti veće. Nisu siromasi samo oni koji se kao siromasi pokazuju na ulici. Ima siromaha vrlo mnogo koji ne mogu na ulicu, a u bijedi su da se gora ne može zamisliti. Sjetimo se: Što god dobra učinimo bilo kome u bijedi iz ljubavi prema Bogu, to Bog prima i nagrađuje kao da je njemu samomu učinjeno.

OPAKI NA SUDNJEM DANU

Za opake će sudnji dan biti porazan. Morat će gledati strogo sudačko lice Spasiteljevo i čuti strašne riječi: »Idite od mene, prokleti, u oganj vječni, što je pripremljen đavlu i anđelima njegovim« (Mt 25, 41).

Ovim će riječima Isus osuditi opake na dvostruku kaznu. Jedna se zove kozna osuda, a sastoji se u tome da osuđeni neće nikada vidjeti Boga; čitavu će vječnost biti odijeljeni od Boga. Osuda je nepromjenljiva i traje kroz svu vječnost. Osuđeni će zdvojno plakati. Mučit će ih grižnja savjesti do ludila. Predbacivat će sami sebi kako su se lako mogli spasiti, a sami su ni za što proigrali svoju sreću. Pomoći ni od kud, utjehe ni od koga. Dolazit će im na pamet prosti izrazi i bogumrske kletve koje su poput otrovnih strijela sipali na Božje veličanstvo. Sjećat će se nečistih grijeha, svih grijesnih prigoda: osoba, mjesta i stvari koje su ih na grijeh navodile. Mučit će ih imovina koju su nepravedno stekli. Pred oči će im dolaziti slike osoba kojima su poganim jezicima poštenje oduzeli. Nemilosrdno će ih progoniti

poklani i poubijani, kojih krv više k nebu za osvetom kao što je nekada vapila krv nedužnoga Abela. Nizat će im se pred očima svi grijesi cijeloga života kao u ogledalu. Jedan teži od drugoga. Da su se barem u zadnji čas pokajali kao raskajani razbojnik na križu i bilo bi sve oprošteno. A ovako? Ni sjene ni kakve nade. Sveto pismo pita: »Ili ne znate da nepravedni neće baštiniti kraljevstva Božjega? — pa odmah nadodaje grožnju: »Ne varajte se: ni bludnici, ni idolopoklonici, ni preljubnici, ni mekoputni, ni oni koji spavaju s muškarcima, ni kradljivci, ni lakomci, ni pijanice, ni psovači, ni razbojnici neće baštiniti kraljevstva Božjega« (1 Kor 6, 9—10).

Osuđeni gube nebesku domovinu. Isključeni su iz zajednice anđela i blaženih ljudi. Bit će lišeni dražesnoga pogleda kojim se naslađuju blaženi kad gledaju ljepotu naravnih stvari. Bit će lišeni svjetla slave. Neće gledati Boga. Neće uživati blažene ljubavi i veselja. Neće imati proslavljeno tijelo. Izgubit će sve nadnaravne darove, a zadržat će samo neizbrisive biljege Sakramenta svetoga Krsta i Ređenja koje će im u paklu biti kazna i sramota.

Povrh kazne osude trpjet će osuđenici i osjetne kazne. Među osjetnim kaznama dolazi na prvo mjesto pakleni oganj, paklena vatra. Vatra je u paklu realna i tvarna kao i naša na zemlji, ali se razlikuje od zemaljske time što nikada ne izgara i ima posebnu moć da muči duše, makar su duhovna bića. Do sudnjega će dana mučiti otpale anđele i osuđene ljudske duše, a nakon sudnjega dana i tjelesa osuđenika. »Sin čovječji izaslat će anđele svoje, i oni će sabrati sve zavoditelje i zlotvore iz kraljevstva njegova i bacit ih u peć ognjenu. Ondje će biti jauk i škrgut zuba« (Mt 13, 41—42). Ako te ruka tvoja sablažnjava, odsijeci je! Bolje je za tebe da uđeš sakat u život, negoli da s dvije ruke ideš u pakao, u oganj neugasivi, gdje crv njihov ne umire, i oganj se ne gasi« (Mk 9, 43). »I gradove Sodumu i Gomoru osudio je (Bog) na propast i spalio, i tako je postavio primjer budućim bezbožnicima« (2 Petr 2, 6).

Kad Spasitelj na sudnjem danu izrekne osudu nad osuđenima, navest će i razloge zašto ih osuđuje: »Bio sam gladan, i niste mi dali jesti, žedan, i niste mi dali piti. Bio sam stranac, i niste me primili na konak, go i niste me zaodjeli. Bio sam bolestan i u tamnici, i niste me pohodili«. Osuđenici će ga pitati: »Gospodine, kada smo te vidjeli gladna ili žedna ili stranca ili gola ili bolesna ili u tamnici, i nismo te poslužili?« Isus će im odgovoriti: »Zaista, kažem vam: što niste učinili jednomu od ovih najmanjih, to niste učinili ni meni« (Mat 25, 42—45).

Među nedostacima koji strovaljuju ljude u pakao bit će jedan od najvećih: manjak ljubavi prema bližnjemu, nedostatak djela kršćanske ljubavi.

Sveto pismo govori o paklu jasno i otvoreno na mnogo mjesta. Nauku o paklu ispovijeda sva kršćanska predaja već od apostolskih vremena pa kroz svu crkvenu povijest. Tu ne pomaže ništa ljudsko mudrovanje koje bi htjelo da pakla nema. Pakao je činjenica, doduše gorka činjenica, i s njom se mora računati. Ne koristi pred njom zatvarati oči ni glavu turati u pijesak. Njoj se mora muževno pogledati u oči, s njom se mora računati. Četiri su posljednje stvari čovječje na zemlji: smrt, sud, pakao i nebesko kraljevstvo. Sveto pismo nas upozoruje: Sjeti se, čovče, često svojih posljednjih stvari pa nećeš nikada sagriješiti. Često razmatranje o posljednjim stvarima, pomno izbjegavanje grijeha i brižno vježbanje u krepostima — to su sigurna sredstva koja će nas očuvati od gorke istine — vječnoga pakla. Dao dobri i milosrdni Bog da ga nitko od nas ne okusi!

DUH SVETI

Moderni se svijet podijelio u dva tabora. Jedan ispovijeda tvarni nazor na život, a drugi duhovni. Prvi priznaju samo tvar, a drugi povrh stvari i duh.

Svi kršćani, a napose mi kršćani katolici, ispovijedamo vjeru u duhovni svijet. Najbliži duh koga prvoga upoznajemo jest naša vlastita duša. Ona je besmrtni duh, stvoren na sliku i priliku Božju, bez kojega ne bismo mogli ni živjeti, a kamoli misliti, govoriti ili raditi. Kad se ljudske duše prigodom smrti odijele od tjelesa, one na drugom svijetu žive zasebno i neovisno od tijela. Boravak je njihov ili u nebu, ili u čistilištu, ili u paklu. Na sudnjem danu se opet sjedinjuju s uskrslim tjelesima i žive dalje svaki u svom tijelu vечно u nebu ili u paklu, jer nakon sudnjega dana više nema čistilišta.

Povrh ljudskih duša postoje viši duhovi a to su anđeli. Oni su čisti duhovi, žive bez tijela, a ne u tijelu kao ljudske duše. Anđeli su dakako savršeni od ljudskih duša i žive kod Boga u nebu, a služba im je da ljudima saopćuju volju Božju. Oni anđeli koji su se u početku svijeta odmetnuli od Boga, bačeni su u pakao i zovu se đavoli ili zli dusi. I oni su duhovi takve naravi da ne žive u tijelu nego zasebno i samostalno, ali su opaki i bave se strašnim poslom da zavode ljude na grijeh.

Najljepši, najsavršeniji i najplemenitiji duh je Božja narav koja se ista i nerazdijeljena nalazi u svim trim božanskim osobama: u Ocu, Sinu i Duhu Svetomu. Kad je u Svetom pismu ili u Usmeno predaji govor o Duhu svetom, onda se uvijek misli samo na jednu osobu, a to je treća osoba u presv. Trojstvu.

Za Duha Svetoga kao treću osobu u Bogu znali su već i u Starom zavjetu. Prorok David moli se Ocu nebeskom: »I Duha Svetoga svojega ne uzimaj od mene« (Ps 50, 13). Mudri Salomon priznaje u knjizi Mudrosti Bogu: »Tko je ikada spoznao odluku Tvoju, ako mu nisi udijelio mudrost, ako mu nisi poslao s visina Svetoga Duha svojega« (Mudr 9, 17). U Novom zavjetu veli Isus apostolima: »Idite, dakle, i naučavajte sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga« (Mt 28, 19). Majka Božja začinje Isusa po Duhu Svetom. Anđeo reče Mariji: »Duh Sveti će doći na tebe, i sila će te Svevišnjega osjeniti« (Lk 1, 35). Ivan šalje svoje učenike k Isusu, jer Isus krsti u Duhu Svetom.

Na temelju Objave ispovijeda Vjerovanje apostolsko: »Vjerujem u Duha Svetoga«. Ovo je vjerovanje prošireno i upotpunjeno na općim crkvenim saborima u Niceji (325) i Carigradu (381) i glasi: »I vjerujem u Duha Svetoga, Gospodina i davaoca života koji izlazi od Oca i Sina. Koji se s Ocem i Sinom skupa časti i slavi, koji je govorio po prorocima«. Atanasijeva vjeroispovijest iz 5. vijeka tumači odnošaj Duha Svetoga prema Ocu i Sinu ovako: Otac nije ni od koga učinjen, ni stvoren ni rođen. Duh Sveti od Oca i Sina, nije učinjen, niti stvoren niti rođen, nego izlazi. Druga je osoba Očeva, druga Sinova, druga Duha Svetoga. Ali u Oca i Sina i Duha Svetoga jedno je božanstvo, jednaka slava, vječno veličanstvo. Kakav je Otac, takav Sin, takav Duh Sveti. Nestvoren Otac, nestvoren Sin, nestvoren Duh Sveti. Neizmjeran Otac, neizmjeran Sin, neizmjeran Duh Sveti. Vječan Otac, vječan Sin, vječan Duh Sveti. Svemoguć i Otac, Svemoguć Sin, Svemoguć Duh Sveti. Bog je Otac, Bog Sin, Bog Duh Sveti. Ali ipak nisu tri Boga, nego je samo jedan Bog. »Trojica su koja svjedoče na nebu: Otac, Riječ i Duh Sveti, i ova su trojica jedno« (1 Iv 5, 7).

Duh Sveti kao Bog boravi svuda pa zato opravdano pita kralj David: »Kako ću otići ispred Duha tvojega, o Bože« (Ps 138, 7). Ali napose boravi u katoličkoj Crkvi i u ljudskoj duši. U katoličku je Crkvu došao kad je na prve Duhove u prilici gorućih jezika sišao nad apostole i dao im dar da su mogli govoriti raznim jezicima i s neobičnim uspjehom obraćati ljude na kršćansku vjeru. U našu dušu silazi Duh Sveti na svetom krštenju i ostaje tako dugo u duši dok čovjek ne sagriješi smrtnim grijehom. Sa smrtnim grijehom gubi duša Duha Svetoga, ali se On opet vraća u dušu nakon skrušene ispovijedi.

O Duhu Svetomu uči Sveto pismo da stanuje u nama kao u hramu. »Ili ne znate da je tijelo vaše hram Duha Svetoga, koji je u vama i niste svoji« (1 Kor 6, 19).

Plodovi su djeloavnja Duha Svetoga u našoj duši mnogostruki. Sv. Pavao ih navodi u poslanici Galaćanima (5, 22–23): »A plod je Duha: ljubav, radost, mir, strpljivost, blagost, dobro-

ta, vjera, krotkost, uzdržljivost«. Čovjek u kom stanuje Duh Sveti ljubi Boga i sve ljude bez razlike radi Boga kao djecu Božju a svoju braću. Svemu se raduje jer sve u životu, bilo ugodno ili neugodno, dolazi iz ruke Božje i konačno dobro svršava. Takav čovjek ima čistu savjest, a gdje je čista savjest, tu je mir u duši, mir s Bogom i s ljudima. Kao što je rat jedno od najvećih zala u nizu životnih zala i pripisuje se kao začetniku davlu, tako je mir od zemaljskih dobara najveće dobro, a dolazi od Duha Svetoga. Čovjek Duha Božjega strpljivo snosi svoje jade poput patnika Krista, jer znade da nakon patnje ovoga života dolazi slava budućega. Blago sudi bližnjega, jer ima na pameti: kakvom mjerom mjeri, takvom će mu se i vraćati. Dobar je svakom jer se nada da će i Bog biti dobar njemu. Radije podnosi nepravdu nego da se osvećuje, makar bi se mogao osvetiti. »Blaženi krotki jer će oni baštiniti zemlju«. Pazi na tijelo i kroti ga vjerno služi duši, a duša Bogu. Ustrajan je u vjeri jer »bez vjere nije moći ugoditi Bogu«, a jaka vjera ima moć da i bregove prenosi.

DJELOVANJE DUHA SVETOGA

Duh Sveti se objavio svijetu u osjetnom obliku u dva maha. U obliku goluba nad glavom Isusovom, kad se Isus krstio na rijeci Jordanu, i u obliku gorućih jezika, kad je pedeseti dan nakon uskršnuća sišao nad apostole, a po apostolima na cijelu Kristovu Crkvu.

Isus je preorekao o Duhu Svetom: »A tješitelj Duh Sveti koga će Otac poslati u ime moje, On će vas naučiti svemu, i napomenut će vam sve što god sam vam rekao« (Iv 14, 26). Duh Sveti je učitelj u Crkvi. Prvi je put nastupio učiteljsku službu kad je na prve Duhove rasvijetlio apostole pa su s tolikim uspjehom propovijedali da se najednput obratilo oko 300 ljudi. Apostoli-ljudi neuki, bez škole, jednostavni i priprosti, po nadahnuću i rasvijetljenju Duha Svetoga govorili su raznim jezicima tako da su ih slušatelji svaki u svom jeziku čuli. Slušateljstvo se divilo i čudilo govoreći: »Nisu li ovi svi što govore Galilejci, pa kako mi čujemo svaki svoj jezik, u kom smo se rodili; čujemo ih gdje naviještaju našim jezicima veličanstvena djela Božja«. A kad su se neki od slušača stali podrugivati apostolima da su se napili slatkog mošta, ustade na obranu sv. Petar i reče: »Nisu ovi pijani kako vi mislite«, nego je ovo djelovanje Duha Svetoga (Dap 2, 7, 11, 15).

Kako je nekada Duh Sveti poučavao Petra i ostale apostole, tako danas uči Svetoga Oca Papu i biskupe. Kako su neka-

da nepogriješivo naučavali Isusovu nauku apostoli, vođeni Duhom Svetim, tako je kasnije nepogriješivo tumače Sveti Otac Papa i biskupi, i opet vođeni Duhom Svetim. Na prvom crkvenom saboru u Jerusalemu 50. god. apostoli zaključuju nakon vijećanja: »Svidjelo se Duhu Svetomu i nama«. Dakle pod vodstvom Duha Svetoga održano je već 21 općih crkvenih sabora u Katoličkoj Crkvi, na kojima su Sveti Otac Papa i biskupi donijeli obilje spasonosnih odredaba za vjersko-ćudoredni preporod čovječanstva. Crkveno učiteljstvo ne govori samo od sebe, ne iznosi svoju muku, nego uči kako je nadahnuto, kako mu je određeno. Na to je upozorio Isus apostole kad je rekao: »Niste vi koji govorite, nego Duh Sveti vašega koji govori u vama« (Mt 10, 20).

Duh Sveti je za Crkvu ono što je sunce za prirodu. Sunce daje prirodi toplinu i život, a život donosi bogate plodove. Plodovi su toliki da im ne znamo ni broja ni mjere. Divimo se i veličamo Božju svemogućnost i ne možemo shvatiti Božju dobrotu. Takvo je, i još uzvišenije, djelovanje Duha Svetoga u životu Crkve. Isus nas je otkupio, a Duh Sveti dijeli plodove otkupljenja. Isus je stekao milosti, a Duh Sveti djeluje da se njima korisno služimo. Druga božanska osoba — Isus Krist je ustanovio sedam svetih Sakramenta, sedam rijeka, po kojima nebo razlijeva na zemlju darove Božje, a treća božanska osoba — Duh Sveti pripravlja tlo — ljudske duše da se što više natope rosom milosti i po milosti postanu što sličnije Bogu. »Vjetar puše gdje hoće, i glas njegov čuješ, ali ne znaš otkuda dolazi i kuda ide; tako je svaki koji je rođen od Duha« (Iv 3, 8). Kako vjetar puše nezavisno od ljudske volje, tako se i duhovni preporod u nama zbiva djelovanjem nezaslužene milosti Duha Svetoga.

Prije dolaska Duha Svetoga na apostolima se opažaju ljudske slabosti. Petar je zatajio Isusa. Toma ne vjeruje, Ivan i Jakob šalju majku k Isusu neka im pribavi prva mjesta u Isusovu kraljevstvu. Kad je Isus uhvaćen, oni ostavljaju Isusa i bježe. Nakon dolaska Duha Svetoga apostoli propovijedaju neustrašivo, podnose i najteže muke, konačno i samu smrt. Svi su redom svršili mučeničkom smrću osim sv. Ivana. I on je trebao mučenički svršiti, ali je čudom ostao živ i neozlijeđen u kotlu vrela ulja.

Katolička Crkva broji danas preko 500 milijuna vjernika koji su rasijani po čitavoj zemaljskoj kugli. Crkva je danas prva duhovna velevlast na svijetu. Divo joj se ne samo vjernici nego i protivnici. Osnovana je s neba i vodi je nebo. Utemeljitelj joj Sin Božji, a vodi je i upravlja njom Duh Sveti postavlja biskupe, pa ih zato i upozoruje Sveto pismo: »Pazite na sebe i na sve stado nad kojim vas Duh Sveti postavi biskupima« (Dap 20, 28). Duh Sveti zove i osposobljuje svećenike. Duh Sveti preko misionara obraća nevjernike i posvećuje vjernike. Duh Sveti je duša i

srce katoličke Crkve, jer u Njemu i po Njemu živi i djeluje sve što je Božje.

Isus zadaću koju Duh Sveti vrši u cijeloj Crkvi vrši i u duši svakoga pojedinoga od nas. Koliko puta nam je u životu sinula lijepa misao od koje sami ne bismo nikada došli. Djelo je to Duha Svetoga. Osjetili smo sveto ganuće za Bogom i kreposnim životom, potaknuo nas je Duh Sveti. Od Savla postao je Pavao — od grešnika pravednik, obratio ga Duh Sveti. Trebalo je snage da se odrvamo napasti; pomogao je Duh Sveti. Treba izdržati borbu u obrani vjere i svetinja Božjih; ojačao nas Duh Sveti. Snašla nas žalost i tuga; utješio nas Duh Sveti. Radi uzvišene zadaće koju Duh Sveti vrši u našim dušama Crkva ga zove Prosvjetitelj i Utješitelj.

KRISTOVA CRKVA

Mi smo katolici od svih vjerskih zajednica na svijetu da nas brojčano najjači. Tko imalo pozna povijest, taj je na čistu sa činjenicama: da je katolička vjera kao naučni sustav na najvećoj visini, da u ćudorednom pogledu u životu naj snažnije djeluje, da u društvenom pogledu razvija najveću djelatnost. Proćavajte sami sve vjere prije i poslije Isusa, uspoređujte ih među sobom, pa ćete vidjeti da je katolička vjera jedinstvena pojava na svijetu.

Kršćanstvo je objavljena vjera. Došlo je na svijet s neba od Boga, Bog mu je zaćetnik. Jer potjeće od Boga, a ne od ljudi ne mogu ga ljudi mijenjati, a još manje dokidati. Isus Krist, Bog-Ćovjek, je na svijet donio kršćanstvo. On ga je propovijedao, On se je pobrinuo da ćisto i nepokvareno ostane na svijetu. Isus Krist je predao svoju nauku na ćuvanje i vjerno tumaćenje katoličkoj Crkvi. Ona je ćuva i nepogriješivo tumaći već 2.000 godina.

Katolička Crkva je društvo koje ispovijeda vjeru od Krista objavljenju. Ona je društvo od Krista utemeljeno, a sastoji se od smrtnih ljudi koji su među sobom povezani istom vjerom i istim Sakramentima pod vlašću Svetoga Oca Pape a sa svrhom da po milosti Božjoj postignu spasenje. Sveto pismo naziva Crkvu divnim imenom: Božja država (Ps 47), Božja kuća (1 Tim 3, 5), Kraljevstvo Božje, nebesko, Kristovo (Lk 13, Mt 13, Iv 18). Ovćinjak Kristov (Iv 10, 16). Tijelo Kristovo (Kol 1, 24, Ef 1, 22) i zarućnica Kristova. Prije Mojsija upotrebljava Sveto pismo za buduću Crkvu sliku: raj zemaljski, u kom se jedinom nalazi sreća. Prva žena Eva, sagraćena iz rebra Adamova, slika je Crkve koja se raća

iz Boka umirućega Krista. Za vrijeme Mojsijeva zakona zovu Crkvu kamenom koji se otkinuo od pećine i ispunio cijeli svijet. Crkvu nazivaju hramom jerusalemским. Kao što je hram jerusalemски bio središte židovskog naroda, tako je Kristova Crkva središte svih naroda svega svijeta. I židovski je narod slika Crkve. Židovski je narod nekada bio odabrani Božji narod, jer je iz njega potekao Spasitelj Isus Krist. Tako su u Novom zavjetu kršćani odabrani Božji narod, jer se među kršćanima čuva Isusova vjera po kojoj se ljudi spasavaju.

U Novom se zavjetu ispoređuje Crkva s mrežom kojom su apostoli lovili ribu. Kako se mrežom u moru love ribe, tako se propovijedanjem kršćanstva osvajaju ljudi za Krista. Uspoređuje se Crkva i s nešivenom Kristovom haljinom i s posudom koja je pala s neba, a koju je u viđenju gledao sv. apostol Petar. Noina lađica je posebno lijepa slika za Crkvu. Kao što su se spasili od općega potopa samo oni ljudi koji su se nalazili u Noinoj lađi, tako će se spasiti od pakla i doći u nebo samo oni koji će bar na neki način biti članovi Kristove Crkve.

Katolička Crkva je povijesno djelo. Nastala je u vremenu kad je Krist javno propovijedao. Radi i djeluje u vremenu. U vremenu i plodove donosi. Kao povijesno djelo ima i povijesne izvore iz kojih se vidi ustrojstvo, svrha i način njezina rada. Za poznavanje crkve su važne u prvom redu svete knjige Novoga zavjeta, koje opisuju život i rad Isusov i svetih apostola prvih suradnika Isusovih. Važna je i sva kršćanska predaja, a napose apostolska predaja. Prvi su kršćani, koji su živjeli u apostolsko doba, mnogo toga sami vidjeli i čuli od apostola te predali kasnijim pokoljenima što je predragocijena građa za poznavanje Crkve i kršćanstva.

Lijepo je kad se ljudi dive nauci katoličke Crkve. Crkva uvijek vodi u nauci. Nepogriješivim mjerilom luči istinu od neistine. Istinu izdiže i visoko cijeni, a laž neustrašivo osuđuje. Pohvalu zaslužuje kad ljudi iskreno priznaju da je katolička Crkva najsavršenija organizacija na zemlji. Ali to još nije dosta. Crkva nije samo organizacija ili društvo, ona je organizam, tijelo, i to živo tijelo, komu je Krist Gospodin glava, a mi smo udovi. Crkva je tajanstveno ili mistično Kristovo tijelo. Kao što u svakom životu tijelu postoji neprestana i nedjeljiva veza između glave i tijela, tako je to i u Crkvi. Kristove misli, Kristovi osjećaji i Kristova milost neprestano prelaze iz Krista-glave u nas udove s tom svrhom da nas dignu od naravnoga u nadnaravni život, da ne živimo više ljudskim životom nego Kristovim, Božjim životom. Kao što u Kristu gledamo najprije Boga, a onda tek čovjeka, tako i u Crkvi treba najprije gledati tajanstveno tijelo Kristovo, a onda istom ljudsku organizaciju. Tako sude i osjećaju, tako i moraju suditi i osjećati svi čestiti kršćani.

OPĆA CRKVA — BOŽJI NAROD

Pojam Crkva obuhvata sve ljude koji se po Kristovoj nauci i Kristovu primjeru sjedinjuju s Bogom. Jedni su članovi Crkve još živi ovdje na zemlji. Drugi su već umrli i nalaze se na drugom svijetu u nebu ili čistilištu. Duše prokletih u paklu nisu članovi Crkve. Možda su prokleti, kojih se duše nalaze u paklu, dok su živjeli na zemlji bili članovi Crkve, ali su bili kao suhe grane bez života. Time što su umrli nepokajani i duše im prispjele u pakao, prekinuli su svaku vezu s Crkvom.

Oni pokojnici kojih se duše nalaze u nebu zovu se Pobjednička Crkva. Ti su časno svršili svoj život na zemlji jer su proslavili Boga i ljudima dobro činili, pa ih je Bog nagradio da zajedno s apostolima vječno borave u društvu trojedinoga Boga Oca, Sina i Duha Svetoga. Oni su se smirili u Bogu, jer su im sve težnje i osjećaji ispunjeni; oni su sretni i blaženi. Oni pokojnici kojih se duše nalaze u čistilištu zovu se Trpeća Crkva. Njihove se duše čiste u čistilištu na taj način što trpe neko vrijeme kazne za svoje grijeh. Kad se očiste poći će u nebo, prijeći će iz Trpeće u Slavu ili Pobjedničku Crkvu. Mi, živi članovi Crkve na zemlji, zovemo se Vojujuća Crkva, jer neprestano vojujemo protiv slabosti vlastitoga tijela, protiv opakih ljudi i protiv đavola koji nas, bilo sami, bilo pak u ljudima i po ljudima, zavode na zlo. Njihova je svrha zauvijek upropastiti i dušu i tijelo naše.

Ako gledamo Vojujuću Crkvu na zemlji, ona obuhvata sve ljude od Adama do konca svijeta koji vjeruju u Krista. Ljudi koji su živjeli prije Isusa, ispovijedali su vjeru u Spasitelja i prema tome pripadali Crkvi time što su vjerovali i činili sve ono što su razumom spoznali kao dobro i što im je Bog objavio da treba vjerovati i činiti. Ljudi koji žive nakon Isusa, pripadaju Crkvi, ako vjeruju što uči razum, starozavjetna objava i sve ono što je Isus s apostolima učio. Dakle, nakon Isusa, povrhu razumnih spoznaja treba obdržavati propise Staroga i Novoga zavjeta. Crkva prije Isusa bila je samo priprava za Crkvu koju je konačno Isus Krist uredio. Zato je bila samo prolazna i bez naročitoga oblika. Novozavjetna Crkva, koju je Krist osnovao, savršeno je uređena, zato je trajna i određena za sve narode.

Kad je danas govor o Općoj Kristovoj Crkvi ili Božjem narodu, onda se uvijek misli na cijelo društvo, na sve duhovne pastire i na sve vjernike po cijelom svijetu zajedno. U Opću Crkvu, dakle, spadaju Sveti Otac Papa, biskupi i svi vjernici svijeta koji su u vezi sa Svetim Ocem Papom i biskupima. Što više »svi su ljudi pozvani u novi Božji narod. Radi toga ovaj narod, ostajući jedan i jedini, mora se protegnuti na cijeli svijet i na sve vjekove da se ispuni odluka volje Boga koji je u početku stvorio jednu ljudsku narav i odlučio da djecu svoju, koja su bila raspršena, napokon skupi u jedno« (»Lumen gentium«, br. 13).

Učiteljsku službu u Crkvi vrše Sveti Otac Papa i biskupi, a svi drugi u Crkvi sačinjavaju slušajuću Crkvu. Sveti Otac Papa vrši učiteljsku službu u cijeloj Crkvi. Njega imaju slušati svi biskupi, svećenici i vjernici. Svaki biskup vrši učiteljsku službu u svojoj biskupiji ovisno o Svetom Ocu Papi, a imaju mu se pokoravati i slušati svi svećenici i vjernici na području njegove biskupije. Svi svećenici, niži od biskupa, samo su pomoćnici biskupovi u duhovnoj službi; oni imaju pomagati biskupu u onim službama i dužnostima koje im biskup povjeri. Prema tome nijedan svećenik ne smije ništa poduzimati ili na svoju ruku vršiti u Crkvi bez znanja i odobrenja biskupova. Gledajte divan red: Papin je djelokrug cijela Crkva, biskupov je djelokrug njegova biskupija, a župnikov župa koju mu povjeri biskup. Svi drugi svećenici samo su pomoćnici Papini i biskupovi bilo u upravi cijele Crkve, ili biskupije i župe, u onim poslovima koje im Papa ili biskup povjeri.

Sveti Otac Papa, biskupi i svećenici nose časni naslov: duhovni oci. Taj im je naslov dala sveta Crkva da ih podsjeti, kako je njihov odnos prema vjernicima jednak odnosu oca u obitelji prema djeci. Kako uz tjelesno tako je i uz duhovno očinstvo vezana velika briga, skrb i odgovornost. Uz duhovno je očinstvo u prošlom ratu bila vezana tolika briga i tako teška odgovornost kao malo kada u povijesti. Dok sveta Crkva upozoruje svećenike da budu prema vjernicima puni razumijevanja i topline kao očevi u obitelji prema svojoj djeci, u isto vrijeme stavlja toplo na srce vjernicima da budu prema svećenicima kao najbolja djeca prema roditeljima poslušna i privržena. Tijesna povezanost i puno povjerenje između svećenika i vjernika čini svetu Crkvu tako jakom i odgovornom da je ni vrata paklena neće nadvladati.

OSNIVAČ CRKVE JE SAM ISUS KRIST

Isus Krist je sâm neposredno utemeljio Crkvu na svijetu kao društvo da traje do svršetka svijeta.

»Kad je došao Isus u krajeve Cezareje Filipove, pitao je svoje učenike: Za koga drže ljudi Sina čovječjega? Oni odgovoriše: Jedni za Ivana Krstitelja, drugi za Iliju, opet drugi za Jeremiju ili za kojega od proroka. Reče im Isus: A za koga me vi držite? Odgovori Šimun Petar: Ti si Krist, Sin Boga živoga. Odgovori mu Isus: Blago tebi Šimune, sine Jonin, jer tijelo i krv nije to tebi objavila nego Otac moj koji je na nebesima. I ja tebi kažem: Ti si Petar, i na toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju i vrata je paklena neće nadvladati« (Mt 16, 13—14). Drugom zgodom rekao je Isus apostolima: »I druge ovce imam, koje nisu iz ovoga ovčinjaka,

i one mi valja dovesti, i čut će glas moj; i bit će jedno stado i jedan pastir« (Iv 10, 16).

U objema ovim zgodama Isus obećaje osnutak Crkve. Crkva će biti uređena kao dobro izgrađena kuća koja počiva na jakom temelju-kamenu. Ono što je kameniti temelj u kući, to će biti Petar u Crkvi. Od kamenitoga temelja dolazi čvrstoća i otpornost kuće. Tako će od Petrova ugleda dobivati Crkva svoju povezanost i jakost. Crkva će biti slična ovčinjaku. Ovčinjak je uređen tako da prima samo određene ovce za koje se brine određeni pastir. Tako će i u Crkvu ulaziti vjernici po određenim propisima koje će propisivati vrhovni pastir Petar i njegovi nasljednjici — Pape.

Isus Krist određuje svrhu Crkvi: spasenje ljudi. Crkva će se prostirati po cijelom svijetu, a ne samo među židovskim narodom. Crkva će se boriti s đavlom. Otimat će duše iz đavolske vlasti. Crkva će upućivati ljude na prekogrobni, vječni život, koji se postizava odricanjem svijeta i grešnih želja, čistim životom, vjerom, molitvom i dobrim djelima. Kristovo kraljevstvo, Crkva počinje na zemlji, a svršit će na nebu. Isus postavlja vlast u Crkvi: najprije apostole pod vodstvom Petrovim, a Petar i apostoli odabiru nasljednike. Isus određuje sredstva kojima se postizava spasenje. Treba vjerovati nauku koju propovijedaju Krist i apostoli, primati Sakramente, a naročito sveti Krst i svetu Pričest, treba se pokoravati vlasti: apostolima i njihovim nasljednicima. Iz čitavoga se, dakle, propovijedanja i rada Isusova vidi da je On ne samo imao u vidu osnutak Crkve nego ju je stvarno i osnovao.

Sad je pitanje: kada, u koje vrijeme je Isus osnovao Crkvu? Sigurno je to da je sva starozavjetna Objava, da su svi patrijarhe i proroci svojim radom i vjerovanjem poslužili kao daljnja priprava za osnutak Crkve. Isusov život i rad, a napose propovijedanje prije smrti, služe kao bliža priprava za osnutak Crkve. Prije smrti Isus odabire apostole, vrhovne nosioce vlasti u Crkvi. Jednako prije smrti ustanovljuje novozavjetno svećeništvo i presveti Oltarski Sakrament koji je mozak i srce crkvenoga vjerskoga života. Poslije smrti, a nakon uskrsnuća, popunjuje Isus osnutak Crkve time što predaje obećanu vlast Petru i apostolima. Poslije uskrsnuća, a prije uzašašća na nebo, reče Isus apostolima: »Dana mi je sveta vlast na nebu i na zemlji. Idite, dakle, i naučavajte sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga, učeći ih da drže sve što sam vam zapovjedio« (Mt 28, 18—20). Poslije uskrsnuća dahne u apostole i reče im: »Primate Duha Svetoga! Kojima oprostite grijehe, oprostit će im se, a kojima zadržite, bit će im zadržani« (Iv 20, 22—23). Posloje uskrsnuća pita Isus Petra: Šimune Ivanov, ljubiš li me većma nego ovi? Odgovori mu Petar: Da, Gospodine, Ti znaš da te ljubim. Kaže mu (Isus): Pasi janjce moje. Kaže mu opet drugi put (Isus): Šimune Ivanov, ljubiš li me? Uzvraća mu (Petar): Da. Gospodine, Ti znaš da te lju-

bim. Kaže mu (Isus): Pasi janjce moje! Kaže mu (Isus) treći put: Šimune Ivanov, ljubiš li me? Ožalosti se Petar što mu treći put reče: ljubiš li me? i odgovori mu: Gospodine, Ti sve znaš, Ti znaš da te ljubim. Kaže mu Isus: Pasi ovce moje: (Iv 21, 15–17). Riječima: pasi ovce moje, predao je Isus Petru i njegovim nasljednicima vrhovnu vlast da protiv odredaba Petrovih i Papinih nema priziva ni na zemlji ni na nebu.

Svečano proglašenje Crkve kao obvezatne vjerske ustanove izvršeno je na prve Duhove, kad je Duh Sveti sišao na apostole. Taj dan je osnovana prva kršćanska općina u Jeruzalemu i broji oko 3.000 ljudi. Od prvih Duhova nastaje obveza za sve koji poznaju kršćanstvo: stupiti u Kristovu Crkvu, jer se samo po Kristovoj nauci, kako je propovijeda Kristova Crkva, mogu ljudi spasiti.

Štujmo i ljubimo katoličku Crkvu kao svoju majku i slušajmo rado i ponizno njezine zapovijedi i naredbe. Sv. Ciprijan je rekao divnu misao: »Ne može imati Boga za Oca koji nema Crkvu za majku.«

SVETA VLAST U CRKVI

U katoličkoj Crkvi postoji hijerarhija ili sveta vlast. Zove se sveta jer ju je ustanovio sveti Bog, a svetu ima i svrhu zbog koje je ustanovljena.

Svetu je vlast u Crkvi predao osnivač Crkve Bog-čovjek Isus Krist apostolskom zboru. Apostolima zovemo one suradnike Isusove koje je Isus posebno obdario i odredio im kao neposrednu dužnost da propovijedaju evanđelje o kraljevstvu Božjem. Izbor apostola prikazuje Sveto pismo ovako: »Potom uziđe Isus na goru i dozva koje je htio, i dođoše k njemu. I postavi dvanaesticu da budu s njime i da ih pošalje da propovijedaju. I dade im vlast da liječe od bolesti i da izgone đavle. I postavi ih dakle dvanaesticu: Šimuna i nadjene mu ime Petar, i Jakoba Zabedejeva i Ivana, brata Jakobova, i nadjene im imena Boanerges, to znači sinovi groma; i Andriju i Filipa i Bartolomeja i Mateja i Tomu i Jakoba Alfejeva i Tadeja i Šimuna Kananejca i Judu Iškariotskog, koji ga izdade« (Mk 3, 13-19). Apostolski zbor broji u početku 12 muževa. Kasnije, kad je Juda Iškariotski otpao, koji je sramotno izdao Isusa, na njegovo su mjesto apostoli nakon uzašašća Isusova na nebo izabrali sv. Matiju. Kasnije je probrojen k apostolskom izboru još i sv. Pavao.

Da apostoli uzmognu što uspješnije vršiti svoju službu, snabdio ih je Isus osobnim povlasticama i redovitom vlašću. Apostoli su kao prvi suradnici kod osnivanja Crkve primili od

Isusa osobne povlastice koje su dane samo njima, a nisu kasnije dane biskupima, nasljednicima. Među osobne povlastice spada neposredno poslanje od samog Isusa s obzirom na propovijedanje evanđelja. Apostolima je rekao Isus izravno: »Idite po svemu svijetu i propovijedajte evanđelje svakomu stvorenju!« (Mk 16, 15). Svaki je apostol sam, i neovisno od drugih, bio nepogrešiv u tumačenju evanđelja, dok su nasljednici, biskupi, nepogrešivi samo u zajednici s Papom. Svaki je apostol imao vlast u cijeloj Crkvi. Mogao je dakle propovijedati, Sakramente dijeliti, svećenike rediti i biskupe postavljati u cijeloj Crkvi. Biskupi koji ih nasleđuju, mogu biskupsku vlast vršiti samo u svojoj biskupiji. Konačno, svaki je apostol imao i tu ličnu povlasticu da je mogao čudesa činiti i prorokovati, tj. sa sigurnošću unaprijed naviještavati buduće događaje što pojedinim biskupima kasnije nije dano.

U redovitu apostolsku službu spada trostruka vlast: učiteljska, svećenička i pravna ili pastirska. Redovita vlast prelazi u cijelosti i na biskupa, tako da je svaki biskup u svojoj biskupiji zakoniti učitelj evanđelja, svećenik s puninom svećeničke vlasti i prvi pastir svojih vjernika.

Kroz tri godine svoga javnog djelovanja Isus ima neprestano apostole uza se. On ih sam poučava i odgaja. Apostolima na samu mnogo toga tumači što ostalim vjernicima nije rekao. Apostoli su, dakle, svoju naobrazbu stekli u božanskoj školi kod samoga Isusa. A kad ih je Isus izobrazio i odgojio, onda im je predao vlast. Bilo je to svečanim načinom prije uzašašća na nebo. Tada im je Isus rekao: »Dana mi je sva vlasta na nebu i na zemlji. Idite, dakle, i naučavajte sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga; učeći ih da drže sve što sam vam zapovijedio« (Mt 28, 19–20). Riječima »naučavajte« predao im je učiteljsku vlast. »Krsteći ih« dao im je svećeničku vlast: obraćene krstiti i ujedno dijeliti ostale svete Sakramente. »Učeći ih da drže sve što sam vam zapovijedio«: znači pastirsku ili upravnu vlast, izdavati zakone kojima su se vjernici dužni pokoravati.

Apostolskomu je zboru Isus predao vlast vezati i razvezivati. »Zaista vam kažem: Što god svezete na zemlji, bit će svezano i na nebesima, i što god razriješite na zemlji, bit će razriješeno i na nebesima« (Mt 18, 18). Apostolskom zboru predade Isus vlast pretvarati kruh i vino u Tijelo i Krv svoju riječima: »To činite na moju uspomenu« (Lk 22, 19). Apostolima dade Isus vlast opraštati grijeha. »Primite Duha Svetoga! Kojima oprostite grijeha, bit će im oprošteni, a kojima zadržite, bit će im zadržani« (Iv 20, 21).

Ni u jednom društvu na svijetu nisu svi članovi jednaki. Jedni vode, a ostali slušaju, moraju se pokoravati. Tako jest, i tako mora biti, inače društvo ne može opstojati. U svakom dakle društvu mora opstojati vlast. Dok u svjetovnim društvima samo društvo može birati, postavljati i skidati nosioce vlasti, u Crkvi su

vlast i nosioci vlasti određeni od Boga. Vlast je od Boga dana apostolima, a apostoli se brinu za kasnije nosioce vlasti: biskupe i svećenike. Prema tome nikakav pojedinac i nikakva ljudska zajednica nema prava dirati u crkvenu vlast, pa po svojoj volji skidati ili namještati duhovne službenike u Crkvi.

Kad vam bude teško izvršiti koju duhovnu naredbu, onda se sjetite da je duhovna vlast veliki i teški teret. Lakše je slušati nego zapovijedati. Tko sluša, odgovara samo za sebe, a tko zapovijeda, odgovarat će pred Bogom ne samo za sebe nego i za sve one kojima zapovijeda.

PRVENSTVO SV. PETRA

Biskupi su po božanskom pravu nasljednici apostola u učiteljskoj, svećeničkoj i pastoralnoj službi u Crkvi.

Kad je Isus slao apostole da propovijedaju Božju nauku svima narodima, obećao im je trajnu svoju pomoć. »I evo je sam s vama u sve dane da svršetka svijeta« (Mt 28, 20). Crkva ima po odredbi samoga osnivača Isusa Krista trajati do svršetka svijeta. Učiteljska, svećenička i pastirska služba kao i prisutnost i pomoć Isusova u Crkvi jednako tako ima trajati do svršetka svijeta. Jer su apostoli smrtni ljudi i s vremenom su pošli s ovoga svijeta na drugi, nužno su morali postaviti nasljednike. I nakon smrti apostola trebalo je propovijedati kršćanstvo, čuvati jedinstvo u Crkvi, bdjeti nad čistoćom nauke, uklanjati zablude, dijeliti svete Sakramente te izdavati spasonosne odredbe. To čine nasljednici apostola. biskupi, uz prisutnost i pomoć Duha Svetoga koga je Crkvi poslao Isus Krist.

Biskupi su crkveni dostojanstvenici koji s puninom svećeničkog dostojanstva i vlasti stoje na čelu pojedinih biskupija i njima upravljaju pod vlašću Svetoga Oca Pape. Prvi je među biskupima rimski biskup Sveti Otac Papa, kao što je bio prvi među apostolima sv. Petar I baš radi toga, što je rimski biskup zakoniti nasljednik sv. Petra na rimskoj biskupskoj stolici, pripada mu u Crkvi jednako kao i Petru prvenstvo ne samo časti nego i vlasti. Kad je Petar svećano pred svima apostolima ispovijedio o Isusu da je sin Boga živoga, reče mu Isus: »Blago tebi Šimune, sine Jonin! jer tijelo i krv nije to tebi objavila, nego Otac moj koji je na nebesima. I ja tebi kažem: Ti si Petar, i na toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju, i vrata je paklena neće nadvladati. I tebi ću dati ključeve kraljevstva nebeskoga. Pa što god svezješ na zemlji, bit će svezano i na nebesima, i što god razriješiš na zemlji bit će razriješeno i na nebesima« (Mt 16, 17—20). Petar će biti u Crkvi — du-

hovnoj zgradi — ono što je pećina kao temelj u tvarnoj zgradi. Kao što od kamenitoga temelja ovisi jedinstvo i trajnost zgrade, tako će na Petrovoj vlasti počivati jedinstvo i moć cijele Crkve. Snaga će Crkve, koju Crkva ima od Petrove vlasti, biti tolika da je ni najžešći neprijatelj, vrata paklena — svi đavli iz pakla — neće moći oboriti. Petar će imati ključeve u Crkvi. Onaj tko ima ključeve od kuće, otvara i zatvara vrata, ima punu vlast u kući. Tako će Petar imati vlast u Crkvi. Petar će imati u Crkvi vlast vezati i razrješivati. Moći će donositi zakone kojima će nalogati obveze vjernicima, ali i zabranjivati takve čine koji se kose s duhovnim dobrom vjernika. Time što je Isus obećao Petru da će Petar biti stijena, na kojoj će Isus sagraditi Crkvu, te Petru obećao ključeve i vlast vezati razrješivati, obećao je Petru prvenstvenu vlast u Crkvi. Petar će biti prvi u Crkvi ne samo po časti nego i po vlasti.

Prvenstvo vlasti predao je Isus Petru kad mu je nakon uskrsnuća rekao: »Pasi janjce moje, pasi ovce moje«. Ovce su majke janjcima. Vlast nad ovcama i janjcima znači vlast nad cijelim stadom. Tako će Petar imati prvenstvo ili vrhovnu vlast ne samo nad vjernicima nego i nad svećenicima, pa i nad samim drugovima — apostolima.

Isus i drugim zgodama naglašuje Petrovo prvenstvo. Jedinom Petru mijenja ime iz Šimuna u Petra — znak da je Petar nad drugim apostolima. Kad je narod nagrnuo k Isusu da Ga čuje, Isus uđe u Petrovu lađu i reče mu: »Odmakni na dubinu«. Poslije čudesnog ribolova reče Isus Petru: »Ne boj se, odsada ćeš ljude loviti« (Lk 5, 3—10). Kad poslije Isusova uskrsnuća anđeo šalje žene k apostolima, izrijeком spominje samo Petra »Idite, recite učenicima njegovim i Petru« (Mk 16, 7). Apostoli uvijek priznaju i daju prvenstvo Petru. Kad god se spominje apostolski zbor, na prvom se mjestu ističe Petar. A prvi je bio Petar ne po pozivu, niti po dobi, niti po prijateljstvu ili po rodu, nego po dostojanstvu i vlasti. Petar je i sam svjestan svoga prvenstva te ga i vrši odmah od početka Crkve. On se brine za izbor novoga apostola Matije na mjesto Jude izdajnika. On prvi propovijeda evanđelje Židovima. Kad narod, odnosno vlast, napada apostole, on ih brani. On sam sudi i kažnjava Ananiju i Safiru radi laži. On prvi iznosi svoje mišljenje na jerusalemkom saboru.

Iz svetih se knjiga Novoga zavjeta jasno vidi da je Petar primio prvenstvo vlasti neposredno od samoga Isusa Krista, i da ga je sam Isus Krist neposredno postavio vrhovnom vidljivom glavom u svojoj Crkvi. Prvenstvo vlasti u Crkvi treba da traje kroz sve vjekove kao i sama Crkva, a vrše prvenstvo u Crkvi nasljednici Petrovi, rimski biskupi — Sveti Oci Pape. Ustanova prvenstva na rimske biskupe — Svete Oce Pape — jest ustanova božanskoga prava, ustanova samoga Sina Božjega Isusa Krista.

KRIST — PETAR

Iza Imena Isusova i Majke Božje među nama katolicima najčešće se spominje ime sv. Petar. Kad god je govor o Isusu, osnivaču Crkve, tada se redovito spominje i prvi namjesnik Isusov sv. Petar. Jednako tako kad je riječ o apostolima, odmah se ističe i prvak u apostolskom zboru — sv. Petar. Iz toga slijedi da je poseban odnos sv. Petra prema Isusu i prema drugim apostolima, a među apostolima naročito prema sv. Pavlu.

Isus Krist je vrhovna glava Crkve i Petar je vrhovna glava Crkve. Kakva je razlika? Petar je vrhovna vidljiva glava Crkve, ali samo ovdje na zemlji. To znači vrhovna vidljiva glava samo Vojujuće Crkve. Čim netko umre, nad njim prestaje Petrova vlast. Isus Krist je vrhovna nevidljiva glava cijele Crkve. Pobjedničke u nebu, Trpeće u čistilištu i Vojujuće ovdje na zemlji. U Kristovoj je vlasti dakle cijeli svemir, dok se Petrova vlast ograničuje samo na zemlji. Petar je samo vanjski upravitelj Crkve, a nutrina, jezgra ili srž Crkve, nauka, milosti, sveti Sakramenti, potječu od Krista. Obojica su glava Crkve: no Krist je glava vlastitom moću, a Petar je glava po vlasti od Krista dobivenoj.

Petar je temelj Crkve i Krist je temelj Crkve. Krist je prvotni i nevidljivi temelj, a Petar tek drugotni i vidljivi temelj. Sveta Crkva zove Petra ne nasljednikom nego namjesnikom Kristovim. Nasljednik je onaj koji ima jednaku vlast kao i predšasnik. Nasljednik dolazi do vlasti tako da predšasnik prestane vladati i svu vlast prenese na nasljednika. Između Krista i Petra nije takav odnos. Isus Krist i nakon uzašašća na nebo ima punu vlast u Crkvi, ali, jer je nevidljiv, postavio je zamjenikom ili namjesnikom Petra. Petar, dakle, ne vlada samostalno i neovisno kao nasljednik, nego u ime Kristovo, s vlašću, koju mu je Krist dao, dakle samo kao zamjenik ili namjesnik.

Petrova vlast je u mnogom slična vlasti drugih apostola. Petrova vlast, kao i vlast drugih apostola, potječe od povijesnoga Krista. Svrha joj je da proslavi Boga spasavanjem ljudi. Služi se istim sredstvima— Objavom i Sakramentima. Posjeduje izvanredne apostolske povlastice kao i drugi apostoli. Radi toga kažu Sveti oci: svi su apostoli među sobom jednaki.

Međutim se Petar izdiže nad ostale apostole time što ima vrhovnu vlast i nad apostolima, što drugi apostoli nemaju. On je sam glava i temelj Crkve. On je koji drži ključeve u rukama, a ključevi znače vrhovnu vlast. On je pastir cijeloga stada — vjernika i svećenika, pa i samih apostola, i to na temelju tolikih Kristovih izjava. Petru je dana vrhovna vlast u cijeloj Crkvi u svrhu obavljanja redovite pastirske službe, dok apostoli posjeduju izvanredne povlastice kao suradnici Kristovi kod osnutka Crkve pod vlašću Petrovom. Petar je odlikovan prvenstvom osobno; to znači

samo on, a ne drugi apostoli. Prvenstvo posjeduje ne kao privatna osoba nego kao javna osoba. Dosljedno, kad je Petar umro, prvenstvo ili primat nije prestao postojati u Crkvi, nego je od Petra prešao na nasljednike.

Sveti Petar i Pavao su nerazdruživi. Kad se spominje jedan, spominje se odmah i drugi, makar nisu postali apostoli u isto vrijeme. Sv. Petar je pozvan u apostolsku službu na početku javnoga Isusova djelovanja, a sv. Pavao tek nakon Isusova uskrsnuća. Sv. Pavao je primio svoj poziv za apostola neposredno od samoga Isusa kao i drugi apostoli, ali ne od smrtnoga Isusa, nego od uskrsnuloga Isusa. Sv. Pavao je više poznat nego drugi apostoli radi svojih poslanica što ih je pisao kršćanskim općinama. U svemu ih je napisao 14, a sadržajem i oblikom jedna je ljepša od druge. I na širenju svetoga evanđelja sv. Pavao je radio više od drugih apostola, pa mu zato pripada naslov apostola u najuzvišenijem značenju. Unatoč divnih sposobnosti, rada i zasluga, on priznaje nad sobom vlast sv. Petra kako se to jasno vidi iz njegovih poslanica.

Kad, dakle, Janzenisti, a još više starokatolici, tvrde da su sv. Petar i sv. Pavao u svemu jednaki, to je zabluda. Jednaki su jer su obojica apostoli. Od Isusa su obojica pozvani na apostolsku službu. U službi su obojica vjerni do mučeničke smrti u Rimu, kad je sv. Petar raspet na križ ali obratno nego Krist, tj. glavom dolje, a nogama gore, a sv. Pavlu je odsječena glava. Jednaki su jer su obojica bili nepogrešivi u tumačenju Kristove nauke. Jednaki su jer su se obojica mnogo trudili oko propovijedanja kršćanstva, a naročito su mnogo radili na organizaciji kršćanske općine u Rimu. Radi važnoga i značajnoga zajedničkoga rada u Rimu dobili su od Crkve častan naslov da su »temelj Crkve«, »knezovi apostolski«, »knezovi« ili »ocevi Rima«. I blagdan im Crkva slavi zajedno, 29. lipnja, jer su istoga dana zajedno mučenički svršili život.

Unatoč tolike jednakosti postoji i velika nejednakost između sv. Petra i sv. Pavla. Nejednakost je u tome što sv. Petar jedini nosi prvenstvo vlasti, koju su priznavali i poštivali ne samo svi vjernici nego i svi apostoli zajedno sa sv. Pavlom.

CRKVA JE NEPOGREŠIVA

U Kristovoj Crkvi, a to je jedina katolička Crkva, postoji živo učiteljstvo, koje je nepogrešivo u pitanjima vjere i čudoređa.

Nepogrešivost je posebna povlastica kojom Kristova Crkva propovijeda Božju Objavu čistu od svake zablude po cijelom svi-

jetu. Nepogrešivost je dana apostolima i njihovim nasljednicima — vidljivom učiteljstvu Crkve — i ono je posjeduje kad tumači istine vjere i čudoređa.

Da u Crkvi postoji nepogrešivost vidi se jasno iz Kristovih riječi. Nakon Zadnje večere, prigodom svečanoga oprosnog govora, rekao je Isus apostolima: »Ja ću moliti Oca, i dat će vam drugoga tješitelja, da ostane s vama dovijeka, Duha istine... On će vas naučiti svemu, i napomenut će vam sve što sam vam rekao... A kad on dođe, Duh istine, uputit će vas u svu istinu« (Iv 14, 16, 17, 26; 16, 13). Nakon uskrsnuća reče opet Isus apostolima: »Primit ćete silu, kad dođe na vas Duh Sveti, i bit ćete mi svjedoci u Jerusalemu i po svoj Judeji i Samariji i do kraja zemlje« (DAP 1, 8). Ovim je riječima obećao Isus apostolima posebnu prisutnost Duha Svetoga. Duh Sveti koji je Duh istine, bit će uvijek uz apostole. Posebna i neposredna prisutnost Duha Svetoga isključuje svaku zabludu, ona donosi sa sobom nepogrešivost.

Isus je svečanim načinom predao apostolima vlast propovijedati i ujedno im dao povlasticu nepogrešivosti kad im je rekao: »Idite dakle i naučavajte sve narode... I evo ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta« (Mt 28, 19—20). Isus hoće da apostoli propovijedaju s punim ugledom, da ih svijet prima kao Božje poslanike koji samo istinu uče. A da mogu tako nastupati, Isus im daje posebnu pomoć; On će biti neprestano s njima do konca svijeta. Ova uspješna i trajna pomoć Isusova uključuje u sebi nepogrešivost, tako da apostoli ne mogu pogriješiti kad je u pitanju ono što treba vjerovati i činiti za spasenje. Obećanjem i predajom nepogrešivosti nije Isus odlikovao samo apostole nego i njihove nasljednike. Kako je po odredbi Božje providnosti potrebno da se kršćanska nauka propovijeda do konca svijeta, tako je i dar nepogrešivosti potreban do konca svijeta. A kako iza apostola službu propovijedničku vrše nasljednici, tako je s nasljednicima vezana i nepogrešivost.

Isus je naložio svim narodima svega svijeta primiti kršćanstvo. Ta je obveza tako teška da se prijeti vječnom propašću svakome tko bi je odbio. »Koji uzvjeruje i pokrsti se, spasit će se, a koji ne uzvjeruje osudit će se« (Mk 16, 16). Ovako tešku obvezu vjerovanja može Bog naložiti samo onda ako je nauka čista od svake zablude. Protivi se naime istinosti, svetosti i pravednosti Božjoj, da bi se Bog prijetio vječnim prokletstvom onomu tko neće vjerovati, kad bi nauka, koju nalaže vjerovati, mogla biti neistinita.

Sv. Pavao piše svomu učeniku Timoteju: »Ovo ti pišem nadajući se da ću brzo doći k tebi. Ako li zakasnim, da znaš kako se treba vladati u domu Božjem koji je Crkva Boga živoga, stup i tvrđa istine« (1 Tim 3. 14—15). Sv. Pavao zove Crkvu stupom i tvrđom istine, jer se u Crkvi propovijeda samo čista istina, nauka bez

trunka kakve zablude. Kad bi Crkva u pitanjima vjere i čudoređa mogla pogriješiti, tad ne bi bila ni stup ni tvrđa istine; ne bi više bila čuvar nego izdajica vjere. Sv. Pavao, dakle, ovdje izrije kom naglašuje nepogrešivost crkvenoga učiteljstva. I kao što je bitna zadaća Crkve propovijedanje Objave, tako joj je i bitno svojstvo nepogrešivost, jer bez nepogrešivosti nema uspješnoga propovijedanja.

Apostoli su tako svjesni svoje nepogrešivosti, da kažu: Kad bi i anđeo s neba učio drugačije nego oni uče, ne bi mu se smjelo vjerovati. »Ali ako i mi, ili anđeli s neba navijesti vam evanđelje protiv onoga što vam navijestimo, proklet da bude. Kao što prije rekosmo i sada opet velim: Ako vam tko navijesti evanđelje protiv onoga što primiste, proklet da bude!« (Gal 1, 8—9).

Što kaže naš čisti prirodni razum o nepogrešivosti u Crkvi? Razum traži nepogrešivost, slaže se s njom i odobrava je. Kod svake spoznaje razum traži sigurnost da je istinita. Što su koja pitanja za život važnija, to razum traži i veću sigurnost. Kod vjerskih pitanja, a napose kod objavljene vjere, razum traži sigurnost da je istinita. Što su koja pitanja za život važnija, to razum traži i veću sigurnost. Kod vjerskih pitanja, a napose kod objavljene vjere, razum traži potpunu ili apsolutnu sigurnost, jer o vršenju vjerskih obveza ovisi i ovaj i prokrogrobni život, vječna sreća i vječna nesreća. Razum umuje ovako: Bog, koji je objavio vjeru i traži vršenje vjerskih dužnosti pod prijetnjom vječne propasti, morao se nužno pobrinuti i za nepogrešivo učiteljstvo. Kad objavljena vjera ne bi bila čista od zabluda, tada bi na samoga Boga padala krivnja za zablude.

Božja nauka, sadržana u svetim knjigama Staroga i Novoga zavjeta te Usmeno predaji, kako je tumači nepogrešivo učiteljstvo Crkve — to je naše katoličko pravilo vjere. Sv. Augustin oporavdano kaže: »Ja ne bih vjerovao evanđelju kad me ne bi na to nukao ugled katoličke Crkve«.

SVETI OTAC PAPA JE NEPOGREŠIV

Oduvijek postoji u katoličkoj Crkvi uvjerenje da je Sveti Otac Papa, nasljednik sv. Petra, nepogrešiv kad uči ono što treba vjerovati i činiti za spasenje — tj. kad nastupa u pitanjima vjere i čudoređa. Međutim se na Vatikanskom saboru rodila želja da sabor pitanje Papine nepogrešivosti jednom zauvijek i konačno svečano riješi... Nakon dugoga i svestranoga raspravljanja donio je I Vatikanski sabor ovu odluku ili definiciju: Sveti Otac Papa je nepogrešiv kad govori sa katedre — to znači kad kao

Pastir i Učitelj svih kršćana s najvišim apostolskim ugledom uči nauku o vjeri i čudoređu tako da je jasno izlaže te obvezuje cijelu Crkvu da je ima vjerovati za spasenje.

Sveti Otac Papa je, dakle nepogrešiv kad uči svečano ili s katedre, a sa katedre uči kad su nazočna ova 4 uvjeta:

Prvi — nastupa kao Pastir i Učitelj svih kršćana. Prema tome nije nepogrešiv kao privatna osoba u obiteljskim razgovorima, u propovijedima i poukama što ih napiše. Nije nepogrešiv ni kao biskup grada Rima kad propovijeda rimskom puku. Nije nepogrešiv ni kao zemaljski vladar kad izdaje zakone ili odluke za zemaljsko dobro Vatikanske države.

Drugi je uvjet da uči nauku o vjeri i čudoređu, tj. ono što treba vjerovati i činiti za spasenje. To su objavljene istine i one istine koje su s objavljenim u najužoj vezi. Objavljene se pak istine nalaze u Svetom pismu Staroga i Novoga zavjeta te u Usmenoj predaji.

Treći je uvjet da nauku o vjeri i čudoređu svojim vrhovnim ugledom jasno izloži i odredi: Ovako se ima vjerovati i nikako drugčije. Prema tome treba da donese o stvari konačan ili definitivni sud koji se više ne mijenja, niti opozivlje. Iz toga slijedi da može pogriješiti u običnim poukama ili savjetima, ili kad piše komu pismo, odnosno izda vjernicima encikliku.

Četvrti je uvjet da ima nakanu obvezati cijelu Crkvu na vjeronjanje i da tu nakanu jasno izrazi. Tko ne bi htio vjerovati, taj je heretik ili krivovjerac.

Da je Papa nepogrešiv, vidi se jasno iz Kristovih riječi sv. Petru: »Ti si Petar, i na toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju i vrata je paklena neće nadvladati« (Mt 16, 18). Kad bi sv. Petar ili nasljednici njegovi — Pape — mogli pogriješiti i krivu nauku naučavati u ovako važnim pitanjima kao što su pitanja vjere i čudoređa, tad ne bi bili čvrsta pećina i jaki temelj, na kom počiva jaka i nerazoriva Crkva, nego bi bili labavi temelji, i radi slabosti temelja propala bi s vremenom i cijela Crkva. Isus je rekao sv. Petru: »Pasi janjce moje, pasi ovce moje« (Iv 21, 15—17). Isus je postavio sv. Petra i njegove nasljednike Pape najvišim pastirima cijele Crkve. Sv. Petar i Pape imaju pásti cijelo stado: biskupe, svećenike i vjernike zdravom hranom — čistom i istinitom naukom. To znači da su Petar i Pape nepogrešivi. Kad bi naime vrhovni pastir sv. Petar i nasljednici — Pape mogli pogriješiti u nauci, tada ne bi poput dobroga pastira hranili stado zdravom hranom, nego bi krivom naukom kao otrovnom pašom stado ubijali. a to se protivi ljubavi Kristovoj prema Crkvi i svetoj njegovoj volji kojom hoće spasiti sve ljude. Moraju, dakle nasljednici Petrovi — Pape — biti nepogrešivi u nauci.

Da je Papa nepogrešiv slijedi to očito iz molitve Isusove za vjeru Petrovu. Isus je jednom zgodom rekao sv. Petru: »Ja sam se

molio za tebe, da vjera tvoja ne oslabi, i ti, obrativši se, utvrdi braću svoju« (Lk 22, 32). Isusova je molitva uvijek uspješna kod Oca nebeskoga, jer je Isus Krist Sin Božji. Ovdje se Isus moli da Petrova vjera bude tako čvrsta da nikada ne klone, nego, štoviše, da Petar utvrđuje u vjeri cijelu Crkvu. Petar će dakle u vjeri ili u nauci o vjeri biti tako jak da neće nikada zabluditi u nauci, barem kad uči svečano ili sa katedre. Kad bi Petar mogao pogriješiti u nauci, tada bi propala njegova vjera, a ostale vjernike mjesto da utvrđuje u vjeri on bi zavodio u zabludu. A što vrijedi za Petra vrijedi i za Papu jer će napasti protiv vjere uvijek biti, pa prema tome uvijek treba i nepogrešivog pastira koji će braću učvršćivati u vjeri.

O Papinoj nepogrešivosti svedoči sva crkvena predaja, a napose opći crkveni sabori. Kad god su se na Papu obraćali u pitanjima vjere bilo pojedinci bilo zajednice i Papa stvar riješio, o tom se pitanju nije više raspravljalo. Tako je s vremenom nastao glasoviti aksiom ili neoborivo pravilo: Roma locuta — causa finita; kad je Rim progovorio, pitanje je konačno riješeno.

Naš razum kaže ovako: Vjera treba da je jedna i sigurna da ljudi mogu brzo i lako upoznati ono što im je potrebno na spasenje. Jedinstva i sigurnosti nema ako Papa nije nepogrešiv. Treba naime krivovjerja pobijati i sporna pitanja sigurno rješavati, a to su mogli učiniti konačno samo nepogrešivi Pape. Mi smo po naravi takvi da u vjerskim pitanjima hoćemo biti brzo i s lakoćom sigurni. To je pak pitanje samo onda ako u Crkvi postoji trajno sudište kojemu se uvijek i bez poteškoća možemo obraćati. To trajno sudište u Crkvi je nepogrešivi Papa.

BISKUPI SU NEPOGREŠIVI

Zbor je biskupa katoličke Crkve nasljednik apostolskoga zbora. U Početku je Crkve Crkvu vodio apostolski zbor na čelu sa sv. Petrom, a danas je vodi zbor biskupa na čelu sa Svetim Ocem Papom. Nepogrešivost, taj posebni Božji dar, kojim su nekada apostoli propovijedali svijetu Objavu vjerno bez zabluda, danas se nalazi u zboru biskupa, pa su biskupi kao i zbor — kao cjelina nepogrešivi upravo tako kao i nekada apostoli.

Sveto pismo veli za Crkvu da je »stup i tvrđa istine« (1 Tim 3, 15). Taj stup i tvrđa istine je naučavajuća Crkva, a to je zbor biskupa pod vodstvom Svetoga Oca Pape. Tako ovo važno mjesto shvaća i tumači sva crkvena predaja. Sveti oci ističu da je siguran put kako će vjernici upoznati božansku istinu, vjerno pristajanje uz nauku kako je tumače biskupi. I obratno: znak je

zablude i krivovjerja kad se netko udalji od nauke koju izlažu vrhovni pastiri — biskupi. Sveti su oci uvijek smatrali svečano učenje biskupa, koje dolazi do izražaja naročito u odlukama općih sabora, nepogrešivim, nepromjenljivim i božanskim, a herećima ili krivovjercima sve one koji bi se uporno protivili zaključcima općih sabora. I sami opći sabori naglašuju da je konačni dokaz za istinost vjere ona vjera koju u Crkvi drže i naučavaju biskupi. I Vatikanski je sabor izrijeком zaključio ovako: »Božanskom i katoličkom vjerom treba vjerovati sve ono što je sadržano u riječi Božjoj i što Crkva bilo svečanim sudom, na općim saborima, bilo redovitim i općenitim učiteljskim ugledom kao od Boga objavljenu nauku predlaže na vjerovanje«.

Učiteljsku vlast u Crkvi vrše biskupi u zakonitoj vezi s Papom. Povlastica nepogrešivosti dana je biskupima kao zboru, jer su kao zbor nasljednici zbora apostolskoga. Zbor biskupa može biti rasijan po svemu svijetu kao što je redovito kad se nalaze svaki u svojoj biskupiji, ali mogu biti i sjedinjeni svi na jednom mjestu kako to biva kad se nalaze sakupljeni na općem saboru. I rasijani po svijetu su nepogrešivi kad zajedno s Papom uče nauku o vjeri i čudoređu jednako kao i kad su sakupljeni s Papom na općem saboru. Tumačenje nauke Božje izvan sabora, tj. kad su biskupi rasijani po svijetu, to je redovito učenje, a kad su na saboru, to je izvanredno ili svečano učenje, a dar nepogrešivosti ih prati u jednom i u drugom slučaju.

Opći sabor je sabor biskupa iz čitavoga katoličkoga svijeta pod vlašću Svetoga Oca Pape. Kad bi se biskupi sastali bez odobrenja Papina na sabor, to ne bi bio opći sabor, niti bi zaključci bili nepogrešivi. To znači: Papa saziva sabor, Papa sam ili po svojim poslanicima predsjedava saboru i određuje o čemu će se raspravljati, te konačno potpisuje saborske zaključke. Dok Papa ne potpiše i ne proglasi zaključke saborske, oni nisu obvezni. A kad ih jednom potpiše i svijetu svečano proglasi, znak je da su nepogrešivi i treba ih vjerovati. Tko ih ne bi htio prihvatiti i dužnom vjerom vjerovati bio bi heretik ili krivovjerac. Kod glasovanja na općem saboru ne moraju se svi biskupi složiti, može na saboru postojati i oporba kao što je postojala i na Vatikanskom saboru. Nepogrešiva je ona strana koja drži s Papom, jer je Papa glava Crkve koja ne može pogriješiti, a biskupi su nepogrešivi samo onda kad su povezani s glavom, a nipošto sami za sebe, neovisno o glavi.

Opći su sabori Crkvi vrlo korisni. Na njima se mnogo vjersko pitanje temeljitije prouči, poteškoće se lakše riješe, a dogme jasnije izlože. Jer je na okupu mnogo učenih ljudi, to se preglednije upozna općenito vjersko stanje čitave Crkve, a napose krivovjersstva i zablude, protiv kojih se onda donesu spasonosne odluke. Uza sve to opći sabori ipak nisu nužno potrebni. Iz povi-

jesti se jasno vidi da su opći sabori u Crkvi rijetko sazivani. U prva tri vijeka nije bilo nijednoga. Prvi je Nicejski održan tek 325. Ostalih je 20 sazvano u velikim vremenskim razmacima. Povrh toga niti Sveto pismo, niti Predaja, niti apostoli, a niti sam Isus Krist ne zapovijedaju držanje općih sabora, jer je sazivanje općih sabora skopčano sa silnim izvanjskim i unutrašnjim poteškoćama, a naročito s velikim troškovima.

Redoviti put kojim se nauka Božja svijetu nepogrešivo tumači jest redovito učiteljstvo Crkve, koje sačinjava Papa s biskupima rasijanim po svemu svijetu. Ako se Papa s biskupima sastane na općem saboru, to je još bolje. Prema tome uči li nas Papa i biskupi na općem saboru ili bez sabora, oni su u pitanjima vjere i čudoređa nepogrešivi. Nepogrešiva je i slušajuća Crkva, a to smo svi mi vjernici, dok se vjerno držimo nauke kako nas uče Papa i biskupi. Divan je i veličanstven Gospod Bog! Sve nas je učinio nepogrešivima, i učitelje i vjernike, dok se vjerno držimo nauke Božje i dok se pobožno služimo milošću Božjom.

TKO JE ČLAN CRKVE

Mnogi ljudi misle da je čovjek dobar katolik tim samim što je kršten i upisan u matice krštenih. Međutim, to je tek početak. Povrh svetoga Krsta traži se od katolika ispovijedanje svete vjere, kako je naučava Katolička Crkva, i trajna veza sa životom Crkve.

Dok čovjek nije kršten, ne može biti član katoličke Crkve. U Crkvu se ulazi i članom se Crkve postaje po valjano primljenom svetom Krstu. Isus Krist jasno uči: »Ako se tko ne rodi vodom i Duhom Svetim, ne može ući u kraljevstvo Božje« (Iv 3, 5). Prije uzašašća na nebo veli apostolima: »Idite po svemu svijetu i propovijedajte evanđelje svakom stvorenju! Koji uzvjeruje i pokrsti se, spasit će se, a koji ne uzvjeruje, osudit će se« (Mk 16, 16). Papa Eugen IV u odluci za Armence piše ovako: »Prvi je između svih Sakramenata sveti Krist koji je otvorio vrata u duhovni život. Po njemu postajemo udovi Kristovi i udovi tijela Crkve« (DB 696). Crkveni zakonik određuje: »Po Kristu postaje čovjek u Kristovoj Crkvi osoba sa svim kršćanskim pravima i dužnostima« (Kan. 87). Prema tome su pravi članovi Crkve sva djeca koja su valjano krštena, makar još nemaju uporabe razuma. Jer djeca još u najranijoj dobi mogu valjano primiti sveti Krst, duhovno se preporoditi i postati članovima Crkve, zato Crkva upozoruje i toplo moli roditelje neka dadu djecu što prije krstiti.

Povrh krštenja traži se od katolika kao člana Crkve vjerno ispovijedanje vjere kako to uči katolička Crkva. Crkva ima

pravo i dužnost propovijedati objavljene istine, tumačiti svijetu svu nauku što su je Isus i apostoli naučavali. Radi toga nitko ne može ući u Crkvu i biti članom njezinim, ako ne ispovijeda vjeru u crkvenu nauku. Apostolima je naloženo: »Propovijedajte evanđelje svakome stvorenju! Koji uzvjeruje i pokrsti se, spasit će se, a koji ne uzvjeruje, osudit će se (Mk 16, 16). Za spasenje nije dosta samo srcem vjerovati, nego treba vjeru i izvanjim načinom pokazati. Vanjski znakovi vjere jesu: prisustvovanje sv. Misi, blagoslovu, ophodima i drugim vjerskim priredbama, a naročito pobožno primanje svetih Sakramenata. Osobiti je znak vjere svetoga križa, jer se njime najizrazitije očitujemo da smo kršćani katolici. »Koji god prizna mene pred ljudima, priznat ću i ja njega pred Ocem svojim nebeskim, a tko se odriče mene pred ljudima, odreći ću se i ja njega pred Ocem svojim nebeskim« (Mt 10, 32-33). Tko bi se javno vjere odrekao, tim samim bi već prestao biti članom Crkve. Takvoga Crkva zove apostatom ili odmetnikom. Tko pak nakon krštenja tvrdokorno nijeće ili sumnja u koju vjersku istinu, taj je heretik ili krivovjerac. Ni apostata ni heretik nisu članovi Crkve, jer ne ispovijedaju vjeru kako propisuje Crkva.

Uz Krst i ispovijedanje vjere traži se od vjernika, člana Crkve još i pokornost duhovnim pastirima. Vjera je predana na čuvanje duhovnim pastirima — Papi i biskupima. Tko javno uskrati posluš duhovnim pastirima, prekinuo je vezu s njima, sam se iz Crkve isključio. Crkva je sagrađena na Petru i njegovim nasljednicima. Tko se protivi Petru, odijelio se od temelja koji je Krist postavio, prekinuo je zajednicu s Crkvom koja počiva na Petru. Petar, a iza njega Papa, je glava Crkve. Tko ne sluša Papu, odrekao se veze s glavom, prema tome ne može biti ni član tijela Crkve.

Ali i sama Crkva može nekoga izbaciti iz svoje sredine pa tako prestane biti članom Crkve. To čini Crkva kad se tko teško ogriješi o propise Crkve. Tako čitamo u I poslanici Korinćanima da je sv. Pavao izopćio iz Crkve jednoga muškarca koji je počinio strašan nečisti grijeh. Takva se crkvena kazna zove ekskomunikacija ili izopćenje. Tko je izopćen, prestaje biti članom Crkve i dosljedno tome gubi pravo na duhovna dobra koja Crkva daje svojim vjernicima.

Crkva savjetuje svojim vjernicima neka se ne druže s izopćenima, a napose neka se ne druže s odmetnicima i krivovjercima. Ima izopćenika tako opakih i opasnih da Crkva izrijeком zapovijeda izbjegavanje svake zajednice s njima. A zašto to Crkva čini? Da sačuva svoje vjernike od štetnog upliva koji bi ovakvi izopćenici mogli imati na vjernike. Takovi su nesretnici kao gnjilež ili guba koja može i zdrave zaraziti. Kao što druženje s dobrima čovjeka nužno oplemenjuje, tako društvo opakih i nehotice kvari. A Crkva kao dobra majka poduzima sve da svoje vjernike sačuva od zla i utvrdi ih u dobru.

Kad smo kao djeca doneseni na sveti Krst, kumovi su naši mjesto nas obećali da ćemo sveti Krst visoko cijeniti, svetu vjeru riječima i djelima vjerno ispovijedati, a duhovnim pastirima svom dušom odani biti i tako ostati kroz sav svoj život dostojni članovi Crkve. Ponosimo se time što smo članovi Crkve, te Božje ustanove ovdje na zemlji. Budimo joj zahvalni za članstvo, a zahvalnost ćemo joj najbolje iskazati vjernim vršenjem svojih vjerskih dužnosti.

Međutim i oni »koji još nisu primili evanđelje, na razne načine spadaju u Božji narod«. Tu se navode u prvom redu Židovi, a odmah iza Židova muslimani. Konačno i svi oni »koji bez krivnje ne priznaju Kristovo evanđelje i Njegovu Crkvu, a koji ipak iskreno traže Boga i pod uplivom milosti nastoje djelom izvršiti Njegovu volju spoznanu po glasu savjesti, mogu postići vječno spasenje«. (»Lumen gentium«, str 14).

CRKVA TAJANSTVENO KRISTOVO TIJELO — MISTERIJ CRKVE

Već ste mnogo puta čuli ili čitali da je Crkva mistično ili tajanstveno tijelo Kristovo. Što to znači?

Svi mi, koji smo kršćani te ispovijedamo pravu vjeru Isusu i priznajemo vrhovnim duhovnim poglavarom Svetoga Oca Papu, članovi smo nadzemaljskog društva na zemlji, spadamo u Kristovu Crkvu. Svi mi zajedno s Isusom sačinjavamo tajanstveno tijelo Kristovo u kom je Krist Gospodin glava, a mi smo udovi. O mističnom Kristovu tijelu govori Sveto pismo na mnogo mjesta. Sv. Pavao poručuje Efežanima: »Jedno ste tijelo i jedan duh kao što ste i pozvani u jednoj nadi prema zvanju svome« (4, 4). A u poslanici Rimljanima: »Jer kao što u jednom tijelu imamo mnogo udova, a svi udovi nemaju istu službu, tako smo mnogi jedno tijelo u Kristu, a svaki je od nas ud jedan drugomu« (12, 4). Isus tu nauku tumači poredbom trsa s lozom. »Ja sam trs, vi loze« (Iv 15, 5). Kao što trs i loze čine jedno živo biće, tako Krist i vjernici čine jedno živo tajanstveno tijelo Kristovo. Kad je Savao progonio Crkvu, tj. kršćane vjernike, javio mu se Isus Krist i pitao ga: »Savle, Savle, zašto me progoniš? On reče: Tko si ti, Gospodine? A Isus će: Ja sam Isus, koga ti progoniš« (Dap 9, 4—5). Ovdje se Isus poistovjetuje s vjernicima, s Crkvom koju neprijatelji progone. Sv. Pavao piše Korinćanima: »A vi ste tijelo Kristovo i udovi jedan drugomu« (1 Kor 12, 27).

Crkva je živo tijelo Isusovo u kojem razlikujemo tijelo i dušu. Tijelo se sastoji od glave i udova. Glava je Krist, a vjernici

u Crkvi su udovi. Kao što se u ljudskom tijelu izdiže glava nad ostalo tijelo, tako je i kod tajanstvenoga Kristova tijela. Isus kao glava nadvisuje sve nas, jer posjeduje povrh ljudske i božansku narav, pa je u isto vrijeme Bog i čovjek. Po položaju svome je daleko nad nama, jer je proslavljen i na nebu sjedi o desnu Oca Boga svemogućega. Savršeniji je od nas udova, jer je pun milosti i istine, i od punine Njegove svi mi primismo. Isus kao glava vrši na nas udove unutrašnji ili duhovni upliv. On je u nama izvor svih milosti i zasluga, s Njegovom pomoću donosimo nadnaravne plodove po kojima već ovdje na zemlji postajemo dionici božanskoga života. On vrši na nas izvanjski upliv, jer se pobrinuo za duhovne pastire koji upravljaju s nama tako da čestito živimo, Boga proslavimo i sebe spasimo. Isus je s nama jedno kao što je i u našem tijelu glava s udovima jedno. Sv. Ivan Hrizostom veli: »Kao što su tijelo i glava jedan čovjek, tako su Crkva i Krist jedno«, A sv. Augustin: »Čitav Krist glava je i tijelo: glava je jedinorođeni Sin Božji, tijelo njegovo je Crkva«.

U Crkvi, tajanstvenom tijelu Kristovu, postoji i duša, a to je posvećujuća milost koju Crkvi daje Duh Sveti. Sv. Augustin ima divnu misao: »Što je duša ljudskom tijelu, ovo je Duh Sveti Kristovu tijelu, koje je Crkva«. A sv. Irenej uči: »Gdje je Crkva, tamo je i Duh Božji, i gdje je Duh Božji, tamo je Crkva i sva milost«. Upravo onako kako duša naša oživljuje naše tijelo, tako posvetna milost oživljuje sve nas kršćane, udove mističnog Kristova tijela. Milost posvećujuća jest vrhunaravni nezaslужeni dar Božji koji Duh Sveti ulijeva u našu dušu, po kojem mi od grešnika postajemo pravednici, djeca Božja i baštinici kraljevstva nebeskoga. Po milosti se posvećujućoj, koju prvi put primamo na svetom Krstu, duhovno preporučamo. Nakon svetoga krštenja mi smo novi čovjek, duhovni čovjek, Božji čovjek. Svako dobro djelo, što ga činimo u milosti posvećujućoj, postaje zaslužno za nebo, a u isto vrijeme njime umnažamo posvećujuću milost.

Posvećujuća se milost gubi teškim grijehom. Gubitkom posvećujuće milosti mi smo mrtvi udovi tajanstvenog tijela Kristova, prekidamo duhovnu vezu s Kristom glavom, a naša djela su mrtva pred Bogom. Duhovno oživljujemo te postanemo opet živi udovi mističnoga Kristova tijela kad se skrušeno ispovijedimo. Tada nam se vraća opet u dušu izgubljena posvećujuća milost, a s njom oživljuju pred Bogom i bivša zaslušana djela. Zato: kao što svaki razuman čovjek sve poduzima da ne izgubi dušu, jer onim časom kad je izgubio dušu, postaje mrtav i nestaje ga iz ljudske zajednice; tako isto budno bdi da ne izgubi iz duše posvećujuću milost, jer gubitkom posvećujuće milosti postaje duhovno mrtav, a ako u takvom stanju umre, zauvijek propada.

Veliko je naše ljudsko dostojanstvo, neprocjenjiva je vrijednost naše duše. U običnom, naravnom životu diže nas duša

naša nad svako drugo stvorenje na zemlji. A kad je duša u posvetnoj milosti, učlanjuje nas u tajanstveno Kristovo tijelo, veže nas s glavom Kristom od koga primamo božanske sokove nadnaravnog, božanskog života. Spasitelj veli: »Ja sam trs, vi loze, koji ostaje u meni, i ja u njemu, on rodi mnogi rod, jer bez mene ne možete ništa učiniti. Tko u meni ne ostane, izbacit će se napolje kao loza, i osušit će se, i skupit će je, i u oganj baciti, i gorjet će. Ako ostanete u meni, i moje riječi ostanu u vama, što god hoćete, tražite, i bit će vam« (Iv 15, 5—7).

KRISTOVA CRKVA JE JEDNA

Jedan je Bog, jedan Spasitelj, jedno krštenje, jedna vjera — to je nauka Objave i razuma. To je kršćanstvo uvijek naglašavalo, to je kroz sve vjekove uzor Kristove Crkve. Spasitelj je taj uzor naglasio kad je govorio o jednom ovčinjaku i jednom pastiru.

U početku je kršćanstvo uistinu i bilo tako. Postojala je samo jedna kršćanska vjera i samo jedna Kristova Crkva koja je čuvala i propovijedala kršćanstvo.

»Ali, na nesreću, tokom stoljeća zbog ljudske surevnjivosti, nacionalizma i raznim nerazumijevanja došlo je u velikoj kršćanskoj obitelji do neslaganja i podijeljenosti. To je bilo odvajanje velikih grupa od katoličke zajednice i katoličkog jedinstva. Tako je između V i X stoljeća došlo do odvajanja Istočne Crkve i Rimske Crkve.

Na početku novog vijeka na inicijativu Lutera i njemačkih knezova došlo je do novog odvajanja Sjeverne Evrope i Katoličke crkve Rima.

Drugi vatikanski koncil obraća se cijeloj kršćanskoj braći Istoka i Sjevera da se u duhu Kristovih načela i međusobnog opraštanja približe jedni drugima i da svi budu okupljeni u univerzalnoj Crkvi, kako to naviješta Biblija: »I Bog će ostati s ljudima i oni će biti njegov narod...« S pouzdanjem poziva sve još odijeljene kršćane da žele i ostvaruju jedinstvo.

Drugi vatikanski koncil ističe da Katolička Crkva želi dobre i prijateljske odnose i drugim nekršćanskim crkvama. Ona se s naklonošću obraća mnoštvu nekršćana za koje zna da im može donijeti snage«. (»Nada koja je u nama«, Dokumenti br. 2, str. 15, 16 i 17).

Kristova Crkva imade posebne biljege po kojima se poznaje da je ona uistinu opća, univerzalna, prava Crkva Kristova.

Tim značajnim biljezima pravu je Crkvu označio sam Isus, a Carigradski sabor 381. ih je izrazio ovako: »Vjerujem u jednu, svetu, katoličku i apostolsku Crkvu«.

Sva su kršćanska vremena stavljala uvijek na prvo mjesto biljeg jedinstva. Prava je Kristova Crkva jedinstvena u vjersko-čudorednoj nauci, jedinstvena u bogoštovlju i jedinstvena u upravi. Svi mi katolici, nalazili se bilo u kom kraju, narodu ili kontinetu, ispovijedamo istu vjeru, vjerujemo iste dogme i ravnamo se po istim čudorednim zakonima. Svi mi kažemo: »Vjerujem sve što vjeruje i vjerovati uči Crkva katolička«. Niti što više, niti manje, a pogotovo ne drugačije. Ako se gdje porodi kakva sumnja ili poteškoća, pitamo biskupa ili Papu. Nakon Papina rješenja nema više rasprave, stvar je konačno riješena. Jedinstvo bogoštovlja ili liturgije je upravo divno provedena. Središte je bogostovnog života sv. Misa u kojoj se Isus Krist pod prilikama kruha i vina prikazuje svom nebeskom Ocu. U čitavoj katoličkoj Crkvi su isti Sakramenti, njih 7 na broju. Isus Krist ih je ustanovio, odredio ono što je bitno kod Sakramenata, a katolička Crkva ih budno čuva i vjerno dijeli. Katolička Crkva je s vremenom dodala samo sporedne obrede, a bitno od Krista određeno, ona niti dira, niti smije dirati. Što je u katoličkoj Crkvi božansko, to ostaje uvijek isto i nepromjenjivo, a što je u Crkvi ljudsko, to se mijenja i prilagođuje prilikama; tu katolička Crkva daje slobodu. Uprava je u katoličkoj Crkvi toliko jedinstvena da joj se i protivnici dive. Vjernici slušaju svećenike, a svećenici s vjernicima biskupe, a biskupi, svećenici i vjernici — svi zajedno Svetoga Oca Papu. Papu bira kardinalski zbor. Papa imenuje biskupe, a biskupi rede i postavljaju u službu svećenike. Svećenici biraju i postavljaju u razne pomoćne službe, a naročito u katolička društva, svjetovnjake muške i ženske, već prema potrebi i prilikama. Sve se u katoličkoj Crkvi zbiva i djeluje tiho i mirno, bez buke i sile, slobodnom voljom, a još više dobrotom i ljubavlju, punim međusobnim povjerenjem koje je prvi uvjet za svaki uspješan rad i napredak.

Baš ovo divno jedinstvo, ova savršena harmonija u svemu životu katoličke Crkve, upućuje na božansko podrijetlo katoličke Crkve, na ono jedinstvo koje je Isus toliko naglašavao i za nj se posebno molio. Na Zadnjoj večeri, uoči svoje gorke muke, molio se Isus Ocu nebeskomu ovako: »Oče sveti! sačuvaj u moje ime one koje si mi dao da budu jedno kao i mi... Posveti ih u istini. Tvoja je riječ istinita... Ali ne molimo samo za njih, nego i za one koji na riječ njihovu vjeruju u mene, da svi budu jedno, kao što ti Oče u meni i ja u tebi, da i oni u nama budu jedno, da svijet vjeruje da si me ti poslao... Ja u njima, i ti u meni, da ih veže savršeno jedinstvo« (Iv 17, 11; 20—21, 22—23). Isus je najavio osnutak jedne Crkve. Rekao je naime Petru: »Ti si Petar, i na

toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju« (Mt 16, 18). Crkvu svoju ispo-ređuje Krist s jednim ovčinjakom i jednim pastirom. »I druge ovce imam, koje nisu iz ovoga ovčinjaka, i one mi valja dovesti, i čut će glas, i bit će jedan ovčinjak i jedan pastir« (Iv 10, 16). Konačno nad ovčinjakom postavlja samo jednoga vrhovnoga pastira u osobi sv. Petra kad mu kaže: »Pasi jaganjce moje... pasi ovce moje« (Iv 21, 16—17).

»Svi su, dakle, ljudi pozvani na ovo katoličko jedinstvo Božjega naroda, koje označuje opći mir, i kojemu na razne načine pripadaju ili su upućeni bilo vjerni katolici bilo drugi koji vjeruju u Krista, bilo napokon uopće svi ljudi milošću Božjom pozvani na spasenje«. (Lumen gentium«, br. 13).

KRISTOVA CRKVA JE SVETA

Temelj je svetosti posvećujuća milost. Primili smo je na svetom Krstu. Tko nakon krštenja nije nikada počinio teški grijeh, taj se neprekidno nalazi u posvećujućoj milosti. Tko je nakon krštenja pao u teški grijeh, taj je izgubio posvećujuću milost, ali ju je natrag dobio kad se skrušeno ispovjedio. Što je čovjek čistiji od grijeha i u posvećujućoj milosti čini izvanredna kreposna djela, onda ga Crkva nakon smrti proglasi svetim te postavi uzorom za kreposna djela svima nama živima.

Jedan od biljega po kojima se raspoznaje prava Kristova Crkva jest svetost. Svetost posjeduje katolička Crkva. Prema tome je katolička Crkva prava Kristova Crkva. Utemeljitelj katoličke Crkve Isus Krist je uzor svetosti za sve ljude i za vremena. Nikada nije učinio ni sjene nikakva grijeha, pa je zato s punim pravom mogao doviknuti neprijateljima: »Tko će mi od vas dokazati kakav grijeh?« (Iv 8, 46). Krepostan je bio toliko da je samo dobro činio. Prolazio je zemljom samo »čineći dobro« (Dap 10, 38). Njegov se život sastojao u tome da vrši volju Oca nebeskoga. »Jer sam sišao s neba ne da činim volju svoju, nego volju onoga koji me je poslao« (Iv 6, 38). »Jelo je moje, da činim volju onoga, koji me je poslao, i da izvršim djelo njegovo« (Iv 4, 34).

Vjerska nauka katoličke Crkve je sveta, jer je preuzeta izravno od samoga Isusa i apostola. Isusova pak nauka tako je uzvišena, da su i sami neprijatelji bili zaneseni i iskreno priznali: »Nikad čovjek nije tako govorio kao ovaj čovjek« (Iv 5, 46). A jedna žena, kad Ga je čula kako izlaže divnu nauku, sva izvan sebe od ganuća, uskliknula je: »Blago utrobi koja te je nosila i grudima koje si sisao« (Lk 11, 27). Katolička Crkva od Isusa preuzetu naku vjerno čuva i nepogrešivo tumači tako da se danas

čitav svijet divi nauci katoličke Crkve kao i nekad ona žena Isusu.

Cudoredni zakonik katoličke Crkve je svet. On zabranjuje i osuđuje svaku opačinu, a naređuje i propisuje samo dobro. Katolička Crkva je dokinula ropstvo i time vratila čovjeku ljudsko dostojanstvo. Prije Isusa robove uopće nisu smatrali ljudima nego stvarima s kojima je gospodar mogao postupati kako je htio. Vladalo je načelo: »Gospodaru je prema robu sve dopušteno«. Ili: »Prema robu nema nepravde«. Robovi se nisu smjeli ženiti. A kad su iscrpljeni od rada ostarili, onda su ih ubijali. Prodavali su ih na trgu kao životinje. Katolička Crkva odmah od početka ublaživala je ropstvo, a kasnije ga je sasvim dokinula. Krist je prvi učio da smo mi ljudi djeca istoga Oca nebeskoga i prema tome svi jednako baštini Božji. Sv. Pavao je javno učio da pred Bogom nema ni roba ni slobodnjaka nego smo svi jedno u Kristu Isusu, bili robovi, bili slobodnjaci, a vjernike je poticao neka robove, koji su se pokrstili, prime kao najdražu braću. »Nema tu ni Židova ni Grka, nema ni roba ni slobodnjaka, nema ni muško ni žensko, jer ste vi svi jedno u Kristu Isusu« (Gal 3, 28).

Kršćanstvo katoličke Crkve obnavlja obitelj. Prije Krista muž je imao pravo na život i smrt svoje žene i djece. Muž je mogao ženu smrću kazniti bilo s koga razloga. Katolička Crkva naučava jedinstvo, nerazrješivost i svetost ženidbe. Muževima propovijeda da ljube svoje žene kao što je Krist ljubio Crkvu, a ženama da budu podložne muževima kao Gospodinu. Bračna veza prestaje tek smrću jednoga od bračnih drugova. Žena je družica muževa, jednaka mužu, a ne robinja. Djecu su prije Krista smatrali teretom pa su ih roditelji davali na odgoj robovima. Nakaznu su djecu roditelji mogli ubiti ili izložiti gdje na samotnom mjestu da ih zvjeri pojedu. U kršćanstvu, kako ga izlaže katolička Crkva, dijete dobiva posebnu vrijednost, jer Krist posvećuje posebnu pažnju baš djeci. »Pustite k meni malene, jer je takovih kraljevstvo Božje« (Mk 10, 14).

Obredi su katoličke Crkve sveti i veličanstveni sadržajem i oblikom svojim tako da nužno dižu um i srce ljudsko k Bogu. Bezbrojni su inovjerci upravo po obredima katoličke Crkve upoznali Boga i zauvijek posvetili život svoj Bogu. Sakramenti su katoličke Crkve sveti, jer posvetnu milost daju ili umnažaju. Sakramenti su rijeke po kojima se razlijeva milost Božja među ljude. Po njima Bog kida ljude od zemlje i diže ih u nadzemaljske visine. Po njima se čovjek oplemenjuje i sjedinjuje s Bogom tako da uzdiže u čovjeku naravni život i čovjek ne živi više sebi nego Bogu. Imajući pred očima milost posvećujuću veli sv. Pavao: »A ja više ne živim nego živi u meni Krist« (Gal 2, 20).

Konačno, katolička Crkva dala je mnoštvo svetaca. Ona ih je postavila za uzor svima živima za sva vremena. Gledajte apo-

stole, bezbrojne mučenike svake dobi i staleža, ispovjednike i djevice! To je pravo biserje, to su dragulji na Kristovoj kruni, to su neuvele ruže, vječno raspupane i svježije koje je Bogu i svijetu dalo kršćanstvo u katoličkoj Crkvi! A da među vjernicima ima i nevjernih pojedinaca i tvrdokornih grešnika — i to je Krist prorokao kad je govorio o pšenici i kukolju. Nema pšenice bez kukolja — tako ni ljudskoga društva bez opakih pojedinaca.

Katolička Crkva ima neprestano pred očima svetost kao jedan od bitnih biljega Kristove Crkve. Zato katolička Crkva neprestano potiče svoje vjernike: »Budite savršeni kao što je savršen Otac vaš na nebesima« (Mt 5, 48). Jednako upozoruje i na riječi sv. Pavla: »Ovo je volja Božja: vaše posvećenje« (1 Sol 4, 3). »U raznim vrstama života i u raznim dužnostima goje jednu svetost svi, koje vodi Božji Duh, i koji su poslušni Očevu glasu i klanjajući se Bogu Ocu u duhu i istini slijede Krista siromašna, ponizna i opterećena križem da zasluže biti dionici njegove slave. Svaki prema svojim darovima i prema svojim službama mora ne oklijevajući ići putem žive vjere koja budi nadu i djeluje po ljubavi« (»Lumen gentium« br. 41).

KRISTOVA CRKVA JE KATOLIČKA ILI OPĆENITA

Treći je biljeg po kom se pozna prava Kristova Crkva katoličanstvo ili općenitost. Općenitost, katoličanstvo ili univerzalnost Kristove Crkve naglašuje već Vjerovanje apostolsko: »Vjerujem u svetu Crkvu katoličku«. Epifanijevo vjerovanje ispovijeda ovako: »Vjerujem u jednu, katoličku i apostolsku Crkvu«. A Nicejsko-carigradsko vjerovanje: »Vjerujemo... u jednu, svetu, katoličku i apostolsku Crkvu«.

Općenitost Kristove Crkve posjeduje još od svoga postanka Rimska Crkva pa se zato i zove katolička. Katoličkom ili općenitom zovu je i inovjerci.

Ustrojstvo je naše Crkve takvo da nije vezano na jedan kraj ili narod ili na koju državu. Svetoga Oca Papu ne imenuje ni kralj, ni car, ni bilo kakva svjetovna vlast, a biskupi primaju vlast jedino od Pape. Tako je crkvena vlast sasvim neovisna od državne vlasti, bilo to kraljevina ili republika, samo ako državna vlast poštuje prava Crkve. Dosljedno tome, ustrojstvo ili organizacija katoličke Crkve je takova da može obuhvatiti sve narode i sve krajeve.

Vjerska nauka ili dogme ne čine nikakve razlike između Židova i pogana, niti između bogatih i siromašnih. Svima se propovijeda isto evanđelje, svi ispovijedamo isto vjerovanje, iste

dogme. Sv. Pavao veli: »Jednim Duhom mi se svi krstimo u jedno tijelo, bili Židovi ili Grci ili robovi ili slobodni« (1 Kor 12, 13). »Nema tu ni Židova ni Grka, nema ni roba ni slobdnjaka, nema ni muško ni žensko, jer ste vi svi jedno u Kristu Isusu« (Gal 3, 28). Moralna nauka ili čudoredni propisi Crkve vrijede za sve jednako. Propisi naravnoga prava, Božje zapovijedi, crkvene zapovijedi i evanđeoski savjeti za čistoću, siromaštvo i poslušnost vrijede svuda i za sve slojeve katolika, nigdje ne čine izuzetak. Bogoštovlje, koje se sastoji u prisustvovanju sv. Misi i primanju svetih Sakramenata, može se vršiti svuda i na svakom mjestu. Ni za koji narod ili rasu ne čini poteškoće.

Ako pogledamo zemljovidnu kartu, katolička Crkva je najbrojnija u Evropi i Južnoj te Srednjoj Americi. Međutim katolička Crkva je odlično zastupana i u Sjevernoj Americi. U Aziji ima katolika i među poganskim narodima: u Indiji, Kini i Japanu. Katolička Crkva ima svojih vjernika po čitavoj Africi i Oceaniji. Pa i tamo gdje su inače pretežni protestanti: u Engleskoj, Njemačkoj, Holandiji. Drugim riječima, kud Božje sunce svijetli i gdje ljudi mogu živjeti, tu ima i katolička Crkva svojih vjernika.

I u socijalnom je pogledu naša Crkva općenita, jer obuhvaća sve staleže i ni jednoga jedinoga ne isključuje. Siromašnima, i bijednima uopće, posvećuje posebnu pažnju, jer su potrebni pomoći više nego drugi. Kad je sv. Ivan Krstitelj poslao dvojicu svojih učenika k Isusu neka Ga pitaju: »Jesi li ti onaj koji ima doći ili drugoga da čekamo? Isus im odgovori: Idite i javite Ivanu što čujete i vidite: Slijepi gledaju, hromi hodaju, gubavi se čiste, gluhi čuju, mrtvi ustaju, siromašnima se propovijeda evanđelje« (Mt 11, 3—5). Crkva oslobađa robove, Crncima šalje misionare, a brine se preko misionara i za gubavce. Gdje god nastupaju vjervjesnici, u isto vrijeme s propovijedanjem svete vjere dižu škole, bolnice i raznovrsne dobrotvorne zavode tako da u isto vrijeme liječe dušu i tijelo, brinu se za napredak duhovni i stvarni.

Dok ovako s majčinskim osjećajem Crkva prati siromahe, ne pušta s vida ni bogate. Bogate upućuje neka svojom imovinom podižu crkve, samostane, neka podupiru ustanove koje vrše kršćanska djela milosrđa, jer »milostinja izbavlja od grijeha svakojakih i od smrti i ne pušta dušu da siđe u tamu« (Tob 4, 11). Neka podupiru vjerske škole i sirotišta, a napose vjerski tisak koji u moderno vrijeme čini Crkvi neprocjenjive usluge. Jednako se Crkva brine i za učenjake u svim granama nauke. Činjenica je da su baš najveći učenjaci ujedno i uzorni vjernici i tako životom pokazuju kako istinska nauka nužno vodi k Bogu, kao što lažna odvodi od Boga i upropašćuje čovjeka. Ako se pak gleda na broj vjernika, onda katolička Crkva broji sama više vjernika nego sve druge kršćanske vjeroispovijesti zajedno. Prema najnovijoj statistici katolika ima po čitavom svijetu preko 500 milijuna.

Katolička Crkva ne pozna ni kontinentalnih, ni rasnih, ni narodnih, ni državnih međa. Misao je sv. Ireneja: Kao što je sunce na čitavom svijetu jedno i isto, tako je i svjetlo, svuda jedno isto i rasvjetljuje sve ljude zdrave pameti i dobre volje. Kao što je Bog svima ljudima zajednički i dobri Otac, tako je katolička Crkva svima zajednička dobra majka i zato nastoji obuhvatiti sve ljude po svemu svijetu da svi budu dionici njezine vrhovne majčinske dobrote.

»U svim je narodima zemlje jedan Božji narod, jer on iz svih naroda uzimlje građane svoga kraljevstva ne zemaljskoga nego nebeskoga. Svi vjernici raspršeni po svijetu opće s drugima u Duhu Svetomu. Zato Crkva ili Božji narod, uvodeći ovo kraljevstvo, ne oduzimlje ništa od vremenitoga dobra bilo kojega naroda, nego bogatstvo i obilje i običaje svakoga naroda, ukoliko su dobri, podupire i prima i primajući ih čisti ih, jača i podiže. Jer se sjeća da mora sakupljati s onim Kraljem kojemu su dani narodi za baštinu i u čiji grad donose darove i poklone. Ova osobina općenitosti, koja resi Božji narod, dar je samoga Gospodina, po kojemu Katolička crkva s uspjehom i neprestano teži da okupi čitavo čovječanstvo sa svim njegovim dobrima pod poglavara Krista u jedinstvu Njegova Duha, (Lumen gentium« br. 13).

KRISTOVA CRKVA JE APOSTOLSKA

Isus Krist je između svih vjernika odabrao dvanaestoricu koje je prozvao apostolima. To su prvi i glavni suradnici Isusovi. Njima je predao nauku da je vjerno čuvaju i nepogrešivo propovijedaju. Njima je predao svete Sakramente da ih vjernicima neumorno dijele. Njima je predao upravo vlast kojom će donositi spasonosne zakone i po zakonima suditi. Jer je svu vlast u svojoj Crkvi Isus predao apostolima, zato je apostolstvo također jedan od bitnih biljega prave Kristove Crkve.

Apostolska je od svih kršćanskih Crkvi jedina katolička Crkva. Ona jedina čuva i naučava istu nauku koju su nekada naučavali apostoli. Ona jedina posjeduje istu učiteljsku svećeničku i pastirsku vlast kako su je u početku posjedovali apostoli. I, najzad, u Katoličkoj Crkvi jedino postoji apostolska vlast u neprekidnom nizu, tako da nikada nije bilo nikakvoga prekida u nasljedstvu vlasti od apostolskoga zbora na čelu sa sv. Petrom na zbor biskupa na čelu s Papom.

Vrlo je zanimljivo kako je već sv. Pavao u prvo kršćansko vrijeme naglašavao biljeg apostolstva kao jedan od bitnih biljega prave Kristove Crkve. »Tako dakle više niste tuđinci i

pridošlice nego ste sugrađani svetih i ukućani Božji sazidani na temelju apostola i proroka, a ugaoni kamen je sam Krist Isus na kojem je sva građevina složena i raste za sveti hram u Gospodu» (Ef 2, 15—22).

Isus je rekao apostolima: »Idite i naučavajte sve narode... učeći ih da drže sve što sam vam zapovijedio« (Mt 28, 19—20). A za prve kršćane veli Sveto pismo: »Ovi bijahu postojani u nauci apostolskoj« (Dap 2, 42). Kako su nekada apostoli sa sv. Petrom poslušali Isusa i razišli se po svemu svijetu i propovijedali svim narodima ma propovijedaju svu objavljenu nauku sadržanu u biskupi s Papom. Nema kontinenta, ni kraja, ni naroda, ni države, gdje ne bi bilo vjerovjesnika katoličke Crkve koji svuda i svim narodima propovijedaju svu objavljenu nauku sadržanu u Svetom pismu i onu koja je sadržana u Usmenoj predaji. Prema tome drže se vjerno naputka koji je Isus dao apostolima: »Učeći ih da drže sve što sam vam zapovijedio«. A kako su nekada prvi kršćani bili postojani u nauci apostolskoj, tako smo i mi katolici danas. Ne samo da se nekada nismo odrekli apostolske nauke nego je uvijek s ponosom naglašujemo.

Krist je predao apostolima učiteljsku vlast kad im je rekao: »Idite i naučavajte...« »Kao što Otac mene šalje i ja šaljem vas« (Iv 20, 21). Svećeničku vlast im je predao riječima: »To činite na moj spomen (Lk 22, 19). I opet: »Primate Duha Svetoga! Kojima oprostite grijeh, bit će im oprošteni, a kojima zadržite, bit će im zadržani« (Iv 20, 22—23). Upravnu ili pastirsku vlast dobili su apostoli riječima Kristovim: »Tko vas sluša, mene sluša, i tko vas prezire, mene prezire« (Lk 10, 16). »Što god svezete na zemlji, bit će svezano i na nebesima, i što god razriješite na zemlji, bit će razriješeno i na nebesima« (Mt 18, 18).

Sva se ta vlast nalazi u katoličkoj Crkvi u jednakom opsegu i u jednakoj punini. Sveti Otac Papa, biskupi i svećenici propovijedaju Kristovu nauku neustrašivo, makar su nebrojeni Pape, biskupi i svećenici radi toga i glave izgubili. Služe sv. Misu i dijele pobožnim vjernicima svete Sakramente i onda kad se mora vlastiti život izložiti smrti. A crkvene zakone donose i po njima sude bez obzira tko je tko. Ne pitaju i ne obaziru se da li je onaj koga će crkveni zakon ošiniti okrunjena glava ili prosjak, da li je nosilac vlasti ili običan čovjek. Kad je nekada židovska vlast branila apostolima propovijedati Kristovu nauku, apostoli su muževno odgovorili: »Više se treba pokoravati Bogu negoli ljudima« (Dap 5, 29). To znači: Više se treba pokoravati Bogu, koji zapovijeda propovijedati Božju nauku, nego ljudima koji zabranjuju propovijedati Božju nauku. Tih se svetih načela drže i danas Sveti Otac Papa i biskupi. Propovijedaju i ne poznaju straha. Nema te sile na svijetu pred kojim bi uzmakli kad je u pitanju čast Božja i duhovno dobro vjernika.

II vatikanski sabor »slijedeći stope I vatikanskog sabora s njim uči i izjavljuje da je Isus Krist, vječni Pastir, sagradio svetu Crkvu posлавši apostole, kako je on sam bio poslan od Oca, i htio je da njihovi nasljednici, to jest biskupi, budu u njegovoj Crkvi pastiri do konca vjekova.« (»Lumen gentium«, br. 18).

Današnji Sveti Otac Papa i s njim sjedinjeni biskupi primili su apostolsku vlast od apostola u neprekinutom nizu. Današnji Papa je pravi nasljednik sv. Petra. Točno se znade koliko je Papa bilo i kad je koji vladao. Svi oni čine od sv. Petra do Pavla VI neprekinuti lanac u kojem od Petra prelazi vlast po redu do današnjeg Pape Pavla VI. Biskupi nasljeđuju apostole u apostolskim biskupijama, a na njih ih postavlja Papa. Budući da Crkva neprestano raste, potrebno je osnivanje novih biskupija. Nove biskupije osniva i biskupe imenuje Papa. Prema tome biskupi nasljeđuju apostole samo u vezi s Papom.

Kad god molimo u vjerovanju: »Vjerujemo u jednu, svetu, katoličku i apostolsku Crkvu«, tad se sjetimo da su to bitni biljezi Kristove Crkve, da su to biljezi po kojima smo sigurni da je katolička Crkva prava Kristova Crkva. Sv. Jeronim daje lijepu opomenu: »U ovoj Crkvi valja ostati koja je od apostola utemeljena i do danas postoji«.

IZVAN CRKVE NEMA SPASENJA

Isus Krist je jedini Spasitelj ljudskoga roda. Drugoga spasitelja nema i ne može biti. S tim je na čistu sv. Petar kad uči: »Nema ni u jednom drugom spasenja, jer nema drugoga imena pod nebom danoga ljudima u kojemu bismo se mi mogli spasiti« (Dap 4, 12).

Put k spasenju pokazuje objavljena vjera koju je na svijet donio Isus Krist. Vjeru, zajedno sa sredstvima milosti, a to su sveti Sakramenti, predao je Isus Krist na čuvanje i nepogrešivo tumačenje svojoj Crkvi. Prava, izvorna, Kristova Crkva, je samo jedna, a to je katolička Crkva. Dosljedno tome katolička Crkva je jedina spasonosna Crkva. Po Kristovoj odredbi katolička Crkva je redoviti put spasenja. To znači tko se hoće spasiti, treba da stupi u katoličku Crkvu, treba da bude njezin vjerni član, da ispovijeda vjeru i prima svete Sakramente. Drugim riječima: tko zna za katoličku Crkvu, pa svojom krivnjom neće u nju da stupi, ili iz nje svojom krivnjom istupi, sasvim je sigurno da se ne može spasiti. Tu vrijedi nepobitno pravilo koje je postavio već sv. Augustin: Izvan Crkve nema spasenja. Odakle znamo da je tako?

Isus Krist je rekao apostolima i njihovim nasljednicima, a to su Pape i biskupi: »Tko vas sluša, mene sluša, i tko vas prezire, mene prezire. A tko mene prezire, prezire onoga koji me je poslao« (Lk 10, 16). Drugom zgodom: »Ako li tko Crkvu ne posluša, neka ti bude neznabožac i carinik« (Mt 18, 17). I opet: »Tko uzvjeruje i pokrsti se, spasit će se, a tko ne uzvjeruje, osudit će se« (Mt 16, 16). Ovdje Isus Krist naglašuje da je za spasenje potrebna vjera i krštenje. Ali vjera i krštenje ne smije biti kako bi tko sam želio ili odredio, nego kako vjeru i krštenje Crkva propisuje. A tko vjeruje i krsti se prema propisima Crkve, taj je član Crkve i spasava se samo zato jer je u Crkvi te živi i radi kako Crkva uči. Nije, naime, dosta da čovjek sam stupi u Crkvu; u Crkvi treba doživotno ostati i uvijek vjeran biti. Onaj tko je u Crkvu stupio, a baš ništa se ne trudi da živi po nauci Crkve, taj je suha grana na živom stablu Crkve. Takav je pred Bogom duhovno mrtav, sam je skrivio svoju propast. A još gore je, ako je, postavši članom Crkve, s vremenom još postao i krivovjerac. Za takvoga kaže sv. Pavao: »Čovjeka se krivovjerca iza prve i druge opomene kloni znajući da se takav izopačio i griješi i sam sebe osuđuje« (Tit 3, 11). Sv. Petar jednako uči: »Bilo je i lažnih proroka u narodu kao što će i među vama biti lažnih učitelja koji će unijeti pogubna krivovjerja i zatajiti Gosodara kojih je iskupio, i dovesti će sami sebi brzu propast« (2, Petr 2, 1).

Da izvan Crkve nema spasenja to svjedoče kršćanski pisci, a napose Sveti oci već u prvim kršćanskim vremenima. Apogeta Origen piše: »Neka se nitko ne vara: izvan ove kuće, to jest izvan ove Crkve, nitko se ne spašava«. Sv. Ciprijan kaže: »...niti će doći do Kristove nagrade tko ostavlja Crkvu Kristovu. Ne može imati Boga za Oca tko nema Crkvu za majku. A sv. Augustin izjavljuje kratko i sadržajno: Izvan Crkve nema spasenja. Tko bi, dakle, svijesno i hotimično zanemario postati članom Crkve, sasvim je sigurno da se ne može spasiti.

Sad bi mogao tko pitati: a što je onda s poganima i inovjercima koji nisu nikada čuli za katoličku Crkvu? Što je s raskolnicima i krivovjercima koji znadu doduše za katoličku Crkvu, ali drže da je njihova vjera prava pa zato ne stupaju u katoličku Crkvu? Oni koji ne znaju za katoličku Crkvu nemaju grijeha što nisu u katoličkoj Crkvi i spasavaju se ako rade ono što im savjest nalaže kao dobro. Takvi imaju iskrenu volju i vruću želju činiti za spasenje sve što Bog od njih traži, pa bi se prema tome krstili i u katoličku Crkvu ušli kad bi za krštenje i Crkvu znali. Oni su, dakle, kršteni Krstom želje koji im nadomješćuje Krst vode i pristup u Crkvu, te se tako po Krstu želje spasavaju.

U povijesti imamo i ovaj događaj: betlehemska muška djeca do dvije godine, koju je Herod dao pogubiti radi Isusa, makar još ništa nisu znala o Isusu, pogubljena su radi Isusa i zato ih

Crkva smatra nedužnim mučenicima. Ta su djeca krštena krs-
tom krvi koji im vrijedi kao da su krštena krstom vode i stvarno
stupila u Kristovu Crkvu. Ili: odrasli se ljudi pripravlja u
sveti Krst, ali prije nego su ih misionari dospjeli pokrstiti dođu
neprijatelji te ih radi vjere u Isusa pogube. Ti su kršteni krs-
tom krvi koji im i te kako zamjenjuje krst vodom pa su se spasili,
iako nisu kršteni vodom, jer su dali život za Krista. Inovjerci,
raskolnici i krivovjerci koji znadu za katoličku Crkvu, ali ne idu
u nju jer po svom odgoju drže da je njihova vjera prava, nisu
krivi svojoj zabludi. Zato će se spasiti ako čine što im savjest
nalaže. Spasit će se teže, jer nemaju milosti koju Bog daje čla-
novima katoličke Crkve, ali će se ipak spasiti ako slušaju glas
savjesti. Čim se kod takvih rodi sumnja u duši da li je njihova
vjera prava, dužni su poduzeti sve što je u njihovoj moći da
sumnju riješe i da nađu pravu vjeru. Takvima Bog daje milost
da sumnju riješe i dođu u katoličku Crkvu, kako to svjedoče bez-
brojni konvertiti ili obraćenici koji su iz drugih vjera došli u
katoličku Crkvu.

Da smo se mi rodili i da smo odgojeni u katoličkoj Crkvi,
to nije naša zasluga nego je dar Božji koji mi nismo ničim zaslu-
žili. Radi toga nemojmo nikada inovjerce prezirati, a pogotovo ne
mrziti. Naprotiv, susretajmo ih prijateljski i s ljubavlju, rado ih
poučimo u našoj vjeri, a osobito gledajmo kreposno živjeti, jer
je krepostan život jedan od najjačih dokaza da je katolička Crk-
va jedina prava Kristova Crkva.

Drugi Vatikanski sabor uči: »Božanska Providnost ne us-
kraćuje pomoć za spasenje onima koji bez svoje krivnje nisu
došli do jasne spoznaje Boga i nastoje, ne bez Božje milosti pos-
tići pravi život. Sve, što se kod njih nalazi dobra i istinita, Crkva
smatra pripravnim za primitak Evanđelja i kao dano od Onoga
koji rasvjetljuje ovakvoga čovjeka da napokon ima život«. (»Lu-
men gentium« br. 16).

OPCINSTVO SVETIH

Svi mi na zemlji koji smo kršteni, blaženi u nebu i duše
u čistilištu veliku duhovnu zajednicu, duhovno društvo — općin-
stvo svetih.

Svi mi činimo jedno duhovno tijelo, tajanstveno Kristovo
tijelo, komu je Krist Gospodin glava, a mi udovi. »Jer kao u jed-
nom tijelu što imamo mnoge udove..., tako smo mnogi jedno
tijelo u Kristu, a svaki je od nas ud jedan durgomu« (Rim 12,
4—5). Ova se poredba općinstva svetih s ljudskim tijelom u Sve-
tom pismu često naglašuje. U tijelu se nalaze mnogi udovi. Iako
su mnogobrojni, ipak sačinjavaju samo jedno tijelo. Svaki ud

ima svoju zadaću, a nipošto da bi svi imali istu zadaću. Niti svi imaju jednaku čast, niti vrše jednako korisne i vrijedne službe. Nijedan ne radi za svoju korist nego svi unapređuju korist i napredak cijeloga tijela. Svi su udovi među sobom povezani: ako se jedan dobro osjeća, u ugodnom su raspoloženju i svi ostali. Tako je i u Crkvi, u općinstvu svetih. I u Crkvi se nalaze različiti udovi, naime razne narodnosti. Tu su Židovi, ali i narodnosti koje su nekada bile poganske. U Crkvi ima slobodnjaka, ali i onih koji su nekada bili robovi. Ima siromaha i bogataša, ljudi sa svih kontinenata, boja, rasa i jezika. Svi su po svetom krštenju učlanjeni u jedno duhovno tijelo Kristovo komu je Krist glava. Svaki čovjek u Crkvi ima svoju određenu službu. Isus Krist je postavio: »jedne za apostole, a jedne za proroke, a jedne za evanđeliste, a jedne za pastire i učitelje« (Ef 4, 11). Jedni su postavljeni da upravljaju i uče, a drugi da se pokoravaju i slušaju, a svi da koriste javnom dobru i unapređuju cijelu Crkvu.

Mi kršteni na zemlji zovemo se Vojujuća Crkva, jer vojujemo za svoje spasenje protiv nečistoga duha koji poput ričućega lava obilazi tražeći koga da proždere; vojujemo protiv pokvarenoga svijeta koji nas opakom naukom i zlim primjerom navodi na grijeh, a vojujemo i protiv vlastitoga tijela koje je izvor mnogih napasti i tako neprijatelj spasenja naše duše. Duše se u čistilištu zovu Trpeća Crkva, jer same sebi ne mogu ništa pomoći, nego moraju trpjeti vremenite kazne za svoje grijehе koje su počinile dok su u tijelu boravile na zemlji. Blaženi u nebu zovu se Pobjednička Crkva, jer su sretno svladali sve napasti na zemlji, i tako se zauvijek sretno smirili u Bogu na nebu.

Svi smo mi jedna duhovna zajednica, jer su nam zajednička dobra: neizmjerne zasluęe Isusa Krista preobilne zasluęe Blažene Djevice Marije i Svetih kojih su zasluęe veće nego su oni trebali za svoje spasenje. Oprosti koji se dijele svima članovima Crkve kad ispune propisne uvjete. Molitve i dobra djela svakoga člana Crkve, jer što su pojedini članovi savršeniji, to je i cijela Crkva savšenija i Bogu milija, pa prema tome dobiva od Boga i više milosti za svoje članove. Zajedničko dobro su nam sveti Sakramenti. Napose su važni Krst i presv. Oltarski Sakramenat. Po svetom Krstu ulazimo u Crkvu. On je vrata za ulaz u Crkvu. Po njemu se razlikujemo od drugih ljudi, koji u Crkvu ne spadaju. A presv. Oltarski Sakramenat daje život Crkvi, on je hrana za duhovni život u Crkvi. Zajedničko nam je dobro sv. Misa kojom se neprestano obnavlja krvna žrtva Isusova na križu, javne molitve i vjerski obredi. Sve su to svete veze koje nas vežu s Kristom glavom i međusobno jedne članove s drugima.

Dionici su ovih zajedničkih dobara samo oni članovi koji u ljubavi sprovode kršćanski život, dakle koji su pravedni pred Bogom i radi toga dragi Bogu, a to su oni koji su u posvećujućoj milosti i prema tome sveti. I baš zato što su samo sveti članovi

dionici zajedničkih duhovnih dobara, zove se ova zajednica općinstvo svetih. Ovi su svježе, zelene grane koje neprestano primaju životne sokove iz korijena Isusa Krista. Oni članovi Crkve koji se nalaze u teškom grijehu, to su suhe grane. Takvi, iako su članovi Crkve, mrtvi su udovi na tijelu. Oni nisu dionici zajedničkih duhovnih dobara poput pravednika, jer su u nemilosti Božjoj, jer su članovi Crkve i ostali unutar zajednice, pomažu ih molitve i djela pravednih članova tako da mogu opet duhovno oživjeti i postati živim udovima mističnoga tijela Kristova i prema tome biti dionici svih duhovnih dobara općinstva Svetih. Oni koji su istupili iz Crkve i prekinuli svaku vezu s Crkvom, nisu ni mrtvi udovi Crkve, i zato ni na koji način ne sudjeluju sa životom Crkve.

Nama kršćanima na zemlji koristi što smo združeni s blaženima na nebu, jer nas molitve i zasluęe blaženih pomažu kod Boga. Blaženi u nebu ne trebaju naše pomoći, jer su posve sretni, ali im je na slavu kad ih se mi rado sjećamo, pobožno ih častimo i za zagovor molimo. Duše u čistilištu imaju korist od Svetih u nebu, jer ih molitve i zasluęe Svetih pomažu kod Boga. Duše u čistilištu imaju koristi i od nas na zemlji, jer im naša dobra djela kao što su sv. Mise, oprosti, molitve, milostinja i druga pobožna i pokornička djela skraćuju muke u čistilištu i tako ih oslobađaju čistilišta i pomažu im doći u nebo. Zato i veli Sveto pismo: »Sveta je i spasonosna misao moliti za mrtve« (2 Mkb 12, 46). Sveta je dakle naša dužnost pomagati duše u čistilištu, a napose one s kojima smo bili u krvnoj vezi, ili su nas zadužile dobroćinstvima. Pomažući dušama u čistilištu, radimo ujedno i za svoje spasenje, jer će te duše, kad iz čistilišta dođu u nebo, biti vjerni naši zagovornici kod Boga.

Mi živi dobro činimo i molimo se jedan za drugoga, a svi živi pomažimo duše u čistilištu i pobožno častimo Svete u nebu da tako budemo živi članovi općinstva svetih, u svetoj ljubavi vječno povezani među sobom i s glavom Kristom.

»Crkva, u koju smo u Isusu Kristu svi pozvani i u kojoj po Božjoj milosti postižemo svetost, bit će dovršena tek u nebeskoj slavi, kada dođe vrijeme obnove svijeta, i kada će se s ljudskim radom u Kristu savršeno obnoviti i cijeli svijet koji je tijesno spojen s čovjekom i po njemu dolazi do svoje svrhe.« (»Lumen gentium«).

OPROŠTENJE GRIJEHA

U Apostolskom vjerovanju ispovijedamo i ovu važnu istinu: Vjerujem u ... oproštenje grijeha. Ova nas istina uči da u ka-

toličkoj Crkvi po zaslugama Isusa Krista možemo dobiti oprostjenje sviju grijeha i zasluženih kazni.

Nakon istočnoga grijeha što ga je Adam počinio u zemaljskom raju, ljudska je narav oslabila tako da razum teško spozna istinu, a volja je više sklona na zlo nego na dobro. Radi toga se događa da ljudi često griješe. Jedan kune, drugi ukrade, treći ubije čovjeka, četvrti okleveće, peti pogazi zadanu riječ, načini krivu prisegu. Na dnevnom su redu teški grijesi, a da o malima i ne govorimo. Mali su toliki i tako česti da se nitko od ljudi bez posebne povlastice Božje ne može kroz cijeli život čuvati i čist biti od svakoga lakoga grijeha. U lake grijehe svi padamo. Zato i veli sv. Jakob apostol: »U mnogomu griješimo svi« (Jak 3, 2). I baš radi toga što su laki grijesi tako česti, opravdano u Očenašu svi molimo Boga: »Otpusti nam duge naše«.

Imajući pred očima slabost ljudske naravi i bezbrojne grijehe koji iz nje izviru, Isus je za oprostjenje grijeha ustanovio dva Sakramenta: Krst i Pokoru. Na Krstu se oprašta istočni grijeh i svi grijesi prije krštenja učinjeni zajedno sa svima kaznama. To znači: ako se krsti malo dijete, njemu se na svetom Krstu oprašta samo istočni grijeh, jer drugoga grijeha nema. Ako se krsti odrastao čovjek, koji je povrh istočnog grijeha počinio i osobnih grijeha, za koje bi morao trpjeti vječnu kaznu u paklu, ili pak vremenite kazne ovdje na svijetu ili u čistilištu, njemu se na svetom Krstu opraštaju svi grijesi i sve kazne. Tako je čovjek nakon svetoga Krsta posve čist i, ako umre, duša njegova ide ravno u nebo.

Za oprostjenje grijeha koji su počinjeni iza krštenja, ustanovio je Spasitelj Sakramenat svete Pokore ili kako mi redovito kažemo svetu Ispovijed. Vlast opraštati grijehe obećao je Isus sv. Petru kad mu je rekao: »Tebi ću dati ključeve kraljevstva nebeskoga. Pa što god svezješ na zemlji, bit će svezano i na nebesima, i što god razriješiš na zemlji, bit će razriješeno i na nebesima« (Mt 16, 19). Istu je vlast i istim riječima obećao Isus svim apostolima kad im je rekao: »Zaista vam kažem: Što god svezete na zemlji bit će svezano i na nebesima, i što god razriješite na zemlji bit će razriješeno na nebesima« (Mt 18, 18). Obećanu vlast opraštati grijehe predao je Isus apostolima nakon uskrsnuća kad je dahnuo u apostole i rekao: »Primitite Duha Svetoga! Kojima oprostite grijehe, bit će im oprošteni, a kojima zadržite, bit će zadržani« (Iv 20, 22—23).

Vlast opraštati grijehe nije ničim omeđena. Nije ograničena na grijehe, ni na grešnike, ni na vrijeme. Nema pod suncem grijeha makar kako strašan i ogavan bio, a da ga Crkva ne bi mogla oprostiti. Nema grešnika makar kako opak i pokvaren bio, makar kakve i makar koliko grijeha imao na duši, ako se iskreno za njih kaje, a da ga Crkva ne bi mogla od njih odriješiti. Što se

vremena tiče, u svako je vrijeme moguće primiti Sakramenat svete Pokore i dobiti odrješenje od grijeha. Kad je naime sv. Petar pitao Isusa: »Gospodine, koliko puta, ako sagriješi brat moj protiv mene, da mu oprostim? Do sedam puta?« Reče mu Isus: »Ne velim ti do sedam puta, nego sedamdeset i sedam puta« (Mt 18, 21—22). To znači: uvijek i svaki put, kad se grešnik iskreno kaje za grijehe i moli oprostjenje, Crkva ima moć odriješiti ga od grijeha.

Vlast opraštati grijehe imadu samo biskupi i svećenici. Njima je jedinima rekao Isus: »Primitite Duha Svetoga! Kojima oprostite grijehe, bit će im oprošteni, a kojima zadržite, bit će zadržani«. Biskupi u Crkvi valjano posvećeni, i svećenici valjano zaređeni, jedini imadu vlast odrješivati od grijeha i nitko drugi. Međutim ni biskupima svećenicima nije pušteno da po volji biraju način kako će opraštati grijehe. Grijehe mogu opraštati samo pomoću Sakramenata, kako ih je Isus Krist ustanovio i kako ih za valjanost propisuje Crkva.

Dogodilo se već, a i danas se događa da neki ljudi zdvajaju nad težinom svojih grijeha. Takvi običavaju govoriti: Mojih je grijeha tako velik broj i tako su strašni da mi ih ni sam Bog ne može oprostiti. Tako govoriti je novi grijeh i to od svih već postojećih grijeha najteži grijeh, jer se zdvajanjem gubi vjera u Božje milosrđe i poriče Božja svemoć. Kako god su veliki naši grijesi, još je veće milosrđe Božje. Svi grijesi svega svijeta, ukoliko su ljudsko djelo, još su uvijek ograničeno zlo, a milosrđe je Božje neograničeno.

Dva su apostola teško uvrijedila Isusa: Juda Ga je izdao, a Petar zatajio. Juda je zdvojio nad svojim grijehom, sam sebi oduzeo život kad se je objesio, i radi toga zauvijek propao. Petar je svoj grijeh oplakao, okajao i dobio oprostjenje, a kasnije postao još i prvak apostolski. Tako se i na Petru obistinila riječ Božja: »Tako bio ja živ, govori svemogući Gospod, nije mi milo da umre bezbožnik nego da se vrati bezbožnik sa svoga puta i da živi« (Ezek 33, 11).

BISKUPI I SVEĆENICI IMAJU VLAST OPRAŠTATI GRIJEHE

Grijehe opraštati svojom vlastitom moću može samo svemogući Bog. Od čovjeka grešnika načiniti pravednika, duhovnog mrtvaca oživjeti tako da opet postane duhovno živ, dijete Božje i prijatelj Božji — to može proizvesti samo svemogućnost Božja. Velika je misao sv. Augustina: Od bezbožnika učiniti pobožna

čovjeka veće je djelo nego stvoriti nebo i zemlju iz ništa. Drugim riječima: Nebo i zemlju mogao je iz ništa stvoriti samo svemoguć Bog. Jednako tako i bezbožniku grijeha oprostiti i od njega načiniti plemenita i kreposna čovjeka može samo svemoguć Bog.

Opraštanje grijeha je slično opraštanju dugova u novcu. Dug u novcu može oprostiti samo vjerovnik — onaj komu si dužan, od koga si novac posudio. A jer grijeh i nije drugo nego dug Bogu, to taj dug može oprostiti svojom vlastitom moću samo Bog. Zato i veli Gospod Bog po proroku Izaiji: »Ja sam, ja koji uništavam krivnju tvoju radi sebe i tvojih se grijeha više ne spominjem« (43, 25). I mi sami u Očenašu isporučujemo svoje grijeha s dugovima Bogu pa ponizno molimo samo Boga: »Oprosti nam duge naše«.

Prije Isusa nitko na zemlji nije imao vlast opraštati grijeha. Prvi je s vlašću opraštati grijeha nastupio Isus Krist. Bog-čovjek, a vlast je na zemlju donio od Oca nebeskoga. Jednom je zgodom Isus izliječio uzetoga čovjeka tako da mu je najprije oprostio grijeha. »Uzdaj se, sinko, oprošteni su ti tvoji grijesi«. Kad su književnici prigovarali Isusu da time Boga pogrdjuje, jer samo Bog može opraštati grijeha, odgovori im Isus: »Da znate, da Sin čovječji ima vlast na zemlji opraštati grijeha, reče uzetomu: Ustani, uzmi svoju postelju i pođi kući svojoj« (Mt 9, 2 i 6). Istom božanskom moću kojom je izliječio uzetomu tijelo, vrativši mu zdravlje, izliječio je i njegovu dušu, oprostivši mu grijeha.

Isus je vlast opraštati grijeha donio na zemlju radi ljudi, za duhovnu korist ljudima. Zato je tu divnu vlast, prije nego je uzašao na nebo, predao biskupima i svećenicima riječima: »Primate Duha Svetoga! Kojima oprostite grijeha bit će im oprošteni, a kojima zadržite, bit će im zadržani«. Vlast, dakle, opraštati grijeha jednako je u Crkvi kod biskupa i svećenika kao i kod Isusa, a razlika je samo u tom što je Isus opraštao grijeha svojom vlastitom moću, a biskupi i svećenici to čine vlašću dobivenom od Isusa, dakle opraštaju grijeha u ime Isusovo, u ime Božje, u ime presvetoga Trojstva. Kad biskup, odnosno svećenik, oprašta grijeha, onda se služi riječima: »Ja te odrješujem od tvojih grijeha u ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Amen«. Isus je svojom mukom i smrću na križu zaslužio milost oproštenja grijeha. On je svojom krvlju dao Bogu Ocu zadovoljštinu za naše grijeha, pomirio nas s Bogom, a plodove pomirenja mi primamo po oproštenju grijeha. Zato i veli Sveto pismo: »U Njemu (Isusu) imamo otkup krvlju njegovom, oproštenje prestupaka po bogatoj milosti Njegovoj« (Ef 1, 7). A na drugom mjestu: »Niste otkupljeni raspadljivim srebrom ili zlatom, nego skupljenom krvlju Krista kao nedužna i neokaljana janjeta« (1 Petr 1, 18—19).

Veličina se ove božanske vlasti najbolje vidi po njezinim učenicima. Kad je čovjek u smrtnom grijehu, sva su njegova dobra djela umrtvljena, a to znači bez vrijednosti pred Bogom. Ako u smrtnom grijehu umre, izgubio je nebo i dolazi u pakao, u vječne muke. Nakon svete Ispovijedi, nakon dobivenog odrješivanja od grijeha, čovjek je opet duhovno živ, stekao je opet posvećujuću milost, postao je dijete Božje i dobio pravo na nebo. Od grešnika postao je čovjek pravednik, od neprijatelja prijatelj Božji. Koliko bi ljudi, opterećeni u savjesti teškim zločinima, zdvojili i sami sebi život oduzeli, dakle propali i za ovaj i za prekgrobni život, da nema na zemlji nebeske utjehe oproštenja grijeha.

Ako su nam u teškoj tjelesnoj bolesti dragi lijekovi koji nam vraćaju tjelesno zdravlje, i mi iz dna duše zahvaljujemo liječniku koji nam je pomogao, još više treba cijeniti vlast oproštenja grijeha, jer se po njoj liječimo od teške duševne bolesti, i postajemo opet duševno zdravi. Prema tome nikad ne možemo biti dosta zahvalni Bogu na ovom neprocjenjivom daru. Dok u tjelesnoj bolesti i lijek najboljeg liječnika može ostati bez uspjeha, valjano podijeljeno odrješivanje od grijeha ima siguran i nepoziv učinak, kao što je nepogrešiv, siguran i stalan sam Bog od koga dolazi vlast opraštati grijeha.

Želja je svete Crkve da rado pristupamo k sakramentu Pokore, pa pomno iskorišćujemo oproštenje grijeha. Tko je nakon svetog krsta nesrećom pao u teži grijeh, nema drugoga izlaza, nema oproštenja izvan Sakramenta Pokore, tj. bez ispovijedi. Kad nema svećenika, Ispovijed nadomještava savršeno pokajanje, ali i u njemu mora biti uključena želja ispovjediti se čim prije bude moguće. Ali, jer se oproštenje grijeha lako dobije, postoji mogućnost i zloupotrebe. Mnogi puno griješe i ne popravljaju svoj život, jer se tješe lakim postignućem oproštenja grijeha. Takovi zlorabe milosrđe Božje, pa se može dogoditi da im Bog uskrati oproštenje grijeha. Drugi opet neprestano odgađaju sv. Ispovijed misleći da ima vremena. Vrijeme prolazi bez Ispovijedi i nenadano dođe smrt, a oni u vječnost bez oproštenja grijeha. Propustili su na vrijeme korisnu upotrebu oproštenja grijeha, ali su zato izgubili i vječnost. Sv. Jakob nas upozoruje: »Ne znate što će biti sutra« (Jak 4, 14). Danas smo živi i zdravi, a sutra već možemo biti mrtvi. Danas još imamo vremena postići oproštenje grijeha, a sutra već može biti kasno. Ako je sutra kasno, onda je i za svu vječnost kasno.

POSTOJI VLAST OPROŠTENJA SVIJU GRIJEHA

Krivovjernici Novaciani su učili da za grijeha koji su učinjeni nakon krštenja nema oproštenja. Protestanti su pali u dru-

gu skrajnost, pa uče da je za oprostjenje grijeha dosta sama vjera bez Sakramenta Pokore. Katolička Crkva uči da se svi grijesi učinjeni nakon krštenja mogu oprostiti, ali samo u Sakramentu Pokore. Crkva s jedne strane ima vlast oprostiti sve grijeha učinjene nakon krštenja, a grešnici s druge strane, dokle god su živi, imaju mogućnost za grijeh se pokajati i dobiti odrješenje.

Činjenica je da je ljudska narav nakon istočnoga grijeha oslabljena i više sklona na zlo nego na dobro. Može se dogoditi i to da čovjek nakon krštenja padne u teške grijeha i dugo vremena živi s teškim grijesima na duši. Prema tome je uz opću slabost ljudske naravi pogoršao svoj duševni položaj i vlastitim osobnim zločinima. Unatoč toga u čovjeku postoji sposobnost spoznati istinu, težiti za dobrim i odbaciti zlo. Prema tome, dokle god je čovjek živ, postoji mogućnost okajati zlo i obratiti se k Bogu. U tom smislu je govorio već i prorok Isaija: »Iako su grijesi vaši crveni kao skrlet, postat će bijeli kao vuna!« (1, 18). A poslovice Salomonove naglašuju: »Ljubav pokriva sve prestupke« (10, 12). Dosljedno tome nikada nije uzalud naša molitva u Oče-našu: »Otpusti nam duge naše«.

Međutim, ima jedno mjesto u svetom evanđelju koje i umnim bogoslovima zadaje poteškoću. Ono glasi: »Svaki grijeh i psovka oprostiti će se ljudima, ali psovka na Duha Svetoga neće se oprostiti, I ako tko kaže riječ na Sina čovječjega, oprostiti će mu se, ali tko reče na Duha Svetoga, neće mu se oprostiti ni na ovom svijetu ni na drugom« (Mt 12, 31–32). Kakav je to, dakle, grijeh protiv Duha Svetoga koji se neće oprostiti ni na ovom ni na drugom svijetu?

Čovjek griješi protiv Duha Svetoga kad je tako opak i tako tvrd prema istini da očita vrhunaravna djela, što ih Duh Sveti izvodi u potvrdu vjere i za obraćenje grešnika, pripisuje đavlu mjesto Bogu. Kad, dakle, čovjek očita i jasna djela Božja svjesno i zlonamjerno pripisuje đavlu samo da ne mora priznati istinu, tada griješi teškim grijehom koji se zove strašan grijeh protiv Duha Svetoga. Takav su grijeh načinili farizeji kad su zlobno tvrdili da Isus po Belzebubu, knezu đavolskom, izgoni đavle iz ljudi. Svakomu je, tko je kadar zdravo misliti, odmah na prvi pogled jasno da đavao neće izgoniti đavle iz ljudi, nego će pomoći đavlima da se uvlače u ljude. Prema tome kad je Isus izgonio đavle iz ljudi, činio je to divnom božanskom moću, a ne pomoću Belzebuba, kneza đavolskoga. Izgon, dakle, đavla iz ljudi, što je očito neprocjenjivi dar Božje dobrote, pripisivati đavlu, to je taj strašni grijeh protiv Duha Svetoga. Kad bi netko držao Isusa samo čovjekom zbog toga što ima slabosti ljudskoga tijela, to bi dakako bila zabluda i grijeh, ali se taj grijeh ipak oprašta, jer su povod tomu grijehu slabosti ljudskoga tijela. Ali kad netko jasno vidi nadnaravno Božje djelovanje, pa zatvara oči pred istinom,

i djela Božja pripisuje đavlu, tad se taj grijeh tako teško oprašta kao da se uopće ne oprašta.

Prema tome grijeh protiv Duha Svetoga je mnogo teži od drugih grijeha i radi toga se teže oprašta nego drugi grijesi, ali se ipak oprašta. Dok se drugi grijesi razmjerno lako opraštaju, ovaj se oprašta teže, pa se čini prema drugim grijesima kao da je neoprostiv. Takav je način izražavanja Svetoga pisma i na drugim mjestima. Gospod Bog veli preko Ozee proroka: »Milosrđe hoću a ne žrtvu« (6, 6). To znači: Najprije hoću milosrđe a onda žrtvu. Ili: Više volim milosrđe nego žrtvu. Sv. Pavao veli: »Krist ne posla mene da krstim nego da propovijedam evanđelje (1 Kor 1, 17). Najprije mi valja propovijedati evanđelje, a onda tek krstiti. Ili: Preča mi je dužnost propovijedati evanđelje nego krstiti. Tako i ovdje: Svi se grijesi lako opraštaju, ali grijeh protiv Duha Svetoga, jer je posebno težak, teže se i oprašta pa se zato čini kao da je neoprostiv.

Sakrament Pokore ili sveta Ispovijed nadomješta savršeno pokajanje. Kad nema svećenika da se čovjek ispovijedi, grijesi mu se opraštaju, makar i teški bili, i samim savršenim kajanjem u kom je uključena želja ispovijediti se što je prije moguće. Kad nema svećenika, a čovjek bi se htio riješiti teškoga grijeha, tada pobudi savršeno pokajanje ovako: »Kajem se, dobri Bože, za sve grijeha svega svoga života što sam njima uvrijedio Tebe, najveće dobro«. Grijesi su mu oprošteni, ali pod uvjetom, da ih ispovijedi netom mu se pruži prilika.

Laki se grijesi lako i na mnogo načina opraštaju. Dok je čovjek u milosti, svako kajanje za lake grijeha i svaka molitva, u kojoj je izražen poklon Bogu ili štovanje svetim stvarima ili molba za opraštanje, oprašta lake grijeha. Prema tome križanje s blagoslovljenom vodom, udaranje u prsa, primanje svećeničkog blagoslova, molitva Očenaš, Ispovijedam se Bogu svemogućem, pogled na raspelo... sve su to mogućnosti za opraštanje lakih grijeha i izvan Sakramenta Pokore.

Nema grijeha od koga se ne bi moglo dobiti oprostjenje, ako se čovjek za nj iskreno kaje. Kad se pak ima pred očima lakoća s kojom se dobiva oprostjenje grijeha, onda je uistinu znak krajnjeg nemara, ako netko umre u teškog grijehu i dušu zauvijek izgubi.

USKRSNUCE TIJELA

Ni na jednu kršćansku dogmu nisu pogani toliko navaljivali kao na dogmu o uskrsnuću tijela. Kad je sv. Pavao u Ateni na

Areopagu govorio o uskrsnuću tijela, grčki mudraci, epikurejci, koji su bili materijalisti i živjeli samo za ovaj svijet, javno su mu se rugali, a stoici su prezirno govorili: »O tom ćemo te slušati drugi put« (DAP 17,32).

A ipak Sveto pismo ni o jednoj dogmi ne raspravlja tako opširno koliko baš o uskrsnuću tijela. I čitavo kršćanstvo, kao nauka, ni s jednom dogmom nije tako tijesno povezano kao s uskrsnućem Kristovim, i ni na jednoj drugoj dogmi kao temelju ne počiva tako čvrsto kao na uskrsnuću Kristovu. Svjedok je tomu sam sv. Pavao koji kaže: »Ako nema uskrsnuća od mrtvih, to nije ni Krist uskrsnuo. A ako Krist nije uskrsnuo, bez temelja je dakle propovijedanje naše, a bez temelja i vjera vaša« (1 Kor 15, 13—14).

Zanimljivo je da sveti apostoli, kad u svom Vjerovanju izlažu vjeru o uskrsnuću, ne kažu: Vjerujem u uskrsnuće čovjeka, nego uskrsnuće tijela. Zašto tako? Čovjek je sastavljeno biće. Sastoji se od duše i tijela. Kad čovjek umre, duša njegova živi i dalje, ona nikada ne umire, ona je neumrla i besmrtna. Kod smrti umire samo tijelo. Ono se nakon smrti u zemlji rastvara i postaje opet zemlja i prah. Tako se nakon smrti svakoga čovjeka, osim kod Isusa i Majke Božje, tijelo vraća u zemlju pa se divno obistinjuju riječi Svetoga pisma što ih je Bog rekao Adamu: »U znoju ćeš lica svoga jesti kruh, dok se ne vratiš u zemlju od koje si uzet. Jer si prah i u prah ćeš se vratiti« (1 Mojs 3,19). Uskrsnuti može samo ono što je umrlo, što se raspalo. Jer je naša duša neumrla, ne može umrijeti, to ne može ni uskrsnuti, za nju nema uskrsnuća. Uskrsnuće ili ponovni život postoji samo za naše tijelo. Ono je smrtno i raspadljivo, nakon smrti bez ikakvog života. A na novi će život ustati ili uskrsnuti na svršetku svijeta, na sudnjem danu, kad će se opet s dušom sjediniti i zauvijek živjeti. Jer ne umire cijeli čovjek, tj. ne umire duša i tijelo, nego samo tijelo, zato i ne kažu apostoli: »Vjerujem u uskrsnuće čovjeka«. Nego: jer umire samo tijelo, to će samo tijelo i uskrsnuti, pa je sasvim ispravno da svi apostoli govore samo o uskrsnuću tijela.

Kad Sveto pismo govori o uskrsnuću, onda govori o stvarnom uskrsnuću, o uskrsnuću tijela, a ne o duhovnom uskrsnuću ili o uskrsnuću u prenesenom značenju. Već su u vrijeme sv. Pavla apostola živjeli krivovjerci Himenej i Filet koji su učili da postoji samo duhovno uskrsnuće. Kad je naime čovjek teško sagriješio pa se za teške grijeha pokaje i ispovijedi ih, tada je duša opet u posvećujućoj milosti; ona sada živi novim životom, životom milosti i ljubavi Božje. Taj novi, milosni život duše, zvali su Himenej i Filet duhovno uskrsnuće i tvrdili da postoji samo takovo, duhovno uskrsnuće. Tom su krivom naukom zaveli na nevjeru i nekoje vjernike. Sv. Pavao ustaje odlučno protiv toga krivovjerja i uči uskrsnuće stvarno, tjelesno, a tako uči Sveto pismo i sva Usmena predaja kroz sve vjekove otkada postoji kršćanstvo.

Našu je nauku o uskrsnuću tijela već davno prije kršćanstva ispovijedao starozavjetni pravednik Job kad je rekao: »Znam da Otkupitelj moj živi, i u posljednji ću dan sa zemlje ustati i opet ću se ogrnuti kožom svojom i u tijelu svojem vidjet ću Boga svojega« (Jb 19, 25—26). Dakle isto tijelo u kom je po zemlji hodao, u kom je boli trpio, koje je nakon boli i istročenosti umrlo i u zemlji se raspalo, ustati će na novi život, uskrsnut će, i u tom istom tijelu gledat će Boga kroz svu vječnost. Prorok Ezekiel izvješćuje kako je imao viđenje i u viđenju doveo ga je Bog usred doline što je bila puna mrtvačkih kostiju. »Provede me — veli prorok Ezekiel — pokraj njih unaokolo. I gle, bilo ih je vrlo mnogo po dolini, bile su sasvim suhe. On me upita: Sine čovječji, mogu li opet oživjeti ove mrtvačke kosti? Ja odgovorih: Svemoćući Gospode, ti znaš. Tada mi reče: Prorokuj o tim kostima i kaži im: Suhe kosti, čujte riječ Gospodnju! Ja ću metnuti u vas duh da oživite. Napraviti ću vam žile, i učiniti da vam izraste meso, i navući ću na vas kožu i uliti ću vam duh da oživite. Tada ćete upoznati da sam ja Gospod« (Ezek 37, 2-6).

Svemoć će Božja sve mrtve uskrsnuti. Ne samo one koji su umrli prirodnom smrću, nego i one koje je zločinačka ruka nasilnim putem lišila života. I ona tjelesa koja su nakon nasilne smrti razbacana po šumama i gudurama, pa su ih možda i zvijeri razvukle, jednako kao i ona koja su dostojno u grobove sahranjena. I ona koja su zvjerski mučena i na komade rastrgana, kao i ona koja su časno u grob položena. Svako će tijelo uskrsnuti cijelo i potpuno i doći na sud Božji da primi nagradu ili kaznu, već prema tome da li je u životu s dušom dobro ili zlo činilo.

SVI ĆE USKRSNUTI

Sveto pismo navodi mnogo primjera gdje su mrtvi uskrsnuli. Bilo ih je prije Isusa, u vrijeme Isusovo i poslije Isusa.

U Starom zavjetu je umro sin udovice iz Sarepte dok je još Ilija prorok boravio u njezinoj kući. Ilija se molio Bogu za dječaka: »Gospode, Bože moj, daj da se život dječakov opet vrati u njega!« I usliši Gospod vapaj Ilijin. Život dječakov vrati se opet u njega i posta živ. Ilija uze dječaka i predade ga materi njegovoj i reče: »Evo, tvoj sin opet živi« (3 Kralj 17, 21-23). Jednako kao Ilija i prorok Elizej je oživio sina žene Sunamke koji je umro od sunčanice (4 Kralj 4, 35). Isus je oživio kćer Jairovu koju su već spremali za ukop (Mt 9, 25), sina udovice iz Naima kad su ga nosili na groblje (Lk 7, 15) i Lazara koji je već 4 dana bio u grobu (Iv 11, 43). Sv. Petar je oživio u Jopi glasovitu kršćansku dobrotvoricu Tabitu (DAP 9, 40).

Tako će na svršetku svijeta uskrsnuti svi mrtvi. Potvrdu nam daje o tom već prorok Daniel koji kaže: »Mnogi od onih koji spavaju u prahu zemaljskom, probudit će se: jedni na život vječni, drugi na sramotu i prijekor vječni« (Dan 12, 2). Jednom su zgodom u Novom zavjetu došli k Isusu Saduceji koji nisu vjerovali u uskrsnuće i postavljali Isusu poteškoću sa ženom koja je bila 7 puta udata. Kad joj je muž umro, udala se za drugoga. Kad joj je drugi umro, udala se za trećega. I tako se u životu 7 puta udala. Imala je, dakle, 7 zakonitih muževa. Sad pitaju Saduceji Isusa: »O uskrsnuću kojega će od sedmorice biti žena? A Isus im odgovori: Varate se, ne znajući Pisma ni sile Božje, jer o uskrsnuću niti će se ženiti, niti udavati, nego će biti kao anđeli Božji na nebu« (Mt 22, 28-30). Isus upozoruje Saduceje da će blaženi provoditi na drugom svijetu anđeoski život. Prekogrobni život nije vezan na sadašnji oblik i potrebe nego će se tijelo preobraziti, postati neraspadljivo i vječno, a tim će prestati brak i rađanje. Isus je jasno i odlučno rekao: »Zaista, zaista vam kažem: Ide čas i već je nastao kad će mrtvi čuti glas Sina Božjega. Svi oni koji su u grobovima čut će glas Sina Božjega. Izići će, koji su činili dobro, na uskrsnuće života, a koji su činili zlo, na uskrsnuće suda« (Iv 5, 25, 29). Sv. Pavao tješi prve kršćane ovako: »A hoću, braćo, da vi znate za one koji su usnuli da ne žalite kao ostali koji nemaju nade. Jer ako vjerujemo da Isus umrije i uskrsne, tako će Bog i one koji su usnuli po Isusu, dovesti s njime. Tako, dakle, tješite jedan drugoga ovim riječima« (1 Sol 4, 13-14).

A kad su sv. Pavlu postavili pitanje: »Kako će ustati mrtvi, i u kakvom će tijelu doći?« — sv. Pavao odgovori: »Bezumnice! Što siješ, neće oživjeti, ako ne umre. I što siješ, ne siješ tijelo koje će biti, nego golo zrno, bilo pšenično ili drugo kakvo. A Bog mu daje tijelo kakvo hoće, i svakom sjemenu svoje tijelo« (1 Kor 15, 35-38). Sjeme kad se baci u zemlju mora najprije umrijeti, istrunuti; onda se javlja novi život—stabljika s klasom. Prema tome smrt je uvjet i priprava za novi život, a novi život kod svakoga sjemena nastaje po divnim zakonima razvoja prema vrsti njegovoj. U čitavoj je, dakle, prirodi tako da sve što se sije mora najprije umrijeti i rastvoriti se. Iza smrti tek dolazi novi i bujniji život. Dok je sjeme kod sjetve bilo samo, iza smrti ono dobiva stabljiku i klas s brojnim novim zrnjem. Tako je, eto, i kod čovjeka. Nakon smrti tijelo će uskrsnuti i dobiti nova svojstva. Bit će neraspadljivo, jer mu ne prijeti više smrt i nikakva unutrašnja ni izvana patnja. Bit će lijepo i sjajno, jer će nositi na sebi nebesku slavu. Bit će lako, bez spona tromosti i težnje, pa će se moći kretati s jednoga kraja svijeta na drugi kao što se brzo kreću naše misli. Bit će duhovno i neće trebati ni hrane i pića, pa neće imati ni drugih potreba koje na zemlji čovjeka ponizuju. Uskrsnuće mrtvih sv. Pavao zorno opisuje ovako: »Sije se u raspadljivosti, ustaje u

neraspadljivosti. Sije se u sramoti, ustaje u slavi. Sije se u slabosti, ustaje u sili. Sije se tijelo tjelesno, ustaje tijelo duhovno« (1 Kor 15, 42-44).

Konačno, Sveti oci uzimaju i cijelu prirodu kao sliku uskrsnuća. U jesen priroda gubi svoj nakit, svoje zelenilo. Nastaje pustota i mrtvilo, nigdje nikakvoga znaka života. Čitava priroda u jesen umire i preko cijele zime ostaje mrtva. Kad se preko zime sledeni, pruža tužan prizor, sličan našem mrtvom tijelu. A kad se pojavi toplo proljetno sunce, sve se u prirodi budi na novi život. Sve lista i cvate. Množi se i plodove donosi u tolikoj mjeri da nadmašuje i samu maštu.

Kad vam umre koji član obitelji, nemojte se previše žalostiti, ne dajte se satrti od žalosti. Uskrsnut će, sastat ćete se s njime, a tada više nema bojazni da će doći do rastanka. Bogu za ljubav pretrpite i podnosite žalost radi zemaljskog rastanka, a Bog će za nagradu dati da što ugodniji bude prekogrobni sastanak.

SVRHA USKRSNUĆA

Ljudski um u svakoj pojavi traži razlog. To je u naravi našega uma. Zato je savim prirodno da su i obični vjernici, a još više umni bogoslovi, tražili razloge zašto je Bog odredio da svi mrtvi imaju uskrsnuti, da sva mrtva tjelesa ustanu na novi, prekogrobni život?

Naša je duša po svojoj naravi neumrla. Ali po naravi traži i to da živi i radi zajedno s tijelom. Kad naše tijelo ne bi uskrsnulo i prema tome kad bi duša na drugom svijetu morala sama živjeti, uvijek bi joj nešto nedostajalo; nedostajala bi joj zajednica s tijelom. Ta pojava da neko biće teži za nečim, a težnja da mu se nikad ne ostvari, protivila bi se Božjoj mudrosti koja je sve u svemiru stvorila i svako biće vodi prema njegovoj naravi. Zato se slažu filozofi i bogoslovi da je radi duše potrebno uskrsnuće tijela, da se zadovolji naravna težnja duše koja traži zajednički život s tijelom.

Već nas naš prirodni razum uči, a vjera bolje i ljepše razlaže da svako dobro djelo treba dobiti nagradu, a zlo kaznu. Međutim što se događa? Koliki su zločinci na ovom svijetu počinili najteže zločine: krali, otimali, pljačkali, ubijali i najodurnija razbojstva činili, varali i tuđe poštenje otimali. Konačno su pošli s ovoga svijeta, a da nisu gotovo nikakve kazne pretrpjeli. Na drugoj strani, koliko imade plemenitih ljudi koji čitav život kreposno žive, žrtvuju se za Boga i bližnjega, daju svega sebe i sve svoje za plemenite svrhe, za dobro zajednice i pojedinaca, žrtvuju zdravlje i život, muče se do uništenja, a da za sve to na ovome svijetu

nisu primili baš nikakvog priznanja i nikakve nagrade. Sad kažu razum i vjera: Mora postojati prekogrobni život, mora postojati uskrsnuće tijela, gdje će svako, i najmanje, dobro djelo biti potpuno nagrađeno, a svako zlo djelo pravedno kažnjeno. Inače je nemoguće protumačiti Božju pravednost i težnju našega razuma za pravdom.

Kod dobrih je ljudi na ovom svijetu tijelo zajedno s dušom činilo dobro, a kod opakih je tijelo zajedno s dušom činilo zlo. Zato treba tijelo uskrsnuti da za svoja dobra djela što ih je s dušom učinilo, primi na drugom svijetu pravednu nagradu, a ono koje je s dušom činilo zlo, da primi pravednu kaznu. Budući da duša nije sama radila ni dobro ni zlo, nego s tijelom zajedno, ne bi bilo pravedno da samo ona bude nagrađena za dobro i kažnjena za zlo, nego treba da bude nagrađeno, odnosno kažnjeno, i tijelo. Zato je potpuno opravdan zaključak sv. Pavla: »Ako se samo u ovom životu uzdamo u Krista, bijedniji smo od svih ljudi« (1 Kor 15, 19). Ako nema uskrsnuća tijela i nagrade u prekogrobnom životu, onda bismo bili najnesretniji baš mi koji trpimo i stradamo za Krista, koji se mučimo i žrtvujemo radi poštenja i kreposna života. Čemu onda sav rad, sve muke i patnje naše?

Potpuna sreća duše traži da uskrsne i tijelo, pa da se s tijelom združi. Kad bi na drugom svijetu sama duša živjela, ne bi bila sasvim sretna u nebu, a niti potpuno kažnjena u paklu. Samoj bi u nebu uvijek nešto nedostajalo, i ne bi se smirila, jer bi joj nedostajao suradnik njezin, tijelo sa svojom srećom. To znači da duše blaženih u nebu do sudnjega dana nisu potpuno blažene, jer im nedostaje tijelo sa svojim blaženstvom. Tek nakon sudnjega dana, kad i tijelo uskrsne i sjedini se s dušom i zajedno budu u nebu, nastupa za dušu potpuno ili svestrano blaženstvo. Duše u paklu ne bi bile potpuno kažnjene kad bi same bile u paklu, jer bi im nedostajalo tijelo sa svojim mukama. Prema tome duše u paklu do sudnjega dana nisu potpuno kažnjene. Njihova potpuna ili svestrana kazna nastupa tek nakon sudnjega dana, kad će i tjelesna opet oživjeti, s dušama se sjediniti, te zajedno u paklu trpjeti.

Varaju se oni koji tvrde da samo kršćanstvo ili objavljena vjera uči uskrsnuće tijela. To je krivo. Uskrsnuće tijela uči i filozofija, tj. nauka čistoga prirodnoga razuma. Filozofija uči uskrsnuće tijela kao zahtjev duše koja po svojoj naravi teži za zajedničkom s tijelom i ne može biti potpuno smirena bez sjedinjenja s tijelom. Prvo je čovječje tijelo načinjeno od zemlje. Svako se ljudsko tijelo, osim tijela Isusova i Majke Božje, nakon smrti vraća u zemlju i postaje zemlja. A na svršetku će svijeta sva tjelesa ljudska opet oživjeti i s dušama se sjediniti da prime nagradu, odnosno kaznu, već prema tome da li su duše pomagala u dobru, odnosno u zlu.

SVAKI ĆE ČOVJEK USKRSNUTI U SVOM VLASTITOM TIJELU

»Ljudima je određeno jedanput umrijeti, a po tom je suda (Hebr 9, 27). Smrt je općeniti zakon, vrijedi za sve. Umiru bogati kao i siromašni, učenici kao i neuki, vladari kao i pastiri, mogućnici jednako kao i prosjaci. Nitko ne može smrti umaći, smrt sve hvata, sve obara i sa zemljom sravnava.

Smrt je kazna za istočni grijeh. Istočni grijeh prelazi na sve naravne Adamove potomke. Tko god potječe od Adama naravnim rađanjem, dolazi na svijet opterećen istočnim grijehom i prema tome je podvrgnut zakonu smrti. Isus Krist je začet po Duhu Svetomu, a ne po čovjeku; zato nije naravni potomak Adamov nego je Sin Božji. Dosljedno tome na Nj nije prešao istočni grijeh, pa zato nije bio podvrgnut niti općemu zakonu smrti kao kazni za istočni grijeh. A ipak je umro, jer je sam htio umrijeti da nas svojom mukom i smrću otkupi i spasi. Majka Božja je naravni potomak Adamov. I na Nju je trebao prijeći istočni grijeh, ali ju je Bog već u prvom času začeo sačuvao čistu od svake ljage istočnoga grijeha. Jer je već u samom začecu bila čista od istočnoga grijeha, to ni Nju nije vezao zakon smrti kao posljedica istočnog grijeha. A ipak se sama dragovoljno podvrgla zakonu smrti da bude slična svomu božanskomu Sinu. Trpjela je i umrla iz ljubavi prema nama, za naše grijehe, i zato je sveta Crkva zove Suotkupiteljicom i Suspasiteljicom našom. Proroke Iliju i Henoha je Bog uzeo sa svijeta bez smrti i odveo ih u nepoznate krajeve. Međutim i oni će prije sudnjega dana opet doći na svijet i umrijeti (Otkr 11. 2—8); Sve, dakle, što god se naravnim putem na svijet rodi, putem smrti sa svijeta mora otići.

Kao što svi naravni Adamovi potomci umiru, tako će na svršetku svijeta svi i uskrsnuti. Kao što opći zakon smrti ne obuhvaća Isusa i Majku Božju, tako ih ne obuhvaća ni opći zakon uskrsnuća na svršetku svijeta. Isus je uskrsnuo već treći dan nakon smrti, a na nebo je uzašao četrdeseti dan nakon uskrsnuća. A Majka Božja je kratko vrijeme nakon smrti s dušom i tijelom iznesena na nebo, dakle slavno uskrsnula i uzašla na nebo. Svi drugi ljudi, počevši od praoca Adama pa do zadnjega čovjeka, koji će živjeti neposredno prije sudnjega dana, vele Sveti oci Jeronim, Augustin i Ambrozije da će u zadnji čas umrijeti i odmah uskrsnuti, da se tako ispuni opći zakon o smrti i uskrsnuću. »Kako u Adamu svi umiru, tako će i u Kristu svi oživjeti« (1 Kor 15, 22).

Svaki će čovjek uskrsnuti u svom vlastitom tijelu, a ne u drugom. Dokaz je tome Sveto pismo koje kaže: »Ovo raspadljivo treba da se obuče u neraspadljivo, i ovo smrtno treba da se obuče u besmrtnost« (1 Kor 15, 53). Ovo dakle isto naše raspadljivo tijelo će uskrsnuti i s dušom se zauvijek sjediniti. Tu istu misao divno

izražava pobožni Job ovako: »Tada će ova moja koža biti oko mene, iz svojega vlastitog mesa gledat ću Boga. Jest, ja isti, ja ću Ga gledati, a ne kakav stranac« (Jb 19,26—27).

Kad su Sveti oci isticali i naglašavali istovjetnost uskrsnuloga tijela s ovim raspadljivim zemaljskim, nagnuli su pogani i porugljivo pitali kako će uskrsnuti oni koje su ribe u moru pojele, ili su ih pojeli ljudožderi, ili zvijeri rastrgale i pojele, ili su u vatri izgorjeli? U kakvom će tijelu uskrsnuti? Slično pitaju i mnogi naši suvremenici.

Gledajte i promatrajte čovjeka od začeca, pa — recimo — do njegove osamdesete godine. Koliko se puta kroz to vrijeme njegovo tijelo sasvim izmijenilo, a on je ipak ostao isti. Jedne su čestice tijela u svemiru nestajale, a druge su se izgrađivale, a čovjek je ostao kroz sve to vrijeme isti. Kod uskrsnuća će svemoć Božja pokupiti i sjediniti u tijelo čestice koje su makar kada pripadale tijelu i s dušom ih sjediniti. To znači da uskrsnuće nije vezano baš na ove čestice koje su tijelu pripadale u času smrti. Kad bi uskrsnuće bilo vezano na čestice koje su tijelu pripadale u času smrti, onda bi najviše uskrsnulih izgledalo kao djeca i starci, jer u tim godinama najviše ljudi umire. Naprotiv, svi će uskrsnuti u tijelu kad je ono bilo u najljepšem razvitku da je doživjelo svoj puni ljudski vijek. Drugim riječima: Bog će od čestica, koje su makar kada pripadale tijelu, odabrati, one i onoliko da se izgradi uskrsnulo tijelo u savršenom obliku. Kako je Bog prve ljude Adama i Evu stvorio u raju u muževnoj dobi, u punom razvoju i savršenom obliku ljudskoga tijela, tako će i kod uskrsnuća tijela ljudska tjelesa osvanuti u muževnoj dobi i u savršenom obliku.

KAKO ĆE IZGLEDATI USKRSNULO TIJELO

Sv. Augustin u svom djelu »De civitate Dei« raspravlja među drugim prevažnim pitanjima i o potpunosti i ljepoti uskrsnuloga tijela.

Ne samo da će uskrsnuti tijelo nego će mu se kod uskrsnuća dati sve ono što spada na narav tijela; štoviše dat će mu se i ono što spada na ures i nakit tijela. Na uskrsnulim tjelesima neće ništa nedostajati. Ako je koje tijelo za zemaljskoga života bilo odveć ugojeno i debelo, kod uskrsnuća neće uzeti sav teret, nego će suvišnu debljinu kao nakazu odbaciti. Naprotiv, koje je tijelo bolest ili starost oslabila i istrošila, božanska će moć Kristova ispuniti i osvježiti. Isus Krist će nam kod uskrsnuća ne samo vratiti tijelo kakvo je bilo nego će nam i na samom tijelu vratiti sve ono što je životna bijeda uništila. Božja providnost vodi brigu i o našoj kosi na glavi. Savezno s time veli Sveto pismo: »Vama je i

sva kosa na glavi izbrojena« (Mt 10, 30). A sv. Augustin dodaje da je izbrojena ona kosa koja će se kod uskrsnuća čovjeka vratiti. Neće, naime, uskrsnulo tijelo uzeti svu kosu, koju je za zemaljskoga života imalo, nego samo onu koja će mu služiti kao ukras.

Prema tome svi će se udovi kod uskrsnuća obnoviti, jer spadaju na istovjetnost ljudske naravi. Tko se rodi slijep, ili je tijekom života uslijed bolesti ili nesreće izgubio vid, vratit će mu se oči sasvim zdrave. Tko je bio gluh ili hrom, uskrsnut će sa zdravim udovima tako da nigdje neće biti ni traga nedostatku ili bolesti. Tko je bolovao bilo od kakve bolesti ili je stradao od bilo kakve nezgode, uskrsnut će u potpunom i savršenom tijelu. Duša naime ljudska teži po svojoj naravi za zajedničkim životom s tijelom i to ne s kakvim god tijelom nego sa savršenim tijelom. Duša teži da živi s tijelom koje posjeduje sve vlastitosti tijela, koje je cijelo, potpuno i savršeno, a ne nepotpuno i nakazno.

Gledajte i promatrajte koliko trpi naša duša ako je za zemaljskoga života tijelo, s kojim živi, slijepo, hromo, bez ruke ili noge, ako je sušičavo ili padavičavo, ako je nerazmjerno razvijeno, odveć mršavo ili debelo i slično. U prekgrobnom životu će se sve težnje naše duše zadovoljiti, prema tome i težnje duše za potpunim i savršenim tijelom. Inače duša ne bi bila sretna. Tako sudi o potpunoj sreći ili blaženstvu čisti prirodni razum. A Sveti oci navode i ovaj razlog: Uskrsnuće jednako kao i stvaranje ubrajamo među osobita Božja djela. Kao što je na početku kod stvaranja sve bilo savršeno što god je Bog stvorio, tako će savršeno biti sve i na svršetku svijeta kod uskrsnuća. Za sve što god je Bog stvorio veli Sveto pismo: »I vidje Bog da je bilo dobro«.

Za svete mučenike sv. Augustin izrijeком naglašuje da će uskrsnuti sa svim i potpunim udovima. Jednomu su odsječene ruke, drugomu noge, ili su mu iskopane oči, ili odsiječena glava. Gdje je na svijetu jedna ljudska pamet koja bi bila sposobna izbrojiti sve muke i sva mučila kojima su nastrani zločinci mučili čestite i plemenite ljude? Kod uskrsnuća neće biti sveti mučenici bez tih udova, jer bi to bila nakaza za tijelo. Kad bi uskrsnuli bez izgubljenih udova, to bi značilo da bi oni kojima je glava odsječena, uskrsnuli bez glave, što je odvratno i pomisliti. Ali će i na uskrsnulim tjelesima kod svih mučenika ostati brazgotine od mačeva i noževa, kao i kod uskrsnuloga Krista, i bit će sjajnije od zlata i dragog kamenja. Brazgodite će im biti na čast i ponos i vječnim svjedokom boli i muka što su ih podnijeli za Boga i kršćanstvo.

I kod prokletih će tjelesa uskrsnuti sa svim udovima, makar su ih za života svojom krivnjom izgubili. Svemoć će im Božja vratiti sve udove ne za nagradu nego za kaznu. Vratit će im sve udove da svi udovi trpe u paklu, kako su za života oni dušu pomagali u zlu. Kad kod uskrsnuća osuđenih ne bi uskrsnuli svi udo-

vi, tada njihova kazna u paklu ne bi bila potpuna. Izostala bi im kazna onih udova koji ne bi uskrsnuli. Kao što je kod blaženih potrebno da uskrсне tijelo sa svim udovima, da tako budu duša i tijelo sa svim udovima sretni i blaženi, tako treba da i tijelo osuđenih uskrсне sa svim udovima, da tako trpe duša i tijelo sa svim udovima i, prema tome, da kazna bude potpuna.

Nauka o uskrsnuću tijela je nauka čistoga razuma i Objave, nauka filozofije i teologije. Bdijmo nad svojim tijelom da samo u dobru pomaže dušu. O množini dobra što ga tijelo učini na zemlji ovisi slava tijela kod uskrsnuća.

SVIJESTVA USKRSNULOGA TIJELA

Uskrsnut će isto tijelo koje je bilo na zemlji, ali će imati druga stvojenja. Među novim vlastitostima, kojima će se odlikovati uskrsnulo tijelo, na prvom mjestu spominju Sveti oci besmrtnost ili neumrlost.

Besmrtna će biti tjelesa blaženih u nebu i prokletih u paklu. Nijedno tijelo nakon uskrsnuća neće više znati za smrt. Sv. Ivan apostol lijepo kaže: »Smrt više neće biti« (Otkr. 21, 4). Isus Krist je svojom mukom i smrću dao Bogu preobilnu zadovoljstiju za naše grijehе. Svladao je đavla. Razorio je njegovo kraljevstvo na zemlji. Oslobodio nas je od grijehа i njegovih posljedica. Među posljedicama istočnoga grijehа kao kazna se nalazi i smrt. Uništio je, dakle, i smrt time što je dao uskrsnulom tijelu život bez kraja. Zato i veli sv. Pavao: »Kao posljednji će se neprijatelj uništiti smrt« (1 Kor 15, 26). Adam nas je po istočnom grijehu upropastio i konačno uzrokovao smrt, a drugi Adam — Krist — nas je spasio i konačno uništio i zadnju posljedicu grijehа — smrt, tako da nam je darovao besmrtnost tijela.

Prokleti u paklu bi rado umrli da se riješe muka. Za njih bi bila bolja smrt nego beskonačni nesretni život. Bolje bi im bilo da im tijelo nikada ne uskrsne, a dušu da im Bog kod smrti uništi nego što će kroz cijelu vječnost morati trpjeti grozne muke. Njihova je sudbina jednaka Judinoj za koga je sâm Spasitelj rekao: »Bolje bi mu bilo da se nije ni rodio« (Mt 26, 24). Da se Juda nije rodio, ne bi bio ni sagriješio ni u pakao došao. A ovako, rodivši se, zlorabio je Božju dobrotu, izdao je Isusa Krista, teško je sagriješio, neraskajan umro i zato trpi u paklu iz koga nema nika-da izlaza. Tako bi i za sve proklete bolje bilo da se nisu rodili. Tada ne bi sagriješili ni u pakao došli. I u paklu žele smrt i potpuno uništenje duše i tijela, da si tako skrate muke, ali im se želja neće ostvariti. Pravda Božja traži besmrtnost za njih kao i za pravednike u nebu. Za pravednike da budu vječno nagrađeni, a

za osuđene da vječno trpe. U tom se i satoji bit ili narav pravde da svako dobro potpuno nagradi, a svako zlo potpuno kazni.

Tijelo će blaženih u nebu biti netrpno. Neće trpjeti ni zime ni vrućine. Neće trpjeti ni vlage ni suše. Neće osjećati boli ni tjelesnih ni duševnih. Što se klime tiče živjet će vječno kao u proljeću, a što se bolesti tiče izgledat će kao zdrava mladež koja uopće ne zna za bolest. Na ovo je svojstvo aludirao sv. Pavao kad je za naše zemaljsko tijelo rekao: »Sije se u raspadljivosti, a ustaje u neraspadljivosti«. Tijelo će blaženih sjati kao sunce. Sv. Matej apostol veli: »Tada se (nakon uskrsnuća) pravednici sjati kao sunce u kraljevstvu Oca svoga« (Mt 13, 43). A da nitko ne posumnja u to pružio je Isus dokaz već za svoga zemaljskog života kad se preobrazio na gori Taboru pred svjedocima Petrom, Ivanom i Jakobom. »I preobrazi se pred njima i zasja se lice njegovo kao sunce, a haljine njegove postadoše bijele kao snijeg« (Mt 17, 2). Sv. Pavao veli: »Naša je domovina na nebesima, otkuda i Spasitelja očekujemo, Gospodina Isusa Krista, koji će preobraziti naše poniženo tijelo da bude jednako slavnom tijelu njegovu« (Flp 3, 20—21). A na drugom mjestu: »Sije se (tijelo) u sramoti, a ustaje u slavi« (1 Kor 15, 43). Tako se nekada sjalo Mojsijevo lice kad je izlazio s gore Sinaja; bilo je tako sjajno da ga Izraelci nisu mogli gledati. Sjajnost će tijela nastati uslijed blaženstva duše. Duša će biti sva blažena, lijepa i sjajna, jer će biti dionik božanske naravi i božanske sreće, pa će onda sjaj duše imati svoj odraz i na tijelu.

Sva tjelesa neće biti jednako sjajna. Bit će razlika u sjaju. Jedno će biti sjajnije od drugoga, već prema tome koliko je čovjek za života dobra učinio i dosljedno tome koliko ima zasluga pred Bogom. Tu je razliku lijepo naglasio sv. Pavao poredbom s nebeskim tjelesima: »Druga je sjajnost suncu, druga je sjajnost mjesecu, a druga je sjajnost zvijezdama, jer se zvijezda od zvijezde razlikuje u sjajnosti. Tako je i uskrsnuće mrtvih« (1 Kor 15, 41—42). Dok je, eto, netrpnost kod svih jednaka, u sjaju se razlikuju blaženi jedan od drugoga kao zvijezde.

Treće je svojstvo uskrsnuloga tijela da će biti lako i kretati će se iz jednoga mjesta u drugo brzo i lako kako se kreću naše misli. Kako smo sada svojim mislima u svom domu, a u tren oka možemo biti u Americi ili na kojem drugom kontinentu, ili iza zvijezda u nebu; tako će se lako kretati i prenositi i naše tijelo. Kao što anđeo za tren oka s neba silazi na zemlju i opet se jednakom brzinom vraća u nebo, tako će biti i s uskrsnulim tijelom. Zato i kaže sv. Pavao: »Sije se u slabosti, ustaje u sili« (1 Kor 15, 43).

Četvrto je svojstvo uskrsnuloga tijela duhovnost. »Sije se tijelo tjelesno, ustaje tijelo duhovno« (ibid.). Bit ćemo kao anđeli, bez tereta i potreba tijela, sjedinjeni s Bogom u ljubavi.

UTJEHA USKRSNUCA

Jednom se zgodom Isus zahvaljivao Ocu nebeskom ovako: »Slavim te, Oče, Gospodine neba i zemlje, što se ovo sakrio od mudrih i razumnih, a objavio malenima« (Mt 11, 25).

Nema sumnje da i mi kršćani katolici dugujemo Bogu neizrecivu zahvalu za objavu o uskrsnuću tijela. Kako smo sretni da kod nas već i malena djeca, čim dođu k razumu, imaju jasno i sigurno znanje o najvećim i najtežim pitanjima, kao što su opstojnost Božja, neumrlost duše, prekogrobni život, uskrsnuće tijela i toliko drugih istina. Zar nije posjedovanje ovih vječnih istina bogatstvo nad svim bogatstvima koje nas čini sretnima i ovdje i u drugom životu? »Što koristi čovjeku ako cijeli svijet dobije, a duši svojoj naudi? Ili kakvu će zamjenu dati čovjek za dušu svoju?« (Mt 16, 26). Što koristi čovjeku sve znanje i sva mudrost ovoga svijeta sa svim blagom što ga zemlja može dati, ako ne vjeruje u Boga, ako nije na čistu s prekogrobnim životom? Dušu će upropastiti, a s propašću duše propada i sve drugo što je privrijedio i cijenio na zemlji?

Mi se snebivamo nad neznanjem starih poganskih naroda koji su obožavali stvorove mjesto Stvoritelja. A zar su bolji suvremeni nevjernici koji ispovijedaju nihilizam i klanjaju materiji kao bogu? Što koristi čovjeku sva ta moderna civilizacija, ako ćemo uskrsnuti i opet se sastati. To nas jača, to nam daje snagu dosta zahvaliti na veličanstvenom daru Objave koja svima nama, pa i najmanjima, tako jasno i sigurno pokazuje put k sreći na zemlji i na nebu.

Kad nam umru roditelji koji su nas kroz godine i godine grijali toplom roditeljskom ljubavlju. Kad nam umre brat ili sestra s kojima smo zajedno rasli i proživjeli bezbroj nedužnih radosti mladoga života. Kad nam umre tko od znanaca ili dobročinitelja koji su nam u teškim časovima života velikodušno priskočili u pomoć — sve su to teški udarci da čovjek visne od boli. Unatoč toga mi kršćani katolici, imajući pred očima velebitnu istinu uskrsnuća, ne zdvajamo, ne gubimo nade. Svjesni smo da ćemo uskrsnuti i opet se sastati. To nas jača, to nam daje snagu da tješimo sebe i druge. Uskrsnućem je tješio sv. Pavao prve kršćane ovako: »Ako hoću, braćo, da vi znate za one koji su usnuli, da ne žalite kao ostali koji nemaju nade. Jer ako vjerujemo da Isus umrije i uskrsne, tako će Bog i one koji su usnuli po Isusu, dovesti s njime. Tako, dakle, tješite jedan drugoga ovim riječima« (1 Sol 4, 13—14 i 18). Pomisao je na uskrsnuće ulijevala prvim kršćanima toliku utjehu da su se veselili kad je netko umro, jer su znali da je ovaj tužni zemaljski život zamijenio s vječnim boljim.

U Starom je zavjetu Gospodin Bog poslao teške kušnje na pravednika Joba. Neprijatelji su mu oteili i uništili svu imovinu.

Bog je dao da su mu pomrla sva djeca. Iza toga je Bog dopustio, da sotona udari Joba gubom tako da se na smetištu crijepom strugao. Prezrela ga i vlastita žena govoreći: »Držiš li se još uvijek tvrdo pobožnosti svoje? Odraci se Boga pa umri« (Jb 2, 9). A Job, pun vjere u Boga i nade u uskrsnuće, zavapi: »Znađem da Otkupitelj moj živi, i u posljednji ću dan iz zemlje ustati opet ću se ogrnuti kožom svojom i u tijelu svojem vidjet ću Boga svojega« (Jb 19, 25—26). Uskrsnuće ga je držalo, uskrsnuće mu je dalo snage da je izdržio tešku kušnju i postao svijetlim uzorom svim nevoljnicima i patnicima ovoga svijeta.

Uskrsnuće je tajna sila koja neodoljivom snagom nuka čovjeka da bježi od zla i čini samo dobro. Kad čovjek pomisli da je naša narav više sklona na zlo nego na dobro, »i makar je mišljenje srca čovječjega zlo od njegove mladosti« (1 Mojs 8, 21), a ipak se unatoč toga bori protiv zla i diže u kreposti visoko i više nego dopuštaju ljudske sile, tad je uz ostala pomagala sigurno među prvimima pomogla i misao na uskrsnuće. Uskrsnut ću, plodove ću zemaljske muke uživati kroz vječnost — tko da se ne bori, tko da ne ustraje u dobru?

A, konačno, kad je životni teret čovjeku tako težak da je počeo posrtnuti pod njime, kad je čovjek već toliko zaglibio u zlu da ga ni slavno uskrsnuće ni nebo više ne veseli, uzdrmat će ga strah pred konačnim sudom i kaznom. Pomislit će na Sveto pismo: »I izići će... koji su činili zlo, na uskrsnuće suda« (Iv 5, 29). I opaki će uskrsnuti, i njih čeka vječnost, ali nesretna vječnost. Uskrsnuće nas svakako čeka. Dao Bog da bude slavno i blagoslovljeno.

VJEČNI ŽIVOT

Među svetim istinama naše kršćanske vjere, o kojima se često govori i rado sluša, nalazi se i istina o vječnom životu.

Vječni život ne znači samo život bez kraja, bez svršetka. I nečisti duhovi ili đavli, i ljudi osuđeni u pakao, živjet će vječno ili bez kraja. Vječni život znači sretni život u nebu koji je ujedno i život bez kraja. To je život blaženih u nebu gdje će im biti ispunjene sve težnje i svi osjećaji, gdje će im se smiriti svi zahtjevi duše i tijela, uma i srca kroz svu vječnost, tako da neće više biti straha da bi se sreća i zadovoljstvo moglo smanjiti ili kada prestati. Sreća kod koje postoji bojazan da bi se mogla bilo u čemu smanjiti, već nije prava i potpuna sreća. Tako ni blaženstvo koje bi moglo makar kada prestati nije savršeno blaženstvo. Vječni život, dakle, uključuje u sebi sva dobra koja si može čovjek uopće zaželjati, i trajno posjedovanje njihovo bez svršetka, tj. kroz svu vječnost. O takvom vječnom životu govori onaj zakonoznanac

koji u svetom evanđelju pita Isusa: »Učitelju, što ću činiti da dobijem život vječni?« (Lk 10, 25). Tako shvaća vječni život i bogati mladić koji pristupa k Isusu i pita: »Dobri učitelju, kakvo dobro da učinim da imam život vječni?« (Mt 19, 16). Tako je tumačio život vječni sam Spasitelj kad je rekao da će nakon sudnjega dana opaki »otići u muku vječnu, a pravednici u život vječni« (Mt 25, 46).

Vječni se život sastoji u duhovnim dobrima koja su jedina vječna. Sve što je stvarno i zemaljsko s vremenom propada i nestaje, pa je isključeno iz vječnosti. Radi toga nas i opominje Sveto pismo: »Ne ljubite svijeta, ni što je na svijetu. Ako tko ljubi svijet, nema ljubavi Očeve u njemu. I svijet prolazi i požuda njegova« (1 Iv 2, 15 i 17). Treba, dakle, odbaciti i prezreti sve stvarno, zemaljsko i vremenito, jer konačno i savršeno blaženstvo nije u ovim dobrima i na ovom svijetu gdje nismo građani nego samo »stranci i putnici« (1 Petar 2, 11). Mi nakon smrti putujemo na drugi svijet gdje ćemo provoditi uzvišeni duhovni život, sličan Božjemu životu. Ovdje na zemlji postoji samo težnja i nada za blaženim životom koji ćemo postići pod uvjetom, »da odrekavši se bezbožnosti i svjetskih želja, trijezno i pravedno i pobožno živimo na ovom svijetu (Tit 2, 12).

Sreća ili blaženstvo uopće — prema sv. Augustinu — sastoji se u posjedovanju svih dobara bez ikakve primjese zla. Kad bi nešto od željnih dobara nedostajalo, ili kad posjedovanje svih dobara ne bi bilo vječno, ili kad bi dobru bilo primiješano i zlo, već je sreća nepotpuna, pa prema tome i nije sreća. Mora, dakle, da su nazočna sva dobra koja može čovjek poželjeti, da u njima nema ništa zla i da uvijek traju. Takva je sreća ili blaženstvo vječni život blaženih u nebu. Jednu i drugu značajku vječnoga života jasno uči Sveto pismo: »Pravednici žive uvijek. Plaća je njihova u Gospoda, i briga je za njih u Najvišega (Mudr 5, 15) »Ja ću stvoriti novo nebo i novu zemlju. Ne spominju se više stvari prijašnje. Nikomu više ne dolaze na um. Nego radujte se, veselite se uvijek radi onoga što stvaram« (Iz 65, 17—18). »Tko pobijedi, učinit ću da on bude stup u hramu momemu i više neće izići napolje« (Otkr. 3, 12). »Vaše radosti nitko neće od vas uzeti« (Iv 16, 22).

Što kaže naš prirodni razum o vječnom životu? U našoj naravi postoji neodoljiva težnja za blaženstvom. Ta se težnja mora jednom ostvariti. Bog koji je u svojoj mudrosti težnju za blaženstvom stavio u našu narav, odredio je i njezino ostvarenje. Protivilo bi se istinitosti, svetosti i dobroti Božjoj postaviti neku težnju i pustiti je da se nikada ne ostvari. Ova naša prirodna težnja za blaženstvom ne može se zadovoljiti nikakvim stvorenim dobrom. Što god je stvoreno, a pogotovo što je stvarno na zemlji, raspadljivo je i prolazno, s vremenom nestaje. A duša naša je neumrla te prema tome traži dobro koje vječno traje. Povrh toga su težnje duše naše za srećom neograničene, a sva su stvorena dobra ograniče-

na. Ne mogu, dakle, ograničena dobra zadovoljiti neograničene težnje naše duše.

Konačno, iskustvo dokazuje da se ni jedan jedini čovjek na zemlji nije smatrao potpuno sretnim, makar živio kako dugo i makar posjedovao ne znam koliko blago ovoga svijeta. Uvijek mu još nešto nedostaje za čim dalje teži. Mora, dakle, postojati vječni život, neograničeno i trajno dobro koje sasvim smiruje čovjeka.

GLEĐANJE BOGA

Ljepotu blaženoga života u nebo shvaćaju potpuno samo Blaženici koji su u nebu. Mi drugi na zemlji tek malo i izdaleka. Sv. Pavao, koga je Gospod odlikovao izvanrednim znanjem, kaže za vječni život: »Što oko ne vidje, i uho ne ču, i u srce čovječje ne uđe, ono pripravi Bog onima koji Ga ljube« (1 Kor 2, 9).

Sveto pismo zove vječni život kraljevstvom Božjim. »Tražite najprije kraljevstvo Božje i pravednost njegovu, i sve će vam se ovo dodati« (Mt 6, 33). Zove se i kraljevstvom Kristovim za koje veli Isus: »Kraljevstvo moje nije od ovoga svijeta« (Iv 18, 36). Kraljevstvo nebesko. »Blaženi siromašni duhom, jer je njihovo kraljevstvo nebesko« (Mt 5, 3). Zove se raj. Isus veli raskajanom razbojniku na križu: »Zaista ti kažem: danas ćeš biti sa mnom u raju« (Lk 23, 43). Zove se sveti grad, novi Jerusalemlj, i kuća Očeva. »U kući Oca moga mnogi su stanovi« (Iv 14, 2).

Vječni život ne pozna nikakva zla: ni glada ni žeđe, ni tuge ni žalosti, ni bolesti ni smrti. Blaženi u vječnom životu »više neće ogladnjati ni ožednjati, i neće na njih pasti sunce, niti ikakva vrućina« (Otkr. 7, 16). »I otrt će (Bog) svaku suzu s očiju njihovih, i smrti više neće biti, ni tuge, ni vike, ni boli neće više biti, jer prvo prođe« (Otkr 21, 4).

Prvo i najveće dobro, bitno dobro, što će ga Blaženi uživati u nebu, jest sam Bog. »Ovo je život vječni — veli Isus Krist — da upoznadu tebe, jedinoga Boga istinitoga i kojega si poslao Isusa Krista« (Iv 17, 3). Blaženi u nebu gledaju Boga izravno licem u lice i postaju dionici Božje naravi. To je nauka sv. Ivana apostola koji uči »Ljebezni! sad smo djeca Božja, i još se ne pokaza što ćemo biti. Znamo da kad se pokaže, biti ćemo Mu slični, jer ćemo Ga vidjeti kao što jest« (1 Iv 3, 2). Sv. Pavao čini razliku između znanja o Bogu što ga imamo ovdje na zemlji, i znanja o Bogu što ga imaju Blaženi u nebu. »Sad gledamo kroz ogledalo u zagonetki, a tada ćemo licem u lice. Sad poznajemo dijelom, a tada ću poznati kao što sam i poznat« (1 Kor 13, 12). Ovdje spoznajemo Boga kao u ogledalu, jer ga spoznajemo po stvorovima koji nam pružaju

samo blijedu sliku Božjega života. Ovdje spoznajemo Boga kao u zagonetki, jer nam mnoge istine o Bogu ostaju tajnama koje ne možemo dokučiti, nego ih treba tvrdom vjerom vjerovati. U blaženom ćemo životu Boga licem u lice gledati, jasno spoznavati, pa više neće trebati vjerovati i znanje sticati preko stvorova kao preko ogledala i zagonetke. U tu svrhu će Bog dati našoj duši u prekogrobnom životu posebni dar — svjetlo slave, po kom će naša duša biti osposobljena da može izravno licem u lice gledati Boga.

Najplemenitije su moći naše duše razum i slobodna volja. Razum će biti blažen u nebu time što će Boga, najveće dobro, izravno spoznavati i tako sticati veličanstvene spoznaje o Bogu i o svemu svemiru koje će zadovoljiti i ispuniti sve težnje razuma. Volja će naša biti blažena, jer će Boga ljubiti i u Bogu se smiriti, tako da više neće imati druge težnje ili osjećaja kojim bi mogla težiti za nečim durgim izvan Boga. Naša će duša kroz vječnost biti sjedinjena s Bogom, pa će tako Boga, svoj ljubljani predmet, imati neprestano uza se. Boga će ljubiti naša duša radi Njega samoga, jer je On neizmjereno dobro, a sve drugo će ljubiti u Bogu i radi Boga, jer svako drugo dobro od Boga potječe i toliko je dobro koliko je odraz Božje dobrote. »Ljubav nikad ne prestaje, ako i proroštva prestaju, ako i jezici umuknu, ako i znanje nestane. A sad ostaje vjera, ufanje i ljubav, ovo troje, ali je najveće među njima ljubav« (1 Kor 8 i 13). Vjera će u prekogrobnom životu prestati, jer će je zamijeniti blaženo gledanje Boga. A ljubav ne samo da neće prestati nego će se pojačati i usavršavati, jer će s Bogom, za kojim se na zemlji mogla tek težiti, biti vječno sjedinjena.

Iz blaženoga gledanja i nerazdruživoga sjedinjenja s Bogom nastaje u duši Blaženih neopisivo veselje. Svijest: Bog je moj sa mnom, u Njemu posjedujem sve dobro što uopće mogu zamisliti. Boga više ne mogu izgubiti, to će činiti dušu vječno svetom, ta svijest čini nebo nebom. To je ono veselje, onaj blaženi život u koji zove Isus pravedničku dušu preko Svetoga pisma kad joj veli: »Dobro, slugo dobri i vjerni! Uđi u veselje gospodara svojega« (Mt 25, 21). Vječni život je kuća Božja za koju veli psalmista: »Hrane se na izobilju kuće Tvoje; napajaš ih na rijeci slasti svojih. Jer u Tebe je izvor života; u svjetlu Tvojemu gledamo svjetlo (Ps 35, 9).

DRUŠTVO BLAŽENIH U NEBU

Blaženi će u nebu živjeti u neviđenoj slavi. Svi će znati za život i djela svakoga pojedinoga. Gledat će i divit će se radu, na-

poru i žrtvama što ih svaki pojedinac prinosi u svom životu da proslavi Boga i svoju dušu spasi. Nitko nije došao u vječni život bez zasluga. Kako su raznovrsne životne okolnosti u kojima su Blaženi živjeli na zemlji, tako su raznovrsna i plemenita djela kojima su zaslužili blaženu vječnost. Sve će se to u vječnosti ispitivati i promatrati, sve će se to s pohvalom i priznanjem iznijeti pred lice cijeloga neba. Zato i veli Sveto pismo: »Slava, čast i mir svakomu koji čini dobro« (Rimlj 2, 10).

Za roditelje će biti posebna radost kad budu vidjeli blaženu svoju djecu. Blagoslivljat će svaku riječ, svaki korak i svaku pojedinu žrtvu što su je u životu podnijeli za dobro svoje djece. Mučili se i trudili oko uzgoja djece, a plodove će, eto, brati cijelu vječnost. Djeca će se radovati i ponositi kad vide blažene svoje roditelje. Cijenila su roditelje, s poštovanjem i ljubavlju roditelje pratila, za roditelje se Bogu molila, za roditeljsku se starost pobrinula, časno ih dohranila i grob cvijećem kitila. Čitav su život vjerno pazila na četvrtu Božju zapovijed. Za nagradu su sama dobila nebo, a radost im u nebu, eto, povećava i sreća roditeljska. Nastavnicima, odgojiteljima i svim čestitim upravnicima bit će neopisiva čast i slava kad u nebu opaze čitave čete blaženih gojenaca i podložnika koji su po njihovoj nauci i primjeru živjeli i time vječni život postigli. Svi će ih ti gojenci i podanici častiti i slaviti za ovaj nedokučivi uspjeh, za postignuće vječnoga života.

Radost će biti Blaženima društvo Sina Božjega u kom će živjeti ne više kao sluge nego kao prijatelji i braća. Tada će im reći Spasitelj: »Više vas ne zovem slugama nego prijateljima« (Iv 15, 15). Spasitelja su slušali, Njegov život vjerno nasljeđovali, za Njega trpjeli i umirali a za nagradu dobivaju vječno prijateljsko društvo. Radovat će se društvu presv. Trojstva, jer su kršteni u Njemu i često ga u životu zazivali. Sada će ga izravno gledati i u Njemu otkrivati ljepotu nedokučivih tajna. Radovat će se slavi Majke Božje. Ona je najljepši dragulj na Božjoj kruni anđela i svetaca u nebu. Vjerno je posredovala za spasenje ljudi, neumorno je dijelila zasluge Svoga Sina ljudima na zemlji. Svi će joj Blaženi biti zahvalni i sretni, da su je vjerno slijedili i darovanjem se milostima korisno služili. Blaženi će se u nebu združiti s anđelima čuvarima i zajedno pjevati Bogu kroz sve vijek: »Svet, svet, svet, Gospod Bog nad vojskama. Puna su nebesa i zemlja slave Tvoje. Hosana na visini!« Blaženi će ushićeni nad radostima vječnoga života klicati zanosno: »Kako su mili šatori Tvoji, Gospode nad vojskama! Duša je moja čeznula i ginula za darovima Gospodnjim; srce moje i tijelo moje klicali su Bogu živomu« (Ps 83, 2—2).

Na sudnjem će danu Isus svima dobrima zajedno reći: »Hodite blagoslovljeni Oca mojega i naslijedite kraljevstvo koje

vam je pripravljeno od postanka svijeta» (Mt 25, 34). Svi će poći s Isusom u nebo, svi će biti sretni i blaženi. Ali će se ipak među sobom razlikovati. Kod jednih će blaženstvo biti veće, a kod drugih manje, već prema zaslugama što su ih stekli za zemaljskoga života. Na tu je razliku upozorio Spasitelj kad je rekao: »U kući Oca moga mnogi su stanovi« (Iv 14, 2). Stanovi će se dijeliti prema trudu što ga je pojedini Blaženik uložio na zemlji za Božje svetinje. Na razliku upozoruje i sv. Pavao kad upozoruje na sjetvu. »Tko oskudno sije, oskudno će i žeti, a tko sije obilato, obilato će i žeti« (2 Kor 9, 6). Duhovna je naša sjetva na zemlji tvrda vjera u sve što je Bog objavio i što nam Crkva u ime Božje predlaže na vjerovanje. Sjetva je naša pobožno primanje svetih Sakramenata, a napose Ispovijedi i Pričesti. Sjetva su naša naše žarke i zaufane dnevne molitve. Sjetva su naša dobra djela što ih iz ljubavi prema Bogu činimo bližnjima našima. Sjetva je naša svaka plemenita misao u vezi s Bogom i svaka lijepa riječ kojom dižemo sebe i bližnjega k Bogu. Velikodušno i obilno sijemo, a Gospod Bog, koji ni čašu hladne vode ne pušta bez nagrade, dat će u vječnom životu i obilnu žetvu. Stanovat ćemo u nebu »na mjestu mira, u prebivalištima sigurnim, u počivalištima bezbrižnim« (Iv 32, 18).

POGOVOR

Ovaj i slijedeći svesci plod su moje propovjedničke službe koju sam vršio u zagrebačkoj prvostolnoj crkvi od 1. rujna 1940. — 30. lipnja 1960.

Prvu sam godinu (1941. — 1942.) propovijedao nedjeljna evanđelja. Te sam propovijedi objelodanio 1942. pod naslovom »Propovijedajte Evanđelje.«

Iza toga sam u propovijedima obradio sustavno svu bogoslovnu nauku u 4 sveska.

U ovom I. svesku izlažem Obranu vjere i Vjerovanje — kratku Apologetiku i Dogmatiku.

Kod izlaganja Božje nauke imao sam pred očima svećenike i vjernike. Svećenici će naći obilje gradiva za propovijedi, a vjernici temeljitu pouku u kršćanskom nauku. Imao sam u vidu i đake od osmoljetke na više. Držim da će i oni naći odgovor na mnoga pitanja koja baš njih zanimaju.

Pisac

Sadržaj

Spoznaja Boga	3
Ljudi i priroda nas uče da postoji Bog	4
Nerazumna je borba protiv vjere u Boga	5
Općenito je uvjerenje ljudskoga roda da ima Bog	6
Vjera u Boga je zahtjev ljudske naravi	7
Misaoni zakoni nužno dovode čovjeka do spoznaje Boga	9
Čudoredni zakon u čovjeku upućuje na Boga	10
Samo u Bogu nalazi čovjek rješenje životnih pitanja	11
Promjene u svijetu dokazuju da postoji Bog	12
Red i sklad u svemiru jamče da postoji Bog	13
Prirodni čudoredni zakon	14
Odakle bezbošci?	16
Bog je duh	17
Bog je vječan	18
Bog je nepromjenljiv	20
Bog je svudašnji	21
Bog je sveznajući	23
Božja mudrost	24
Božja svemogućnost	26
Božja svetost	27
Božja pravednost	28
Božja dobrotu	30
Božje milosrđe	32
Božja dugotrpnost	33
Bog je istinit	34
Bog je vjeran	35
Zašto nam je potrebna objava?	37
Tri vrste vjerskih istina	38
Potreba vjere	39
Kako je do nas došla Božja Objava?	41

Raznovrsni načini Božje objave	42
Pape i Biskupi su propovjednici objave	44
Za vjerovanje je potrebna Božja milost	45
Sveto pismo Staroga zavjeta	47
Sveto pismo Novoga zavjeta	48
Usmena predaja	50
Vjera je nužno potrebna za spasenje	51
Sve vjere nisu i ne mogu biti jednake	52
Cjelovita vjera	54
Tvrda vjera	56
Stalna vjera	57
Živa vjera	59
Vjera i dobra djela	60
Samo srcem nije dosta vjerovati	62
U Bogu su tri osobe	63
Odnosi među božanskim osobama	65
Stvaranje svijeta	66
Kako je Bog stvorio svijet	68
Svrha svijeta	69
Božja providnost i prirodni zakoni	71
Božja providnost i čovjek	72
Božja providnost i zlo u svijetu	73
Opstojnost anđela	75
Anđeli čuvari	77
Nečisti duhovi	78
Zazivanje duhova	80
Zle posljedice zazivanja duhova	81
Stvaranje prvih ljudi	83
Bog je stvorio prvog čovjeka neposredno	84
Jedinstvo ljudskog roda	86
Samostalnost žene	87
Besmrtnost ljudske duše	89
Posvetna milost i mimonaravni darovi	90
Zemaljski raj	92
Pad prvih ljudi	93
Kazna za grijeh	95
Istočni grijeh prelazi na sve ljude	96
Bezrešno začće	98
Zloća istočnog grijeha	99

Potreba otkupljenja	100
Obećani Spasitelj	102
Isus Krist je Spasitelj	103
Isus Krist je Sin Božji	104
Isus Krist je začeo po Duhu Svetom	106
Isusovo rođenje	107
Neživa priroda otkriva božanstvo Kristovo	109
Sjedinjenje dviju naravi u jednoj osobi	111
Isus Krist je pravi Bog	112
Krist je oživio trojicu mrtvih	114
Kristova čudesa	115
Isus čudesno liječi ljude	116
Isus izgoni nečiste duhove	118
Kristova su čudesa nadnaravni učinci	119
Isus Krist je prorok	121
Isus poznaje tajne ljudskih srdaca	122
Kristova svetost i mudrost	124
Isus trpi kroz cijeli život	125
Isus u Getsemanskom vrtu	127
Juda izdajnik	128
Isus pred Anom i Kajfom	130
Petrova zataja	132
Isus pred Pilatom i Herodom	133
Isusa bičuju	135
Križni put	136
Isusa razapinju na križ	138
Isus umire na križu	139
Isus u grobu	141
Isusova duša sašla nad pakao	143
Isusovo uskrsnuće	145
Zašto je Isus Krist uskrsnuo?	147
Je li Isus Krist povijesna osoba?	149
Isus Krist je vlastitom moću uzašao na nebo	151
Sjedi o desnu Oca Boga Svemogućega	152
Kristovo kraljevstvo	154
Zašto je Isus uzašao na nebo?	155
Uskrsnuli Isus i Crkva	156
Sudnji dan	158
Čistilište	159

Nagrada pravednicima — kazna zlima	161
Sudnji dan — potpuna pravda	162
Isus Krist sudac	164
Znakovi prije sudnjeg dana	165
Opaki na sudnjem danu	167
Duh Sveti	169
Djelovanje Duha Svetoga	171
Kristova Crkva	173
Opća Crkva — Božji narod	175
Osnivač Crkve je sam Isus Krist	176
Sвета vlast u Crkvi	178
Prvenstvo sv. Petra	180
Krist — Petar	182
Crkva je nepogrešiva	183
Sveti Otac Papa je nepogrešiv	185
Biskupi su nepogrešivi	187
Tko je član Crkve?	182
Crkva Tajanstveno Kristovo tijelo	191
Kristova Crkva je jedna	193
Kristova Crkva je sveta	195
Kristova Crkva je katolička ili općenita	197
Kristova Crkva je apostolska	199
Izvan Crkve nema spasenja	201
Općinstvo svetih	203
Oproštenje grijeha	205
Biskupi i svećenici imaju vlast opraštati grijehe	207
Postoji vlast oproštenja sviju grijeha	209
Uskrsnuće tijela	211
Svi će uskrsnuti	213
Svrha uskrsnuća	215
Svaki će čovjek uskrsnuti u svom vlastitom tijelu	217
Kako će izgledati uskrsnulo tijelo?	218
Svojstva uskrsnuloga tijela	220
Utjeha uskrsnuća	222
Vječni život	223
Gledanje Boga	225
Društvo blaženih u nebu	226

